

ἐπιστήμη, -ης, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. γνώση, εμπειρία, ικανότητα: ἐπιστήμη πρὸς τὸν πόλεμον.

2. επιστημονική γνώση: ἰατρική ἐπιστήμη. ≠ δόξα «υποκειμενική γνώμη».

NE ἐπιστήμη (με τη σημ. 2).

[παράγ. λ. ἐπι-στη- (ἐπί-στα-μαι) + παρ. επίθ. -μη, ως παράγ. ουσ. του ἐπίσταμαι].

ἐπιστήμων, -ων, ἐπιστήμων ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἐπιστημονέστερος
Υπερθετικός	ἐπιστημονέστατος

1. ἔμπειρος, γνώστης, πεπειραμένος: ἐπιστήμων τῆς θαλάττης.

2. αὐτὸς που ἔχει επιστημονικές γνώσεις.

NE ἐπιστήμων ἢ ἐπιστήμονας (με τη σημ. 2).

[παράγ. λ. ἐπι-στη- (ἐπί-στα-μαι) + παρ. επίθ. -μων].

ἐπιτάττω ΡΗΜΑ

ο κοινὸς τύπος εἶναι ἐπιτάσσω

Για τους χρόνους ☞ τάττω

1. διατάζω. 2. ἐπιτάττω ἢ στη μέση φωνή ἐπιτάττομαι τοποθετῶ κάποιον δίπλα ἢ πίσω ἀπὸ κάποιον ἄλλο.

☛ παράγ. ἐπίταξις.

NE ἐπιτάσσω «τοποθετῶ πίσω, προστάζω».

[σύνθ. λ. ἐπί + τάττω].

ἐπιτείνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ τείνω

1. τεντώνω: ἐπιτείνω τὰς χορδὰς. ≠ ἀνίημι «χαλαρώνω». 2. αυξάνω κάτι σε ἔνταση, σε μέγεθος κτλ., το ἐπιτείνω.

NE ἐπιτείνω (με τη σημ. 2).

[σύνθ. λ. ἐπί + τείνω].

ἐπιτειχίζω ΡΗΜΑ

χιτίζω φρούριο στα σύνορα εχθρικής χώρας, ως ορμητήριο: ἐπετείχισαν Δεκέλειαν τῆ πατριδί = ἐκτίσαν φρούριο στη Δεκέλεια για την προστασία της πατρίδας.

[σύνθ. λ. ἐπί + χιτίζω].

ἐπιτελέω -ῶ ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ τελέω -ῶ

1. εκτελώ: ἐπιτελώ τὰς ἐντολάς.

2. πληρώνω: πεντακόσια τάλαντα τὸν ἐπέτειον φόρον ἐπιτελοῦσι = πληρώνουν πεντακόσια τάλαντα ως ετήσιο φόρο.

NE ἐπιτελώ (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. ἐπί + τελέω].

ἐπιτερπής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἐπιτερπέστερος
Υπερθετικός	ἐπιτερπέστατος

ευχάριστος.

[σύνθ. λ. ἐπί + τέρπ-ομαι + παρ. επίθ. -ής].

ἐπιτήδεια, -είων, τὰ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

τα απαραίτητα για τη ζωή (τρόφιμα, ἔνδυση κτλ.).

[ουσιαστικοπ. του οὐδ. του ἐπιτήδειος, -α, -ον (ενν. ἀγαθὰ)].

ἐπιτήδειος, -εῖα, -εῖον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἐπιτηδειότερος
Υπερθετικός	ἐπιτηδειότατος

1. κατάλληλος, πρόσφορος: ἐπιτήδειος πρὸς τι.

2. για πρόσωπα φιλικός, ευνοϊκά διατεθειμένος: ἐπιτήδειον ποιῶ τινα.

• ως ουσ. ὁ ἐπιτήδειος στενὸς φίλος: Νικονίδας Περδίκκα ἐπιτήδειός ἐστιν = ο Νικονίδας εἶναι φίλος του Περδίκκα.

☛ παράγ. ἐπιτηδειότης.

NE ἐπιτήδειος «καταφερτζής».

[παράγ. λ. ἐπιτηδές (< σύνθ. ἐπὶ *τᾶδε < ἐπὶ τᾶδε) + παρ. επίθ. -ιος με ἀνέβασμα του τόνου].

ἐπιτήδευμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ασχολία στην οποία ἐμπλέκεται κάποιος συστηματικά, μόνιμη ἐπιδίωξη, λ.χ. ἐπάγγελμα ἢ συνήθεια: ἀρετὴ κάλλιστον τῶν ἐπιτηδευμάτων.

NE στις λόγ. φρ. ἀδεια/φόρος ἐπιτηδευματος.

[παράγ. λ. ἐπιτηδεύω + παρ. επίθ. -μα].

ἐπιτηδεύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐπετήδευον
Αόρ.	ἐπετήδευσα
Παρακ.	ἐπιτετήδευκα

ασχολούμαι με κάτι, κάνω κάτι ως κύριο ἔργο μου ἢ ἐπάγγελμά μου, ασκῶ κάτι συστηματικά: ἐπιτηδεύω τὴν μουσικὴν = ἔχω ως ἐπάγγελμά μου τη μουσική.

[παράγ. λ. ἐπιτηδές + παρ. επίθ. -εύω].

ἐπιτίθημι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ τίθημι

1. βάζω κάτι πάνω σε κάτι: λιβανωτὸν τῷ βωμῷ ἐπιτίθημι = βάζω λιβάνι στο βωμό.

2. βάζω κάτι ως τέρμα: πέρας ἐπιτίθημί τι = θέτω τέρμα σε κάτι.

3. ἐπιβάλλω (ποινή): ἐπιτίθημί τι θάνατον δίκην = ἐπιβάλλω σε κάποιον ως τιμωρία το θάνατο.

4. μέση φωνή ἐπιτίθεμαι α. ἐπιδίδομαι σε κάτι: ἐπιτίθεμαι τοῖς πολιτικοῖς. β. ἐπιτίθεμαι: ἐπιτίθεμαι τῷ δήμῳ = ἐπιτίθεμαι κατὰ του δημοκρατικού πολιτεύματος.

☛ παράγ. ἐπίθεσις, ἐπιθετικός, ἐπίθετος, ἐπίθημα.

NE ἐπιθέτω (με τη σημ. 1) και ἐπιτίθεμαι (με τη σημ. 4β).

[σύνθ. λ. ἐπί + τίθημι].

ἐπιτιμάω -ῶ ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ τιμάω -ῶ

για πρόσωπα και πράγματα ἐπιπλήττω, κατακρίνω: ἐπιτιμῶ τοῖς ψηφισθεῖσι.

παράγ. ἐπιτίμησις, ἐπιτιμητής.

NE επιτιμώ. [παράγ. λ. ἐπίτιμον (< σύνθ. ἐπί + τιμή) + παρ. επίθ. -άω].

ἐπιτίμιον, -ίου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

τιμωρία, ποινή.

NE επιτίμιο «συνέπεια, τιμωρία».

[ουσιαστικοπ. του ουδ. του ἐπιτίμιος < ἐπί + τιμή + παρ. επίθ. -ιος].

ἐπίτιμος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

για πολίτη που απολαμβάνει όλα τα δικαιώματά του. ≠ ἄτιμος «που του αφαιρέθηκαν τα πολιτικά δικαιώματα».

NE ἐπίτιμος «που έχει έναν τιμητικό τίτλο».

[σύνθ. λ. ἐπί + τιμή + -ος].

ἐπιτρέπω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ τρέπω

1. εμπιστεύομαι: ἐπιτρέπω τινὶ τὰ πάντα = εμπιστεύομαι σε κάποιον τα πάντα.

2. αναθέτω σε κάποιον ένα νομικό ζήτημα: τὴν δίαιταν ἐπιτρέπω τινί = αναθέτω σε κάποιον τη διαίτησία.

3. επιτρέπω: ἐπιτρέπω Θηβαίους αὐτονόμους εἶναι = επιτρέπω στους Θηβαίους να είναι αυτόνομοι.

παράγ. ἐπιτροπή, ἐπίτροπος.

NE επιτρέπω (με τη σημ. 3).

[σύνθ. λ. ἐπί + τρέπω].

ἐπίτροπος, -όπου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. άνθρωπος στον οποίο έχουν εμπιστευτεί τη φροντίδα κάποιου πράγματος: ἐπίτροπος τῶν πατρῶν = αυτός που φροντίζει για την πατρική περιουσία.

2. προστάτης, κηδεμόνας.

NE ἐπίτροπος (με τη σημ. 2 και άλλες σημ.).

[σύνθ. λ. ἐπί + *τροπ- (τρέπω) + -ος].

ἐπιτυχάνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ τυγχάνω

1. πετυχαίνω.

2. συναντώ: ἐπιτυχάνω τινί.

παράγ. ἐπίτευξις, ἐπιτυχής.

NE επιτυχάνω, πετυχαίνω (από τον αόρ. ἐπέτυχον, με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. ἐπί + τυγχάνω].

ἐπιφανής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἐπιφανέστερος
Υπερθετικός	ἐπιφανέστατος

λαμπρός, ἔνδοξος: ἀνδρῶν ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος.

παράγ. ἐπιφανῶς.

NE επιφανής.

[σύνθ. λ. ἐπί + *φαν- (φαίνομαι) + -ής].

ἐπιφέρω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ φέρω

1. επιβάλλω, προξενώ: ἐπιφέρω τιμωρίαν, πόλεμόν τινι, τὸ διάφορον τισί= επιβάλλω τι-

μωρία σε κάποιον, κινώ πόλεμο εναντίον κάποιου, προκαλώ ἐρίδες ανάμεσα σε κάποιους.

2. αποδίδω σε κάποιον μια κατηγορία: τίνα μέμψιν ἐποίσει ἀνδρὶ; = ποια κατηγορία θα αποδώσει στον άνθρωπο;

3. παθ. φωνή ἐπιφέρομαι

α. ορμώ εναντίον κάποιου: ἐπιφερόμενος ἔπαισεν αὐτόν = ὄρμησε και τον χτύπησε.

β. για απειλή πλησιάζω: ἐπιφέρεται κίνδυνος.

NE επιφέρω (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. ἐπί + φέρω].

ἐπιχειρέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐπεχειρῶν
Μέλλ.	ἐπιχειρήσω
Αόρ.	ἐπεχειρήσα
Παθ. μέλλ.	ἐπιχειρηθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐπεχειρήθην

1. προσπαθώ να κάνω κάτι, επιχειρώ: ἐπιχειρῶ ἔργω = επιχειρώ ένα ἔργο.

2. επιτίθεμαι, προσβάλλω κάποιον.

NE επιχειρώ (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. ἐπί + *χειρ- (χείρ, χειρός) + παρ. επίθ. -έω].

ἐπιχείρημα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

επιχείρηση, κυρίως στρατιωτική.

NE επιχείρημα «ισχυρή απόδειξη».

[παράγ. λ. ἐπιχειρέω + παρ. επίθ. -μα].

ἐπιχωριάζω ΡΗΜΑ

εύχρηστο στον ενεστώτα

1. συγχάζω κάπου: ἐπιχωριάζω Ἀθήναζε.

2. για πράγματα συνηθίζομαι κάπου: περὶ Ἀθῆνας ἐπεχωρίασεν ἡ ἀλληλική = στην Αθήνα συνηθίζοταν η χρήση του αυλού.

NE επιχωριάζω (με τη σημ. 2).

[παράγ. λ. ἐπιχώρι-ος + παρ. επίθ. -άζω].

ἐπιχώριος, -ία ἢ -ιος, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

ντόπιος.

• ως ουσιαστικό τὸ ἐπιχώριον η συνήθεια μιας χώρας: οὐκ ἐπιχώριον ἡμῖν τοῦτο = δεν είναι συνήθεια του τόπου μας αυτό.

NE επιχώριος.

[σύνθ. λ. ἐπί + *χωρ- (χώρα) + παρ. επίθ. -ιος].

ἐποικέω -ῶ ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ οἰκέω -ῶ

πηγαίνω ως ἐποικος ἢ ως ἀποικος σε έναν τόπο, εγκαθίσταμαι σε μια χώρα.

[παράγ. λ. ἐποικος + παρ. επίθ. -έω].

ἔποικος, ἐποίκου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αυτός που εγκαθίσταται σε μια ξένη χώρα, ως μετανάστης (☞ και ἄποικος).

NE ἐποικος.

[σύνθ. λ. ἐπί + οἰκέω + -ος].

ἔπομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	εἰπόμην
Μέλλ.	ἔψομαι

Αόρ. β'	ἐσπόμην
----------------	---------

1. ακολουθώ: ἔπου μετ' ἐμοῦ = ακολούθησέ με.
2. υπακούω: ἔπομαι τῷ νόμῳ.
3. παρακολουθώ: ἔπομαι τοῖς λεγομένοις = παρακολουθώ όσα λέγονται.

NE έπομαι (λόγ., με τη σημ. 1).

[ομόρρ. με **λατ.** sequor, **αρχ. ινδ.** sácate, *σεπ-].

ἐπόμνυμι & ἐπομνύω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **ᾶμνυμι**

1. ορκίζομαι: ἐπομνύω σοι τὴν ἐμὴν καὶ σὴν φιλίαν = ορκίζομαι στη φίλιά μας.

2. μέσ. ἐπόμνυμαι παίρνω όρκο: ἐπόμνυμαι εἰδέναι Αἰσχίην = ορκίζομαι ότι γνωρίζω τον Αἰσχίην.

[**σύνθ. λ.** ἐπί + ᾶμνυμι].

ἐπονείδιστος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

που προκαλεί ντροπή, αξιοκατάκριτος.

⚡ **παράγ.** ἐπονειδίστως.

NE επονειδιστος (λόγ.).

[**παράγ. λ.** ἐπονειδίζω (< **σύνθ.** ἐπί + ᾶνειδίζω) + παρ. επίθ. -τος].

ἔπος, ἔπους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. λέξη, λόγος: ἔργω καὶ ἔπει = με έργα και λόγια.

2. έκφραση οὐδὲν πρὸς ἔπος άσχετα προς ό,τι ειπώθηκε: ἐὰν μηδὲν πρὸς ἔπος ἀποκρίνομαι... = αν δώσω απάντηση άσχετη με αυτό που θα ρωτήσεις...

3. έκφραση ὡς ἔπος εἶπεῖν ὅπως λέμε.

4. στον πληθ. ἔπη **α.** επική ποίηση. **β.** στίχοι, αράδες.

NE έπος (με τη σημ. 4α).

[*ἔπ-, ομόρρ. με εἶπ-ον, **IE** *wek^w-].

ἐπώδη, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

τραγοῦδι με μαγικό περιεχόμενο, ξόρκι.

[**σύνθ. λ.** ἐπί + ᾶδή (συννηρημ. από ᾶοιδή)].

ἐπώνυμος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. (παθ.) αυτός που παίρνει το όνομά του από κάποιον.

2. (ενεργ.) αυτός που δίνει το όνομά του σε κάποιον ή κάτι.

- ἐπώνυμος ἄρχων (στην Αθήνα) ο ένας από τους εννέα άρχοντες, που έδινε το όνομά του στο έτος εκείνο κατά το οποίο αυτός ήταν στην εξουσία.

- ἐπώνυμοι ἥρωες (στην Αθήνα) οι ήρωες που έδωσαν το όνομά τους στις φυλές της Αττικής (λ.χ. Ἄντιοχίδα φυλή, Αἰαντίδα, Λεοντίδα, Ἴπποθοωντίδα κτλ.).

NE επώνυμος «ευρύτερα γνωστός» και επώνυμο ως ουσ.

[**σύνθ. λ.** ἐπί + ᾶνυμα = ᾶνομα + -ος].

ἐράω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἦρῶν
---------------	------

αγαπώ, ερωτεύομαι: οὐ̄ ἐπιθυμῆι τε καὶ ἐρά = αυτό που επιθυμεί και αγαπά. φρονήσεως ἦρων = ποθούσαν τη φρόνηση. = αγαπάω, φιλέω. ≠ μισέω.

⚡ **παράγ.** ἐραστός, ἐρατός, ἐραστής, ἔρωσ, **σύνθ.** ἐρασιχρήματος «που αγαπά το χρήμα».

NE οι μετοχές ερωμένη, ερωμένος.

[πιθ. *ερα(σ)-, **άγν. ετυμ.**].

ἐργάζομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	εἰργαζόμεν & ἦργαζόμεν
Μέλλ.	ἐργάσομαι
Παθ. μέλλ.	ἐργασθήσομαι
Μέσ. αόρ.	εἰργασάμην & ἦργασάμην
Παθ. αόρ.	εἰργάσθην
Παρακ. με μέση & παθ. σημ.	εἶργασμαι

1. κατασκευάζω ή κατεργάζομαι: εἰργάσαντο οἰκοδόμημα = κατασκεύασαν ένα κτίριο. ἐργάζομαι λίθους = κατεργάζομαι πέτρες.

2. κάνω, προξενώ: πολλὰ κακὰ ἡμᾶς εἰργασμένοι εἰσίν = μας έχουν κάνει πολλά κακά.

3. κερδίζω από την εργασία μου: ἐργάζεται τα ἐπιτήδεια = κερδίζει τα προς το ζην με την εργασία του.

4. ασκώ τέχνη ή επάγγελμα: τέχνην ἐργάζομαι.

NE εργάζομαι.

[*ἔργον + *-άδ-ομαι > ἐργάζομαι, **IE** *werg-].

ἔργον, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

με τις σημεινές σημ. έργο.

• εκφράσεις

1. ἔργον ἐστί **α.** χρειάζεται δουλειά: πολλῆς φυλακῆς ἔργον = χρειάζεται πολλή προσοχή.

β. είναι δύσκολο: πολλὸν ἔργον ἂν εἴη διεξελεθεῖν πάντα = θα ήταν πολύ δύσκολο να τα εξετάσουμε όλα.

2. ἔργω στην πράξη.

3. ἔργα παρέχω τινί = προκαλώ σε κάποιον προβλήματα, δυσκολίες.

⚡ **σύνθ.** ἐργώδης.

NE έργο (με τη σημ. 1).

[*Ferg- + -ον, πβ. **αγγλ.** work].

ἐρείδω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἦρειδον
Μέλλ.	ἐρείσω
Αόρ.	ἦρῆσα
Παρακ.	ἦρῆκα
Μέσ. μέλλ.	ἐρείσομαι
Μέσ. αόρ.	ἦρῆσάμην

στηρίζω: ἐρείδω τὴν κεφαλὴν ἐπὶ γῆς.

⚡ **παράγ.** ἔρεισμα «στήριγμα», ἔρεισις.

NE ερείδομαι (λόγ.) «στηρίζομαι».

[*έρειδ- (άντ-ηρίς, -ίδος), άγν. ετυμ.].

έρέτης, -ου, ό ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κωπηλάτης.

[παράγ. λ. *έρέ- + παρ. επίθ. -της, ακριβές αντίστοιχο του αρχ. ινδ. arí-tár- «κωπηλάτης»].

έρημιά, -ίας, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ερημιά, έρημος τόπος.

2. έλλειψη, απουσία: έρημιά φίλων.

NE ερημιά (με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. έρημ-ος + παρ. επίθ. -ία].

έριζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ήριζον
Μέλλ.	έρισω
Αόρ.	ήρισα
Παρακ.	ήριξα

φιλονικώ, μαλώνω.

παράγ. έριστός.

NE έριζω (λόγ.).

[παράγ. λ. έρις + παρ. επίθ. -ίζω].

Έρινύς, Έρινύος, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κύριο όνομα, κυρίως στον πληθ. αί Έρινύες θεότητες που τιμωρούσαν κυρίως τα παιδιά που δολοφονούσαν τους γονείς τους αλλά και άλλα είδη παραπτωμάτων.

παράγ. έρινυώδης.

[άγν. ετυμ.].

έριον, -ίου, τó ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μαλλί.

σύνθ. έριοπώλης.

NE έριο (λόγ.).

[*FερF- (είρος, τó «μαλλί»), ομόρρ. με άρήν, άρνός «αρνί»].

έρις, -ιδος, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. τσακωμός, καβγάς, διαμάχη.

2. ανταγωνισμός.

NE έριδα (με τη σημ. 1).

[*έριδ-, άγν. ετυμ.].

έρομαι ΡΗΜΑ

εύχρηστοι χρόνοι είναι μόνον ο μέλλ. και ο αόρ.

Μέλλ.	έρήσομαι
Αόρ.	ήρόμην

οι υπόλοιποι συμπληρώνονται από το ☞ **έρωτάω -ώ**
ρωτώ: ό δέ ήρετο πολέμοιό είσιν ούτοι; = και αυτός ρώτησε «εχθροί είναι αυτοί;»

[*έρ-, πβ. έρ-ωτάω, άγν. ετυμ.].

έρωμένος, -η, -ον ΜΕΤΟΧΗ

Συγκριτικός	έρωμενέστερος
Υπερθετικός	έρωμενέστατος

1. αυτός που απολαμβάνει καλή υγεία, δυνατός. ≠ άσθενής.

2. ισχυρός (που έχει εξουσία).

παράγ. έρωμένως «δυνατά».

NE το παράγ. έρωμένως.

[μτχ. παθ. παρακ. του **ρόννυμι**].

έρωσο, έρωσθε ☞ **ρόννυμι**.

έρυμα, -ατος, τó ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

προστατευτικό τείχος, οχυρό, περιβόλος, φράκτης.

[παράγ. λ. *έρυ- (< έρύ-ομαι «αποκρούω, προστατεύω») + παρ. επίθ. -μα].

έρομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	(από το είμι) ήα & ήειν & σπάνια ήρχόμην
Μέλλ.	(από το είμι) είμι & σπάνια έλεύσομαι
Αόρ.	ήλθον
Παρακ.	έλήλυθα
Υπερσ.	έληλύθειν

με τη σημερινή σημ. έρχομαι, (αλλά και) πηγαίνω.

• εκφράσεις

1. **είς πάν ήλθον** = χρησιμοποίησα όλα τα μέσα.

2. **παρά μικρόν ήλθον** = κόντεψα, λίγο έλειψε να...

NE έρχομαι.

[*έρχ-, χωρίς ασφαλή ετυμ.].

έρωτάω -ώ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ήρώτων
Μέλλ.	έρωτήσω & έρήσομαι
Αόρ.	ήρώτησα & αόρ. β' ήρόμην
Παρακ.	ήρώτηκα
Παθ. αόρ.	ήρωτήθην
Παθ. παρακ.	ήρώτημαι

ρωτώ: **έρωτώ τι περί τινος** = ρωτώ κάτι για κάποιον. **ήρετο πόθεν είη** = ρώτησε από πού ήταν.

NE έρωτάω, ρωτώ.

[*έρF, ομόρρ. με ήρ-όμην (έρωτάω), **έρω** «θα πω» κτλ., με ασαφή ετυμ.].

ές ☞ **είς**.

έσθής, -ήτος, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ένδυμα, ενδυμασία: **μετρία έσθήτι χρώμαι** = χρησιμοποιώ απλή ενδυμασία.

[έσθος, τó «ρούχο» (< *Fέσ-νυμι > έννυμι) > έσ-θής].

έσθίω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ήσθιον
Μέλλ.	έδομαι
Αόρ. β'	έφαγον
Παρακ.	έδηδοκα
Υπερσ.	έδηδοκειν
Παθ. αόρ.	ήδέσθην
Παθ. παρακ.	έδηδεσμαι

τρώνω: **έσθίω τινός** = τρώω από κάτι.

[έσθίω και **έσθω** από την προστακτική **έσθι** του **έδω** «τρώνω»].

έσπερα, -ας, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. εννοείται το **ώρα** απόγευμα, βράδυ.

2. εννοείται το χώρα δύση: τὰ πρὸς ἑσπέραν = τα δυτικά μέρη. ≠ τὰ πρὸς ἕω «τα ανατολικά μέρη».

παράγ. ἑσπερινός, ἑσπέριος.

NE λόγ. ἑσπέρα (με τη σημ. 1, πβ. *καλησπέρα* < *καλή εσπέρα*).

[**Ἑσπερ*-, πβ. **λατ.** *vesper*, *vesperā*].

ἔστε ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

1. μέχρι, ἕως ὅτου, μέχρι να.

α. με οριστική αορ. δηλώνει πραγματικό συμβάν στο παρελθόν *παίουσιν αὐτὸν ἔστε ἠνάγκασαν πορεύεσθαι* = τον κτυπούσαν ἕως ὅτου τον ἀνάγκασαν να προχωρήσει.

β. μαζί με το ἄν και υποτακτική αναφέρεται στο μέλλον, ἔπειτα ἀπὸ ἀρκτικό χρόνο στην κύρια πρόταση *περιμένετε ἔστ' ἄν ἐγὼ ἔλθω* = περιμένετε μέχρι να ἔρθω ἐγώ.

γ. μαζί με ευκτική (χωρίς το ἄν) χρησιμοποιείται ἔπειτα ἀπὸ ιστορικό χρόνο στην κύρια πρόταση *ἐπιμεῖναι ἐκέλευσαν ἔστε βουλευσαιντο* = τους διέταξαν να περιμένουν μέχρι να συσχεφθούν.

2. ενόσω (ισχύουν οι υποδιαίρεσεις της προηγούμενης ενότητας)

α. *ἔστε αἱ σπονδαὶ ἦσαν οὐποτε ἐπανόμην τὸν βασιλέα μακαρίζων* = ενόσω ἴσχυε η συνθήκη, ποτέ δε σταματούσα να καλοτυχίζω το βασιλιά.

β. *ἔστ' ἄν περ ἐπιδεικνύηται τὴν λαμπρότητα, οὐδεὶς ἀπαγορεύει αὐτὸν θεώμενος* = ενόσω κάνει ἐπίδειξη της λαμπρότητάς του, κανείς δεν κουράζεται να τον κοιτάζει.

γ. *ἤρχετο τοσοῦτον χρόνον ζῆν ἔστε νικῶη* = ευχόταν να ζει μόνον ενόσω θα ἦταν νικητής [σύνθ. λ. ἔς + ὅτε].

ἑστίαισι, -εως, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

παράθεση πλούσιου γεύματος, συμπόσιο.

σύνθ. συνεστίασις.

NE το σύνθ. *συνεστίαση*.

[**παράγ. λ.** *ἑστιάω* + παρ. επίθ. -σις].

ἑστιάω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	εἰστίων
Μέλλ.	ἑστιάσω
Αόρ.	εἰστίασα
Παρακ.	εἰστιάκα
Παθ. παρατ.	εἰστιώμην
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	ἑστιάσομαι «θα φιλοξενηθῶ»
Παθ. μέλλ.	ἑστιαθήσομαι
Παθ. αόρ.	εἰστιάθην
Παθ. παρακ.	εἰστιάμαι

δέχομαι κάποιον στο σπίτι μου, τον φιλοξενώ: *ξένους ἑστιάω*.

παράγ. ἑστίασις, ἑστιάτωρ, ἑστιατόριον.

NE τα παράγ. ἐστιατορας και ἐστιατόριο. [**παράγ. λ.** *ἑστία* + παρ. επίθ. -άω].

ἔσχατος, -άτη & -ατος, -ατον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που είναι τοπικά τελευταίος, ο πιο απομακρυσμένος: *τὸ ἔσχατον τῆς ἀγορᾶς*.

2. αυτός που είναι χρονικά τελευταίος: *ἔσχατοι Ῥωμαίων* = οι τελευταίοι Ρωμαίοι.

3. αυτός που βρίσκεται στον ανώτατο βαθμό, ο ἔσχατος: *ὁ ἔσχατος κίνδυνος* = ο πάρα πολύ μεγάλος κίνδυνος.

• ως ουσιαστικό τὸ ἔσχατον & τὰ ἔσχατα ο ανώτατος βαθμός: *τὸ ἔσχατον τοῦ κακοῦ* = η πολύ μεγάλη δυστυχία.

NE ἔσχατος (με ὅλες τις παραπάνω σημ.).

[**αβέβ.**, ἴσως *ἔξ-κατος, και πάλι με πολλά ἐμπόδια].

ἑταῖρος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ / ΕΠΙΘΕΤΟ

1. μαθητῆς κάποιου: 2. ομοϊδεάτης (πολιτικά). 3. ως επίθετο κοινωνός, συνῆταιρος: *ἐπιθυμητικὸν ἡδονῶν τινῶν ἑταῖρον* = το επιθυμητικό είναι κοινωνό κάποιων ἀπολαύσεων.

παράγ. ἑταιρ(ε)ία, ἑταιρειός, ἑταιριζῶ, ἑταιρικός.

NE ἑταῖρος «μέλος εταιρείας κτλ.».

[*ἑταρ- (+ -ος), ὁμόρρ. του ἔτης «σύντροφος»].

ἕτερος, -τέρα, -τερον ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

1. ο ένας ή ο ἄλλος ἀπὸ δύο: *ὁ ἕτερος τῶν ὀφθαλμῶν* = το ένα ἀπὸ τα δύο μάτια. *ὁ ἕτερος τῶν στρατηγῶν*.

2. ἄλλος, δεύτερος: *προσαγορεύεις αὐτὰ ἕτερω ὀνόματι*;

3. ἄλλος (ἀπὸ πολλούς, ὄχι ἀπὸ δύο).

4. ἄλλος, ἀλλιώτικος, διαφορετικός.

παράγ. ἕτεροῖος, ἕτεροίτης, ἕτεροῖόω, ἕτεροῖωσις.

NE ἕτερος (λόγ., με τη σημ. 1 και λόγ. φρ. *το ἕτερον ἡμισυ, ἕτερον ἐκάτερον* κτλ.).

[< ἄτερος (με ἀφομοίωση) < *sm_o-teros = **αρχ. ινδ.** *eka-tara* «ο ένας ἀπὸ τους δύο»].

ἔτι ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. για χρόνο ἀκόμη: *ἔτι καὶ νῦν* = ἀκόμη και τώρα. *ἔτι πρότερον* = ἀκόμη παλαιότερα.

2. για βαθμό ἀκόμη, ἐπιπλέον, ἐκτός τούτου: *ἔτι μᾶλλον* = ἀκόμη περισσότερο.

παράγ. προσέτι.

NE στη λόγ. φρ. *ἔτι περαιτέρω*.

[ὁμόρρ. με **αρχ. ινδ.** *áti*, **λατ.** *et*].

ἐτοῖμος, -ος, -ον & **ἔτοιμος**, ἐτοίμη ή -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. ἐτοιμος: *ἐτοῖμα ποιοῦμαι* = ετομάζω.

2. για πρόσωπα πρόθυμος να κάνει κάτι: *ἔτοιμοι ὑπακοῦσαι* = πρόθυμοι να υποταχθούν.

σύνθ. ἀνέτοιμος, ἐτοιμοθάνατος.

NE ἐτοιμος (με τη σημ. 1).

[**αβέβ. ετυμ.**].

εὖ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

Συγκριτικός	ἄμεινον
Υπερθετικός	ἄριστα

1. καλά, με καλό τρόπο: *εὖ οἶδά τι* = γνωρίζω κάτι καλά.

2. όταν συνδυάζεται με άλλα επιρρήματα πολύ, πάρα πολύ: *εὖ μάλα πρῆσβύτης* = πάρα πολύ γέρος.

3. ως ουσιαστικό τὸ εὖ το καλό: *οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ*.

4. εὖ ποιῶ τινα ευεργετῶ κάποιον.

5. ως ἀ συνθετικό σημαίνει **α.** αφθονία: *εὐανδρία*. **β.** ευημερία: *εὐδαιμόνων*. **γ.** ευκολία: *εὐάλωτος*.

σύνθ. εὐδαιμόνων, εὐδοξος, εὐληπτος, εὐπορος κτλ. ≠ κακῶς, δυσ-.

NE σε λόγ. φρ., λ.χ. *εὐ ζειν*, και ως ἀ συνθ., λ.χ. *εὐπορος*, *εὐρωστος* κτλ.

[ουδ. του ἐνς «καλός», ομόρρ. με **αρχ. ινδ.** *vásu* και **αρχ. περσ.** *nohu-* «αγαθός»].

εὐαγγέλιον, -ίου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. πάντοτε στον πληθ. τὰ εὐαγγέλια τα καλά νέα: *εὐαγγέλια θύω* = προσφέρω ευχαριστήρια θυσία για τα καλά νέα που άκουσα.

2. η καλή αγγελία της απολύτρωσης του ανθρώπου από την αμαρτία, το Ευαγγέλιο: τὸ *Εὐαγγέλιον Ἰησοῦ Χριστοῦ*.

NE ευαγγέλιο (με τη σημ. 2).

[ουσιαστικοπ. του *εὐαγγέλιος*, -ιον (ενν. ἄγγελμα)].

εὐάλωτος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που μπορείς εύκολα να τον συλλάβεις.

2. μεταφορικά αυτός που παρασύρεται εύκολα: *ὑφ' ἡδονῆς εὐάλωτος* = που παρασύρεται από τις απολαύσεις.

NE ευάλωτος (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** *εὖ + ἄλωτος* < ἄλισκομαι].

εὐῆγε & εὐῆγε ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. σε απαντήσεις πολύ ωραία, πολύ σωστά.

2. χωρίς ρήμα εὐῆγε! μπράβο!

NE εὐῆγε (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** *εὖ + γε*].

εὐδαιμονέω -ῶ ΡΗΜΑ

1. ευημερῶ (σε κάτι).

2. εἶμαι πραγματικά ευτυχισμένος.

[**παράγ. λ.** *εὐδαιμόνων*, -ονος + παρ. επίθ. -έω].

εὐδαιμόνων, -ων, εὐδαιμιον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	εὐδαιμονέστερος
Υπερθετικός	εὐδαιμονέστατος

1. αυτός που έχει το *δαιμόνα*, δηλ. το θεό, διακείμενο ευνοϊκά απέναντί του, επομένως καλότυχος.

- τὸ εὐδαιμιον ἢ εὐδαιμονία: *καὶ τὸ εὐδαιμιον τὸ ἐλεύθερον, τὸ δ' ἐλεύθερον τὸ εὐψυχον κρίναντες μὴ περιορᾶσθε τοὺς πολεμικοὺς*

κινδύνους = και αφού σκεφθείτε ότι ευτυχία σημαίνει ελευθερία και ελευθερία ανδρεία, να μη δειλιάζετε μπροστά στους κινδύνους του πολέμου (δηλ. αφού σκεφθείτε ότι η ευτυχία συνίσταται στο να ζει κανείς ελεύθερος και ότι η ελευθερία εξασφαλίζεται με γενναιότητα στη μάχη...).

2. πλούσιος: *εὐδαιμόνων χώρα* = πλούσια χώρα.

3. ο ευτυχής, και μάλιστα ο αληθινά ευτυχής.

παράγ. εὐδαιμονικός, εὐδαιμονία.

NE λόγ. εὐδαιμιών (με τη σημ. 3).

[**σύνθ. λ.** *εὖ + δαιμόνων*].

εὐδία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

καλοκαιρία: *ὅταν εὐδία γένηται* = όταν γίνει ο καιρός καλός. = αἰθρία.

[ουσιαστικοπ. του *εὐδιδος*, -ιον «ασυννέφιαστος» θηλ. **εὐδία*].

εὐδοκίμῶ -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠὲδοκίμουν
Μέλλ.	εὐδοκίμῶσω
Αόρ.	ἠὲδοκίμησα
Παρακ.	ἠὲδοκίμηκα

χαίρω υπόληψως, με εκτιμῶν: *ἐπὶ σοφία εὐδοκίμῶ* = με εκτιμῶν για τη σοφία μου.

παράγ. εὐδοκίμια.

NE ευδοκίμῶ (ως καλλιτέχνης, δικηγόρος κτλ.).

[**παράγ. λ.** *εὐδόκιμος* + παρ. επίθ. -έω].

εὐδόκιμος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	εὐδοκίμωτερος
Υπερθετικός	εὐδοκίμωτατος

αυτός που έχει καλή φήμη και υπόληψη.

NE ευδόκιμος (χρόνος, προύπηρεσία κτλ.).

[**σύνθ. λ.** *εὖ + δόκιμος*].

εὐδοξέω -ῶ ΡΗΜΑ

έχω καλή φήμη, εκτιμῶμαι.

παράγ. εὐδοξία.

[**παράγ. λ.** *εὐδοξος* (< **σύνθ.** *εὖ + δόξα*) + παρ. επίθ. -έω].

εὐῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠὲῶν & εὐῶν
Μέλλ.	εὐῶῶσω
Αόρ.	εὐῶῶσα

1. κοιμάμαι.

2. αναπαύομαι: *Γοργίαν ἐάσωμεν εὐῶειν* = ας αφήσουμε το Γοργία να ξεκουραστεί.

σύνθ. καθεῦδω.

[**σεῦδ-*, ομόρρ. του **αρχ. ινδ.** *svapiti* «κοιμάται»].

εὐέλπις, -ις, -ι ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που είναι γεμάτος ελπίδες, αισιόδοξος: *ἐν τοῖς δεινοῖς εὐέλπιδες* = αισιόδοξοι στους κινδύνους.

NE Εὐέλπις, Σχολή Ευελπίδων.

[**σύνθ. λ.** εὖ + ἐλπίζ].

εὐεξία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

καλή κατάσταση του σώματος, υγεία.

ΝΕ ευεξία.

[**παράγ. λ.** εὐέκ-της «με καλή κατάσταση του σώματος» (< **σύνθ.** εὖ + ἔχω) + παρ. επίθ. -ία].

εὐήθεια, -είας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. καλό ήθος, καλοσύνη, ἔλλειψη υστεροβουλίας και πονηρίας.

2. με αρνητική σημ. απλοϊκότητα, αφέλεια, ανοησία: πολλῆς εὐηθείας ὅστις οἶεται... = δείγμα μεγάλης ανοησίας ὅποιος νομίζει...

ΝΕ ευήθεια (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** εὐήθης + παρ. επίθ. -εια].

εὐηκοέω -ῶ ΡΗΜΑ

υπακούω: εὐηκοήσω τῶν ἀεὶ κραινόντων = θα υπακούω στους εκάστοτε αξιωματούχους.

ΝΕ το παράγ. ευήκοος στη λόγ. φρ. τείνω ευήκοον ουσ.

[**παράγ. λ.** εὐήκο-ος (< **σύνθ.** εὖ + ἀκούω) + παρ. επίθ. -έω].

εὐθυνα, εὐθύνης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

συνά απαντά στον πληθ. αἱ εὐθυναί δημοσία λογοδοσία στην οποία υποβαλλόταν ένας Αθηναίος αξιωματούχος μετά το πέρας της θητείας του στο κρατικό αξίωμα: τοῖς πολίταις οὐδεμίαν ὄφλεν εὐθυναν = σε καμία λογοδοσία του δεν καταδικάστηκε από τους συμπολίτες του.

ΝΕ ευθύνη «ηθική ή επαγγελματική υποχρέωση».

[**παράγ. λ.** *ευθυν- (εὐθύνομαι < εὐθύς) + -α].

εὐθύνο ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠὔθυνον
Μέλλ.	εὐθύνω
Αόρ.	ἠὔθυνα

1. κατευθύνω κάτι, το καθοδηγώ σε μια πορεία: εὐθύνω ἄρματα.

2. κάνω κάτι ευθύ, ίσιο.

3. εξετάζω τη διαγωγή ενός αξιωματούχου.

ΝΕ ευθύνομαι «είμαι υπεύθυνος».

[**παράγ. λ.** εὐθύ-ς + παρ. επίθ. -νω].

εὐλαβέομαι -οῦμαι ΡΗΜΑ

αποθετικό ρήμα

Παρατ.	ἠὺλαβούμην & εὐλαβούμην
Μέλλ.	εὐλαβήσομαι & εὐλαβηθήσομαι
Αόρ.	ἠὺλαβήθην & εὐλαβήθην

1. προσέχω, προφυλάττομαι: εὐλαβοῦ τὰς δι-αβολὰς = πρόσεχε τις συνκοφαντίες.

2. σέβομαι, τιμώ: εὐλαβοῦμαι τὸν θεόν.

παράγ. εὐλαβῶς, εὐλάβεια.

ΝΕ ευλαβούμαι (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** εὐλαβής (< **σύνθ.** εὖ + λαμβάνω) + παρ. επίθ. -έομαι].

εὐλογέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠὺλόγουν & εὐλόγουν
Μέλλ.	εὐλογήσω
Αόρ.	ἠὺλόγησα & εὐλόγησα
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	εὐλογήσομαι «θα επαινεθῶ»
Παθ. μέλλ.	εὐλογηθήσομαι
Παθ. αόρ.	εὐλογήθην
Παθ. παρακ.	εὐλόγημαι

λέγω καλά λόγια για κάποιον, τον επαινῶ. = επαινέω. ≠ κατηγορέω, κακῶς λέγω τινά.

ΝΕ ευλογώ (με θρησκευτική σημ.).

[**παράγ. λ.** εὐλογ-ος + παρ. επίθ. -έω].

εὐλογία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ἐπαινος, εγκώμιο: ἄξιος εὐλογίας.

ΝΕ ευλογία (με θρησκευτική σημ.).

[**παράγ. λ.** εὐλογ-ος + παρ. επίθ. -ία].

εὐμεγέθης, -ης, εὐμέγεθες ΕΠΙΘΕΤΟ
αυτός που έχει μεγάλο μέγεθος.

ΝΕ ευμεγέθης.

[**σύνθ. λ.** εὖ + μέγεθ- (μέγεθος) + -ης].

εὐμένεια, -είας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

καλή διάθεση, εὐνοία.

ΝΕ ευμένεια.

[**παράγ. λ.** εὐμενής + παρ. επίθ. -εια]

εὐμενής, -ής, -ές, γεν. εὐμενοῦς ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	εὐμενέστερος, -α, -ον
Υπερθετικός	εὐμενέστατος, -η, -ον

αυτός που έχει καλή διάθεση απέναντι σε κάποιον, ευνοϊκός, φιλικός.

παράγ. εὐμένεια, εὐμενῶς.

ΝΕ ευμενής.

[**σύνθ. λ.** εὖ + μένος + -ής].

Εὐμενίδες, -ων, αἱ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κύριο όνομα θεότητες ευνοϊκές για τους ανθρώπους, ευφημιστική ονομασία των Ερινύων.

[**παράγ. λ.** εὐμενής + παρ. επίθ. -ίδες].

εὐνοία, -νοίας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ευνοϊκή διάθεση, συμπάθεια.

παράγ. ευνοϊκός.

ΝΕ εὐνοία.

[**παράγ. λ.** εὐνο-ος (> εὐνοῦς) + παρ. επίθ. -ία].

εὐνοῦς, -ους, -ουν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	εὐνούστερος
Υπερθετικός	εὐνούστατος

ευνοϊκός, ευνοϊκά διατεθειμένος απέναντι σε κάποιον. = εὐμενής. ≠ δυσμενής.

παράγ. εὐνοία, εὐνοέω, εὐνόως.

ΝΕ ευνοϊκός.

[**σύνθ. λ.** εὖ + *νο- (νο-έω) + -ος].

εὐορκος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που μένει πιστός στον όρκο του.
2. αυτός που είναι σύμφωνος με τον όρκο που έδωσε.

[σύνθ. εὐ + ὄρκος].

εὐπάθεια, -είας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

απόλαυση, άνεση, καλοπέραση.

ΝΕ ευπάθεια «ευαισθησία κτλ.».

[παράγ. λ. εὐπαθής + παρ. επίθ. -εία].

εὐπετής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	εὐπετέστερος
Υπερθετικός	εὐπετέστατος

1. εύκολος: οὐδὲν εὐπετὲς τῶν μεγάλων = κανένα από τα σημαντικά πράγματα δεν είναι εύκολο.

2. επίρρημα εὐπετῶς εύκολα.

[σύνθ. λ. εὐ + *πετ- (πίπτω) + -ής].

εὐπλοία, εὐπλοίας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

καλό, εύκολο, θαλασσινό ταξίδι.

[παράγ. λ. εὐπλους < εὐπλο-ος + παρ. επίθ. -ία].

εὐπορέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠὐπόρουν
Μέλλ.	εὐπορήσω
Αόρ.	εὐπόρησα
Παρακ.	εὐπόρηκα & ἠὐπόρηκα

1. εἶμαι πλούσιος.
2. ἔχω αφθονία από κάτι: χρημάτων εὐπορῶ.
3. παρέχω, προμηθεύω: δέκα μνάς εὐπορῶ τι. ≠ ἀπορῶ.

παράγ. εὐπορία.

[παράγ. λ. εὐπορος + παρ. επίθ. -έω].

εὐπορία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αφθονία, ευκολία, ικανότητα.

ΝΕ ευπορία «αφθονία».

[παράγ. λ. εὐπορ-ος + παρ. επίθ. -ία].

εὐπορος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	εὐπορώτερος
Υπερθετικός	εὐπορώτατος

1. ευκολοδιάβατος (πόρος, ὅ = διάβαση, πέραςμα ποταμού κτλ.), λ.χ. ποταμός.

2. πλούσιος (πόροι, οἱ = οικονομικά μέσα, χρήματα).

παράγ. εὐπόρως.

ΝΕ εὐπορος (με σημ. 2).

[σύνθ. λ. εὐ + πόρος].

εὐπραξία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ευτυχία. 2. καλή διαγωγή.

[παράγ. / σύνθ. εὐ + πράττω (< *πράγ-ω) + παρ. επίθ. -σία].

εὐπρέπεια, -είας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ωραία εμφάνιση.

2. το ευλογοφανές, το φαινομενικά μόνον ευπρεπές.

ΝΕ ευπρέπεια (με σημ. 1, σωματική και ψυχική).

[παράγ. λ. εὐπρεπής + παρ. επίθ. -εία].

εὐπρεπής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	εὐπρεπέστερος
Υπερθετικός	εὐπρεπέστατος

1. αυτός που έχει καλή εξωτερική εμφάνιση.

2. αυτός που είναι φαινομενικά μόνο καλός: εὐπρεπεῖ αἰτία = με μια φαινομενικά σωστή κατηγορία.

ΝΕ ευπρεπής.

[σύνθ. λ. εὐ + πρέπ- (πρέπω) + -ής].

εὐρίσκω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠὐρίσκον & εὐρίσκον
Μέλλ.	εὐρήσω
Αόρ. β'	ἠὐρον & εὐρον
Παρακ.	εὐρηκα
Μέσ. μέλλ.	εὐρήσομαι
Παθ. μέλλ.	εὐρεθήσομαι
Μέσ. αόρ. β'	ἠὐρόμην & εὐρόμην
Παθ. αόρ.	ἠὐρέθην & εὐρέθην
Παθ. παρακ.	ἠὐρημαι & εὐρημαι
Παθ. υπερσ.	ἠὐρήμην & εὐρήμην

1. βρίσκω: εὐρίσκω εὐρημα = βρίσκω κάτι ανέλπιστο.

• μέση φωνή εὐρίσκομαι εξευρίσκω, βρίσκω: ἐπειρῶντο ὠφελίαν τινὰ ἀπ' αὐτῶν εὐρίσκεσθαι = προσπαθούσαν να βρουν κάποιο όφελος από αυτούς.

2. για εμπορεύματα βρίσκω, πιάνω μια τιμή: πόσον ἂν οἶει εὐρεῖν τὰ σὰ κτήματα πωλούμενα; = πόσα φαντάζεσαι ότι μπορούν να πιάσουν τα κτήματά σου, αν πουληθούν;

ΝΕ ευρίσκω (λόγ.) και βρίσκω (με τη σημ. 1).

[*ἔΦρε-ίσκω, πβ. αρχ. σλαβ. ob-rěti = εὐρον].

εὐρος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

πλάτος.

ΝΕ εύρος.

[παράγ. λ. εὐρύς + -ος, ομόρρ. με αρχ. ινδ. urú = εὐρύς, αρχ. περσ. vouru-].

εὐρωστος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

ρωμαλέος, δυνατός.

παράγ. εὐρωστία, εὐρώστως.

ΝΕ εύρωστος.

[παράγ. / σύνθ. εὐ + ῥώννιμι + παρ. επίθ. -τος].

εὐσχήμων, εὐσχήμων, εὐσχημον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	εὐσχημονέστερος
Υπερθετικός	εὐσχημονέστατος

1. αυτός που έχει καλή, ευπρεπή, εξωτερική εμφάνιση.

2. για πράγματα αυτός που αρμόζει σε μια συγκεκριμένη περίπτωση: λέγει πρᾶγμα οὐδαμῶς εὐσχημον = λέει κάτι που δεν αρμόζει.

[σύνθ. λ. εὐ + σχήμα + παρ. επίθ. -ων].

εὐτέλεια, -είας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. η φτηνή τιμή ενός εμπορεύματος.

2. λιτότητα, αποφυγή της σπατάλης: φιλοκαλοῦμεν μετ' εὐτελείας = αγαπάμε το ωραίο, χωρίς να είμαστε σπάταλοι.

NE ευτέλεια (με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. εὐτελής + παρ. επίθ. -εια].

εὐτελής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	εὐτελέστερος
Υπερθετικός	εὐτελέστατος

1. φτηνός.

2. τιποτένιος: εὐτελής βίος = άθλια ζωή.

3. λιτός: εὐτελής δίαιτα = λιτός τρόπος ζωής.

NE ευτελής (με τις σημ. 1, 2).

[σύνθ. λ. εὐ + τέλος + -ής].

εὐτυχέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠϋτύχουν & εὐτύχουν
Αόρ.	ἠϋτύχησα & εὐτύχησα
Παρακ.	ἠϋτύχηκα & εὐτύχηκα

1. ευτυχώ.

• στο τέλος επιστολών ή σε επιτύμβιες πλάκες εὐτύχει / εὐτυχεῖτε.

2. για πράγματα έχω καλή κατάληξη, πάω καλά: συνέβαινε εὐτυχεῖν (τὰ πράγματα) αὐτῶ = συνέβαινε να πηγαίνουν καλά οι δουλειές του.

NE ευτυχώ (με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. εὐτυχής + παρ. επίθ. -έω].

εὐφημέω -ῶ ΡΗΜΑ

1. τηρῶ θρησκευτική σιγή (ώστε να είναι βέβαιο ότι δε θα πω κάτι που θα προκαλέσει δυσοίωνες εξελίξεις στην τελετή): εὐφήμει/εὐφημεῖτε = σιωπή!

2. επαινῶ, λέω καλά λόγια για κάποιον.

[παράγ. λ. εὐφημι-ος + παρ. επίθ. -έω].

εὐφορός, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	εὐφορώτερος
Υπερθετικός	εὐφορώτατος

1. αυτός που μεταφέρεται / σηκώνεται εύκολα, ελαφρός: εὐφορα ὄπλα.

2. δυνατός, γερός: εὐφορον σῶμα.

3. εύφορος.

NE εύφορος (με τη σημ. 3).

[σύνθ. λ. εὐ + *φορ- (φέρω) + -ος].

εὐφραίνω ΡΗΜΑ

Μέλλ.	εὐφρανῶ
Αόρ.	εὐφρανα & ἠϋφρανα
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	εὐφρανοῦμαι
Παθ. μέλλ.	εὐφρανθήσομαι
Παθ. αόρ.	εὐφράνθην & ἠϋφράνθην

ευχαριστῶ κάποιον, τον χαροποιῶ. = τέρω. ≠ ἀνιάω, λυπέω.

παράγ. εὐφραντικός.

NE ευφραίνω (λόγ., π.χ. οἶνος ευφραίνει καρδίαν).

[παράγ. λ. εὐφρων (< σύνθ. εὐ + φρήν) + παρ. επίθ. -αίνω < *αν-ιω].

εὐφυής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	εὐφυέστερος
Υπερθετικός	εὐφυέστατος

1. αυτός που έχει φυσική κλίση προς κάτι: εὐφυής πρὸς τὰς τέχνας.

2. αυτός που έχει φυσική εξυπνάδα, ευφυής.

NE ευφυής (με τη σημ. 2).

[σύνθ. λ. εὐ + φυ- (φύ-ομαι) + -ής].

εὐχομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠϋχόμην
Μέλλ.	εὐξομαι
Αόρ.	ἠϋξάμην
Παρακ.	ἠϋγμαι
Υπερσ.	ἠϋγμην

1. προσεύχομαι.

2. προσεύχομαι ζητώντας κάτι: εὐχομαι τοῖς θεοῖς πολλὰ ἀγαθὰ ὑπέρ τινος = προσεύχομαι στους θεούς ζητώντας πολλά αγαθά για κάποιον.

παράγ. εὐχή, εὐκτός, εὐκταῖος.

NE εύχομαι.

[*ευχ-, IE *eugh^w-, πβ. αρχ. ινδ. vāghát- «που κάνει μια ευχή»].

εὐψυχος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

θαρραλέος, γενναῖος.

• ως ουσιαστικό τὸ εὐψυχον η γενναῖότητα.

παράγ. εὐψυχία.

NE εύψυχος.

[σύνθ. λ. εὐ + ψυχή + -ος].

εὐώδης, -ης, εὐώδες ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	εὐωδέστερος
Υπερθετικός	εὐωδέστατος

αὐτός που αναδίδει ευωδία, ευχάριστη μυρωδιά. ≠ δυσώδης.

NE ευώδης.

[σύνθ. λ. εὐ + παραγ. επίθ. -ώδης < ὄζω «μυρίζω» < *ὀδ-ιω].

εὐώνυμος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. που έχει καλό όνομα, έντιμος.

2. ως ευφημιστικός όρος αριστερός: τὸ εὐώνυμον κέρασ = η αριστερή πτέρυγα του στρατεύματος.

NE στη λόγ. φρ. ἐξ ευωνύμων «από τα αριστερά».

[σύνθ. λ. εὐ + ὄνυμα = ὄνομα].

εὐωχέω -ῶ ΡΗΜΑ

Μέλλ.	εὐωχίσω
Παθ. αόρ.	εὐωχήθην
Παθ. παρακ.	εὐώχημαι

κάνω σε κάποιον τραπέζι με πλούσια φαγητά.

- μέση και παθ. φωνή εὐωχοῦμαι τρώω ένα πλούσιο γεύμα.

[**παράγ. λ.** εὐ ἔχω «αισθάνομαι ευεξία» + -έω > εὐωχέω με έκταση η > ο > ω].

ἐφήμερος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που διαρκεί μόνο μία ημέρα, πρόσκαιρος.

ΝΕ εφήμερος.

[**σύνθ. λ.** ἐπί + *ἡμερ- (ἡμέρα) + -ος].

ἐφίημι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **ἴημι**

1. χαλαρώνω (κυρίως το χαλινάρι).
2. παραδίδω: ἐφίημί τινα τὴν ἡγεμονίαν = παραδίδω σε κάποιον την αρχηγία.
3. μέση φωνή ἐφίεμαι **α.** αποβλέπω σε κάτι: τοῦ ἀγαθοῦ ἐφίεμεθα πάντες = ὅλοι αποβλέπουμε στο αγαθό. **β.** επιθυμώ κάτι.

παράγ. ἐφεις.

ΝΕ το παράγ. ἐφειση.

[**σύνθ. λ.** ἐπί + ἴημι].

ἐφικνέομαι -οῦμαι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **ἰκνέομαι -οῦμαι**

1. πλησιάζω κάποιον: τίνος γὰρ οὐκ ἐφίκοντο; = μέχρι ποιον δεν ἐφτασαν;
2. εκτείνομαι, φθάνω: ἐφ' ὅσον ἀνθρώπων μνήμη ἐφικνέεται = μέχρις εκεί που φθάνει η μνήμη των ανθρώπων.
3. φθάνω στο σκοπό μου, πετυχαίνω το στόχο μου: ἡδυνήθησαν τῆς ἀρετῆς ἐφικέσθαι = μπόρεσαν να πετύχουν (να κατακτήσουν) την αρετή.

[**σύνθ. λ.** ἐπί + ἰκνέομαι].

ἐφίστημι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **ἴστημι**

1. τοποθετώ κάποιον επικεφαλής: ἐπέστησε στρατηγὸν τῷ στρατοπέδῳ = τοποθέτησε στρατηγὸ επικεφαλῆς του στρατού.
2. στην παθ. φωνή και στους αμετάβ. χρόνους της ενεργ. ἐφίσταμαι
- α.** τοποθετοῦμαι επικεφαλής: ὁ ἐφεστηκώς = ο επικεφαλής. **β.** στέκομαι κοντά σε κάτι: ἐπέστη ἐπὶ τὰς θύρας = στάθηκε κοντά στην είσοδο του σπιτιού. **γ.** σταματώ την πορεία μου: ἐπιστὰς περιέμεινα = σταμάτησα και τον περιέμεινα.

ΝΕ εφιστώ (λ.χ. την προσοχή κτλ.).

[**σύνθ. λ.** ἐπί + ἴστημι].

ἐφοράω -ῶ ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **ὄράω**

1. επιβλέπω: Ζεὺς ὄς ἐφορᾷ τὰ πάντα = ο Δίας που επιβλέπει τα πάντα.
2. βλέπω, παρακολουθώ: ἐφεώρα τοὺς φίλους εὐδαίμονας γενομένους = ἐβλεπε τους φίλους που ευτυχούσαν.

παράγ. ἐπόπτης.

[**σύνθ. λ.** ἐπί + ὄράω].

ἐφορμέω -ῶ ΡΗΜΑ

μένω αγκυροβολημένος σε έναν τόπο με εχθρικές διαθέσεις εναντίον κάποιου, ενεργῶ αποκλεισμό εναντίον κάποιου.

[**σύνθ. λ.** ἐπί + ὄρμέω].

ἐχθρός, -ά, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἐχθίων & ἐχθρότερος
Υπερθετικός	ἐχθιστος & ἐχθρότατος

1. μισητός.

2. **α.** αυτός που μισεί κάποιον, εχθρικός. **β.** ως ουσ. ὁ ἐχθρὸς ο εχθρὸς.

ΝΕ εχθρός.

[**παράγ. λ.** ἔχθ-ος «η ιδιότητα του ξένου» + παρ. επίθ. -ρός].

ἔχω ΡΗΜΑ

Παρατ.	εἶχον
Μέλλ.	ἔξω & σχήσω
Αόρ.	ἔσχον
Παρακ.	ἔσχηκα
Μέσ. & παθ. ενεστ.	ἔχομαι
Μέσ. & παθ. παρατ.	εἶχόμην
Μέσ. & παθ. μέλλ.	ἔξομαι & σχήσομαι
Μέσ. & παθ. αόρ. β'	ἔσχόμην
Μέσ. & παθ. παρακ.	ἔσχημαι

ἔχω.

ειδικότερες σημασίες:

1. ἔχω τη φροντίδα: εἶχε τὰς ἐπομένας ἀγέλας = εἶχε την επίβλεψη, τη φροντίδα για τις αγέλες που ακολουθούσαν.

2. σε περιφράσεις ἐν ὀργῇ ἔχω τινά = οργίζομαι εναντίον κάποιου. ἐν ὀρρωδίᾳ ἔχω (= ὀρρωδῶ) φοβάμαι κάτι.

3. κατευθύνομαι (για πλοία σε λιμάνι): ἔσχον πρὸς τὴν Σαλαμίνα = προσορμίστηκαν στη Σαλαμίνα.

4. εμποδίζω: ἔσχον τοῦ μὴ καταδύναι = τους ἐμποδίζαν να βυθιστούν.

5. σε εκφράσεις

α. οὐκ ἔχω δεν ξέρω: οὐκ ἔχει ὄ,τι χρὴ λέγειν = δεν ξέρει τι πρέπει να πει.

β. καλῶς ἔχει / κακῶς ἔχει τα πράγματα πηγαίνουν καλά / κακά.

γ. ἔχω + απαρέμφατο μπορῶ να + ρήμα: ἔχω εἶπεῖν τι = μπορῶ να πω κάτι.

6. μέση φωνή ἔχομαι

α. κρατιέμαι από κάτι, και μεταφορικά μένω προσηλωμένος σε κάτι, ἐπιμένω σ' αυτό: τῆς αὐτῆς γνώμης ἔχομαι = δεν ἀλλάζω γνώμη.

β. ἐρχομαι ἀμέσως μετά: ὑμᾶς χρὴ ἐπεσθαι ἐχομένους τῶν ἀρμάτων = εσεῖς πρέπει να α-

κολουθείτε, πηγαίνοντας αμέσως μετά τα άρματα.

παράγ. έκτεος, ἐχέτης, ἐχυρός.

NE έχω.

[*σεχ- (σχέσις, ἐχέτλη, ἴσχω, σχεδόν), *segh- από όπου και **αρχ. ινδ.** sáhas- «βία, νίκη», **γοτθ.** sigis «νίκη»].

ἔψω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔψων
Μέλλ.	ἐψήσομαι
Αόρ.	ἔψησα
Παθ. ενεστ.	ἔψομαι

βράζω κάτω.

παράγ. ἔψησις, ἔψημα (ἀφέψημα), ἔψητος «ψητός».

NE ψήνω.

[*ἐπ-σ, **IE** ἀρχής]

ἔωθεν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

από την αυγή, από νωρίς.

[**παράγ. λ.** ἔως + παρ. επίθ. -θεν].

ἔωθινός, -ή, -όν ΕΠΙΘΕΤΟ

πρωινός: ἔξ ἔωθινού μέχρι δείλης = από το πρωί έως το απόγευμα.

NE λόγ., λ.χ. στη φρ. *εωθινό εναγγέλιο*.

[**παράγ. λ.** ἔωθεν + παρ. επίθ. -ινός].

ἔφος, -α, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. πρωινός.

2. ανατολικός: τὸ ἔφον τεῖχος.

[**παράγ. λ.** ἔω-ς + παρ. επίθ. -ιος].

ἔως, ἔω, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο κοινός τύπος είναι ἠὼς, ἠοῦς.

1. η αυγή, το χάραμα της μέρας: ἄμα ἔω = με την αυγή. ≠ δείλη.

2. ανατολή: πρὸς ἔω τῆς πόλεως = προς τα ανατολικά της πόλης.

3. κύριο όνομα ἢ Ἦώς η θεά της αυγής: ἡ ροδοδάκτυλος Ἦώς = η ροδοδάκτυλη αυγή (δηλαδή με τις ρόδινες ακτίνες).

παράγ. ἔφος, ἔωθεν, ἔωθινός.

[**IE** *ausos (πβ. **λατ.** aurōra «αυγή») > *áFωs > ἔως].

Z

Z, ζ, ζήτα, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το έκτο γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου. Κατά την κλασική περίοδο (5ος-4ος αι. π.Χ.) οι Έλληνες το πρόφεραν ως [zd].

• ως αριθμητικό σύμβολο: ζ = 7, αλλά -ζ = 7.000.

-ζε ΕΓΚΛΙΤΙΚΟ ΜΟΡΙΟ

δηλώνει κίνηση προς τόπο προς: Ἰθήναζε = προς την Αθήνα. Θήβαζε = προς τη Θήβα.

[**-ζε** < -σδε, θύραζε < θύρασδε «προς τα έξω»].

ζέσις, -εως, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

βράσιμο: ἡ ζέσις τοῦ ὕδατος.

• μεταφορικά ἡ ζέσις τῆς ψυχῆς = η φλόγα της ψυχής.

NE ζέση.

[**παράγ. λ.** *ζέσ- (ζεσ-τός) + παρ. επίθ. -ις, *jes-, πβ. **αρχ. ινδ.** yas-atí «κοχλάζω»].

ζευγίτης, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ζώο που το έχουν ζέψει με ένα άλλο: ἡμίονοι ζευγίται = ένα ζευγάρι μουλάρια.

2. στον πληθυντικό ζευγίται οι πολίτες που ανήκαν στην τρίτη από τις τέσσερις εισοδηματικές τάξεις (τιμήματα ἢ τέλη), στις οποίες ήταν χωρισμένοι οι Αθηναίοι. Λέγονταν επίσης διακοσιομέδιμοι. (Η ανώτατη εισοδηματική τάξη ήταν οι πεντακοσιομέδιμοι, η δεύτερη οι ἰππεῖς και η τέταρτη και χαμηλότερη οι θήτες).

[ζεύγ-ος + παρ. επίθ. -ίτης].

ζεύγνυμι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐζεύγνυν
Μέλλ.	ζεύξω
Αόρ.	ἔζευξα
Μέσ. μέλλ.	ζεύξομαι
Μέσ. αόρ.	ἐζευξάμην
Παθ. αόρ. α'	ἐζεύχθην
Παθ. αόρ. β'	ἐζύγην
Παθ. παρακ.	ἐζευγμαι

1. βάζω ένα ζώο κάτω από το ζυγό, ζεύω.

2. συνδέω, συνενώνω: διῶρυξ ἐζευγμένη πλοῖοις = διώρυγα της οποίας τα δύο άκρα ήταν συνδεδεμένα με γέφυρα που σχηματιζόταν από συνεχόμενα πλοία.

παράγ. ζευγίτης, ζεύγος, ζεῦξις, ζυγός / ζυγόν, **σύνθ.** ζυγομαχέω.

NE ζεύω (με τη σημ. 1).

[*ζεύγ- (πβ. ζεύγ-λη, ζεύγ-ος) + παρ. επίθ. -νυ, ομόρρ. με **λατ.** jungō, **λιθ.** jungiū].

ζεῦγος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ζευγάρι βοδιών ἢ αλόγων.

2. άρμα: Διοκλείδην ἐπὶ ζεύγους ἦγον εἰς τὸ Πρωτανεῖον = οδήγησαν το Διοκλείδη πάνω σε άρμα στο Πρωτανεῖο.

3. άρμα που χρησιμοποιείται σε αρματοδρομίες και σύρεται από τέσσερα άλογα: συνωρίδι ἢ ζεύγει νενίκηκεν = νίκησε με άρμα δύο αλόγων ἢ με άρμα τεσσάρων αλόγων. = τέθριππον.

4. γενικά ζευγάρι.

NE ζεύγος και ζευγάρι (με τη σημ. 4).

[*ζεύγ- (πβ. ζεύγ-νυμι) + παρ. επίθ. -ος].

Ζεύς, Διός, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο Δίας (κύριο όνομα): Ζεὺς Κρονίδης = ο Δίας, ο γιος του Κρόνου.

• σε όρκους ἢ σε προσφωνήσεις νῆ (τὸν) Δία = μα το Δία. ὦ Ζεῦ καὶ ἄλλοι θεοί.

NE Δίας.

[*Διεύς, **αρχ. ινδ.** diváh = ΔιΦός, Διός].

Ζέφυρος, -ύρου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ
δυτικός ή βορειοδυτικός άνεμος.
[πιθ. *ζέφος, συγγεν. του ζόφος].

ζέω ΡΗΜΑ

Ενεστ. γ' εν.	ζει
Μέλλ.	ζέσω
Αόρ.	έξεσα

βράζω, είμαι πολύ ζεστός: *ζει χύτρα*, *ζη φιλία* (παρομοία) = όσο καιρό βράζει η χύτρα, ζει η φιλία (δηλ. όσο καιρό έχει συμφέρον κάποιος από σένα, τόσο μόνο σε έχει φίλο του).

παράγ. ζέσις, ζεστός.

NE το ζέον «στην εκκλησία, μικρό σκεύος όπου ζεσταίνεται νερό για την προετοιμασία της θείας κοινωνίας».

[*jεσ-ω, ακριβές αντίστοιχο του **αρχ. ινδ.** yasati «βράζω, κοχλάζω»].

ζήθι ΡΗΜΑ

β' πρόσωπο προστακτικής ενεστώτα του ζήω-ῶ
ως επιφώνημα να ζήσεις!

[☞ **ζήω -ῶ**].

ζήλος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ζήλια.

2. άμιλλα: *πρώτον μὲν ζήλος, ἀπὸ ζήλου δὲ φθόνος* = (οι άνθρωποι αυτούς που ευτυχούν) στην αρχή θέλουν να τους μιμηθούν και έπειτα η άμιλλα γίνεται φθόνος.

παράγ. ζηλώω -ῶ, ζηλωτής, ζηλωτός, **σύνθ.** ζηλότυπος, κακόζηλος.

NE ζήλος «μεγάλη διάθεση για κάτι».

[μάλλον *dja-λος «ζητώ, επιδιώκω», συγγεν. του δί-ζημαι «ζητώ»].

ζηλώω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	έζήλουν
Μέλλ.	ζηλώσω
Αόρ.	έζήλωσα
Παρακ	έζήλωκα

1. έχω άμιλλα με κάποιον και προσπαθώ να τον μιμηθώ: *ή ήμετέρα πολιτεία οὐ ζηλοῖ τοὺς τῶν πέλας νόμους* = η πολιτεία μας δεν προσπαθεί να μιμηθεί τους νόμους των γειτόνων μας.

2. με αρνητική σημ. ζηλεύω κάποιον.

3. μακαρίζω, θαυμάζω, επαινώ: *μακαρίσαντες ὑμῶν τὸ ἀπειρόκακον οὐ ζηλοῦμεν τὸ ἄφρον* = αν και σας μακαρίζουμε για την αγαθότητά σας, δε σας θαυμάζουμε για την τρέλα σας.

παράγ. ζηλωτός, ζηλωτής, **σύνθ.** κακόζηλος.

NE ζηλεύω (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** ζήλος + παρ. επιθ. -όω].

ζηλωτής, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αυτός που προσπαθεί με ζήλο να μιμηθεί κά-
τι: *ζηλωταὶ τῆς ἀρετῆς/τῆς παιδείας*.

NE ζηλωτής.

[**παράγ. λ.** *ζηλω- (πβ. ζηλώω) + παρ. επιθ. -τής].

ζημία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. βλάβη, ζημιά: *ζημίαν ποιῶ τινι* = προκαλώ βλάβη σε κάποιον.

2. πρόστιμο, χρηματική ποινή: *καταβάλλω ζημίαν* = πληρώνω πρόστιμο.

3. γενικά τιμωρία, ποινή: *ζημία θανάτου* = ποινή θανάτου (το είδος της ποινής). *ζημία ἀδικήμα-τος* = ποινή για αδίκημα (η αιτία της ποινής).

παράγ. ζημιόω -ῶ.

NE ζημιά (με τη σημ. 1).

[**αβέβ. ετυμ.**, ίσως *dja- «ζήλος», ☞ **ζήλος**].

ζημιόω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	έζημιούν
Μέλλ.	ζημιώσω
Αόρ.	έζημιώσα
Παρακ.	έζημιώκα
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	ζημιώσομαι «θα πάθω ζημιά»
Παθ. μέλλ.	ζημιωθήσομαι
Παθ. αόρ.	έζημιώθην
Παθ. παρακ.	έζημιώμαι

1. προκαλώ ζημιά, βλάβη σε κάποιον, τον ζημιώνω. = *κακῶς ποιέω -ῶ*, βλάπτω. ≠ *ώφελέω -ῶ*, εὖ ποιῶ.

• παθ. φωνή ζημιούμαι: *ή πόλις μεγάλη ζημιώσεται* = η πόλη θα πάθει μεγάλη ζημιά.

2. επιβάλλω πρόστιμο: *ζημιῶ τινι χιλίαις δραχμαῖς* = επιβάλλω σε κάποιον πρόστιμο χιλίων δραχμών.

3. γενικά τιμωρώ: *ζημιῶ τινι θανάτω/φυγῆ* = τιμωρώ κάποιον με θάνατο/με εξορία.

παράγ. ζημιώδης «που προκαλεί ζημιά», ζημιώσις.

NE ζημιώνω (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** *ζημία* + παρ. επιθ. -όω].

ζητέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	έζήτουν
Μέλλ.	ζητήσω
Αόρ.	έζήτησα
Παρακ.	έζήτηκα
Παθ. μέλλ.	ζητηθήσομαι

1. ψάχνω, προσπαθώ να βρω κάποιον ή κάτι: *έζήτουν τοὺς δράσαντας* = έψαχναν να βρουν τους δράστες. *ζητεῖτε καὶ εὐρήσετε* = να ψάχνετε και θα βρίσκετε (☞ **αἰτέω**).

2. ερευνώ: *οἱ ζητοῦντες τὰ θεῖα* = αυτοί που ερευνούν την αλήθεια για τη θεότητα.

• τὸ *ζητούμενον* = το ζήτημα που ερευνάται.

παράγ. ζήτημα, ζήτησις, ζητητής. = έρευνάω -ῶ, έξετάζω.

NE ζητώ (κυρίως με τη σημ. που είχε το αρχαίο **αἰτέω**).

[*dǵā- «επιδιώκω», συγγεν. του δί-ζημαι, ζημία].

ζήτησις, -εως, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ζήτηση, αναζήτηση, ψάξιμο: ή ζήτησις τῶν δρασάντων = η αναζήτηση των δραστών. τροφής ζήτησις.

NE ζήτηση.

[**παράγ. λ.** *ζήτη- (πβ. ζητέω -ῶ) + παρ. επίθ. -σις].

ζήτω ΡΗΜΑ

γ' πρόσωπο προστακτικής ενεστώτα του ζήω -ῶ ως επιφώνημα να ζήσει!

NE ζήτω = να ζήσει, μπράβο (π.χ. Ζήτω η 25η Μαρτίου).

ζήω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔζων
Μέλλ.	ζήσω & ζήσομαι & βιώσομαι
Αόρ. β'	ἔβιον
Παρακ.	βεβίωκα

1. υπάρχω στη ζωή, ζω: *μεγίστη χρεία ή τῆς τροφῆς παρασκευή τοῦ ζῆν ἔνεκα* = πολύ μεγάλη ανάγκη είναι η προετοιμασία της τροφής, για να μπορούμε να ζούμε.

2. περνώ τη ζωή μου: *ζῶ βίον μοχθηρόν* = ζω δύσκολη ζωή. *ζῶ τὸν βίον ἀσφαλῶς* = ζω με ασφάλεια. = βιώω -ῶ. ≠ ἀποθνήσκω.

NE ζω (και με τις δύο σημ.).

[**IE** *g^wiē-, g^wiō-, από όπου ακόμη βίος και ὑγιής].

ζυγόν, -οῦ, τὸ & ζυγός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

Πληθ.	τὰ ζυγὰ
--------------	---------

1. κατασκευή που προσαρμόζουν στον τράχηλο του ζώου για να το ζέψουν: *ὑπὸ ζυγὸν ἦγαγεν ἵππους* = έξεψε τα άλογα.

• παροιμία τὸν αὐτὸν ἔλκειν ζυγόν = λέγεται για ανθρώπους που τραβούν τις ίδιες δυσκολίες.

• μεταφορικά ζυγός, κάθε είδος εξαναγκασμού, καταπίεσης.

2. ζυγαριά: *ἴστημί τι ἐν τῷ ζυγῷ* = βάζω κάτι στη ζυγαριά (για να υπολογίσω το βάρος του).

3. γραμμὴ στρατιωτικῆς παράταξης: *ἐν τῷ πρώτῳ ζυγῷ ἐμάχοντο* = πολεμούσαν στην πρώτη γραμμή.

παράγ. ζύγιος, ζυγώω -ῶ.

NE ζυγός (με όλες τις σημ.).

[**παράγ. λ.** *ζυγ- (πβ. ζεύγ-νυμι) + παρ. επίθ. -όν / -ός].

ζωγραφέω -ῶ ΡΗΜΑ

ζωγραφίζω: *ζωγραφῶ σκυτοτόμους, τέκτονας* = ζωγραφίζω τσαγκάρηδες, μαραγκούς. = γράφω «ζωγραφίζω».

παράγ. ζωγραφία.

NE ζωγραφίζω.

[**παράγ. λ.** ζωγράφος (ζω-δς «ζωντανός» + γράφω) + παρ. επίθ. -έω].

ζωγραφία, -ας, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. η τέχνη της ζωγραφικής, η ζωγραφική: *τεθαύμακα ἐπὶ ζωγραφία Ζεῦξιν* = έχω θαυμάσει το Ζεύξη για τη ζωγραφική του.

2. ζωγραφία.

NE ζωγραφία (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** του **συνθ.** ζωγραφ-έω + παρ. επίθ. -ία].

ζωγρέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔζώγρουν
Μέλλ.	ζωγρήσω
Αόρ.	ἔζώγρησα

συλλαμβάνω κάποιον ζωντανό, τον αιχμαλωτίζω: *τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τινὰς δὲ καὶ ἐζώγρησαν* = άλλους μεν τους σκότωσαν και μερικούς τους συνέλαβαν ζωντανούς.

[**σύνθ. λ.** *ζω- (< ζω-δς «ζωντανός») + ἀγρέω «συλλαμβάνω»].

ζώννυμι & ζωννύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔζώννυμι & ἔζώννυον
Μέλλ.	ζώσω
Αόρ.	ἔζωσα
Μέσ. μέλλ.	ζώσομαι
Μέσ. αόρ.	ἔζωσάμην
Παθ. αόρ. α'	ἔζώσθην
Παθ. παρακ.	ἔζωσμαι

1. ζώνω, περιβάλλω.

2. μέση φωνή ζώννυμαι ζώνομαι.

παράγ. ζωστήρ, ζώσις, ζωστός, **σύνθ.** ἀναζώννυμι, περιζώννυμι.

NE ζώνω (με τη σημ. 1).

[**IE** *yōs- «ζώνω», **αβέβ. ετυμ.**].

ζῶον, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ζωντανό πλάσμα, ζώο: *πάν ὃ, τι περ ἂν μετὰ σῆι τοῦ ζῆν, ζῶον ἂν λέγοιτο* = καθετί που μετέχει ζωής, μπορεί να λεχθεί ζωντανό πλάσμα.

2. ομοίωμα, εικόνα, ζωγραφία, σχέδιο (όχι μόνο ζώου): *ζῶα γράφω* = ζωγραφίζω.

παράγ. ζωώδης, **σύνθ.** ζωογονέω -ῶ, ζωοφόρος.

NE ζώο «ζώο» (από τη σημ. 1).

[*ζω- (πβ. ζωδς «ζωντανός») + παρ. επίθ. -ιον].

ζωός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

ζωντανός: *ζωόν τινα λαμβάνω* = πιάνω κάποιον ζωντανό.

[*ζω- (πβ. ζήω-ῶ, ζω-ή) + -ός, **IE** *g^wyō- > ζω-].

ζωτικός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που δίνει ή που διατηρεί τη ζωή: *ζωτικά δυνάμεις*.

2. ζωηρός, γεμάτος ζωή: *ζωτικὸν παρέχω τινὰ* = δίνω ζωντάνια σε κάποιον.

NE ζωτικός (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** *ζω- (πβ. ζωδς «ζωντανός») + παρ. επίθ. -τ-ικός].

Η

Η, η, ἥτα, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το ἑβδομο γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου. Κατά την κλασική περίοδο (5ος-4ος αι. π.Χ.) οι αρχαίοι Έλληνες το πρόφεραν ως μακρὸ ανοικτό [ē], δηλ. ως «εε».

- ως αριθμητικό σύμβολο: ἥ = 8, ἀλλά .η = 8.000.

ἦ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

1. διαξενυτικός, που χρησιμοποιείται ὅπως και στη νέα ελληνική ἤκουσας ἢ οὐκ ἤκουσας; = ἀκουσες ἢ δεν ἀκουσες;

2. συγκριτικός σύνδεσμος που χρησιμοποιείται ἔπειτα ἀπὸ ἐπίθετο συγκριτικού βαθμοῦ ἢ θετικού το οποίο ὅμως ἐμπεριέχει την ιδέα της σύγκρισης. Ἐμφανίζεται ἐπίσης ἔπειτα ἀπὸ ἐπιρρήματα ἢ ἐπιρρηματικές εκφράσεις παρὰ: θάττων ἢ σοφώτερος = πιο γρήγορος παρὰ πιο σοφός, πάντα τὰ ἐναντία πράττομεν ἢ ἃ δεῖ = ὅλα τα κάνουμε ἀντίθετα ἀπὸ αὐτό που πρέπει. ἐλπίζω μηδαμοῦ ἄλλοθι φρονήσει ἐντεῦξέσθαι ἢ ἐν Ἄδου = ἐλπίζω ὅτι πουθενά αλλοῦ δε θα συναντήσω τη φρόνηση παρὰ μόνο στον Ἄδη.

[*ἦFe < βεβαιωτ. ἦ + Fe].

ἦ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. βεβαιωτικό, συνήθως συνδυάζεται και με ἄλλα μόρια ἦ ἄρα, ἦ δὴ, ἦ μὴν = ἀσφαλώς, πράγματι: ἐγγυᾶται ἦ μὴν παραμενεῖν = δίνει την ἐγγύηση ὅτι ἀσφαλώς δε θα φύγει.

2. ερωτηματικό **α.** μήπως: τίς σοι διηγείτο; ἦ αὐτὸς Σωκράτης; = ποιος σου ἔκανε τη διήγηση; μήπως ο ἴδιος ο Σωκράτης;

β. ἦ γάρ; ἔτσι δεν εἶναι; ἦ γάρ, ὦ Σώκρατες; = ἔτσι δεν εἶναι, Σωκράτη;

[ἴσως *ἦ-Fe].

ἦ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. τοπικό ὅπου: τῆδε... ἦ... = ἐκεῖ... ὅπου...

2. τροπικό ὅπως: ἦ θέμις ἐστὶ = ὅπως εἶναι το σωστό και το δίκαιο.

3. με ἐπίρρημα υπερθετικού βαθμοῦ ὅσο το δυνατόν: ἦ τάχιστα = ὅσο το δυνατόν γρηγορότερα.

[*σᾶι, πβ. ἦ < *sā].

ἦ ΡΗΜΑ

γ' εν. παρατ. του ἡμί εἶπε (☞ ἡμί).

ἦβάω -ῶ ΡΗΜΑ

Μέλλ.	ἦβήσω
Αόρ.	ἦβησα
Παρακ.	ἦβηκα

μπαίνω στην ἀντρική ηλικία, ἐνηλικιώνομαι: ἐπειδὴν ἦβήσωσιν = ὅταν ἐνηλικιωθούν.

☞ παρὰγ. ἦβάσχω «αρχίζω να ἐνηλικιώνομαι, μπαίνω στην περίοδο της εφηβείας».

[παρὰγ. λ. ἦβᾶ (δωρ.) + παρ. ἐπίθ. -άω].

ἦβη, -ης, ἦ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

η νεότητα, η ἀντρική ηλικία, η ἐνηλικίωση: μέχρι ἦβης τρέφω τινά = ἀνατρέφω κάποιον ὥσπου να γίνει ἐνήλικας.

☞ παρὰγ. ἦβηδόν, ἦβητήρ, ἦβητικός.

NE ἦβη (με τη σημ. 1).

[*jηβ-, πβ. λιθ. jegà «βία»].

ἦγεμονεύω ΡΗΜΑ

1. ὀδηγῶ τους στρατιώτες στον πόλεμο, εἶμαι ἀρχηγός: Ἀρτεμισία ἦγεμόνευεν Ἀλικαρνασέων = η Ἀρτεμισία ἦταν ἀρχηγός των Ἀλικαρνασέων. = ἡγοῦμαι.

2. γενικά κυβερνῶ. = ἄρχω.

[παρὰγ. λ. ἦγεμον- (ἦγεμών) + παρ. ἐπίθ. -εύω].

ἦγεμονία, -ας, ἦ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. το να πηγαίνει κάποιος μπροστά ως ὀδηγός.

2. διοίκηση: τὰς ἦγεμονίας τῶν στρατοπέδων ἐπίστανται = ξέρουν τον τρόπο διοίκησης των στρατιωτικῶν δυνάμεων.

3. η ἀνώτατη πολιτική ἐξουσία, η πολιτική ἀρχηγία: ἡ ἦγεμονία τῆς Ἑλλάδος = η πολιτική ἀρχηγία στην Ελλάδα. = ἄρχη.

NE ἠγεμονία.

[ἦγεμον- (ἦγεμών) + παρ. ἐπίθ. -ία].

ἦγεμών, -όνος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ὀδηγός: γίγνομαι τινι ἦγεμών τῆς ὁδοῦ = δείχνω σε κάποιον το δρόμο.

2. ἀρχηγός, ηγήτορας: ἔχοντες ἦγεμόνας τῶν πάντων τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ = ἔχοντας ως ἀρχηγούς τους μερικούς ἀπὸ τους πιο σημαντικούς ὀλιγαρχικούς.

☞ παρὰγ. ἦγεμονία, ἦγεμονικός.

NE ἠγεμόνας (με τη σημ. 1 και ἄλλες σημ.).

[ἠγέ-(ομαι -οῦμαι) + παρ. ἐπίθ. -μών, πβ. νοήμων, ἐλεή-μων].

ἠγέομαι -οῦμαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠγοῦμην
Μέλλ.	ἠγήσομαι
Αόρ.	ἠγησάμην
Παρακ.	ἠγήμην

1. προπορεύομαι.

2. διοικῶ, κυβερνῶ: ἠγεῖτο τῆς συμμαχίας. = ἄρχω.

• μεταφορικά ἠγοῦμαι τῶν ἡδονῶν, ἀλλ' οὐκ ἄγομαι ὑπ' αὐτῶν = κυβερνῶ τις ἡδονές, ἀλλά δεν ὀδηγοῦμαι ἀπὸ αυτές.

3. νομίζω, θεωρῶ: περὶ πολλοῦ ἠγοῦμαι τι = θεωρῶ κάτι πολύ σημαντικό. ἠγοῦμαι θεοῦς (ενν. εἶναι) = πιστεύω στους θεούς (ἐκφραση συνώνυμη της νομίζω θεοῦς). = δοκῶ, δοξάζω, νομίζω, οἶομαι.

☞ παρὰγ. ἠγεμών, ἠγέτης, ἠγεμονεύω, σύνθ. κυνηγέτης, ἐξηγέομαι, περιηγέομαι.

NE ἠγοῦμαι (με τη σημ. 1).

[(δωρ.) *sāγ- > *āγ- + παρ. επίθ. -έ-ομαι, πβ. **λατ.** sāgiō].

ἤδη ΕΠΙΡΡΗΜΑ

χρονικό πλέον, τώρα πλέον: *χειμῶνος ἤδη* = ενώ ήταν πλέον χειμῶνας.

NE ἤδη.

[ἤ + δη].

ἥδομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἡδόμην
Μέλλ. με μέση σημ.	ἡσθήσομαι
Αόρ. με μέση σημ.	ἡσθη

ευχαριστούμαι, χαίρομαι: *ἡσθη ἀκούσας* = χάρηκε που το άκουσε. *ἡ πόλις βραχέα ἡσθεῖσα, μέγала ζημιώσεται* = η πόλη, αν και για λίγο θα χαρεί, θα πάθει μεγάλη ζημιά. = εὐφραίνομαι, χαίρω.

παράγ. ἡδονή.

[*ἡδ- (< ἡδ-ύς) + -ομαι].

ἡδονή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ευχαρίστηση, απόλαυση: *αἱ τοῦ σώματος ἡδοναί* = οι σαρκικές απολαύσεις. *πρὸς ἡδονήν τι λέγω* = λέω κάτι, για να ευχαριστήσω τους ακροατές μου (σε αντιδιαστολή προς το ἀληθῆ λέγω).

NE ηδονή.

[ἡδο-(μαι) + παρ. επίθ. -νή, πβ. ἀγχο-νή < ἄγχω].

ἡδύνω ΡΗΜΑ

Αόρ.	ἡδυνα
Παθ. αόρ.	ἡδύνθη
Παθ. παρακ.	ἡδυσμαι

1. κάνω κάτι γλυκό ή νόστιμο: *τὸ κρόμμυον οὐ μόνον σίτον, ἀλλὰ καὶ πότον ἡδύνει* = το κρεμμύδι δε νοστιμίζει μόνο το φαγητό αλλά και το ποτό.

2. μεταφορικά *ἡδύνω τὸν λόγον* = χρησιμοποιώ διάφορα μέσα για να ακούγεται ο λόγος ευχάριστα. *ἡδυσμένω λόγῳ* = (η τραγωδία μιμείται, αναπαριστά, τα γεγονότα της ζωής) με ηδυσμένο λόγο» (δηλαδή με φραστικά στολίδια, όπως μουσική κτλ.).

παράγ. ἡδυσμα.

[**παράγ. λ.** ἡδύ-ς + παρ. επίθ. -νω].

ἡδύς, -εῖα, -ὺ ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἡδίων
Υπερθετικός	ἡδιστος

1. αυτός που έχει γλυκιά γεύση, και γενικά αυτός που είναι ευχάριστος στις αισθήσεις: *ἡδεῖα ὄσμη* = γλυκιά μυρωδιά. = γλυκός. ≠ πικρός.

• μεταφορικά αυτός που προκαλεί ευχαρίστηση: *ἡδὺς ὕπνος* = γλυκός ύπνος. *ἡδὺς ἀκοῦσαι λόγος* = λόγια που σε ευχαριστεῖ να τα ακούς.

2. στην προσφώνηση προσώπων αυτός που είναι συμπαθητικός και ευχάριστος: *ὦ ἡδιστε* = αγαπητέ μου. *ἡδὺς γὰρ εἶ, ἔφη* = γιατί γλύκα είσαι, είτε (συχνά ειρωνικά, αντί *χαζός που είσαι!*).

3. επίρρημα ἡδέως ευχαρίστως: *ἡδέως ἂν ἐροίμην* = ευχαρίστως θα ρωτούσα. [*Fḥδ- (ἡδομαι), *ἡδέ- + παρ. επίθ. -ως].

παράγ. ἡδύνω, **σύνθ.** ἀηδής, ἀηδία, ἡδυπαθής.

[Fāδύς < *σFāδ-, πβ. **λατ.** suāvis «γλυκός», **αρχ. ινδ.** svādāte «γεύομαι γλυκιά γεύση»].

ἥθος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. πληθυντικός τὰ ἥθη = οι συνήθειες, τα ἔθιμα, οι τρόποι συμπεριφοράς των ανθρώπων.

2. ο χαρακτήρας, το ἥθος: *πρᾶος τὸ ἥθος* = με πρᾶο χαρακτήρα.

παράγ. ἠθικός, **σύνθ.** ἠθοποιός.

NE τα ἥθη και το ἥθος (με τις ίδιες σημ.).

[**IE** *swedh- > ἥθ-ος (και με βραχύ θέμα ἔθ-ος)].

ἥκιστος, -ίστη, -ιστον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. υπερθετικός βαθμός των *ὀλίγος, μικρός, κακός*. ελάχιστος. = ελάχιστος. ≠ μέγιστος.

2. κυρίως ως επίρρημα ἥκιστα **α.** ελάχιστα. **β.** σε απαντήσεις καθόλου, με κανέναν τρόπο. **γ.** οὐχ ἥκιστα προ πάντων, προ παντός: *οἷ τε ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀθηναῖοι* = και οι άλλοι άνθρωποι και προ πάντων οι Αθηναῖοι.

[επίρρ. ἥκα «γλυκά, ελαφρά, λίγο», πβ. **λατ.** sēg-nis (*sēc-nis) «ήπιος»].

ἦκω ΡΗΜΑ

Ενεστ. με σημ. παρακ.	ἦκω «έχω έρθει»
Παρατ. με σημ. υπερσ.	ἦκον «είχα έρθει»
Μέλλ. με σημ. συντ. μέλλ.	ἦξω «θα έχω έρθει»

έχω έρθει: *ἦκω πρὸς σε* = έχω έρθει σε σένα, σπίτι σου. *ἦξεις ἀφήξεις οὐ...* = «θα πας, θα γυρίσεις, δεν...» ή «θα πας, δε θα γυρίσεις...» ανάλογα με το αν το κόμμα τοποθετηθεί πριν ή μετά το οὐ (χρησμός του Μαντείου των Δελφών). = ἀφικνέομαι -οῦμαι.

• έχω φτάσει στο σημείο...: *ἐγὼ δὲ εἰς τοσοῦτον ἀμαθείας ἦκω, ὥστε καὶ τοῦτ' ἀγνοῶ* = και εγώ έχω φτάσει σε αυτό το σημείο της άγνοιας, ώστε να μη γνωρίζω ούτε αυτό.

[*σηκ- < **IE** seq-, πβ. **λατ.** sequor].

ἡλακάτη, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

η ρόκα: *ἡ ἡλακάτη τοῦ ἀτράκτου* = η ρόκα του αδραχτιού.

[δάν., ξένη λέξη].

ἡλικία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. τα χρόνια της ζωής, η ηλικία: *ἡλικία ἔτι τότε ἦν νέος* = ήταν τότε νέος ακόμα στην ηλικία.

2. νεανική ηλικία.

• *οἱ ἐν ἡλικία ὄντες* = άντρες σε στρατεύσιμη ηλικία.

3. χρονική περίοδος μιας γενιάς: *ἐπὶ τῆς νῦν ἡλικίας* = στη σημερινή γενιά.

4. ανάρστημα, ύψος: *οὐ πολὺ τι τὴν ἡλικίαν διαφέρει Κριτοβούλου* = δε διαφέρει πολύ στο ύψος από τον Κριτόβουλο.

παράγ. ηλικιώτης «συνομήλικος», ηλικιω- τις.

NE ηλικία (με τη σημ. 1).

[**ἡλικ-* (ἡλιξ, -ικος) + παρ. επίθ. -ία, δωρ. *F-αλικ-, πβ. «βαλικιώτης συνέφηβος»].

ἡλίκος, -η, -ον ANTONYMIA

1. αναφορική αντωνυμία, συσχετική με την ερωτηματική *πῆλικος* «πόσο μεγάλος» και τις δεικτικές *τηλικόσδε* και *τηλικούτος* που σημαίνουν «τόσο μεγάλος» όσο στην ηλικία ή στο μέγεθος, όσο μεγάλος: *τηλικούτοι, ἡλίκοι ἡμεῖς ἔσμεν* = τόσο μεγάλοι, όσο είμαστε εμεῖς.

2. όταν εισάγει πλάγια ερώτηση πόσο μεγάλος στο μέγεθος, στη δύναμη κτλ.: *ὄρᾳς ἡλίκος ἐστὶν ὁ Φίλιππος*; = βλέπεις πόσο μεγάλος είναι ο Φίλιππος;

[**ἄλι-* (πβ. **λατ.** talis, qualis) + παρ. επίθ. -κος < πιθ. -ικός].

ἥλιος, -ίου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ἥλιος.

2. στον πληθυντικό οἱ ἥλιοι ζεστές, με καυτό ἥλιο, μέρες: *οἱ τε ἥλιοι καὶ τὸ πνίγος ἔτι ἐπνίγει αὐτούς* = οι μέρες με ἥλιο και η αποπνικτική ζέστη τούς βασάνιζαν.

παράγ. ἡλιόομαι, **σύνθ.** ἡλιοτρόπιον.

NE ἥλιος (με τη σημ. 1).

[**σαFέλιος*, IE *sāwelios, ☞ και **σέλας**].

ἥλος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

καρφί: *ἥλοι σιδηροῖ καὶ ξύλινοι* = σιδερένια και ξύλινα καρφιά. *ἐὰν μὴ βάλω τὸν δάκτυλόν μου ἐπὶ τὸν τύπον τῶν ἥλων...* = αν δε βάλω το δάκτυλό μου στα σημάδια από τα καρφιά (δε θα πιστέψω, είπε ο Θωμάς).

[**Fᾱλ*, δωρ. ἄλος, αιολ. *Fάλλος*, **λατ.** vallus, IE *wal-nos].

ἡμαρτημένως ΕΠΙΡΡΗΜΑ

λανθασμένα, λάθος: *ἡμαρτημένως ἔχει τι* = κάτι είναι λάθος.

[*ἡμάρτημ-(αι)* (παρακ. του *ἀμαρτάνω*) + παρ. επίθ. -ως, ☞ **ἀμαρτάνω**].

ἡμεδαπός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που προέρχεται από τη χώρα μας, ο ντόπιος: *ἡμεδαπὸν νόμισμα* = δική μας συνήθεια. = ἐγχώριος. ≠ ἄλλοδαπός.

NE ἡμεδαπός.

[**σύνθ. λ.** *ἡμεδ- + -απός, **αρχ. ινδ.** asmad «δικός μας», πβ. *ἀλλοδ-απός*].

ἡμεῖς ANTONYMIA

προσωπική, πληθυντικός του ἐγὼ εμεῖς.

[**ἄσμε* + παρ. επίθ. πληθ. -ες > *ἡμέ-ες* > *ἡμεῖς*].

ἡμέρα, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ἡμέρα: *ἡ σήμερον ἡμέρα* = η σημερινή μέρα, σήμερα. *τῆς ἡμέρας ὄψέ* = αργά, προς το τέλος της ημέρας. *καθ' ἡμέραν* = καθημερινά.

≠ νῦξ «νύκτα».

παράγ. ἡμερεύω, ἡμερίζ, ἡμερινός, ἡμερήσιος, **σύνθ.** μεσημβρία, αὔθημερόν, ἔφημερίς.

NE ἡμέρα και μέρα.

[*ἡμαρ* > *ἡμέρα* (πβ. λοκρ. *ἀμάρα*) με δασεία κατά το *ἔως* «αυγή»].

ἡμερεύω ΡΗΜΑ

περνῶ τη μέρα μου κάπου: *ἐν ἀγορᾷ ἡμερεύω* = περνῶ τη μέρα μου στην αγορά.

NE τα σύνθ. *διημερεύω* και *εφημερεύω*.

[**παράγ. λ.** *ἡμέρα* + παρ. επίθ. -εύω].

ἡμερήσιος, -ία, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που διαρκεί μία ἡμέρα, της μιας μέρας: *ἡμερησία ὁδός* = πορεία μιας ἡμέρας.

NE ἡμερήσιος.

[**παράγ. λ.** *ἡμέρα* + παρ. επίθ. -ήσιος, πβ. *ἐτ-ήσιος*].

ἡμερος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἡμερώτερος
Υπερθετικός	ἡμερώτατος

1. για ζώο εξημερωμένος. ≠ ἄγριος.

2. για φυτό καλλιεργημένος. ≠ χέρσος, ἀκαλλιέργητος.

3. για άνθρωπο πράος, ήρεμος: *ἄνδρες ἡμεροὶ καὶ φιλόανθρωποι* = ἄνδρες πράοι και ευγενικοί.

παράγ. ἡμερόω, ἡμερότης.

NE ἡμερος (με όλες τις σημ.).

[πιθ. *ἡμέρα* + -ος > *ἡμερος* με μετάθεση τόνου, όπου η ἡμέρα (ηρεμία) αντιτίθεται με τη νύχτα (αγριότητα)].

ἡμερόω -ῶ ΡΗΜΑ

1. εξημερώνω ἄγρια ζώα. = δαμάζω.

2. ἡμερεύω, καταπραύνω, έναν άνθρωπο: *ἀρμονία τε καὶ ῥυθμῶ ἡμεροῦται ἡ ψυχὴ* = η ψυχὴ ημερεύει (καλλιεργεῖται) με την αρμονία και το ρυθμό.

παράγ. ἡμερώμα, ἡμερωτής, ἡμερωσις.

NE ἡμερώνω (και με τις δύο σημ.).

[**σύνθ. λ.** *ἡμερος* + παρ. επίθ. -όω].

ἡμέτερος, -έρα, -ον ANTONYMIA

κτητική δικός μας: *ἡ ἡμέτερα χώρα* = η χώρα μας. *οἱ ἡμέτεροι καὶ οἱ ὑμέτεροι* = οι δικοί μας και οι δικοί σας.

NE οι ἡμέτεροι.

[**σύνθ. λ.** ἡμε- (πβ. ἡμέ-ες > ἡμεῖς) + παρ. επίθ. -τερος].

ἡμι ΡΗΜΑ

Παρατ. α' εν./γ' εν.	ἦν / ἦ
-----------------------------	--------

χρησιμοποιείται μόνο στο α' και γ' εν. παρατ.

λέγω: ἦν δ' ἐγώ = είπα εγώ. ἦ δ' ὅς = είπε αυτοτός. ἦ δ' ἦ = είπε αυτή. = λέγω, φημί.

[το γ' εν. παρατ. ἦ ίσως από *ἦκ-τ < *eg-t, πβ.

λατ. aio «μιλώ», για την κλίση πβ. *φάμι- < *φά- «λέγω»].

ἡμι- ΜΟΡΙΟ

αχώριστο, που χρησιμοποιείται ως α' συνθετικό μισο-: ἡμιθανής = μισοπεθαμένος. ἡμίθεος = μισός θεός (μισός άνθρωπος). ἡμίονος = μισό γαϊδούρι (μισό άλογο). ἡμιτελής = μισοτελειωμένος.

††† **παράγ.** ἡμισυς, **σύνθ.** ἡμιτελής, ἡμίγυμνος, ἡμιθανής.

[*σῆμ-, πβ. **λατ.** sēmi].

ἡμισυ, -εος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το μισό: τὸ ἡμισυ τοῦ στρατοῦ.

• γνωμικό ἀρχὴ ἡμισυ τοῦ παντός = όταν κάτι αρχίσει (καλά), είναι σαν να έγινε ήδη το μισό.

NE μισό.

[ουδ. του ⚡ **ἡμισυς**].

ἡμισυς, ἡμίσεια, ἡμισυ ΕΠΙΘΕΤΟ

μισός: ὁ ἡμισυς λόγος = η μισή διήγηση. αἱ ἡμίσειαι τῶν νεῶν = τα μισά πλοία. τὸ ἡμισυ τοῦ τείχους ἐτέλεσθη = χτίστηκε το μισό τείχος. ≠ ὅλος «ολόκληρος».

NE μισός.

[ἡμι- (*σῆμ-, πβ. **λατ.** sēmi) + παρ. επίθ. -συς < *-τυς].

ἦν ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

υποθ. σύνδεσμος, συνηρ. τύπος του ἐάν

αν, εἰάν: ἦν ἐγγὺς ἔλθη θάνατος, οὐδεὶς βούλεται θνήσκειν = αν πλησιάζει ο θάνατος, κανείς δε θέλει να πεθάνει.

[εἰάν με κράση].

ἡνία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

χαλινάρι, ηνίο: εἰς τὸ ὀπίσω σύρω τὰς ἡνίας = τραβῶ προς τα πίσω τα ηνία.

• μεταφορικά χαλάω τὰς ἡνίας τοῖς λόγοις = χαλαρώνω τα χαλινάρια στα λόγια μου (αναπτύσσω κάτι με περισσότερα λόγια απ' όσο συνηθίζεται).

††† **σύνθ.** ἡνίοχος, ἡνιοχέω.

[αβέβ. **ετυμ.**, ίσως *ανσιᾶ, **λατ.** ansa].

ἡνία ΕΠΙΡΡΗΜΑ

χρονικό επίρρημα

1. ὅταν: πέμπει τινὰς τῶν ἑαυτοῦ ἐταίρων... ἡνία συννεσκοτάζε = ὅταν σκοτεινίασε... στέλνει μερικους από τους συντρόφους του.

2. ἡνίκα ἄν + υποτακτική, για να δηλώσει μελλοντικό χρόνο ή αόριστη επανάληψη στο παρόν.

Στην πρώτη περίπτωση μεταφράζεται «όταν», στη δεύτερη «κάθε φορά που».

3. ἡνία + ευκτική: έτσι χρησιμοποιείται στον πλάγιο λόγο ή για να δηλώσει αόριστη επανάληψη στο παρελθόν.

[**άγν. ετυμ.**, ίσως *ja-νι-κα, πβ. αὐτί-κα, αρχ. ὀ-νί = ὄδε].

ἡνίοχος, -όχου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αυτός που κρατάει τα ηνία και οδηγεί το ιππύλατο άρμα.

††† **παράγ.** ἡνιοχέω -ῶ, **σύνθ.** ἡνιοστροφέω -ῶ, ἡνιοστρόφος.

NE ηνίοχος.

[**σύνθ. λ.** ἡνία + ἔχω + παρ. επίθ. -ος].

ἦπαρ, ἦπατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μεταπλαστό

συνκῶτι.

• ἦπαρ συνκωτόν = το συνκῶτι ζῶου που έχει τραφεί με σύκα και έχει παχύνει πολύ.

NE ἦπαρ (λόγ.).

[*jεπρ-, **λατ.** jecur, **αρχ. ινδ.** yákr_ot, **IE** *yék^wr_o].

ἦπειρος, -είρου, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. η ηπειρωτική χώρα (σε αντίθεση με τα νησιά): τῶν βαρβάρων οἱ ἐν τῇ ἡπείρῳ παραθαλάσσιοι = από τους βαρβάρους ὅσοι κατοικοῦσαν στο παράλιο τμήμα της ηπειρωτικής χώρας.

2. ἡπειρος.

NE ἡπειρος (με τη σημ. 2).

[*ἄπερ-ιος, πβ. **γεομ.** Ufer «όχθη, ακτή»].

ἦπερ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

τροπικό ακριβῶς ὅπως (⚡ ἦ): ἦπερ ὑμῖν δοκεῖ = ακριβῶς ὅπως σας φαίνεται καλό.

[ἦ + περ].

Ἡραῖον, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ναός της Ἡρας.

[Ἡρα + παρ. επίθ. -ιον, * Ἡρά-ιον > Ἡραῖον, πβ. ἦρ-ως].

Ἡρακλῆς -ῆς, -έους, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ημίθεος, γιος του Δία και της Αλκμήνης.

• Ἡρακλέους στήλαι = το στενό του Γιβραλτάρ.

††† **παράγ.** Ἡρακλειος.

[Ἡρα + παρ. επίθ. -κλῆς < κλέος].

ἡρέμα ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. ἡσυχα: ἔχε ἡρέμα = στάσου ἡσυχα.

2. λίγο, ελαφρά: ἡρέμα θερμός = λίγο ζεστός.

3. αργά: ἡρέμα περιφέρομαι = περιστρέφομαι με αργό ρυθμό.

††† **παράγ.** ἡρεμαῖος «ἡσυχος».

[*ἡρεμ- **IE** αρχής, πβ. **αρχ. ινδ.** rámate «ἡσυχάζω»].

ἡρεμέω -ῶ ΡΗΜΑ

μένω ακίνητος, σταθερός: διαμένω ἡρεμῶν ἐν τοῖς νόμοις = παραμένω ακίνητος στην τήρηση των νόμων. ≠ κινέομαι.

παράγ. ήρεμησις, ήρεμίζω, σύνθ. άνηρέμη-
τος.

NE ηρεμώ, με άλλη σημ.

[παράγ. λ. ήρέμα + παρ. επίθ. -έω].

ήσυχάζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ήσύχαζον
Μέλλ.	ήσυχάσω
Αόρ.	ήσύχασα

σταματώ κάθε κίνηση και δραστηριότητα, μένω αδρανής: οί πολέμιοι ήσύχαζον = οι ε-
χθροί αναπαύονταν. ήσυχάζουσών τών νεών
= ενώ τα πλοία παρέμεναν ακίνητα.

σύνθ. έφησυχάζω.

NE ησυχάζω.

[παράγ. λ. ήσυχ-ος + παρ. επίθ. -άζω < -*άδω].

ήσυχῆ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. ήσυχά, ήρεμα.

2. κρυφά: οί ξυνωμότες ήσυχῆ περιέμενον =
οι συνωμότες περιέμεναν κρυμμένοι.

[παράγ. λ. ήσυχος + παρ. επίθ. -η].

ήσυχία, -ας, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ησυχία, ανάπαυση: ή από τής ειρήνης ήσυχία
= οι ήσυχες συνθήκες που φέρνει η ειρήνη. ήσυ-
χία τής ήδονής = το καταλάγιασμα της ηδονής.

2. με προθέσεις έν τῆ ήσυχία σε καιρό ειρήνης.
καθ' ήσυχίαν με την ησυχία μου, με ηρεμία, όχι
βιαστικά: καθ' ήσυχίαν καθίσαν τὸ στράτευμα
ές χωρίον επίτηδειον = με την ησυχία τους το-
ποθέτησαν το στράτευμα σε κατάλληλη θέση.

3. με ρήματα ήσυχίαν άγω = ησυχάζω ή ζω ει-
ρηνικά.

σύνθ. άνησυχία.

NE ησυχία.

[παράγ. λ. ήσυχ-ος + παρ. επίθ. -ία].

ήσυχος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ήσυχαιτέρος & ήσυχώτερος
Υπερθετικός	ήσυχαιτάτος & ήσυχώτατος

ήσυχος.

παράγ. ήσυχία, ήσυχαιός, ήσύχιος, ήσυχά-
ζω, ήσυχῆ.

NE ήσυχος.

[ήσυχ-ος όπου επίθ. -χος, αβέβ. βάση και ετυμ.].

ήττα, -ης, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αποτυχία σε έναν αγώνα, ήττα: ήττα πολέμου
και δικῶν = ήττα στον πόλεμο και στα δικα-
στήρια. ≠ νίκη.

• μεταφορικά υποχώρηση, παράδοση: ήττα έ-
πιθυμιῶν = το να νικιέσαι από τις επιθυμίες
σου, παράδοση στις επιθυμίες σου.

NE ήττα.

[πιθ. επίρρ. ήκα «με υποχώρηση, λίγο», ήκ-ι-
στος, ιων. έσσόμαι, συγγεν. του ήττων/ήσ-
σων «κατώτερος»].

ήττώμαι -ώμαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ήττώμην
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	ήττήσομαι
Παθ. μέλλ.	ήττηθήσομαι
Παθ. αόρ.	ήττήθην
Παθ. παρακ.	ήττημαι
Παθ. υπερσ.	ήττήμην

1. νικιέμαι, ηττώμαι: πολλάκις ήττηνται υπό
Λακεδαιμονίων = πολλές φορές έχουν νικη-
θεί από τους Λακεδαιμονίους. ≠ νικάω.

• ήττώμαι έν τῷ δικαστηρίῳ = χάνω τη δίκη.

2. είμαι κατώτερος, υποδεέστερος, από κά-
ποιον άλλο: ήττατο τῆ γνώμη Περικλέους =
ήταν υποδεέστερος του Περικλή ως προς τη
σύνεση.

παράγ. ήττητέος.

NE ηττώμαι (με σημ. 1).

[παράγ. λ. ήττα + παρ. επίθ. -ά-ομαι].

ήττων, ήττων, ήττον ΕΠΙΘΕΤΟ

ο κοινός τύπος είναι ήσσαν: συγκριτικός βαθμός
των δλίγος, μικρός, κακός

1. κατώτερος, υποδεέστερος, ιδίως στη δύνα-
μη, ασθενέστερος: Μήδοι δέ ήσαν πλήθος μέν
οὐκ ελάσσονες τῶν Περσῶν, ρώμη δέ ήσσο-
νες = οι Μήδοι δεν ήταν λιγότεροι στον αρι-
θμό από τους Πέρσες, όμως ως προς τη δύνα-
μη ήταν ασθενέστεροι. τὸν ήττω λόγον κρείτ-
τω ποιῶ = κάνω το (αντικειμενικά) ασθενέ-
στερο επιχείρημα να είναι ισχυρότερο, δηλ.
παρουσιάζω το άδικο σαν δίκαιο, το ψεύδος
σαν αλήθεια.

2. με γενική πράγματος αυτός που δεν μπορεί
να αντισταθεί στον πειρασμό ενός πράγμα-
τος, που υποκύπτει στο πράγμα αυτό: τῶν ή-
δονῶν ήττων = αυτός που παραδίδεται στις
ηδονές.

3. το ουδ. ως επίρρημα ήττον & ήσσον λιγότε-
ρο: ταίς ξυμφοραίς ήσσον έτέρων είκομεν =
μπροστά στις συμφορές υποχωρούμε λιγότε-
ρο από τους άλλους. ≠ μάλλον.

• σε σχήμα λιτότητας οὐχ ήττον / οὐχ ήσσον λι-
γότερο δεν..., εξίσου: οὐχ ήσσον λησται ή-
σαν οί νησιῶται = λιγότερο πειρατές δεν ή-
ταν οι νησιώτες.

NE στις λόγ. φρ. κατά το μάλλον ή ήττον και
η αρχή της ήσσονος προσπαθείας.

[παράγ. λ. ήκ-α + επίθ. συγκρ. -ζων, ήττα].

Θ

Θ, θ, θήτα, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το όγδοο γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου. Κατά την κλασική περίοδο (5ος-4ος αι. π.Χ.) προφερόταν ως [t] με δασύτητα, δηλ. ως [th], κατά την προφορά του οποίου εκβαλλόταν από το στόμα ελαφρό ρεύμα αέρα, όπως πε-ρίπου προφέρεται το t στο αγγλικό ten.

- ως αριθμητικό σύμβολο: θ' = 9, αλλά .θ = 9.000.

θάλαττα, -άτης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο κοινός τύπος είναι θάλασσα.

θάλασσα, και ειδικότερα η Μεσόγειος: ἡ παρ' ἡμῖν θάλαττα = η θάλασσά μας, πολλὰ ἐπιόντα ὑπομένω κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν = υπο-μένω πολλές επιθέσεις και από την ξηρά και από τη θάλασσα...

παράγ. θαλάσσιος, **σύνθ.** θαλασσοκρατέω.

ΝΕ θάλασσα.

[πβ. Ησύχιο «δαλάγγαν θάλασσαν», ίσως **μα-κεδ.** γλώσσα, συγγεν. του δολιχός «επιμήκης, εκτεταμένος»].

θαλασσοκράτωρ, -ορος, ὁ, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αυτός που κυριαρχεί στη θάλασσα, που έχει μεγάλη ναυτική δύναμη.

ΝΕ θαλασσοκράτορας.

[παράγ. λ. του **συνθ.** θαλασσοκρατέω (θά-λασσα + κρατέω) + παρ. επίθ. -ωρ].

θαλλός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κλαδί, και ειδικότερα θαλλός ἐλαίας κλαδί ελιάς: στεφανῶ τὸν νικῶντα θαλλοῦ στεφάνω = στεφα-νώνω το νικητή με στεφάνι από κλαδί ελιάς

[παράγ. λ. θάλλω + -ος].

θάλλω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔθαλλον
Μέλλ.	θαλῶ
Αόρ. α'	ἔθηλα
Αόρ. β'	ἔθαλον
Παρακ.	τέθηλα

1. για φυτά είμαι γεμάτος φύλλα, λουλούδια ή καρπούς. = άνθew, ἀκμάζω.

2. ευτυχώ: ζῆ καὶ θάλλει. = εὐδαιμονέω.

παράγ. θαλερός, θαλλός, **σύνθ.** εὐθαλής, ἀειθαλής, ἀναθάλλω, ἀμφιθάλλω.

ΝΕ θάλλω (με σημ. 2).

[παράγ. λ. *θαλ- + -jw, πβ. **αρμ.** dalar «πράσι-νος, φρέσκος» = θαλερός].

θάλπος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ζέστη: θάλπος καὶ ψῦχος. ≠ ψῦχος.

[παράγ. λ. θάλπ-ω + παρ. επίθ. -ος].

θάλπω ΡΗΜΑ

Μέλλ.	θάλπω
--------------	-------

παθ. φωνή θάλπομαι ζεσταίνομαι: θάλπομαι τοῦ θέρου = ζεσταίνομαι το καλοκαίρι.

παράγ. θαλπωρή, τὸ θάλπος. ≠ ψύχω.

ΝΕ στο σύνθ. περιθάλλω.

[*θαλ- (πβ. θάλ-λω) + π + -ω].

θάμβος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ἐκπληξη και θαυμασμός: ὁ στόλος τόλμησ θάμβει περιβόητος ἐγένετο = ο στόλος έγινε ξακουστός, χάρη στο θαυμασμό για την τόλ-μη του.

ΝΕ θάμβος «αίγλη»,

[*θαφ- < *θέμβος με **αβέβ. ετυμ.**].

θανάσιμος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. θανατηφόρος: θανάσιμα φάρμακα = θανα-τηφόρα δηλητήρια.

2. ετοιμοθάνατος: ἄνδρα θανάσιμον ἤδη ὄν-τα ἰάσατο = θεράπευσε έναν άντρα που ήταν πλέον ετοιμοθάνατος.

παράγ. θανασίμως.

ΝΕ θανάσιμος (με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. *θανατ- (θάνατος) + παρ. επίθ. -μιος].

θανατώω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐθανάτων
Μέλλ.	θανατώσω
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	θανατώσομαι
Παθ. αόρ.	ἐθανατώθην

1. σκοτώνω, θανατώνω, εκτελώ κάποιον. = ἀ-ποκτείνω.

2. καταδικάζω κάποιον σε θάνατο.

παράγ. θανάτωσις, θανατώδης.

ΝΕ θανατώνω (με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. θάνατ-ος + παρ. επίθ. -ώ].

Θαργηλιών, -ώνος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο ενδέκατος μήνας του αττικού ημερολογίου, από 15 Απριλίου έως 15 Μαΐου, εποχή στην οποία γιορτάζονταν τα Θαργήλια προς τιμήν του Απόλλωνα.

[παράγ. λ. θάργηλος «ονομασία ψωμιού» (ί-σως μεσογ. λ.) + παρ. επίθ. -ιών αντί του κα-νονικού -ών, σύμφωνα με τους μήνες που λή-γουν δικαιολογημένα σε -ιών (λ.χ. **Βοη-δρομ-ιών, Γαμηλ-ιών**)].

θαρραλέος, -α, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

ο κοινός τύπος είναι θαρραλέος

Συγκριτικός	θαρραλεώτερος
--------------------	---------------

1. τολμηρός, θαρραλέος.

• θαρραλέως ἔχω πρὸς τι = αντιμετωπίζω κά-τι θαρραλέα.

2. θρασύς, αυθάδης.

3. αυτός τον οποίο επιχειρεί κανείς με αυθά-δεια χωρίς να υπολογίσει τον κίνδυνο: οἱ δει-λοὶ ἐπὶ τὰ θαρραλέα ἔρχονται = οι δειλοί πη-γαίνουν σε πράγματα που τους φαίνονται α-κίνδυνα.

παράγ. θαρραλεότης.

ΝΕ θαρραλέος (με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. θάρρος / θάρσος + παρ. επίθ. -αλέος].

θαρρέω -ῶ ΡΗΜΑ

ο κοινός τύπος είναι θαρσέω -ῶ

1. έχω θάρρος ή θράσος: λέγε θαρρῶν = μίλα με θάρρος. = τολμάω.

2. είμαι θαρσύς, παράτολμος, υπερβολικά τολμηρός: ἔβρει θαρσῶ = γίνομαι υπερβολικά τολμηρός από υπεροψία.

3. δε φοβάμαι κάποιον ή κάτι: θάνατον θαρρῶ = δε φοβάμαι το θάνατο. ≠ δέδοικα «φοβάμαι».

παράγ. θάρσησις, σύνθ. ἀναθαρρέω.

[παράγ. λ. *θαρρ- (πβ. θάρρ-ος) + παρ. επίθ. -έω].

θάρρος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο κοινός τύπος είναι θάρρος

θάρρος, τόλμη: θάρρος πρὸς τοὺς πολεμίους = θάρρος απέναντι στους εχθρούς. τοὺς Ἀθηναίους θάρσος ἔλαβε = οι Αθηναίοι πήραν θάρρος.

NE θάρρος.

[*θαρρ-, πβ. αρχ. ινδ. dhr_osú- «θρασύς»].

θαρρύνω ΡΗΜΑ

ο κοινός τύπος είναι θαρρύνω

δίνω θάρρος: (Περικλῆς) ἐβούλετο θαρρῦναι τοὺς Ἀθηναίους = ο Περικλής ήθελε να δώσει θάρρος στους Αθηναίους.

NE το σύνθ. ενθαρρύνω.

[παράγ. λ. *θαρρυν- (πβ. αρχ. ινδ. dhr_osú- «θρασύς») + παρ. επίθ. -νω].

θάττων, θάττων, θάττων ΕΠΙΘΕΤΟ

συγκριτικός βαθμός του επιθέτου ταχύς

[*ταχ- (ταχύς) + -ων > θάσσων με αντιματάθεση δασύτητας, *θάγ-ων].

θαῦμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κάτι που προκαλεί θαυμασμό ή απορία, κάτι που σε παραξενεύει: θαῦμα οὐδὲν τὸ μὴ πείθεσθαι τοὺς πολλοὺς τοῖς λεγομένοις = καθόλου δεν είναι παράξενο που οι πολλοί δεν πείθονται στα λόγια αυτά.

2. στον πληθ. θαύματα τεχνάσματα ταχυδακτυλογρών.

3. έκπληξη: ἐν θαύματί εἰμι = είμαι έκπληκτος.

παράγ. θαυμάζω, σύνθ. θαυματοποιός, θαυματουργός.

[παράγ. λ. *θαν- (< θέα < θεάομαι το αττ. θέα βασίζεται στο *θᾶFᾱ < διαλ. θᾶα) + παρ. επίθ. -μα, IE *dhem-].

θαυμάζω ΡΗΜΑ

Παράτ.	ἐθαύμαζον
Μέσ. μέλλ. με ενεργ. σημ.	θαυμάσομαι
Αόρ.	ἐθαύμασα
Παρακ.	τεθαύμακα
Παθ. μέλλ.	θαυμασθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐθαυμάσθη

Παθ. παρακ. τεθαύμασμαι

1. θαυμάζω, βλέπω ή αντιμετωπίζω κάτι με θαυμασμό: θαυμάζω τινὰ ἐπὶ σοφία = θαυμάζω κάποιον για τη σοφία του.

2. εκπλήσσομαι, απορώ, παραξενεύομαι: θαυμάζω τούτου τῆς διανοίας = απορώ με τον τρόπο σκέψης αυτού του ανθρώπου.

παράγ. θαυμασμός, θαυμάσιος, θαυμαστός, σύνθ. ἀποθαυμάζω.

NE θαυμάζω (με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. θαῦμα + παρ. επίθ. -άζω].

θαυμάσιος, -ία, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός θαυμασιώτερος

Υπερθετικός θαυμασιώτατος

1. εκπληκτικός, δηλ. που σου προκαλεί έκπληξη, απορία και σε κάνει να παραξενεύεσαι: Σωκράτης πρὸς τὰς τοῦ χειμῶνος καρτερήσεις θαυμάσια ἤργάζετο = ο Σωκράτης όσον αφορά την αντοχή του στο ψύχος έκανε πράγματα εκπληκτικά.

2. αυτός που αξίζει να τον θαυμάζει κανείς: σε προσφώνηση, συχνά ειρωνικά ὦ θαυμάσιε! = τι άνθρωπος είσαι εσύ!

παράγ. θαυμασιότης.

NE θαυμάσιος (με τη σημ. 2).

[παράγ. λ. θαυμάσι- (πβ. θαυμασμός) + παρ. επίθ. -ιος].

θαυμαστός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός θαυμαστότερος

Υπερθετικός θαυμαστότατος

1. ασυνήθιστος, που προκαλεί έκπληξη, παράξενος: καὶ ὃ πάντων θαυμαστότατον, Σωκράτη μεθύοντα οὐδεὶς πώποτε ἔδρακε = και το πιο απίστευτο από όλα, μεθυσμένο το Σωκράτη δεν τον έχει δει κανένας ως τώρα.

2. αξιοθαύμαστος: ἔργα μεγάλα καὶ θαυμαστά.

παράγ. θαυμαστικός, σύνθ. ἀξιοθαύμαστος.

NE θαυμαστός (με τη σημ. 2).

[παράγ. λ. θαυμάζω + παρ. επίθ. -τός].

θέα, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. το να κοιτάζει κάποιος κάτι, η θέα: ἔρχομαι ἐπὶ θέαν τινός = πηγαίνω να δω κάποιον.

2. το αποτέλεσμα της θέας, το θέαμα: θέαι ἀμήχανοι τὸ κάλλος = θεάματα ακαταμάχητα στην ομορφιά.

3. η θέση από όπου μπορεί να βλέπει κανείς καλά κάτι: θέαν καταλαμβάνω = πιάνω θέση, για να βλέπω.

NE θέα (με τις σημ. 1 & 3).

[*θᾶFᾱ, πβ. θεά-ομαι, ☞ θαῦμα].

θείαινα, -αίνης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

η θεά.

[παράγ. λ. θεά + παρ. επίθ. -ινα με μετάθεση τόνου].

θεάομαι -ῶμαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐθεώμην
Μέλλ.	θεάσομαι
Αόρ.	ἐθεασάμην
Παρακ.	τεθέαμαι

αποθετικό ρήμα

1. κοιτάζω, παρατηρώ: *ἐθεᾶτο τὴν θεσιν τῆς πόλεως.*

• επιθεωρώ: *θεῶμαι τὸ στράτευμα.*

2. παρακολουθώ ως θεατής: *οἱ θεώμενοι = οἱ θεατές.*

☞ **παράγ.** θέαμα, θεατής, θέατρον, θεάμων, θεατός.

NE θεῶμαι «με βλέπουν» παθ. σημ. σχετική με τη σημ. 1.

[παράγ. λ. θεά + παρ. επίθ. -ομαι].

θεῖος, -α, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	θειότερος
Υπερθετικός	θειότατος

1. θεϊκός, θείος.

2. ως ουσιαστικό τὸ *θεῖον* η θεία δύναμη, το θείο.

☞ **παράγ.** θειότης, **σύνθ.** ἐκθειάζω.

NE θείος, και με τις δύο σημ. (στη **NE** η λέξη σημαίνει και «αδελφός του πατέρα»· η σημ. αυτή προέκυψε στο βασίλειο των Πτολεμαίων, όπου *θεός* ήταν ο βασιλιάς και *θεῖος* «θεϊκός» ο αδελφός του).

[παράγ. λ. θε-ός (ἀγγ. **ετυμ.**) + παρ. επίθ. -ιος].

θέλω ΡΗΜΑ ☞ **ἐθέλω.**

θέμις, -ιδος, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κανόνας δικαίου που έχει καθιερωθεί από την παράδοση και το έθιμο: *θέμις ἐστί = εἶναι δίκαιο, σωστό.*

☞ **παράγ.** θεμιτός, **σύνθ.** ἀθέμιτος, Θεμιστοκλής.

NE Θέμις (λόγ.).

[**σύνθ.** λ. *θεμ- (< τίθημι, πβ. θέμ-α) + παρ. επίθ. -ις, πβ. **αρχ. περσ.** dā-mi «δημιουργία»].

θεμιτός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

νόμιμος, δίκαιος.

☞ **παράγ.** θεμιτῶς.

NE θεμιτός (με την ίδια σημ.).

[παράγ. λ. θέμις + παρ. επίθ. -τός].

-θεν ΜΟΡΙΟ

αχώριστο μόριο. Ως β' συνθετικό δηλώνει την κίνηση από έναν τόπο: *οἴκοθεν = από το σπίτι. ἄλλοθεν = από αλλού.*

• με όνομα προσώπου *θεόθεν = από τούς θεούς. ≠ -δε, που ως β' συνθετικό δηλώνει κίνηση προς έναν τόπο, λ.χ. οἴκα-δε «προς το σπίτι».*

[παλιά κατάληξη της γενικής: *ἐμέ-θεν = ἐμοῦ, Διό-θεν = Διός*].

θεοειδής, -ής, -ὲς ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	θεοειδέστερος
Υπερθετικός	θεοειδέστατος

θεόμορφος, δηλαδή πολύ ωραίος: *ὁ θεοειδής Πάρις = ο πανέμορφος Πάρης. ἡ ψυχὴ θεοειδὲς τί ἐστί = η ψυχή είναι κάτι θεόμορφο.*

NE θεοειδής (λόγ.).

[**σύνθ.** λ. θεός + εἶδος + παρ. επίθ. -ής].

θεοφιλής, -ής, -ὲς ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	θεοφιλέστερος
Υπερθετικός	θεοφιλέστατος

αυτός που είναι αγαπητός στους θεούς.

NE θεοφιλής.

[**σύνθ.** λ. θεός + *φιλ- (< φιλέω) + παρ. επίθ. -ής].

θεράπαινα, -αίνης, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

υψητέρα. = θεραπεινίς.

[παράγ. λ. *θεράπων* + παρ. επίθ. -αίνα].

θεραπεία, -ας, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. η προσφορά υπηρεσίας, η φροντίδα, η περιποίηση: *θεραπεία σώματος = φροντίδα του σώματος. = φροντίς, ἐπιμέλεια.*

2. λατρεία: *θεραπεία θεῶν = η λατρεία των θεών.*

3. περιποίηση κάποιου που αποσκοπεί στην εξασφάλιση της ευνοίας του: *θεραπεία τῶν ἀεὶ προσεστώτων = περιποίηση προς τους ἐκαστοτε ἀρχοντες. ἐν πολλῇ θεραπείᾳ ἔχω τινά = περιποιούμαι κάποιον πολύ (με την ελπίδα να αποκτήσω ένα όφελος).*

4. η περιθαλψη αρρώστου, θεραπεία: *αἱ ὑπὸ τῶν ἰατρῶν θεραπείαι διὰ καύσεων γινόμεναι = οἱ θεραπείες που γίνονται ἀπό τους γιατρούς με καυτηριασμό.*

NE θεραπεία (με τη σημ. 4).

[παράγ. λ. *θεραπε-ύω* + παρ. επίθ. -ία].

θεραπευτής, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. αυτός που υπηρετεί τους θεούς: *θεραπευτῆς θεοῦ = ιερέας.*

2. αυτός που υπηρετεί ένα υψηλό πρόσωπο.

3. αυτός που φροντίζει, περιποιείται κάτι: *ὁ θεραπευτῆς τοῦ σώματος.*

4. αυτός που περιθάλπει ασθενείς, ο γιατρός.

☞ **παράγ.** θεραπευτικός.

NE θεραπευτής (με τη σημ. 4).

[παράγ. λ. *θεραπεύ-ω* + παρ. επίθ. -τής].

θεραπεύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐθεράπευον
Μέλλ.	θεραπεύσω
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	θεραπεύσομαι
Παθ. μέλλ.	θεραπευθήσομαι
Μέσ. αόρ.	ἐθεραπευσάμην
Παθ. αόρ.	ἐθεραπεύθην

1. υπηρετώ κάποιον, του προσφέρω τις υπηρεσίες μου.

• ειδικότερα λατρεύω ένα θεό: *θεραπεύω τοὺς θεοὺς/τὸν Διόνυσον*.

2. κολακεύω: *θεραπεύω τὸ πλῆθος* = κολακεύω το λαό.

3. φροντίζω για κάτι: *θεραπεύω τὸ σῶμα* = ικανοποιώ τις ανάγκες του σώματος. *θεραπεύω τὴν διάνοιαν* = αναπτύσσω το μυαλό μου. *θεραπεύω τὸ ξυμφέρον* = φροντίζω για το συμφέρον μου.

4. θεραπεύω κάποιον ή κάτι ως γιατρός: *θεραπεύω τὸ σῶμα/τοὺς ὀφθαλμούς*. = ἰάομαι.

5. καλλιεργώ: *θεραπεύω τὴν γῆν*.

††† **παράγ.** θεραπεία, θεραπευτής, θεραπευτήριο, **σύνθ.** ἀθεράπευτος, ἀποθεραπεύω.

NE θεραπεύω (με τη σημ. 4).

[**παράγ. λ.** *θεράπ-ων* + παρ. επίθ. -εύω].

θεράπων, -οντος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

υπηρέτης.

• *μουσῶν θεράποντες* = οι ποιητές και οι αοιδοί. *ἄρεως θεράποντες* = οι πολεμιστές.

††† **παράγ.** θεράπεινα.

NE θεράπων «που θεραπεύει» (λ.χ. *θεράπων ιατρός*).

[**θεραπ-*, σκοτεινής αρχής].

θέρω, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

καλοκαιρί: *θέρους ἀρχομένου* = στην αρχή του καλοκαιριού. *θέρους μεσοῦντος* = στη μέση του καλοκαιριού.

††† **παράγ.** θερινός, θέρετρον, θερίζω, θερμός, θέρμη, θερμαίνω, **σύνθ.** ἄθερμος, ἔνθερμος.

NE θέρω (λόγ.).

[**παράγ. λ.** **θερ-* (< **IE** *gh^wer-, πβ. **αρχ. ινδ.** háras «θερμότητα») + παρ. επίθ. -ος].

θέσις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. τοποθέτηση: *πλίνθων και λίθων θέσις* = η τοποθέτηση τούβλων και της πέτρας.

2. καθιέρωση, θέσπιση: *θέσις νόμων* = νομοθεσία. *θέσις ὀνομάτων* = ονοματοδοσία.

3. θέσει όταν κάποιος ή κάτι αποκτά μια νέα ιδιότητα που δεν την είχε από τη φύση του: *Ἀθηναῖος θέσει* = ξένος που έγινε Αθηναίος πολίτης (αλλά δεν είχε γεννηθεί στην Αθήνα). ≠ φύσει.

4. ο τόπος ή η κατάσταση όπου βρίσκεται κάποιος, η θέση: *ἡ θέσις τῆς χώρας πρὸς τὰ πνεύματα* = η θέση της χώρας ως προς τους ανέμους.

††† **σύνθ.** διάθεσις, ἀνάθεσις, πρόθεσις, ὑπέροθεσις.

NE θέση (με τις σημ. 3 και 4).

[**παράγ. λ.** **θέ-*τις (< *τίθημι* + παρ. επίθ. -σις < **τις*) = **αρχ. ινδ.** hi-ti «θέσις»].

θεσμοθέτης, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. αυτός που θέτει, καθιερώνει, θεσμούς, δηλαδή νόμους, ο νομοθέτης.

2. στην Αθήνα, στον πλθ. οί θεσμοθέται οι έξι από τους έννεά άρχοντας (☞ **άρχων**). Συγκροτούσαν συλλογική αρχή.

[**σύνθ. λ.** *θεσμός* + **θετ-* (< *τίθημι*) + παρ. επίθ. -της].

θεσμός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. θεῖος νόμος: *θεσμός Ἀδραστείας* = νόμος της Αδράστειας.

2. ανθρώπινος νόμος: *οἱ θεσμοὶ τοῦ Δράκοντος*.

††† **παράγ.** θέσμιος, **σύνθ.** θεσμοθέτης, θεσμοφόρος, θεσμοφύλαξ, ἐμπρόθεσμος, ἀπρόθεσμος.

NE θεσμός.

[**παράγ. λ.** *τεθ-*μός (**τεθ-* < *τίθημι* + παρ. επίθ. -μός) > διαλ. *θε-*θμός > *θεσ-*μός].

θεσπέσιος, -ία, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

κάτι που πλησιάζει το θεό, θεόπνευστος, θεῖος, αυτός που προκαλεί θαυμασμό ή κατάπληξη: *σοφοὶ και θεσπέσιοι ἄνδρες*.

††† **παράγ.** θεσπεσίως.

NE θεσπέσιος.

[**σύνθ. λ.** **θέσ-*σπετος «θεόπνευστος» < *θεός* + **σπετὸς* «που μπορεί να περιγραφεί με λόγια» (πβ. *ἄσπετος*)].

θέω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔθεον
Μέλλ.	θεύσομαι & θεύσω
Για τους άλλους χρόνους ☞ τρέχω	

τρέχω: *δρομεὺς βραδέως θέων* = δρομέας που τρέχει αργά. = τρέχω.

††† **παράγ.** θεός (ποιητικό) «γρήγορος», **σύνθ.** βοηθέω, μεταθέω.

[**παράγ. λ.** **θεF-* + παρ. επίθ. -jω].

θεωρέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔθεώρουν
Μέλλ.	θεωρήσω
Παρακ.	τεθεώρηκα
Παθ. μέλλ.	θεωρηθήσομαι

1. πηγαίνω εγώ ως *θεωρός*, δηλαδή ως αντιπρόσωπος της πόλης μου, ή στέλλω άλλους *θεωρούς*, σε μαντείο, σε αγώνες ή σε εορτές: *ἐγὼ τεθεώρηκα οὐδαμοῦ πλὴν εἰς Πάρον* = εγώ δεν έχω πάει ως επίσημος απεσταλμένος πουθενά εκτός από την Πάρο. *τὰ Ἴσθμια ἐγένετο και Ἀθηναῖοι ἐθεώρουν ἐς αὐτὰ* = τελούνταν τα Ἴσθμια και οι Αθηναῖοι έστειλαν αντιπροσώπους τους σε αυτά.

2. παρακολουθώ ως θεατής: *θεωρῶ τὰ Ὀλύμπια* = παρακολουθώ τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

3. βλέπω, παρατηρώ: θεωρώ τὰ περὶ τὸν πόλεμον = παρατηρῶ πὼς διεξάγεται ἕνας πόλεμος. = θεάομαι.

4. επιθεωρῶ (στρατιώτες).

5. για διανοητική ενέργεια εξετάζω, κρίνω, σκέπτομαι, θεωρῶ: τοῦτο θεωρεῖ, εἰ τάληθῆ λέγω = τοῦτο εξέταζε, ἀν λέω τὴν ἀλήθεια. = σκοπέω.

παράγ. θεωρήμα, θεωρητικός, θεωρία, θεωρήσεις, σύνθ. ἀναθεωρῶ, ἀρχιθεωρός.

NE θεωρῶ (με τὴν σημ. 5).

[παράγ. λ. θεωρός + παρ. ἐπίθ. -έω].

θεώρημα, -ήματος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

θέαμα: λόγοι καὶ θεωρήματα.

NE θεώρημα «βασική αρχή» (λ.χ. μαθηματικό).

[παράγ. λ. θεωρῶ + παρ. ἐπίθ. -μα].

θεωρία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ἀποστολή θεωρῶν, δηλ. ἀντιπροσώπων μίας πόλης, σε μαντεῖο ἢ σε πανελλήνιους ἀγῶνες ἢ οἱ ἴδιοι οἱ ἀντιπρόσωποι: ἐκάστου ἔτους θεωρίαν ἀπάγω εἰς Δῆλον = στέλνω κάθε χρόνο ἀντιπροσώπους στὴ Δῆλο.

2. τὸ ἀξίωμα τοῦ θεωροῦ, τοῦ ἀντιπροσώπου μίας πόλης.

3. τὸ νὰ παρακολουθεῖ κανεὶς ἕνα θέαμα ἀγῶνων ἢ θεατρικῆς παράστασης ὡς θεατής: οὗτ' ἐπὶ θεωρίαν ᾧποτ' ἐκ τῆς πόλεως ἐξῆλθες, ᾧ Σώκратες = καὶ ποτέ, Σωκράτη, δεβγήκες ἀπὸ τὴν πόλη οὔτε γιὰ νὰ παρακολουθήσεις πανελλήνιους ἀγῶνες.

4. τὸ νὰ βλέπει, νὰ παρατηρεῖ κανεὶς κάτι: θεωρίας ἔνεκεν = (ταξιδεύει) γιὰ νὰ δεῖ καὶ νὰ γνωρίσει ἀγνωστά μέρη.

5. για διανοητική ενέργεια εξέταση, ἐρευνα: θεωρίαν ποιοῦμαι περὶ τίνος = εξετάζω ἕνα θέμα.

NE θεωρία «θεωρητική πλευρά, ἀνάλυση κτλ.».

[παράγ. λ. θεωρ-έω + παρ. ἐπίθ. -ία].

θεωρός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ἀντιπρόσωπος ποὺ στέλνει μὴ πόλη σὲ μαντεῖο, σὲ ἀγῶνες ἢ σὲ εορτές: ἔπεμψαν αὐτὸν θεωρὸν εἰς τὰ Πύθια = τὸν ἔστειλαν νὰ τοὺς ἀντιπροσωπεύσει στους Πυθικούς ἀγῶνες (στους Δελφούς). 2. θεατής. 3. περιηγητής.

παράγ. τὸ θεωρικὸν «τὰ χρήματα ποὺ ἐπαιρναν ἀπὸ τὸ δημόσιο ταμεῖο οἱ πολῖτες τῆς Ἀθήνας γιὰ νὰ ἀγοράσουν εἰσιτήριο γιὰ τὸ θέατρο».

[σύνθ. λ. *θεFα- + *Fορός (ὄραω) > *θεFη-Fορός > θε(ε)ωρός, ὅπου *θεFα = θέα].

θήκη, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κιβώτιο.

2. τάφος, μέθοδος ταφῆς: ᾧ παῖδες Ἑλλήνων ἴτε, ἐλευθεροῦτε... θήκας τε προγόνων = ὁρμάτε ἐμπρὸς παιδιὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐλευθερῶ-

στε... καὶ τοὺς τάφους τῶν προγόνων. εἰς ἀναισχύντους θήκας ἐτρόποντο = κατέφυγαν σὲ ἀδιάντροπες μεθόδους ταφῆς.

παράγ. θηκαῖος, θηκίον, σύνθ. ὄστεοθήκη, ὄσοθήκη.

NE θήκη (με τὴν σημ. 1).

[παράγ. λ. *θήκ- (ἔ-θηκ-α < τίθημι) + παρ. ἐπίθ. -η].

θήλυς, θήλεια, θήλυ ΕΠΙΘΕΤΟ

θηλυκός: θήλεια ἔλαφος = θηλυκὸ ελάφι, ελαφίνα. ≠ ἄρρην «αρσενικός».

παράγ. θηλυκός, θηλύνω.

NE θήλυς (λόγ.).

[*θηλ-υς < θηλ-ή (τοῦ γυναικείου μαστοῦ), ὁμόρρ. με ἀρχ. ἰνδ. dhārú- «ποὺ βυζαίνει»].

θήρα, -ός, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μυθολογικὸ τέρας. = θηρίον.

παράγ. θηρίον, θηράω, θήρα.

[*φηρ-, πβ. λατ. ferus «ἀγριος»].

θήρα, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κυνήγι ἀγριῶν ζώων.

2. μεταφορικὰ ἐπιδίωξη, συνεχῆς προσπάθεια γιὰ νὰ πετύχει κανεὶς κάτι: ἡ θήρα τοῦ ἠδέος = τὸ κυνήγι τῆς ἠδονῆς.

NE θήρα (καὶ με τὶς δύο σημ.).

[παράγ. λ. θήρ + παρ. ἐπίθ. -α].

θηράω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐθήρων
Μέλλ.	θηράσω
Αόρ.	ἐθήρασα
Παρακ.	τεθήρακα
Υπερσ.	ἐτεθηράκειν

1. κυνήγῳ: λαγῶς ὄχετο θηράσων = εἶχε φύγει, γιὰ νὰ κυνηγήσει λαγούς. = θηρεύω, ἀγρεύω.

2. στὴ μέση φωνή με ενεργ. σημ. κυριολεκτικὰ καὶ μεταφορικὰ θηρῶμαι κυνηγῳ: οἱ θηρώμενοι = οἱ κυνηγοί. θηρῶμαι τὴν τῆς σωφροσύνης δόξαν.

παράγ. θήραμα.

[παράγ. λ. θήρα + παρ. ἐπίθ. -άω].

θηρεύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐθήρευον
Μέλλ.	θηρεύσω
Αόρ.	ἐθήρευσα
Παρακ.	τεθήρευκα
Μέσ. μέλλ.	θηρεύσομαι
Μέσ. αόρ.	ἐθηρεύσάμην
Παθ. αόρ.	ἐθηρεύθην
Παθ. παρακ.	τεθήρευμαι

1. κυνήγῳ: θηρεύω ὄρνιθας ἀγρίας = κυνηγῳ ἀγρία πουλιά. θηρεύω ἰχθύς = ψαρεύω. = ἀγρεύω, θηράω.

2. μεταφορικὰ προσπαθῶ νὰ πετύχω κάτι: θηρεύω εὐδαιμονίαν.

παράγ. θηρευτής «κυνηγός», θήρευσις, θήρευμα.

NE θηρεύω (και με τις δύο σημ.)

[παράγ. λ. θήρ + παρ. επίθ. -εύω].

θηρίον, -ίου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. άγριο ζώο (από αυτά που κυνηγούν οι άνθρωποι). 2. γενικά ζώο. 3. θηρίο. 4. τέρας. = θήρ.

παράγ. θηριακός, σύνθ. θηριώδης «άγριος σαν θηρίο», θηριομαχέω.

NE θηρίο (με τις σημ. 3, 4).

[παράγ. λ. θήρ + παρ. επίθ. -ιον].

θής, θητός, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

πολίτης που εκμίσθωνε την εργατική δύναμή του, έμμισθος εργάτης (σε αντίθεση με το δούλο, που πρόσφερε την εργατική του δύναμη χωρίς καμία πληρωμή).

• πληθυντικός οί θήτες οι Αθηναίοι πολίτες που συγκροτούσαν την τέταρτη και χαμηλότερη εισοδηματική τάξη (τις ανώτερες τάξεις συγκροτούσαν από επάνω προς τα κάτω, κατά σειρά, οι πεντακοσιομέδμοι, οι ίππεις και οι ζευγίται).

παράγ. θητεύω, θητικός.

[προελλ.].

θητεύω ΡΗΜΑ

δουλεύω με μισθό, είμαι έμμισθος εργάτης: θητεύω παρά τινι = δουλεύω σε κάποιον.

NE θητεύω «υπηρετώ σε μια θέση».

[παράγ. λ. *θητ- (< θής, θητός) + παρ. επίθ. -εύω].

θίασος, -άσου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ομάδα πανηγυριστών που τραγουδούσε και χόρευε στους δρόμους προς τιμήν του Βάκχου (Διονύσου).

2. συντροφιά: τοῦ σοῦ θιάσου ἐστίν = είναι της παρέας σου, μέλος της συντροφιάς σου.

παράγ. θιασώδης, θιασώτης «οπαδός», σύνθ. θιασαρχέω, θιασάρχης.

NE θίασος «σύνολο ηθοποιών κτλ.».

[αβέβ. ετυμ.].

θλίβω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔθλιβον
Μέλλ.	θλίψω
Αόρ.	ἔθλιψα
Παρακ.	τέθλιφα
Μέσ. μέλλ.	θλίψομαι
Παθ. μέλλ.	θλιβήσομαι
Παθ. αόρ. α'	ἔθλιφθην
Παθ. αόρ. β'	ἔθλιβην
Παθ. παρακ.	τέθλιμμαι

πιέζω, συμπιέζω: θλίβει με ὁ θώραξ = με πιέζει ο θώρακας. ὡς θλίβομαι! = πόσο πιέζομαι (από το βάρος).

παράγ. θλίψις «πίεση, συμπίεση», θλιβερός, σύνθ. συνθλίβω, ἐκθλίβω, καταθλίβω.

NE θλίβω «πιέζω/προξενώ λύπη».

[*φλιβ- (☞ θλάω), πβ. λατ. fligo].

θνήσκω ΡΗΜΑ

Μέλλ.	θανοῦμαι
Αόρ. β'	ἔθανον
Παρακ.	τέθνηκα
Υπερσ.	ἔτεθνήκειν

1. πεθαίνω: οἱ τεθνηκότες = οἱ τεθνεώτες = οἱ θανόντες = οι νεκροί (☞ ἀποθνήσκω).

2. χρησιμοποιείται σαν παθ. φωνή σκοτώνομαι: ὁ τεθνεὼς ὑπὸ τοῦ σοῦ πατρός = αυτός που σκοτώθηκε από τον πατέρα σου, αυτός που σκότωσε ο πατέρας σου. ≠ κτείνω «σκοτώνω».

παράγ. θάνατος, θνητός, σύνθ. ἀποθνήσκω.

[*θᾶν-, *θᾶν- > *θνη- + παρ. επίθ. -ίσκω].

θνητός, -ῆ & -ός, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

που πεθαίνει, που δε ζει αιώνια: θνητοὶ ἄνδρες. θνητὰ ζῶα καὶ φυτὰ. ≠ ἀθάνατος.

• ως ουσιαστικό οί θνητοί οι άνθρωποι.

NE θνητός.

[παράγ. λ. *θνη- (θνή-σκω) + παρ. επίθ. -τός].

θόλος, -ου, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κυκλικό οικοδόμημα με κωνική στέγη.

2. στην Αθήνα το κυκλικό κτίριο που αποτελούσε την έδρα των Πρωτάνεων (☞ πρύτανις).

παράγ. θολωτός, θολία, σύνθ. θολοειδής.

NE ο θόλος «κυκλική στέγη».

[αβέβ. ετυμ., πιθ. μεσογ. λ.].

θορυβέω -ῶ ΡΗΜΑ

1. κάνω θόρυβο.

2. φωνάζω επιδοκιμάζοντας όσα λέγονται, επιδοκιμάζω: λόγος τεθορυβημένος = λόγος που επιδοκιμάστηκε.

3. φωνάζω αποδοκιμάζοντας όσα λέγονται: δέομαι ὑμῶν μὴ θορυβεῖν ἐφ' οἷς ἂν λέγω ἀλλ' ἀκούειν = σας παρακαλώ να μη δείχνετε την αποδοκιμασία σας για όσα λέγω, αλλά να με ακούτε.

4. καταθορυβώ κάποιον, του προκαλώ σύγχυση.

παράγ. θορυβητικός, σύνθ. καταθορυβέω, ἐπιθορυβέω, ἀναθορυβέω.

NE θορυβώ (με τις σημ. 1, 4).

[παράγ. λ. θόρυβ-ος + παρ. επίθ. -έω].

θόρυβος, -ύβου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ο θόρυβος, η φασαρία που προκαλεί σύγχυμένο πλήθος. ≠ ήρεμία, ήσυχία.

2. ζωηρές εκδηλώσεις επιδοκιμασίας.

3. ζωηρές εκδηλώσεις αποδοκιμασίας.

4. σύγχυση, ταραχή: ἐγένετο ὁ θόρυβος μέγας = η ταραχή που δημιουργήθηκε ήταν μεγάλη (την ώρα της μάχης).

παράγ. θορυβέω, θορυβωδῶς, θορυβώδης, σύνθ. θορυβοποιός.

NE θόρυβος.

[*θορυ- (πβ. τον-θορύ-ζω < θρέομαι «φωνάζω δυνατά, κραυγάζω») + παρ. επίθ. -βος].

θράσος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. θάρρος, τόλμη.

2. με αρνητ. σημ. αλόγιστο θάρρος, θράσος, θρασύτητα: τοῦ θράσους ἐπέσχομεν τοῦτον = τον σταματήσαμε από τη θρασύτητά του.

NE θράσος (με τη σημ. 2).

[παράγ. λ. *θρασ- (πβ. θρασ-ύς) + παρ. επίθ. -ος].

θρασύνω PHMA

Μέσ. αόρ.	ἐθρασυνάμην
-----------	-------------

1. δίνω θάρρος: ὁρῶν δὲ Νικίας τὸ στρατεύμα ἀθυμοῦν ἐθάρσυνέ τε καὶ παρεμυθεῖτο = βλέποντας ο Νικίας ότι οι στρατιώτες είχαν χάσει το ηθικό τους τους έδινε θάρρος και τους παρηγορούσε.

2. παθ. και μέση φωνή θρασύνομαι παίρνω θάρρος, ενθαρρύνομαι: οὐκ ἀλόγως θρασυνόμεθα = δεν παίρνουμε θάρρος απερίσκεπτα. ≠ φοβέομαι.

3. παθ. φωνή θρασύνομαι δείχνω αλόγιστο θάρρος, αποθρασύνομαι: τούτω δὲ θρασυνόμενῳ οὐκ ὑπεχώρησα = μπροστά σ' αυτόν που είχε αποθρασυνθεί, εγώ δεν έκανα πίσω.

σύνθ. ἀποθρασύνομαι.

NE το σύνθ. αποθρασύνομαι (με τη σημ. 3).

[παράγ. λ. θρασ-ύς + παρ. επίθ. -νω].

θρασύς, -εία, -ὺ ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	θρασύτερος
-------------	------------

Υπερθετικός	θρασύτατος
-------------	------------

1. τολμηρός, γενναίος: θρασύς τὸ ἦθος. ἢ ἐλπίς θρασεῖα τοῦ μέλλοντος = η ελπίδα μου για το μέλλον είναι ακλόνητη.

2. υπερβολικά τολμηρός, ώστε να γίνεται αλαζονικός, θρασύς.

παράγ. θρασεύς, θρασύτης.

NE θρασύς (με τη σημ. 2).

[*θρασυ-, πβ. αρχ. ινδ. dhṛsú «τολμηρός» + -ς].

θραύω PHMA

Αόρ.	ἔθραυσα
------	---------

Παθ. αόρ.	ἐθραύσθην
-----------	-----------

Παθ. παρακ.	τέθραυσμαι
-------------	------------

σπάζω: θραύω τοὺς λίθους = σπάω τις πέτρες.

παράγ. θραῦσμα, θραῦσις, σύνθ. ἄθραυστος.

[*θραFσ-, πβ. θρύ-π-τω].

θρέμμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κυρίως για ημερωμένα ζώα, πρόβατα και κατσίκες ζώο, ήμερο συνήθως, που έχει τραφεί και έχει μεγαλώσει.

2. για ανθρώπους πλάσμα, δημιούργημα: δύσκολον θρέμμα ὁ ἄνθρωπος = ο άνθρωπος είναι δύσκολο πλάσμα.

NE θρέμμα (με τη σημ. 2, συνήθως στη φρ. γέννημα θρέμμα).

[παράγ. λ. *θρεπ- (πβ. θρεπ-τός < τρέφω) + παρ. επίθ. -μα].

θρίξ, τριχός, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

τριχα.

• παροιμίες ἄξιον τριχός = που αξίζει όσο μια τρίχα (για κάτι που δεν έχει καμιά αξία). ἔκ τριχός κρέμαται = κρέμεται από μια τρίχα (δηλαδή βρίσκεται σε μεγάλο κίνδυνο).

NE τρίχα.

[*θριχ- + -ς > θρίξ, αλλά *θριχός > τριχός με ανομοιοτική αποδάσυνση του πρώτου από τα δύο διαδοχικά δασέα (θ - χ), **αβέβ. ετυμ.**].

θροῦς, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο κοινός τύπος είναι θρός

1. φωνές διαμαρτυρίας μέσα σε πλήθος ή συνέλευση: οἱ δὲ αἰσθόμενοι τὸν θροῦν ἤξιουν... = και αυτοί, όταν αντιλήφθηκαν τις διαμαρτυρίες, ζητούσαν...

2. είδηση, φήμη, θόρυβος: ὡς γὰρ ὁ θροῦς διήλθε τῆς ἐμῆς συμφορᾶς = όταν διαδόθηκε η είδηση για τη συμφορά μου...

[παράγ. λ. *θρο- (< θρέ-ομαι «κραυγάζω») + παρ. επίθ. -ος].

θρυλέω -ῶ PHMA

μιλώ συχνά για κάποιο θέμα, το επαναλαμβάνω συνεχώς: οἱ ποιηταὶ ἡμῖν ἀεὶ θρυλοῦσιν ὅτι... = οι ποιητές επαναλαμβάνουν διαρκώς ότι...

• παθ. φωνή θρυλεῖται γίνεται πολύς λόγος για κάτι: τὸ θρυλούμενον / τὸ τεθρυλημένον = κάτι για το οποίο μιλούν όλοι.

σύνθ. πολυθρύλητος.

NE θρυλεῖται / θρυλούνται «διαδίδεται / διαδίδονται», θρυλούμενα «διαδόσεις».

[παράγ. λ. *θρυλ- (πβ. θρύλος) + παρ. επίθ. -έω. θρύλος < *(ε)ρεF-, IE *dhrew-, θρέομαι].

θρύπτω PHMA

Μέσ. & παθ. μέλλ.	θρύψομαι
-------------------	----------

	& θρυφθήσομαι
--	---------------

Παθ. αόρ.	ἐθρύφθην
-----------	----------

Παθ. παρακ.	τέθρυμμαι
-------------	-----------

1. σπάζω σε μικρά κομμάτια, θρυμματίζω.

2. μεταφορικά συνήθως στην παθ. φωνή θρύπτομαι **α.** καταστρέφομαι ηθικά: ἡδοναῖς θρύπτομαι = καταστρέφομαι από την άσωτη ζωή. **β.** κάνω καμώματα, κάνω νάζια: ἐθρύπτετο ὡς οὐκ ἐπιθυμῶν λέγειν = έκανε νάζια ότι δήθεν δεν ήθελε να πει.

παράγ. θρύψις, θρύμμα, τρυφερός, τρυφή, σύνθ. ἀποθρύπτω, συνθρύπτω, περιθρύπτω.

NE θρύβω και (λόγ.) θρύπτω (με τη σημ. 1). [**θραFσ-* (θραύω)].

θυγάτηρ, -τρός, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

θυγατέρα, κόρη.

††† **παράγ.** θυγάτριον, θυγατριδοῦς «ο γιος της κόρης μου, ο εγγονός μου», θυγατριδῆ «η κόρη της κόρης μου, η εγγονή μου».

NE θυγατέρα (λόγ.).

[**θυγατερ-*, πβ. **αρχ. ινδ.** duhitár- «θυγατέρα»].

θύμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ζώο που το πρόσφεραν ως θυσία, σφάγιο: *θύμα θύω* = θυσιάζω σφάγιο.

2. αναίμακτη προσφορά, προσφορά καρπών, γεωργικών προϊόντων.

NE θύμα (μεταφορ., που έχει υποστεί μια αρνητικότερη ενέργεια, θύμα πολέμου κτλ.).

[**παράγ. λ.** *θύ-ω* + παρ. επίθ. *-μα*].

θυμοειδής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	θυμοειδέστερος
Υπερθετικός	θυμοειδέστατος

1. ψυχωμένος, αυτός που έχει νεύρο, ενεργητικότητα. ≠ άθυμος «ξέψυχος, υποτονικός».

2. οξύθυμος: *έναντία θυμοειδεί πραεία φύσις* = ο μειλίχιος χαρακτήρας είναι αντίθετος στον οξύθυμο.

• *θυμοειδής ἵππος* = άγριο άλογο.

3. στη φιλοσοφία τὸ θυμοειδές το ένα από τα τρία μέρη στα οποία διαίρεσε την ψυχή ο Πλάτωνας (τα άλλα δύο είναι το λογιστικόν και το ἐπιθυμητικόν).

[**σύνθ. λ.** *θυμός* + *εἶδ-* (*εἶδος*) + παρ. επίθ. *-ής*].

θυμόμαι -οῦμαι ΡΗΜΑ

Μέσ. μέλλ.	θυμώσομαι
Μέσ. & παθ. αόρ.	ἐθυμώθην
Μέσ. & παθ. παρακ.	τεθύμωμαι

οργίζομαι: *πᾶς παντὶ θυμοῦται* = καθένας θυμώνει με τον καθένα.

NE θυμώνω.

[**παράγ. λ.** *θυμό-ς* + παρ. επίθ. *-όμαι*].

θυμός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. επιθυμία: *δειπνήσαντες ἀπελαύνετε ὅπου ὑμῖν θυμός* = δειπνήστε και πηγαίνετε όπου επιθυμείτε.

2. ηθικό, θάρρος: *θυμοῦ ἐμπίπλαμαι* = είμαι γεμάτος θάρρος, είναι ακμαίο το ηθικό μου.

3. οργή, θυμός: *οἱ λογισμῶ ἐλάχιστα χρώμενοι θυμῶ* = όσοι, εξαιτίας της οργής τους, ελάχιστα ακολουθούν τη λογική τους.

††† **παράγ.** θυμικός, θυμώδης, θυμώ, **σύνθ.** θυμηδία, θυμοειδής.

NE θυμός (με τη σημ. 3).

[**παράγ. λ.** **θυ-* (*θύω* «μεινόμεναι»), συγγεν. με **λατ.** *fumus*].

θύρα, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. πόρτα: *θύραν κρούω/πατάσσω/κόπτω* = χτυπώ την πόρτα. *θύραν ἀνοίγνυμι* = ανοίγω την πόρτα. *ἐπειδὴ ἐκρούσαμεν τὴν θύραν, ἀνοίξας καὶ ἰδὼν ἡμᾶς...* = όταν χτυπήσαμε την πόρτα, αφού άνοιξε και μας είδε...

2. ιδιαίτερα για βασιλείς αἰ τοῦ βασιλέως θύραι τα ανάκτορα, η αυλή των ανακτόρων.

††† **παράγ.** θύραζε, θύραθεν, θυραῖος, θυρεός, θυρίς, **σύνθ.** θυροειδής, θυρωρεῖον, θυρωρός, ἄθυρος.

NE θύρα (λόγ., με τη σημ. 1).

[**θυρ-*, πβ. **λατ.** *fores*, αιτ. *foras*].

θύραζε ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. προς την πόρτα, έξω από την πόρτα.

2. γενικά έξω: *ἄπειμι θύραζε* = βγαίνω έξω. *οἱ θύραζε* = όσοι βρίσκονται έξω. ≠ ἐντός, ἔνδον.

[**παράγ. λ.** *θύρα* + παρ. επίθ. *-ζε*].

θύραθεν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

έξω από την πόρτα, απ' έξω: *οὔτ' ἔνδοθεν, οὔτε θύραθεν* = ούτε από μέσα ούτε απ' έξω.

οἱ θύραθεν = οι ξένοι. ≠ ἔνδοθεν «από μέσα».

[**παράγ. λ.** *θύρα* + παρ. επίθ. *-θεν*].

θύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔθυον
Μέλλ.	θύσω
Αόρ.	ἔθυσα
Παρακ.	τέθυκα
Μέσ. μέλλ.	θύσομαι
Μέσ. αόρ.	ἔθυσάμην
Παθ. αόρ.	ἐτύθην
Παθ. παρακ. κάποτε με μέση σημ.	τέθυμαι
Παθ. υπερσ.	ἔτεθύμην

1. θυσιάζω: *θύω θεοῖς* = προσφέρω θυσία στους θεούς. *θύω ἑκατόν βοῦς* = θυσιάζω εκατό βόδια.

2. μέση φωνή θύομαι προσφέρω θυσία, για να μάθω κάτι από τους θεούς: *ἐπ' ἐξόδῳ ἐθύετο Ξενοφῶν* = ο Ξενοφών πρόσφερε θυσίες, για να μάθει αν πρέπει να επιχειρήσει την έξοδο.

3. γιορτάζω προσφέροντας θυσίες ή προσφορές: *βασιλέως γενέθλια πᾶσα ἡ Ἀσία θύει* = ολόκληρη η Ασία γιορτάζει τα γενέθλια του βασιλιά.

††† **παράγ.** θυσία, θύτης, θύμα, θυμέλη.

[**θυ-*, *θύω* με αρχική σημασία «μιαυρίζω, καίω», πβ. *θυμός, λατ.* *fumus* «μιαύρος»].

θωπεύω ΡΗΜΑ

κολακεύω: *θωπεύω τὸν δεσπότην λόγῳ* = κολακεύω με τα λόγια μου τον άρχοντα.

††† **παράγ.** θωπεία, θωπευτικός, θώπευμα.

NE θωπεύω.

[**παράγ. λ.** *θώψ*, *θωπὸς* «κόλακας» + παρ. επίθ. *-εύω*, ομόρρ. με *τέθηπα* (παρακ. του *θαν-*

μάζω), πβ. θώψ = κόλαξ, ὁ μετὰ θαυμασμοῦ ἐγκωμιστήσ].

θωρακίζω ΡΗΜΑ

1. εξοπλίζω με θώρακα: ἐθωράκισε τοὺς ἱππέας καὶ τοὺς ἵππους. οἱ τεθωρακισμένοι = οἱ στρατιώτες που φοροῦν θώρακα.

2. γενικά εξοπλίζω με αμυντικό οπλισμό.

παράγ. θωρακισμός.

ΝΕ θωρακίζω (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** θώραξ, -ακος + παρ. επίθ. -ίζω].

I

I, ι, ιῶτα, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το ένατο γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου.

• ως αριθμητικό σύμβολο: ι´ = 10, αλλά ι = 10.000.

-ι

δεικτικὸν ἰῶτα που προσκολλάται στο τέλος ὅλων των πτώσεων της δεικτικής αντωνυμίας, για να ενισχύσει τη σημασία τους: οὗτωσὶ «αυτὸς ἐδῶ», αὐτῆί, τουτί, ἐκεινοσὶ κτλ. Επίσης προσκολλάται στο τέλος δεικτικῶν επιρρημάτων οὕτωσὶ, ἐνθαδὶ κτλ.

ἴαμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

φάρμακο, γιατρικό. = φάρμακον.

[*ία- (< ἰάομαι-ῶμαι) + παρ. επίθ. -μα].

ἰάομαι -ῶμαι ΡΗΜΑ

Παρ.τ.	ἰώμην
Μέσ. μέλλ.	ἰάσομαι
Μέσ. αόρ.	ἰασάμην «θεράπευσα»
Παθ. αόρ.	ἰάθην «θεραπεύτηκα»

θεραπεύω, γιατρεύω: ἰῶμαι τοὺς κάμνοντας = θεραπεύω τους αρρώστους.

• μεταφορικά μὴ τῷ κακῷ τὸ κακὸν ἰῶ = μην πᾶς να διορθώσεις το κακό με ἄλλο κακό (και το κάνεις, δηλαδή, χειρότερο).

• παροιμία ὁ τρώσας ἰάσεται = εκείνος που πλήγωσε κάποιον θα τον θεραπεύσει κιόλας (δηλ. ὅποιος ἔκανε τη ζημιά, ο ἴδιος να την επανορθώσει).

παράγ. ἴαμα, ἰασμός, ἴασις, Ἰασώ, ἰατὸς, ἰατρός, **σύνθ.** ἀνίατος, δυσίατος.

[*ία- + -ομαι, πῖθ. συγγ. με το ἰαίνω (*i(σ)αν-ιω), ομόρρ. με **αρχ. ἰνδ.** isanyati «θέτω σε κίνηση»].

ἰάσιμος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτὸς που μπορούμε να τον θεραπεύσουμε: τραῦμα ἰάσιμον. = ἰατὸς. ≠ ἀνίατος.

• μεταφορικά ἰάσιμον ἁμάρτημα = σφάλμα που μπορούμε να διορθώσουμε.

[**παράγ. λ.** *ίασ- (πβ. ἴασ-ις < ἰάομαι-ῶμαι) + παρ. επίθ. -ιμος].

ἴασις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

θεραπεία.

ΝΕ ἴαση (λόγ.).

[**παράγ. λ.** *ία- (< ἰάομαι-ῶμαι) + παρ. επίθ. -σις].

ἰδέα, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. εξωτερική εμφάνιση (ορατὴ μορφή, σχῆμα, ὄψη) ἀνθρώπου ἢ πράγματος: τὴν ἰδέαν πάνυ καλὸς = πολὺ ωραῖος στην εξωτερική εμφάνιση. τὸ μέγεθος καὶ ἡ ἰδέα = το μέγεθος και η μορφή (το σχῆμα).

2. εἶδος: πολλαὶ ἰδέαι πολέμων = πολλὰ εἶδη πολέμων.

3. στη φιλοσοφία του Πλάτωνα, πλῆθ. ἰδέαι οἱ ἰδεώδεις μορφές ἐννοιῶν ἢ πραγμάτων. Επίσης και στον ἐνικό ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέα = η ἰδεώδης μορφή του καλοῦ.

ΝΕ ἰδέα «ἰδεατὴ σύλληψη μιᾶς ἐννοίας».

[*Φειδ-, πβ. **λατ.** video, **ΙΕ** *wid-].

ἰδία ΕΠΙΡΡΗΜΑ

ἰδιαίτερα, ἰδιωτικά: πεφύκασι γὰρ ἅπαντες καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἁμαρτάνειν = γιατί ἀπὸ τη φύση τους ὅλοι οἱ ἄνθρωποι κάνουν λάθη και στην ἰδιωτικὴ και στη δημοσία ζωὴ τους. ≠ δημοσία.

[**παράγ. λ.** ἴδιος + παρ. επίθ. -α].

ἴδιος, -ία & -ιος, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἰδιαίτερος & ἰδιώτερος
Υπερθετικός	ἰδιαίτατος & ἰδιώτατος

1. ἰδιωτικός, ἀτομικός, προσωπικός: πλοῦτος ἴδιος καὶ δημοσίος. ≠ κοινός, δημοσίος.

2. δικός μου: τὸ χωρίον τοῦτο ἡμέτερον ἴδιόν ἐστι = αὐτὸ το κτήμα εἶναι δικό μας. ≠ ἄλλοτριος «ξένος».

• τὰ ἴδια τα δικά μου θέματα, τα δικά μου συμφέροντα. & με ἀντωνυμία τοῦμὸν ἴδιον λέγω = λέω τη δική μου ἀποψη. τὰ ἐμὰ ἴδια = τα δικά μου θέματα. τὰ ὑμέτερα ἴδια = τα δικὰ σας θέματα.

3. ἰδιαίτερος, ξεχωριστός: ἐκάστω τῶν ὀνομάτων τούτων ὑπόκειται τις ἴδιος οὐσία = στο καθένα ἀπὸ τα ὀνόματα αὐτὰ ὑπόκειται κάποια ξεχωριστὴ οὐσία.

παράγ. ἰδία, ἰδίως, ἰδιάζω, ἰδιότης.

ΝΕ ἰ-δι-ος (με τρεις συλλαβές) σε λόγιας προέλευσης φράσεις, με τη σημ. 1. Επίσης ἰδ-ιος (με δύο συλλαβές) «το αὐτὸ πρόσωπο ἢ πράγμα».

[αρχαιότερος τύπος *Fhédios, ίσως από το *σF-έδ-ιος, πβ. **λατ.** sed, sē-paro, **αργολ.** Fhεδιέστας «ιδιώτης»].

ιδιωτεύω ΡΗΜΑ

1. περιορίζομαι στην ιδιωτική μου σφαίρα. ≠ δημοσιεύω «ασχολούμαι με τα κοινά», πολιτεύομαι, ἄρχω.

2. είμαι ανίδεος σε κάτι, άσχετος με κάτι: τῆς ἀρετῆς οὐδένα δεῖ ιδιωτεύειν = κανένας (πολίτης) δεν πρέπει να είναι ανίδεος σχετικά με την αρετή (να απέχει από την αρετή).

παράγ. ιδιωτεία.

NE ιδιωτεύω (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** ιδιώτης + παρ. επίθ. -εύω].

ιδιώτης, -ου, ό ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. σε αντίθεση προς το κράτος, την πόλη ο ιδιώτης, το μεμονωμένο άτομο: πολλοῦ ἄξιος καὶ πόλει καὶ ιδιώταις = πολύτιμος και για τα κράτη και για τα επιμέρους άτομα.

2. αυτός που είναι αποτραβηγμένος στην ιδιωτική του σφαίρα, που δεν είναι αναμειγμένος στην πολιτική: ἀνὴρ ιδιώτης. = πολιτευόμενος.

3. αυτός που δεν έχει ειδικές γνώσεις σε έναν τομέα: ἰατρὸς καὶ ιδιώτης (σε σχέση αντίθεσης, γιατρός και μη γιατρός).

4. ανίδεος σε κάτι, άσχετος.

παράγ. ιδιωτικός.

NE ιδιώτης (με τις σημ. 1, 2).

[**παράγ. λ.** ἴδιος + παρ. επίθ. -ώτης].

ιδιωτικός, -ή, -όν ΕΠΙΘΕΤΟ

1. ατομικός, ιδιωτικός. ≠ δημόσιος, κοινός.

2. αυτός που γίνεται χωρίς ειδική κατάρτιση, ερασιτεχνικός: τὸ ἐμὸν παράδειγμα τοιοῦτον, ιδιωτικὸν ἴσως = αυτό ήταν το δικό μου υπόδειγμα, ερασιτεχνικό ίσως.

παράγ. ιδιωτικῶς.

NE ιδιωτικός (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** ιδιώτης + παρ. επίθ. -ικός].

ιδρύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἵδρουν
Μέλλ.	ἵδρυσω
Αόρ.	ἵδρυσα
Παρακ.	ἵδρυσκα
Παθ. μέλλ.	ἵδρυθήσομαι
Μέσ. αόρ.	ἵδρυσάμην
Παθ. αόρ.	ἵδρύθην
Παθ. παρακ.	ἵδρυσμαι

1. βάζω κάποιον να καθίσει κάπου, τον εγκαθιστώ: ἰδρύσας τὸν στρατὸν ἠσύχαξε = αφού έβαλε το στρατό να στρατοπεδεύσει, περίμενε ήσυχος.

2. μέση φωνή ιδρύομαι στήνω, ανεγείρω: ἰδρύομαι βωμοὺς καὶ ἀγάλματα θεῶν = ανεγείρω βωμούς και στήνω αγάλματα θεών.

παράγ. ἵδρυμα, ἵδρυτέον.

NE ιδρύω «κτίζω, δημιουργώ κτλ.».

[*σεδρου-ιω, *σεδ-, πβ. ἔζομαι, στένωση ε > ι].

ιερεῖον, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ζῶο που προορίζεται για θυσία, σφάγιο.

[**παράγ. λ.** *ιερέ- (< ἱερε-ύς) + επίθ. -ιον].

ιερομηνία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο ιερός μήνας, κατά τη διάρκεια του οποίου τελούνταν οι μεγάλες γιορτές και σταματούσαν οι πόλεμοι: τὴν πόλιν κατέλαβον ἐν σπονδαῖς καὶ προσέτι ἱερομηνία = κυρίευσαν την πόλη σε καιρό ειρήνης, και μάλιστα σε καιρό γιορτής.

[**σύνθ./παράγ.** ἱερός + μην- (μῆν, μηνός) + παρ. επίθ. -ία].

ιερομνήμων, -ονος, ό ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

εκπρόσωπος τον οποίο έστελνε κάθε κράτος-μέλος της Αμφικτιονίας της Ανθής (ή Δελφικής Αμφικτιονίας), για να το αντιπροσωπεύσει στο συνέδριο της Αμφικτιονίας.

[**σύνθ. λ.** ἱερός + μνήμων].

ιερόν, -οῦ, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ναός.

[επίθετο ἱερός, ἱερόν (ενν. οἶκημα)].

ιερός, -ά, -όν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ιερώτερος
Υπερθετικός	ιερώτατος

1. θείος, ιερός (για πράγματα που τα δημιουργεί και τα ορίζει ο θεός): ἱερός ποταμός.

2. αυτός που είναι αφιερωμένος στους θεούς, αγιασμένος: ἱερός βωμός. ἱερόν ἄλσος.

3. τόπος που προστατεύεται από κάποιο θεό: ἱερά Ἄθηναι.

4. ως ουσιαστικό τὰ ἱερά **α.** σφάγια: ἱερά τέλεια = σφάγια που βρίσκονται στην τέλεια ανάπτυξή τους. **β.** τα σημάδια που παρέχουν οι θυσίες: τὰ ἱερά καλὰ ἦν. **γ.** οι θρησκευτικές τελετές.

παράγ. ἱερεῖον, ἱερώω -ῶ.

NE ιερός (με τις σημ. 1,2,3).

[*ιε- (eis-/is-, πβ. **αρχ. ινδ.** isyati «κινώ, βιάζομαι») + παρ. επίθ. -ρός].

ιερόσυλος, -ύλου, ό ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αυτός που ληστεύει ναό, που κάνει ιεροσυλία.

παράγ. ἱεροσυλία, ἱεροσυλέω -ῶ «κλέβω ιερά πράγματα».

NE ιερόσυλος.

[**σύνθ. λ.** ἱερόν + συλάω].

ιεροφάντης, -ου, ό ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο ανώτατος ιερέας των Ελευσινίων μυστηρίων.

[**παράγ./σύνθ. λ.** ἱερός + *φαν- (φαίνω) + παρ. επίθ. -της].

ἴημι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἴην
Μέλλ.	ἴσω

Αόρ.	ἦκα
Παρακ.	εἶκα
Μέσ. & παθ. ενεστ.	ἴεμαι
Μέσ. & παθ. παρατ.	ἴεμην
Μέσ. μέλλ.	ἦσομαι
Παθ. μέλλ.	ἐθήσομαι
Μέσ. αόρ. α΄	ἦκάμην
Μέσ. αόρ. β΄	εἴμην
Παθ. αόρ.	εἴθην
Παθ. παρακ.	εἴμαι

συνήθως σύνθετο, **☞ ἀφίημι** και **ἐφίημι**

1. αφήνω κάτι ή κάποιον ελεύθερο από περιορισμούς, αμολάω: *οἱ πολέμοιοι δείσαντες ἦκαν ἑαυτοὺς εἰς τὴν νάπην* = οι εχθροί φοβήθηκαν και αμολήσαν τους εαυτούς τους προς τη δασώδη κοιλάδα.

2. για ήχους βγάζω, εκστομίζω: *Δωριίδα γλώσσαν ἴημι* = μιλώ στη δωρική διάλεκτο. *χορδαὶ μέλη ἰᾶσι* = οι χορδές βγάζουν μελωδικούς ήχους.

3. ρίχνω κάτι μακριά: *ἴημι βέλος* = ρίχνω βέλος. = βάλλω, ῥίπτω.

• ως αμετάβατο ὁ τοξότης ἴησι = ο τοξότης ρίχνει (ενν. το βέλος).

☞ **σύνθ.** ἀφίημι, ἐφίημι, παρήμι, συνίημι, προσίεμαι, ἐπαφίεμαι.

[*jε-, *jη-, με αναδιπλ. *ji-jη-μι].

ἴθι PHMA

προστακτική του εἶμι (☞ **εἶμι**, **ἔρχομαι**)

1. πήγαινε: *ἴθι ἐς κόρακα* = πήγαινε, άντε στον κόρακα.

2. ως επιφώνημα ενθάρρυνσης εμπρός! έλα!: *ἴθι νῦν* = έλα τώρα! = ἄγε.

[ἴ-θι = **αρχ. ινδ.** i-hi].

ικανός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ικανώτερος
Υπερθετικός	ικανώτατος

1. για πρόσωπα αυτός που έχει τη δύναμη, είναι σε θέση να πετύχει κάτι, ικανός: *ικανὸς ζημιούν* = έχει την ισχύ να τιμωρεί.

2. για πράγματα αρκετός, επαρκής: *σώματος ἰσχύς ἱκανὴ ἐπὶ τοὺς πόνους* = σωματική δύναμη αρκετή για βαριές δουλειές.

3. επίρρημα ικανῶς **α.** αρκετά, επαρκῶς. **β.** ικανῶς ἔχω εἶμαι αρκετός, επαρκῶ.

☞ **παράγ.** ικανότης, ικανόω -ὼ, ικανῶς.

NE ικανός (με τη σημ. 1).

[*(σ(ε)ικ-, *ik- (πβ. *ἴκω*, *ἴκ-νέομαι-οὔμαι*) + παρ. επίθ. -αν + παρ. επίθ. -ός, ομόρρ. με **λιθ.** *σιέκκι* «βρόσχω με το χέρι»].

ἰκνέομαι -οὔμαι PHMA

Παρατ.	ἰκνούμην
Μέλλ.	ἴξομαι
Αόρ. β΄	ἰκόμην

Παρακ.	ἴγμαι
Υπερσ.	ἴγμην

εύχρηστο ιδίως ως σύνθετο με προθέσεις ἀπό **☞ ἀφικνέομαι**, ἐξ **☞ ἐξικνέομαι**, ἐπὶ **☞ ἐφικνέομαι**. πηγαίνω κάπου, φτάνω.

[*ἴκ-νέ-ομαι*, *ik-, **IE** αρχής].

ἰλαρός, -ά, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἰλαρότερος
Υπερθετικός	ἰλαρότατος

εὐθυμος, χαρωπός: *ἰλαραὶ ἀντὶ σκυθρωπῶν ἦσαν* = ἦταν εὐθυμες αντί να είναι σκυθρωπές. = φαιδρός.

☞ **παράγ.** ἰλαρῶς, ἰλαρότης «ευθυμία».

NE ἰλαρός (λόγ.).

[**παράγ. λ.** ἴλα-ος + παρ. επίθ. -ρός].

ἴλεως, -ως, -ων ΕΠΙΘΕΤΟ

ατιτικόκλιτο, ο κοινός τύπος είναι *ἴλαος, -ος, -ον*

1. για θεούς ευμενής, που έχει ευνοϊκή διάθεση για τους ανθρώπους: *θεὸν ἐπικαλώμεθα, ὁ δὲ ἀκούσας ἴλεως ἡμῖν ἔλθοι* = ας επικαλεστούμε το θεό και αυτός, αφού μας ακούσει, ας έρθει ευμενής απέναντί μας.

2. για ανθρώπους πρᾶος, καλός: *δέξαι με ἴλεως* = να με δεχτείς με καλοσύνη.

[*ἴληFος, ομόρρ. με *ἴλημι (μόνο στην προστ. ἴληθι) «εἶμαι ευμενής», *σλη-, *σλα].

ἰλιγγιάω -ῶ PHMA

έχω ἰλιγγο, ζαλιζομαι: *ἐσκοτώθην καὶ ἰλιγγίασα* = σκοτείνιασαν τα μάτια μου και ζαλίστηκα.

[**παράγ. λ.** ἰλιγγ-ος + παρ. επίθ. -ιάω. ἰλιγγος «ζάλη», *Fελ-, *εἰλέω -ῶ* «τυλίγω, συστρέφω», και *εἰλιγγος, εἰλιγγῆ*].

ἰμάτιον, -ίου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. εξωτερικό ρούχο που φορούσαν πάνω από το *χιτῶνα* αντιστοιχεί στο δικό μας πανωφόρι.

2. στον πληθ. ἰμάτια τα ρούχα.

[υποκορ. του ἴμα/εἶμα < *Fεσ-μα *Fεσ-, πβ. *Fεσ-νυ-μι > ἔννυμι «ενδύω»].

ἴνα (Α) ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

τελικός

1. με υποτακτική, όταν η κύρια πρόταση έχει ρήμα αρκτικού και μερικές φορές ιστορικού χρόνου για να: *κύνας τρέφεις, ἴνα σοι τοὺς λύκοις ἀπὸ τῶν προβάτων ἀπερύκωσιν* = τρέφεις σκυλιά, για να σου απομακρύνουν τους λύκους από τα πρόβατα.

2. με ευκτική, όταν η κύρια πρόταση έχει ρήμα ιστορικού χρόνου: *ἴνα μὴ ἀτελής ὁ λόγος γένοιτο...* *στάντες ἐν τῷ προθύρῳ διελεγόμεθα* = για να μην το αφήσουμε στη μέση το θέμα, σταματήσαμε στην εξώπορτα και συζητούσαμε.

3. η αρνητική μορφή του ἴνα μη για να μη: *οὔτος τὰ πλοῖα κατέκαυσε, ἴνα μὴ Κῦρος διαβῆ*

= αυτός έκαψε τα πλοία, για μην περάσει απέναντι ο Κύρος.

4. σε ελλειπτικές χρήσεις ίνα τί; με ποιο σκοπό, προς τι; ὦ Μέλητε, *ίνα τί ταῦτα λέγεις;* = με ποιο σκοπό τα λες αυτά, Μέλητε;

NE να.

[☞ επίρρ. **ίνα (B)**].

ίνα (B) ΕΠΙΡΡΗΜΑ

τοπικό

1. όπου: *έν αγορᾶ ίνα ὑμῶν πολλοὶ ἀκηκόατε* = και στην αγορά... όπου πολλοί από σας έχετε ακούσει (εμένα το Σωκράτη).

2. προς το μέρος όπου: *ίνα οἴχεται* = προς την κατεύθυνση που πήρε φεύγοντας.

[πιθ. *jo, *ji (συγγεν. του αναφορικού ὄς) + -να (επίθημα οργανικής πτώσης) = **αρχ. ινδ.** -na].

ίος, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

σκουριά: *ίος χαλκῶ καὶ σιδήρῳ* = σκουριά στο χαλκό και στο σίδηρο.

[*Fισ-ος, πβ. **λατ.** virus].

ίππαρχος, -άρχου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αρχηγός του ιππικού.

☞ **παράγ.** ίππαρχέω -ῶ, ίππαρχία, ίππαρχικός.

[**σύνθ. λ.** *ίππος* + *ἄρχω*].

ίππεύς, -έως, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ιππέας.

2. στον πληθ. ίππεις οι πολίτες που ανήκαν στη δεύτερη από τις τέσσερεις εισοδηματικές τάξεις στις οποίες υπάγονταν οι Αθηναίοι. Λέγονταν επίσης *τριακκοσιομέδιμνοι*. (Η ανώτατη εισοδηματική τάξη ήταν οι *πεντακκοσιομέδιμνοι*, η δεύτερη οι *ίππεις*, η τρίτη οι *ξευγίται* και η τέταρτη και χαμηλότερη οι *θήτες*).

NE ιππέας.

[**παράγ. λ.** *ίππ-ος* + παρ. επίθ. -εύς].

ίππεύω ΡΗΜΑ

1. είμαι επάνω σε άλογο, ιππεύω.

2. είμαι έφιππος στρατιώτης, υπηρετώ στο ιππικό: *οἱ ἐπὶ τῶν Τριάκοντα ίππεύσαντες* = όσοι υπηρέτησαν στο ιππικό τον καιρό των Τριάκοντα.

☞ **παράγ.** ίππεία.

NE ιππεύω.

[**παράγ. λ.** *ίππ-ος* + παρ. επίθ. -εύω].

ίππικός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που έχει σχέσεις με ιππείς ή με άρματα: *ίππικός άγών* = ιπποδρομία ή αρματοδρομία.

2. αυτός που έχει πείρα στην ιππασία. ≠ ἄφιππος.

3. ως ουσιαστικό **α.** ή ίππική (ενν. τέχνη) η τέχνη της ιππασίας. **β.** τὸ ίππικὸν τμήμα έφιππων στρατιωτῶν, ιππικό.

NE ιππικός, το ιππικό (με τη σημ. 3β).

[**παράγ. λ.** *ίππ-ος* + παρ. επίθ. -ικός].

ίππος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. άλογο, ίππος: *ή ίππος* = η φοράδα.

2. ή ίππος το ιππικό: *διακοσία ίππος* = ιππικό διακοσίων ιππέων.

3. ὁ δούρειος ίππος το ξύλινο άλογο με το οποίο κατόρθωσαν οι Έλληνες να κυριεύσουν την Τροία.

☞ **παράγ.** ίππεύς, ίππεύω, ιππικός, ίππηδόν, ίππότης «ιππέας», **σύνθ.** *ίππαρχος*, *ίπποκόμος*, *ίπποτρόφος*.

NE ίππος (λόγ., με τη σημ. 1).

[*ek^wο-, μυκην. ik^wο > *ίππος*, πβ. **λατ.** equus].

ίσθι ΡΗΜΑ

1. προστακτική του ρήματος *είμι* να είσαι.

2. προστακτική του ρήματος *οἶδα* γνώριζε.

Ίσθμια, -ίων, τὰ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κύριο όνομα

πανελλήνιος αθλητικός διαγωνισμός που τελούνταν προς τιμήν του Ποσειδώνα κάθε δύο χρόνια στον Ίσθμό της Κορίνθου.

[ουδ. πληθ. του *Ίσθμιος* (< *Ίσθμός* + παρ. επίθ. -ιος) (ενν. *ιερά*)].

ίσθμός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. λωρίδα γης ανάμεσα σε δύο θάλασσες, στενή διάδοος.

2. *Ίσθμὸς* ο Ίσθμός της Κορίνθου.

☞ **παράγ.** *Ίσθμια*, *ίσθμιος*, *ίσθμοῖ* «στον Ίσθμό ή στα Ίσθμια», **σύνθ.** *Ίσθμιονίκης*.

NE ισθμός (με τη σημ. 1) & Ισθμός (με σημ. 2).

[*iθ- + -μός > *iθμός > *ίσθμός* (όπου το -σ- μένει ανερωμήνευτο)].

ίσομοιρία, -ας, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ίσο μερίδιο σε κάτι, με κάποιον άλλο: *ή ίσομοιρία τῶν κακῶν, ἔχουσα τινὰ κούφισιν...* = το ίσο μερίδιο στις συμφορές, που φέρνει κάποια ανακούφιση (όταν το μοιράζεσαι με τους άλλους).

[**παράγ. λ.** *ισόμοιρος* (**σύνθ.** *ἴσος* + *μοῖρα*) + παρ. επίθ. -ία].

ισονομία, -ας, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

πολιτική ισότητα διά του νόμου, ισότητα πολιτικών δικαιωμάτων, ίση συμμετοχή στην εξουσία: *ισονομία γυναιξὶ πρὸς ἄνδρας καὶ ἄνδρασί πρὸς γυναῖκας* = πολιτική ισότητα των γυναικών προς τους άνδρες και των ανδρών προς τις γυναίκες.

NE ισονομία (από τη NE σημ. απουσιάζει η πολιτική διάσταση του όρου και ισχύει μόνο η νομική).

[**παράγ. λ.** *ισόνομος* (*ἴσος* + *νόμος*) + παρ. επίθ. -ία].

ισοπαλής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

1. ισόπαλος στη μάχη.

2. γενικά ίσος στη δύναμη, στην αξία, στην αποτελεσματικότητα: *ἦσαν πλήθει ἰσοπαλεῖς τοῖς ἐναντίοις* = ήταν ίσοι ως προς τον αριθμό με τους εχθρούς.

παράγ. ἰσοπαλία.

[**σύνθ. λ.** ἴσος + *παλ- (παλαίω) + -ής].

ἴσος, -η, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἰσαίτερος
Υπερθετικός	ἰσαίτατος

1. ἴσος, αυτός που είναι ίδιος με κάποιον ή κάτι άλλο ως προς το μέγεθος, τη δύναμη, τον αριθμό: *ἴσα τὸν ἀριθμὸν* = ἴσα ως προς τον αριθμό.

2. αυτός που είναι ἴσα μοιρασμένος ή κατανεμημένος

• ἡ ἴση / τὸ ἴσον ἴσο μερίδιο.

3. αυτός που βασίζεται στην ισότητα δικαιωμάτων *τὴν πολιτείαν ἰσαίτερον καθίστημι* = καθιστώ το πολίτευμα πιο ισόνομο.

• τὰ ἴσα ἴσα δικαιώματα, ισότητα. ἡ ἴση καὶ ὁμοία (ενν. δίκη) ἴσα δικαιώματα, ισότητα: *τῆς ἴσης καὶ ὁμοίας μετέχω* = ἔχω ἴσα δικαιώματα (με κάποιον άλλον).

4. για πρόσωπα δίκαιος, αμερόληπτος: ἴσος δικαστής.

5. για ἔδαφος επίπεδος, ομαλός: *εἰς τὸ ἴσον κατεβαίνω* = κατεβαίνω στην πεδιάδα.

6. επιρρηματικές φράσεις **α.** ἴσα καὶ σαν: *ἐν τῷ ἱερῷ ἔσμεν ἴσα καὶ ἰκέται* = στο ἱερό βρισκόμαστε σαν ἰκέτες. **β.** ἐξ ἴσου ἐξίσου: *σέ τε καὶ τόνδε ἐξ ἴσου οἰκτιρομεν* = λυπόμαστε ἐξίσου και σένα και αυτόν εδώ.

παράγ. ἴσως, ἰσαίτερος, ἰσαίτατος, ἰσότης, ἰσάζω, **σύνθ.** ἰσοβαρής, ἰσοσκελής, ἄνισος.

NE ἴσος (με τη σημ. 1).

[**FίσFος*, **IE** *weid-s-wos (πβ. *εἶδος*) «ισόμορφος»].

ἰσοτελής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

για τους *μετοίκους* εκείνους που είχαν προνομακὴ μεταχείριση αυτός που πληρώνει τους ἴδιους φόρους με τους πολίτες.

παράγ. ἰσοτέλεια.

[**σύνθ. λ.** ἴσος + *τελεσ- (τέλος) + -ής].

ἰσόω -ῶ ΡΗΜΑ

1. κάνω κάτι ἴσιο, το ἰσιώνω.

2. παθ. φωνή ἰσοῦμαι γίνομαι ἴσος ή ὁμοιος με κάποιον άλλο, ἐξισώνομαι ή ἐξομοιώνομαι: *οὔτε κρείττω οὔτε ἰσοῦμενον ἀνέξομαι αὐτόν* = δε θα ανεχτώ να γίνει ούτε ανώτερος ούτε ὁμοιος με μένα.

NE στο σύνθ. *ἐξισώνω*.

[**παράγ. λ.** ἴσος + παρ. επίθ. -όω].

ἰστέος, -α, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που πρέπει να τον γνωρίζει κάποιος.

• απρόσωπο *ἰστέον* (ἔστι): *ἰστέον τί ἐστί τὸ πρᾶγμα* = πρέπει εγώ να μάθω για ποιο πράγμα πρόκειται.

[**ἰστ-* (< ἴστωρ, ***ἰστορέω**) + παρ. επίθ. -έος, **Fειδ-*].

ἴστημι ΡΗΜΑ

Παρατ. με μεταβ. σημ.	ἴστην
Μέλλ. με μεταβ. σημ.	στήσω
Αόρ. α' με μεταβ. σημ.	ἔστησα
Αόρ. β' με αμετάβ. σημ.	ἔστην «στάθηκα»
Παρακ. με αμετάβ. σημ.	ἔστηκα
Υπερσ. με αμετάβ. σημ.	ἔστήκειν & εἰστήκειν
Παθ. ενεστ. με αμετάβ. σημ.	ἴσταμαι
Παθ. παρατ. με αμετάβ. σημ.	ἰστάμην
Παθ. μέλλ. με αμετάβ. σημ.	σταθήσομαι & συχνότερα στήσομαι
Παθ. αόρ. με αμετάβ. σημ.	ἔστάθην

A. στους χρόνους της ενεργ. φωνής που ἔχουν μεταβ. σημ.

1. στήνω κάτι ὄρθιο, στήνω: *ἴστημι ἀνδριάντα/τρόπαια*. *ἔστησαν τείχος* = ὑψωσαν τείχος.

2. τοποθετώ: *τελευταίους ἔστησεν αὐτούς* = αὐτούς τους τοποθέτησε στο τέλος (της παράταξης).

3. κάνω κάποιον να σταματήσει, τον ακινητοποιώ ή τον αναχαιτίζω: *ἔστησαν τὴν φάλαγγα* = σταμάτησαν τη φάλαγγα.

4. βάζω κάτι ἐπάνω στη ζυγαριά, το ζυγίζω: *ἴστημι τὸν χαλκόν*.

• μεταφορικά *ἐὰν ἡδέα πρὸς ἡδέα ἰσῆς, τὰ μείζω ἀεὶ καὶ πλείω ληπτέα* = αν βάλεις σε κάθε δίσκο της ζυγαριάς τα ευχαρίστα, θα προτιμάς κάθε φορά τα μεγαλύτερα και τα περισσότερα.

B. στην παθ. φωνή ἴσταμαι και στους αμετάβ. χρόνους της ενεργ. φωνής (αόρ. β', παρακ., υπερσ.)

1. στέκομαι: *σταθεῖς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἔφη...* = αφού στάθηκε λοιπόν ο Παῦλος στη μέση του Αρείου Πάγου εἶπε...

• μεταφορικά *πρὸς τὴν ἐκείνων γνώμην ἀεὶ ἴσταντο* = είχαν πάντα την ἴδια γνώμη με αὐτούς.

2. σταματώ να κινούμαι ή μένω ακίνητος: *ἄγε δὴ στῶμεν* = ἔλα λοιπόν, ας σταματήσουμε.

- μεταφορικά μένω σταθερός: *τῆ ἐλευθερία ἧ Χριστός ἡμᾶς ἠλευθέρωσε στήκετε* = μείνετε σταθεροί στην ελευθερία που μας χάρισε ο Χριστός.

3. για δήλωση χρόνου μὴν ιστάμενος, μεσῶν, φθίνων η αρχή, τα μέσα, το τέλος του μήνα.

παράγ. ιστός, στήμων, στάσις, στατήρ, σταθμός, στήλη, **σύνθ.** ἀνίστημι, ἀνθίστημι, ἀφίστημι.

NE στήνω (με τη σημ. Α1).

[*σι-στη-μι, από *στᾶ-, IE αρχής, πβ. **αρχ. ινδ.** á-sthā-m = ἔ-στην].

ιστορία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. η έρευνα: *ἡ περὶ φύσεως ἱστορία* = η έρευνα γύρω από τη φύση.

2. οι γνώσεις που προκύπτουν από την έρευνα, η πληροφόρηση: *μεγάλ' ὠφελήσεσθε πρὸς ἱστορίαν τῶν κοινῶν* = μεγάλη ωφέλεια θα έχετε από την πληροφόρησή σας για τις δημόσιες υποθέσεις.

3. η καταγραφή των αποτελεσμάτων της έρευνας, διήγηση, ιστορική διήγηση, ιστορία.

παράγ. ιστορέω «ερευνώ, ρωτώ να μάθω».

NE ιστορία (με τη σημ. 3).

[**παράγ. λ.** ιστορέω (ἴστωρ, *Fειδ-, εἶδος, οἶδα) + παρ. επίθ. -ία].

ισχνός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ισχνότερος
Υπερθετικός	ισχνότατος

για πρόσωπα αδύνατος, αδύναμος.

παράγ. ισχναίνω.

NE ισχνός.

[πιθ. από *σι-σχ-νος, πβ. **λατ.** secus «ξηρός», IE *sisqu-, **αρχ. περσ.** hišku «ξηρός»].

ισχυρίζομαι ΡΗΜΑ

Παράτ.	ισχυριζόμην
Μέλλ.	ισχυριούμαι
Αόρ.	ισχυρισάμην

1. ενεργοποιώ, χρησιμοποιώ, αξιοποιώ, την ισχύ μου, τη δύναμή μου: *ἄνθρωπος οὐδενὸς ἄξιος πλὴν ἴσως τῷ σώματι ἰσχυρῖσασθαι* = άνθρωπος ανίκανος να κάνει οτιδήποτε εκτός ἴσως από το να αξιοποιήσει τη σωματική του ισχύ.

2. εκδηλώνω δύναμη, επιμονή, καθώς λέω κάτι, επιμένω σε κάτι, το υποστηρίζω με επιμονή: *ισχυρίζομαι ὅτι Ἰππίας προεβύτατος ὦν ἤρξε* = (εγώ ο Θουκυδίδης) υποστηρίζω με επιμονή ότι ο Ιππίας (και όχι ο Ἰππαρχος) σε γεροντική ηλικία ανέλαβε την εξουσία.

3. βασίζω την εσωτερική μου δύναμη σε κάτι, έχω πεποίθηση σε κάτι, το εμπιστεύομαι: *ἰσχυρίζομαι τῷ νόμῳ*.

NE ισχυρίζομαι (με τη σημ. 1).

[*ισχυρ-ός* + παρ. επίθ. -ίξ-ομαι].

ισχυρός, -ά, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ισχυρότερος
Υπερθετικός	ισχυρότατος

1. δυνατός, ρωμαλέος: *ισχυρὸς ἀνήρ. ἰσχυρὰ φάλαγξ.* = ῥωμαλέος.

2. αυτός που έχει πολιτική ισχύ, εξουσία: *οἱ ἰσχυροὶ ἐν ταῖς πόλεσιν* = όσοι ασκούν εξουσία στις πόλεις.

3. για πράγματα πολύ δυνατός: *ισχυρὸς γέλωσ* = δυνατό γέλιο. *ισχυρὸν νόσημα* = βαριά αρρώστια.

4. επίρρημα ισχυρῶς α. με κάθε δύναμη: *ισχυρῶς ἔγκειμαι* = επιτίθεμαι με κάθε δύναμη. β. πάρα πολύ, υπερβολικά: *ισχυρῶς χρήμασιν ἡδεται* = ευχαριστεῖται υπερβολικά με τα χρήματα.

παράγ. ισχυρίζομαι.

NE ισχυρός (με τις σημ. 1, 2, 3).

[**παράγ. λ.** *ισχύ-ς* + παρ. επίθ. -ρός].

ισχύς, -ύος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. δύναμη του σώματος: *τὴν ἰσχὴν δεινά σώματα* = σώματα φοβερά ως προς τη δύναμή τους. = ῥώμη.

2. εξουσία, ισχύς: *ἡ τῶν θεῶν ἰσχύς*.

3. βία: *ἰσχύϊ κατεῖχον τὸ πλῆθος* = συγκρατούσαν το λαό με τη βία.

παράγ. ισχυρός.

NE ισχύς (με τη σημ. 2).

[πιθ. *σεχ- του ἔχω, *σί-σχ-ω > ἴσχω + -ύς > ἰσχύς].

ἰσχύω ΡΗΜΑ

Παράτ.	ἴσχυον
Μέλλ.	ἰσχύσω
Αόρ.	ἴσχυσα
Παρακ.	ἴσχυκα

1. έχω σωματική δύναμη: *ζῶν καὶ ἰσχύων* = ζωντανός και δυνατός. = ῥώννυμαι. ≠ ἀσθενέω -ῶ.

2. έχω πολιτική ισχύ και εξουσία, επιβάλλομαι στους άλλους, είμαι ισχυρός: *τῆς προσόδου, δι' ἣν ἰσχύομεν, στερήσεσθε* = θα στερηθεῖτε τα έσοδα, χάρη στα οποία είμαστε ισχυροί πολιτικά. *ἰσχύομεν πρὸς τοὺς πολεμίους τῷδε* = είμαστε ισχυροί απέναντι στους εχθρούς μας χάρη σε αυτό.

NE ἰσχύω «έχω κύρος, αληθεύω κτλ.».

[*ισχύ-ς* + παρ. επίθ. -ω].

ἴσως ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. με τον ίδιο τρόπο, κατά τρόπο ἴσο.

2. με ἰσότητα, με δικαιοσύνη: *ἴσως λαμβάνω τι* = παίρνω κάτι με ἴση, δίκαιη μοιρασιά.

3. πιθανώς, ἴσως: *οὐκ ἴσως, ἀλλ' ὄντως* = όχι πιθανόν, αλλά πράγματι.

NE ίσως (με τη σημ. 3).

[παράγ. λ. ἴσος + παρ. επίθ. -ως].

ιταμός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ιταμώτερος
Υπερθετικός	ιταμώτατος

θρασύς, απερίσκεπτος: *ιταμόν ἢ πονηρία* = η πανουργία είναι πράγμα θρασύ και αδίστακτο.

παράγ. ιταμότης.

NE ιταμός.

[*ει-, εἶμι, *ίτ- (< εἶμι) + παρ. επίθ. -αμός].

ιχθύς, -ύς, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ψάρι.

• παροιμία *ἄφωνότερος τῶν ἰχθύων* = άνθρωπος που μένει σιωπηλός (ενώ θα έπρεπε να πει κάτι).

2. στον πληθ. οἱ ἰχθύες η ψαραγορά της Αθήνας.

NE ιχθύς (λόγ., με τη σημ. 1).

[ι- προθεματικό + -χθ-, πβ. **αρμεν.** yu-kn «ψάρι»].

ἴχνος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το χνάρι, το αποτύπωμα που αφήνει το πόδι ανθρώπου ή ζώου, η πατημασιά: *ἴχνος Ἡρακλέους...* ἔστι τὸ μέγεθος δίπηχυν = η πατημασιά του Ηρακλή... *ἔχει δύο πήχεις μάκρος. πᾶς ὁ ταῦτόν ἴχνος μετιών* = καθέννας που ακολουθεί το ίδιο χνάρι.

παράγ. ἰχναῖος, ἴχνιον, **σύνθ.** ἰχνηλάτης, ἰχνοπέδη, ἰχνοσκοπέω -ῶ.

NE ἴχνος (λόγ.) & χνάρι (λαϊκό, < * ἰχνάριον).

[**αβέβ. ετυμ.,** *ίχ- + παρ. επίθ. -νος, όπως **σμηνός**].

K

K, κ, κάππα, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το δέκατο γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου.

• ως αριθμητικό σύμβολο: κ´ = 20, αλλά κ = 20.000.

καθαίρω -ῶ ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους **αἴρέω -ῶ**

1. κατεβάζω: *ὁ κῆρυξ τὸ σημεῖον καθεῖλεν* = ο κήρυκας κατέβασε τη σημαία.

2. καταστρέφω, εξαλείφω: *τὸ ληστικὸν καθήρει ἐκ τῆς θαλάσσης* = εξάλειψε τους πειρατές από τη θάλασσα.

3. κατεδαφίζω: *καθαίρω τι τῶν τειχῶν* = κατεδαφίζω μέρος από τα τείχη.

4. ακυρώνω: *καθαίρω τὸ Μεγαρέων ψήφισμα* = ακυρώνω το ψήφισμα των Μεγαρέων.

παράγ. καθαίρεισις, καθαιρετέος.

NE καθαίρω «παύω από ένα αξίωμα».

[**σύνθ. λ.** κατά + αἴρέω -ῶ].

καθαίρω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐκάθαιρον
Μέλλ.	καθαρῶ
Αόρ.	ἐκάθηρα & ἐκάθαρα
Μέσ. μέλλ.	καθαροῦμαι
Μέσ. αόρ.	ἐκαθηράμην
Παθ. αόρ.	ἐκαθάρθην
Παθ. παρακ.	κεκάθαρμαι

1. καθαρίζω: *τραπέζας ὕδατι καθαίρω* = καθαρίζω τα τραπέζια με νερό.

2. με θρησκευτική σημ. εξαγνίζω: *καθαίρω τινὰ φόνου* = εξαγνίζω κάποιον από το φόνου.

3. μέσ. φωνή καθαίρομαι εξαγνίζω τον εαυτό μου: *οἱ φιλοσοφία καθηράμενοι* = όσοι εξάγνισαν με τη φιλοσοφία τον εαυτό τους.

παράγ. κάθαρσις, καθαρίζω, **σύνθ.** ἀκάθαρτος.

[παράγ. λ. καθαρο-ός + -ιω > *καθάρ-ιω > καθαίρω].

καθάπερ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

όπως ακριβώς: *Αργείων ξύμμαχοι ἐγένοντο κατάπερ προεῖρητο* = έγιναν σύμμαχοι με τους Αργείους, όπως ακριβώς είχε προκαθοριστεί.

[**σύνθ. λ.** κατά + ἄπερ].

καθαρός, -ά, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	καθαρώτερος
Υπερθετικός	καθαρώτατος

1. καθαρός.

2. για χώρο κενός, μη κατειλημμένος από οποιοδήποτε αντικείμενο, ελεύθερος, αυτός στον οποίο μπορεί κανείς να κινηθεί χωρίς εμπόδια: *ἐν καθαρῶ* = σε ελεύθερο χώρο.

3. με ηθική σημ. αγνός, απαλλαγμένος από κάθε ενοχή ή μίσημα: *καθαρόν παρέχω τινὰ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν* = καθιστώ κάποιον αγνό και στο σώμα και στην ψυχή, τον εξαγνίζω και στο σώμα και στην ψυχή. ≠ μιαιρός, ἐναγής.

παράγ. καθάριος, καθαίρω, καθαρισμός.

NE καθαρός (με τις σημ. 1,3).

[**αβέβ. ετυμ.,** πιθ. συγγεν. με **λατ.** castus].

καθέζομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐκαθεζόμεν
Μέλλ.	καθεδοῦμαι

1. κάθομαι: *ἐπὶ τῶν βάθρων οἱ πρυτάνεις καθέζονται* = οι πρυτάνεις κάθονται στις έδρες.

2. στρατοπεδεύω: *ὡς ἐκαθέζοντο, προσβολὰς παρεσκευάζοντο τῷ τείχει ποιησόμενοι* = μό-

λις στρατοπεύδουσιν, ετομάζονταν να εξαπολύσουν επιθέσεις στο τείχος.

3. κάθομαι ως ικέτης: πρὸς τὰ ἱερὰ ἰκέται καθέζονται = κάθονται ως ικέτες στους ναούς. [σύνθ. λ. κατά + ἔζομαι].

καθειργνυμι PHMA

Παρατ.	καθειργνυν
Αόρ.	καθειρξα
Για τους άλλους χρόνους ☞ εἶργω	

κλείνω κάποιον/κάτι μέσα σε κάτι, φυλακίζω: ἦν δ' ἂν ἐπιστήμην κτησάμενος καθείρξῃ εἰς τὸν περίβολον... = όποια γνώση αποκτήσει και την κλείσει μέσα στο κλουβί... = ἐγκλείω. ≠ ἐλευθερώω.

☛ **παράγ.** καθειρξις.

NE το παράγ. καθειρξῃ «εγκλεισμός σε φυλακή».

[σύνθ. λ. κατά + εἶργνυμι].

καθεύδω PHMA

Παρατ.	ἐκάθειδον & καθηῦδον
Για τους άλλους χρόνους ☞ εὔδω	

1. κοιμάμαι: οὔτε νυκτὸς δύναται καθεῦδεν οὔτε καθ' ἡμέραν = δεν μπορεί να κοιμηθεῖ ούτε τη νύκτα ούτε στη διάρκεια της ημέρας. ≠ ἐργήγορα «εἶμαι ξύπνιος».

2. μεταφορικά μένω αδρανῆς, ἀπρακτος, κοιμάμαι: ἐμοὶ δοκεῖ οὐχ ὥρα εἶναι ἡμῖν καθεῦδεν ἀλλὰ βουλευέσθαι ὃ τι χρῆ ποιεῖν ἐκ τούτων = νομίζω ότι δεν είναι ὥρα να κοιμάμαστε αλλά να σκεφτούμε τι πρέπει να κάνουμε ἔπειτα από αυτά.

NE καθεύδω (λόγ., με τη σημ. 2).

[σύνθ. λ. κατά + εὔδω].

καθήκω PHMA

Για τους χρόνους ☞ ἤκω	
--------------------------------------	--

1. φτάνω: ἡ Θυρεάτις γῆ μεθορία τῆς Ἀργείας καὶ τῆς Λακωνικῆς ἐστίν, ἐπὶ θάλασσαν καθήκουσα = η περιοχή της Θυρέας βρίσκεται στα σύνορα της Αργολίδας και της Λακωνικής και φτάνει μέχρι τη θάλασσα.

2. α. ως απρόσωπο καθήκει μοι/σοι κτλ. εἶναι καθήκον μου/σου κτλ: στρατηγὸς πάντων ἀπεδείχθη οἷς καθήκει εἰς Καστωλοῦ πεδίον ἀθροίζεσθαι = αναδείχθηκε στρατηγός όλων των στρατευμάτων που εἶναι καθήκον τους να συγκεντρώνονται στην πεδιάδα του Καστωλού.

β. συχνά στη μτχ. τὸ καθήκον καθήκον, χρέος.

NE καθήκω (με τη σημ. 2β).

[σύνθ. λ. κατά + ἤκω].

κάθημαι PHMA

Παρατ.	ἐκαθήμην ἀλλὰ και χωρίς αύξηση, καθη(σ)το, καθῆσθε, καθῆντο
Μέλλ.	καθεδοῦμαι

1. κάθομαι: καθῆστο ἐπὶ τινος προσκεφαλαίου τε καὶ δίφρου = καθόταν σ' ένα σκαμνί με μαξιλάρι.

2. ιδίως για τα μέλη δικαστηρίου, βουλή, συνέλευσης συνεδριάζω: βουλῆς περὶ τούτων καθημένης = όταν η βουλή συνεδρίαζε για αυτά...

3. αδρανῶ, μένω ἀπρακτος: οὐδὲν ποιούντες ἐνθάδε καθήμεθα, μέλλοντες ἀεὶ = καθόμαστε ἐδῶ με τα χέρια σταυρωμένα χωρίς να κάνουμε τίποτε, δείχνοντας διαρκῶς αναβλητικότητα. = καθεύδω (μεταφ.).

NE κάθομαι (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. κατά + ἤμαι].

καθίζω PHMA

Παρατ.	ἐκάθιζον
Μέλλ.	καθιῶ
Αόρ.	ἐκάθισα & καθῖσα
Μέσ. μέλλ.	καθιζήσομαι
Μέσ. αόρ.	ἐκαθισάμην

1. βάζω κάποιον να καθίσει: καθίζω τινὰ εἰς τὸν θρόνον.

2. τοποθετώ κάποιον: καθ' ἡσυχίαν καθῖσαν τὸ στράτευμα ἐς χωρίον ἐπιτήδειον = με την ησυχία τους τοποθέτησαν το στράτευμα σε κατάλληλη θέση.

3. για δικαστήριο, συνέλευση κτλ. συγκαλώ: ἐφ' ἐκάστω τούτων δικαστήριον ἡμῖν ἢ πόλις καθιεῖ = για το καθένα από αυτά η πόλη θα συγκαλεῖ δικαστήριο για χάρη μας.

4. ενεργ. αμετάβατο ή στη μέση φωνή καθίζω & καθίζομαι κάθομαι: σκόπει ὄπου καθιζήσομεθα = κοίταξε πού θα καθίσουμε.

παράγ. κάθισμα.

NE καθίζω (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. κατά + ἴζω].

καθίστημι PHMA

Για τους χρόνους ☞ ἴστημι	
---	--

A. στους χρόνους της ενεργ. φωνῆς που ἔχουν μεταβ. σημ.

1. στήνω κάτι, φέρνω κάτι σε ένα μέρος και το τοποθετώ εκεί: εἰς τὸ φανερόν σε κατέστησαν, ἐπεὶ γε βασιλέα σε ἐποίησαν πολλῆς χώρας = σε ἔφεραν στο προσκήνιο, μια και σε ἔκαναν βασιλιά μεγάλης χώρας.

2. φέρνω, οδηγώ, κάποιον σε έναν τόπο: οἱ Περραιβοὶ κατέστησαν αὐτὸν ἐς Δίον = Οι Περραιβοὶ τον οδήγησαν ως το Δίο.

3. παρατάσσω: κατέστησεν ἀντίαν τὴν φάλαγα = παρέταξε τη φάλαγγα ἀπέναντί τους.

4. διορίζω, ορίζω, καθιερώνω (για αγώνες, διαγωνισμούς), εγκαθιδρύω (για πολίτευμα), θεσπίζω (για νόμους): καθίστημι ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τοὺς ἱκανωτάτους τῶν πολιτῶν = διορίζω στα αξιώματα τους πιο ικανούς πολίτες. πολλάκις ἐθαύμασα τῶν τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας κατα-

στησάντων = πολλές φορές απόρησα με όσους καθιέρωσαν τους αθλητικούς διαγωνισμούς. *ολιγαρχίαν καθίστημι* = εγκαθιδρύω ολιγαρχικό πολίτευμα.

5. φέρνω, οδηγώ, κάποιον σε μιαν ορισμένη κατάσταση: *ταῦτα πράξας πάντας ἡμᾶς εἰς ἀσφάλειαν καταστήσεις* = αν τα κάνεις αυτά, θα οδηγήσεις όλους μας σε κατάσταση ασφάλειας.

6. αποδίδω σε κάποιον ορισμένη ιδιότητα, τον καθιστώ, τον κάνω, να έχει κάτι: *τοῦ Ἡρακλέους τὸν βίον ἐπίπονον κατέστησεν Ζεὺς* = ο Δίας κατέστησε τη ζωή του Ηρακλή κοπιαστική.

B. στη μέση και παθ. φωνή καθίσταμαι, στους αμετάβ. χρόνους της ενεργ. φωνής (αόρ. β' *κατέστην*, παρ. κ. *καθέστηκα*, υπερω., *καθεστήκειν*) και επίσης κάποτε στον αόρ. α' της ενεργ. *κατέστησα*

1. εγκαθίσταμαι: *καταστάντες ἐς Ρήγιον τὸν πόλεμον ἐποιοῦντο μετὰ τῶν ξυμμάχων* = αφού εγκαταστάθηκαν στο Ρήγιο άρχισαν, με τη βοήθεια των συμμάχων τους, τον πόλεμο.

2. παρουσιάζομαι ενώπιον κάποιου: *καταστάς ἐπὶ τὸ πλῆθος ἔλεγε τοιάδε* = αφού παρουσιάστηκε μπροστά στο λαό έλεγε περίπου τα ακόλουθα.

3. διορίζομαι.

4. καθεστηκυῖα ηλικία η μέση ηλικία της ζωής ενός ανθρώπου, η ώριμη ηλικία.

5. περιέρχομαι σε μιαν ορισμένη κατάσταση, γίνομαι, είμαι: *εἰς ἔχθραν βασιλεῖ καταστάς* = όταν περιήλθε σε κατάσταση εχθρότητας με το μεγάλο βασιλιά.

παράγ. κατάστασις, καταστάτης, κατάστημα.

NE καθιστώ (με τη σημ. Α6).

[**σύνθ. λ.** *κατά* + ἴστημι].

καί ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

A.

1. για τη σύνδεση λέξεων και προτάσεων και: *ἄρκτοι τε καὶ λέοντες* = αρκούδες και λιοντάρια.

2. *καὶ ταῦτα* και μάλιστα: *ἀδικεῖς ὅτι ἄνδρα ἡμῖν τὸν σπουδαιότατον διαφθείρεις γελᾶν ἀναπέιθων, καὶ ταῦτα οὕτω πολέμιον ὄντα τῷ γέλῳτι* = διαπραττεις αδικημα, επειδή διαφθείρεις τον πιο σοβαρό άνθρωπό μας πείθοντάς τον να γελά, και μάλιστα αυτόν που είναι τόσο αντίθετος με το γέλιο.

3. στην αρχή της πρότασης για την έκφραση έκκλησης ή παράκλησης εμπρός, για...: *καὶ μοι λέγε, τί καὶ ποιοῦντά σέ φησι διαφθείρειν τοὺς νέους;* = για λέγε μου, τι ισχυρίζεται ότι κάνεις εσύ και διαφθείρεις τους νέους;

4. στην αρχή μιας ερώτησης για την έκφραση αντίρρησης ή εκπληξης *καὶ τίς ἂν εὖ φρονῶν, ὃ ἄνδρες, τοιαῦτα περὶ τῶν αὐτοῦ βουλευσαί-*

το; = και ποιος συνετός άνθρωπος, κύριοι, μπορεί να σκεφθεί τέτοια πράγματα για την περιουσία του;

5. ύστερα από λέξεις που δηλώνουν ταυτότητα, ομοιότητα ή ισότητα σαν, όπως: *ὃ τε γνοὺς καὶ μὴ σαφῶς διδάξας ἐν ἴσῳ καὶ εἰ μὴ ἐνεθυμήθη* = όποιος ξέρει (τι πρέπει να γίνει) και δεν το εξηγεί στους άλλους πειστικά είναι όμοιος με εκείνον που δεν έχει τίποτε στο νου του.

6. *καί... καί... και... και...*, όχι μόνον... αλλά και.

B. ο *καί* μπορεί να αναφέρεται σε μία μόνο λέξη ή πρόταση

1. και, επίσης: *καὶ αὐτοί* = και αυτοί, και αυτοί επίσης. *καλόν ἐστί, εἴπερ τι καὶ ἄλλο* = αυτό είναι καλό περισσότερο από κάθε άλλο (πιο πιστά: αυτό είναι καλό, αν κάτι είναι καλό).

2. (ακόμα) και: *θεὸς καὶ ἀμείνονας ἵππους δωρῆσαι το ἄν* = ο θεός μπορεί να μας χαρίσει και καλύτερα άλογα.

3. οι φράσεις *καὶ εἰ καὶ εἰ καί*, αν και μεταφράζονται με τον ίδιο τρόπο, δηλαδή *ακόμη και αν*, εντούτοις χρησιμοποιούνται σε διαφορετικές περιπτώσεις: το *καὶ εἰ* για να δηλώσει υπόθεση που παρουσιάζεται ως κάτι που είναι τελείως απίθανο να εκπληρωθεί, ενώ το *εἰ καί* για να δηλώσει υπόθεση που ακόμη και αν εκπληρωθεί είναι πολύ μικρής σημασίας.

[**κασί* (πβ. κυπρ. *κᾶς* «και») > *καί*].

καινός, -ή, -όν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	καινότερος
Υπερθετικός	καινότατος

1. καινούριος: *λέγεται τι καινόν;* = λέγεται κάτι καινούριο; (υπάρχει κανένα νέο;) *ἐκ καινῆς* (ενν. *ἀρχῆς*) = εκ νέου, ξανά. = νέος. ≠ *ἀρχαῖος*, *παλαιός*.

2. πρωτοφανής, πρωτόγνωρος, πρωτάκουστος, (με την έννοια:) *παράδοξος: καινὰ ὀνόματα* = πρωτάκουστες ονομασίες.

παράγ. καινίζω, καινότης, καινώω.

NE καινούριος (με τη σημ. 1).

[**καν-j-ος* > *καινός*, πβ. **αρχ. ινδ.** *kanyā* «νεαρή κόρη»].

καίπερ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

συνήθως με μετοχή αν και: *καίπερ χαλεπὸν ὄν εὖπορον ἔσται τοῖς πολεμίοις τὸ χωρίον μηδενὸς κωλύοντος* = αν και ο τόπος είναι δύσκολος, θα γίνει ευπρόσιτος για τους εχθρούς μας, αν κανείς δεν τους σταθεί εμπόδιο.

[**σύνθ. λ.** *καί* + βεβαιωτ. *περ*].

καιρός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. για χρόνο κατάλληλη στιγμή, ευκαιρία: *καιρὸν παρήμι* = αφήνω την ευκαιρία να περάσει. *κάλλιστον καιρὸν εἴληφα* = έχω βρει ωραιότατη ευκαιρία.

2. στον πληθ. οί καιροί αλλά και ενικό ό καιρός οι περιστάσεις και με κακή συνήθως σημ., οι κρίσιμες περιστάσεις, η κρίση: *έν τοιούτω καιρώ έσμεν* = βρισκόμαστε σε τέτοια κρίση.

παράγ. καιρίος, σύνθ. καιροφυλακτέω.

NE καιρός (με τη σημ. 1, αλλά κυρίως «οι καιρικές συνθήκες»).

[*κFαρ-j-ός (συγγεν. με κύω «κυφορώ», συγκυρία) > καιρός].

καίτοι ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. και πράγματι, και βέβαια.

2. για να δηλώσει ένσταση που εισάγει ο ομιλητής και όμως: *καίτοι μελλούσης στρατείας επί τους βαρβάρους έσσεσθαι τίνας χρή την ήγεμονίαν έχειν*; = και όμως, αν πρόκειται να γίνει εκστρατεία κατά των βαρβάρων, ποιος πρέπει να αναλάβει την αρχηγία;

3. με τη συνοδεία μετοχής αν και: *καίτοι άσθενών ταχύς* = γρήγορος, αν και ήταν άρρωστος. = καίπερ.

[καί + βεβαιωτ. τοι].

καίω ☞ κάω.

κακία, -ας, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ανικανότητα, αδεξιότητα, ελαττωματικότητα, ατέλεια (σε ποιότητα): *κακία ήνιόχων* = η ανικανότητα των ηνιόχων. = άρετή «ικανότητα, επιδεξιότητα, τελειότητα».

2. δειλία: *οὐ κατά την ήμετέραν κακίαν τὸ ήσσάσθαι προσεγένετο* = η ήττα μας δεν προκλήθηκε από δική μας δειλία. = ανανδρία.

3. με ηθική σημ. κακία. ≠ άρετή «ηθική άρετή».

4. κακή φήμη: *κακίαν άντιλαμβάνω* = αποκτώ κακή φήμη.

NE κακία (με τη σημ. 3).

[παράγ. λ. κακ-ός + παρ. επίθ. -ία].

κακοήθης, -ης, κακόηθες ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	κακοηθέστερος
Υπερθετικός	κακοηθέστατος

1. αυτός που έχει κακό ήθος, κακεντρεχής, μοχθηρός.

2. ως ουσιαστικό τὸ κακόηθες κακία, κακοήθεια.

παράγ. κακοήθεια.

NE κακοήθης (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. κακός + ήθος + -ης].

κακόνους, -ους, -ουν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	κακονούστερος
Υπερθετικός	κακονούστατος

εχθρικός: *τῷ δήμω κακόνους έσσομαι* = θα είμαι εχθρικός απέναντι στους δημοκρατικούς. ≠ εϋνους.

παράγ. κακονοέω, κακόνοια.

[σύνθ. λ. κακός + *νο- (νοέω) + -ος > κακόνους > συνηρημ. κακόνους].

κακοπραγέω -ῶ ΡΗΜΑ

1. τα πάω άσχημα, αποτυγχάνω σε ένα εγχείρημα: *άήθεια τοῦ κακοπραγείν* = το να είναι κανείς ασυνήθιστος στο να αποτυγχάνει στα εγχειρήματά του.

2. δυστυχώ, είμαι σε κακά χάλια: *οί κακοπραγούντες* = όσοι δυστυχοϋν.

παράγ. κακοπραγία «αποτυχία».

[παράγ. λ. της σύνθ. λ. κακοπραγ-ής + -έω].

κακός, -ή, -όν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	κακίων & χείρων & ήσων
Υπερθετικός	κάκιστος & χείριστος & ήμιστος

1. δειλός: *οὐδενί έπιτρέπω κακῷ εἶναι* = δεν επιτρέπω σε κανέναν να είναι δειλός.

2. αυτός που δεν κατέχει την τέχνη του καλά, αδέξιος: *κακός ίατρός* = κακός γιατρός.

3. με ηθική σημ. κακός: *ὃ κακῶν κάκιστε* = εσύ, ο πιο άθλιος από τους άθλιους.

παράγ. κακίζω, κακότης, σύνθ. άκακος.

NE κακός (με τις σημ. 2, 3).

[αβέβ. ετυμ.].

κακούργος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	κακουργότερος
Υπερθετικός	κακουργότατος

1. φαύλος, μοχθηρός, απατηλός: *κακουργότατος λόγος* = το πιο παραπλανητικό επιχείρημα.

2. ως ουσ. κακούργος, ό α. εγκληματίας, κακοποιός, ένοχος κακουργήματος (κατά το νόμο). β. ως τεχνικός όρος κλέπτης, ληστής.

3. αυτός που προξενεί κακό / βλάβη σε κάποιον ή κάτι, επιβλαβής, βλαβερός: *κακούργοι έπιθυμίοι* = επιθυμίες βλαβερές.

παράγ. κακουργέω, κακούργημα, κακουργία.

NE κακούργος (με τη σημ. 2).

[σύνθ. λ. κακός + έργ- (< έργ-άζομαι, έργον) + παρ. επίθ. -ός, *κακοFεργός].

κακῶ -ῶ ΡΗΜΑ

1. για πρόσωπα κακομεταχειρίζομαι, κακοποιώ, κάποιον: *κακῶ τοὺς Αθηναίους*.

• παθ. φωνή κακοῦμαι τυγχάνω κακομεταχειρισής, υποφέρω, είμαι σε κακά χάλια: *έκακοῦτο ὑπὸ τής πορείας* = υπέφερε από την πεζοπορία.

2. για πράγματα βλάπτω, φθείρω, ταλαιπωρώ, εξασθενίζω κάτι: *κακῶ τὸ ναυτικόν* = εξασθενίζω το ναυτικό.

παράγ. κάκωσις.

[σύνθ. λ. κακός + παρ. επίθ. -όω].

κάκωσις, -εως, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κακομεταχείριση, κακοποίηση: *ή τοῦ ήγεμόνος κάκωσις*.

2. ταλαιπωρία, βάσανα: τῶν πληρωμάτων κάκωσις = οι ταλαιπωρίες των πληρωμάτων.
NE κάκωση «ελαφρό σωματικό τραύμα».
[παράγ. λ. κακῶ + παρ. επίθ. -σις].

καλέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐκάλουν
Μέλλ.	καλῶ (-εῖς, -εῖ κτλ.)
Αόρ.	ἐκάλεσα
Παρακ.	κέκληκα
Υπερσ.	ἐκεκλήκειν
Μέσ. μέλλ.	καλοῦμαι (-εῖ, -εῖται κτλ.)
Παθ. μέλλ.	κληθήσομαι
Μέσ. αόρ.	ἐκαλεσάμην
Παθ. αόρ.	ἐκλήθην
Παθ. παρακ.	κέκλημαι
Παθ. υπερσ.	ἐκεκλήμην

1. καλώ, φωνάζω κάποιον. 2. προσκαλώ κάποιον: *καλοῦμαι πρὸς τινα* = προσκαλούμαι στο σπίτι κάποιου. 3. ως δικανικός όρος, για το δικαστή καλώ κάποιον ενώπιον του δικαστηρίου. 4. στη μέση φωνή χρησιμοποιείται για τον ενάγοντα, δηλ. τον κατηγορο *καλοῦμαι τινα ενάγω* κάποιον, τον σύρω στο δικαστήριο. 5. ονομάζω.

‡ **παράγ.** κλητήρ, κλησις, **σύνθ.** ἄκλητος, αὐτόκλητος.

NE καλώ (με τις σημ. 1, 2, 3).

[μαρτυρείται ως *καλFός* + παρ. επίθ. -έω, **α-βέβ. ετυμ.**].

κάλλος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ομορφιά του σώματος αλλά και ευρύτερα: τῶν ἔργων τό τε μέγεθος καὶ τὸ κάλλος = η σπουδαιότητα και η ομορφιά των έργων. ≠ αἶσχος «ασχήμα».

NE κάλλος.

[*κάλλ- (< *καλός*) + -ος].

καλλωπίζω ΡΗΜΑ

1. ομορφαίνω (πρόσωπο ή πράγμα), καλλωπίζω. 2. μεταφορικά, στη μέση φωνή καλλωπίζομαι **α.** καυχιέμαι, περηφανεύομαι: *καλλωπίζομαι τινα* = περηφανεύομαι για κάτι. **β.** κάνω νάζια, προσποιούμαι ότι δε θέλω, υποδύομαι το μετριόφρονα: *παῦσαι πρὸς με καλλωπιζόμενος* = σταμάτα να μου κάνεις νάζια.

NE καλλωπίζω (με τη σημ. 1).

‡ **παράγ.** καλλώπισμα, καλλωπισμός, καλλωπιστής.

[**παράγ. λ.** της **σύνθ. λ.** *καλλ(ι)ωψ (< *καλός* + *ῶψ, ὠπός*) + παρ. επίθ. -ίζω].

καλοκάγαθία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το ήθος και η συμπεριφορά ενός *καλοῦ κάγαθοῦ*, αρετή, ευγένεια.

[**παράγ. λ.** της **σύνθ. λ.** *καλοκάγαθος (< *καλός κάγαθος*) + παρ. επίθ. -ία].

καλοκάγαθος ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ / ΕΠΙΘΕΤΟ

γράφεται και με δύο λέξεις *καλὸς κάγαθος*

1. για πρόσωπα *ἐγκριτος, ἐξαιρέτος*, αυτός που έχει εγνωσμένη αξία και κύρος.

2. αποδίδεται επίσης σε ιδιότητες, πράξεις κτλ. πραγματικά *καλός*: *κινδυνεύει ἡμῶν οὐδέτερος οὐδὲν καλὸν κάγαθὸν εἶδέναι* = φαίνεται ότι ούτε ο ένας ούτε ο άλλος από εμάς γνωρίζει κάτι πραγματικά καλό.

3. για πράγματα θαυμάσιος, λαμπρός.

NE καλοκάγαθος «καλοσυνάτος».

[**σύνθ. λ.** < *καλός κάγαθος* (< *καὶ ἀγαθός*)].

καλός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	καλλίων
Υπερθετικός	κάλλιστος

1. όμορφος, ωραίος: *εἶδος κάλλιστος* = ωραιότατος στην εμφάνιση.

2. όσον αφορά τη χρήση *καλός, καλής ποιότητας*: *καλὸν ἀργύριον/στρατόπεδον*.

3. για θυσίες *καλός, αἰσιος, ευοίωνος, ευνοϊκός*: *τὰ ἱερὰ καλὰ ἦν* = οι θυσίες ήταν ευνοϊκές.

4. το ουδ. ως ουσ. τὸ καλὸν ηθικό κάλλος, αρετή.

5. επίρρημα *καλῶς* **α.** καλά, ορθά, σωστά, δίκαια: *σὺ κάλλιον λέγεις* = εσύ μιλάς πιο σωστά. **β.** για καλή τύχη καλά, κατά τρόπον που η τύχη ευνοεί, καλότυχα: *καλῶς ἔχει* + απαρέμφ. = είναι καλό να...

NE καλός (με τις σημ. 2, 4). Την κύρια σημ. του νεοελληνικού *καλός* οι αρχαίοι την εξέφραζαν με το *ἀγαθός*.

[**αβέβ. ετυμ.**, ίσως ένας συγκρ. *κάλλον (< *καλjon) θεωρήθηκε ως θετικός βαθμός, από όπου νέος συγκρ. *καλλ-jon > κάλλιον].

κάμνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔκαμνον
Μέλλ.	καμοῦμαι
Αόρ.	ἔκαμνον
Παρακ.	κέκμηκα
Υπερσ.	ἐκεκμήκειν

1. αμετάβ. κουράζομαι: *μὴ κάμης φίλον ἄνδρα εὐεργετῶν* = μην κουρασεῖς να ευεργετεῖς φίλο σου.

2. είμαι άρρωστος, αρρωσταίνω, υποφέρω: *ἔκαμνον καὶ οὐδ' ἀνιστάμην ἐκ τῆς κλίνης* = ήμουν άρρωστος και ούτε σηκωνόμουν από το κρεβάτι.

‡ **παράγ.** κάματος, **σύνθ.** ἀκάματος.

NE κάνω «πράττω, δημιουργώ».

[*καμ- (πβ. *κμη-τός*) + παρ. επίθ. -νω > κάμνω].

κάμπτω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔκαμπτον
---------------	----------

Μέλλ.	κάμψω
Αόρ.	ἔκαμψα
Παθ. μέλλ.	καμφθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐκάμφθην
Παθ. παρακ.	κέκαμμαι

1. λυγίζω: γόνυ κάμπτω = λυγίζω το γόνατό μου.

2. μεταφορικά, στην παθ. φωνή κάμπτομαι λυγίζω, κάμπτομαι, παύω να προβάλλω αντίσταση: *ἐπειδή σου ἀκούω ταῦτα λέγοντος, κάμπτομαι καὶ οἶμαι τί σε λέγειν* = επειδή σε ακούω να τα λες αυτά, λυγίζω και νομίζω πως λες κάτι σημαντικό.

παράγ. καμπή, κάμψις, καμπύλος, **σύνθ.** ἀνακάμπτω.

NE κάμπτω, κάμπτομαι.

[*κάμπ- + παρ. επίθ. -τ-ω].

κἄν ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

1. τὸ *κἄν* είναι το *καὶ ἂν* με κράση. Το *καὶ* μπορεί να είναι *συμπλεκτικό* αλλά συχνότερα είναι *επιτατικό* («ακόμη και»). Το *ἂν* είναι το *δυνητικό* μόριο *τούτων κἄν ἄψαιο κἄν ἴδοις* = αυτά μπορείς και να τα αγγίξεις και να τα δεις (συμπλεκτικό *καὶ*). *κἄν σύ, εἴ τίς σε διδάξειεν, βελτίων ἂν γένοιο* = ακόμα και συ, εάν κάποιος σε διδάξει, μπορείς να γίνεις καλύτερος (επιτατικό *καὶ*).

• στη φράση *κἄν εἰ ἀκόμη και αν: κἄν εἰ πολλαὶ αἰ ἄρεται εἰσι, ἐν γέ τι εἶδος ταῦτὸν ἄπασαι ἔχουσι* = ακόμη και αν υπάρχουν πολλές αρετές, έχουν όλες ασφαλώς μία και την ίδια μορφή.

2. το *κἄν* είναι πάλι το *καὶ ἂν* με κράση, όμως εδώ το *ἂν* είναι το υποθετικό *ἐὰν* και έτσι αυτό το *κἄν* εκφέρεται με τις εγκλίσεις του *ἐὰν* ακόμη και αν: *κἄν πάνυ καλὸς ἦ καὶ πλούσιος καὶ τῶν γενναίων* = ακόμη και αν είναι πολύ ωραίος και πλούσιος και από αριστοκρατική γενιά... (δε δέχονται να τον ακούσουν)

• *κἄν... κἄν... εἴτε... εἴτε...: κἄν μεγάλην πόλιν οἰκῶσι κἄν μικράν...* = είτε σε μεγάλη πόλη κατοικούν είτε σε μικρή...

NE *καν* (λ.χ. *οὔτε καν ἦρθε*).

[**σύνθ. λ.** *καὶ + ἄν*].

κάπηλος, -πήλου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

λιανέμπορος, μικρέμπορος. ≠ ἔμπορος «ο ἔμπορος που ταξιδεύει και εισάγει προϊόντα μόνος του».

παράγ. καπηλεῖον, καπηλεύω, καπηλικός.

NE κάπηλος «που εμπορεύεται, πουλά» (ιδίως σε σύνθετα, λ.χ. *πατριδοκάπηλος*).

[**αβέβ. ετυμ.**].

καρκίνος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

καβούρι.

[**καρκ-* (πβ. *κάρκ-αρος* «σκληρός», **λατ.** cancer) + παρ. επίθ. -ίνος].

καρπός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. συνήθως για τους καρπούς της γης, τα σιτηρά καρπός: *ἐν καρποῦ ξυγκομιδῇ ἦσαν* = ήταν απασχολημένοι με τη συγκομιδή των σιτηρών.

2. για ενέργειες καρπός, αποτέλεσμα, κέρδος.

παράγ. καρπίζω, κάρπιμος, καρπώω, **σύνθ.** ἄκαρπος.

NE καρπός (και με τις δύο σημ.).

[**καρπ-* + -ός, πβ. **αρχ. ἄνω γερμ.** herbist «φθινόπωρο», **λατ.** carpo].

καρτερέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐκαρτέρουν
Μέλλ.	καρτερήσω
Αόρ.	ἐκαρτέρησα
Παθ. παρακ.	κεκαρτέρημαι

1. δείχνω καρτεριά, εγκαρτέρηση, σταθερότητα.

2. με αιτ. πράγματος υπομένω κάτι καρτερικά: *τὸν τῶν ὑπεροπτικῶν ὄγκον μόλις ἂν οἱ δοῦλοι καρτερήσειαν* = την αλαζονεία των υπεροπτικῶν ανθρώπων μόλις και μετά βίας μπορούν να την υπομείνουν ακόμη και οι δούλοι.

παράγ. καρτέρησις, καρτεριά.

[**παράγ. λ.** *καρτερός* + παρ. επίθ. -έω].

κατὰ ΠΡΟΘΕΣΗ

A. με γενική

1. δηλώνει κίνηση που αρχίζει από πάνω και κατευθύνεται προς τα κάτω κάτω από κτλ: *κατὰ τῶν πετρῶν ὠθῶ τινα* = ρίχνω κάποιον κάτω από τους βράχους. *κατὰ τῆς κλίμακος καταβαίνω* = κατεβαίνω τη σκάλα.

2. δηλώνει κίνηση που κατευθύνεται προς τα κάτω και καταλήγει να σημαίνει επάνω σε κάτι: *μύρον κατὰ τῆς κεφαλῆς καταχέω* = χύνω μύρο επάνω στο κεφάλι κάποιου.

3. δηλώνει κίνηση που κατευθύνεται προς τα κάτω και καταλήγει στο εσωτερικό ενός χώρου μέσα σε: *ὁ ποταμὸς ἐμπεσὼν ἐνταῦθα, δὺς κατὰ τῆς γῆς, χωρεῖ ἐναντίος τῷ Πυριφλεγέθοντι* = ο ποταμός, αφού πέσει από ψηλά εδώ και αφού εισδύσει μέσα στη γη, ρέει αντίθετα με τον Πυριφλεγέθοντα.

3. για ὄρκο *ὄμνιμι κατὰ τινος* = ορκίζομαι στο όνομα κάποιου.

4. με εχθρική σημ. εναντίον κάποιου: *ὁ κατὰ Περσῶν πόλεμος* = ο πόλεμος εναντίον των Περσών.

5. ὅσον αφορά κάτι, σε σχέση με κάτι: *μὴ κατὰ τῶν ἀνθρώπων μόνον σκόπει τοῦτο ἀλλὰ καὶ κατὰ ζῶων πάντων καὶ φυτῶν* = μην εξετάξεις αυτό το θέμα μόνο σε σχέση με τους

ανθρώπους αλλά και σε σχέση με όλα τα ζώα και τα φυτά.

B. με αιτιατική

1. με ή χωρίς την έννοια της κίνησης σε όλη την έκταση: *αί σκηναί αί κατά την αγοράν* = οι σκηνές σε όλη την έκταση της αγοράς.

2. απέναντι: *κείται ή Κεφαλληνία κατά Άκαρνανίαν και Λευκάδα* = η Κεφαλλονιά βρίσκεται απέναντι από την Ακαρνανία και τη Λευκάδα.

3. για να εκφραστεί επιμερισμός, διανομή ή το κριτήριο του επιμερισμού κατά: *έσκήνουν κατά τάξεις* = κατασκήνωναν κατά τάγματα.

4. για δήλωση κατεύθυνσης προς ένα αντικείμενο ή ένα σκοπό *κατά θεάν ήκω* = έχω έλθει για να δω.

5. για δήλωση συμφωνίας σύμφωνα με κάτι: *κατά τὰ παρηγγελμένα* = σύμφωνα με όσα είχαν διαταχθεί. *κατά Πίνδαρον* = σύμφωνα με τον Πίνδαρο. εξαιτίας κάποιου πράγματος: *οὐ κατά την ήμετέραν κακίαν τὸ ήσσᾶσθαι προσεγένετο* = η ήττα μας δεν προκλήθηκε εξαιτίας δικής μας δειλίας.

6. σε σχέση με κάτι, ως προς κάτι: *τὰ κατά τὸν πόλεμον* = όσα έχουν σχέση με τον πόλεμο. *τὸ κατ' έμέ* = όσον αφορά εμένα.

7. για χρόνο **a.** κατά τη διάρκεια: *κατά τὸν πόλεμον* = στη διάρκεια του πολέμου. **β.** περίπου κατά: *ὁ Λυκοῦργος κατά τοὺς Ηρακλείδας λέγεται γενέσθαι* = λέγεται ότι ο Λυκούργος έζησε περίπου κατά την εποχή των Ηρακλειδών.

Γ. στη σύνθεση η *κατά* σημαίνει **1.** προς τα κάτω, κάτω: *καταβαίνω, καταπέμπο.* **2.** με εχθρική σημ. εναντίον: *κατακρίνω.* **3.** πίσω, πίσω πάλι: *κάτειμι* = έρχομαι πίσω. **4.** συχνά μόνο για να δυναμώσει τη σημ. της απλής λέξης: *κατακόπτω.* **5.** κάποτε για να δώσει μεταβατική σημ. σε ένα ρήμα αμετάβ.: *καταθρογγέω.* **6.** υποδηλώνει φθορά ή ανάλωση: *καταλειτουργέω* = κατασπαταλώ την περιουσία μου σε **☞** *λειτουργίες.*

NE κατά (με τις σημ. A4, B1, 3, 5, 6, 7α, 7β).

[**IE** *kata, πβ. **χετιτ.** kata «μαζί, με»].

καταβαίνω PHMA

Για τους χρόνους ☞ βαίνω

1. κατεβαίνω: *ἀπὸ τοῦ ἵππου καταβαίνω.* *κατά τῆς κλίμακος καταβαίνω* = κατεβαίνω τη σκάλα.

2. μεταβαίνω από το εσωτερικό της χώρας στα παράλια: *καταβαίνω εἰς Πειραιᾶ* = κατεβαίνω στον Πειραιά (από την Αθήνα). **≠** *ἀναβαίνω* «μεταβαίνω από τα παράλια στο εσωτερικό της χώρας».

3. κατέρχομαι σε ένα χώρο, για να διαγωνιστώ.

4. για ρήτορα κατεβαίνω από το βήμα (και σταματώ να αγορεύω): *βούλομαι ὀλίγα ὑμᾶς ἀναμνήσας καταβαίνειν* = αφού σας υπενθυμίσω λίγα πράγματα, επιθυμώ να κατέβω από το βήμα.

☞ **παράγ.** κατάβασις, καταβατέον, καταβάτης.

NE κατεβαίνω (με τις σημ. 1,2,3).

[**σύνθ. λ.** κατά + βαίνω].

καταβάλλω PHMA

Για τους χρόνους ☞ βάλλω

1. ρίχνω κάτω: *καταβάλλω τείχος, καταβάλλω τινά ἀπὸ τοῦ ἵππου.*

2. φονεύω: *καταβάλλω τινά πατάξας* = φονεύω κάποιον χτυπώντας τον.

3. πληρώνω: *καταβάλλω τὰργύριον* = πληρώνω τα χρήματα.

☞ **παράγ.** καταβλητικός, καταβολή.

NE καταβάλλω (με τη σημ. 3).

[**σύνθ. λ.** κατά + βάλλω].

καταβιβάζω PHMA

Για τους χρόνους ☞ βιβάζω

κατεβάζω: *κατεβίβασαν τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὰς λιθοτομίας* = κατέβασαν τους Αθηναίους στα λατομεία.

NE κατεβάζω.

[**σύνθ. λ.** κατά + βιβάζω].

καταγγέλλω PHMA

Για τους χρόνους ☞ ἀγγέλλω

1. ανακοινώνω, κηρύσσω: *πόλεμον καταγγέλλω* = κηρύσσω πόλεμο.

2. καταγγέλλω: *τινὸς τὴν ἐπιβουλήν καταγγέλλω* = καταγγέλλω τα κακόβουλα σχέδια κάποιου.

☞ **παράγ.** καταγγελία, καταγγελτός.

NE καταγγέλλω (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** κατά + ἀγγέλλω].

καταγελᾶω -ῶ PHMA

Για τους χρόνους ☞ γελᾶω -ῶ

γελᾶω εις βάρος κάποιου, κοροϊδεύω: *κατεγέλων ἡμῶν* = γελούσαν εις βάρος μας.

☞ **παράγ.** καταγέλαστος, κατάγελως.

NE καταγελᾶω.

[**σύνθ. λ.** κατά + γελᾶω].

καταγιγνώσκω PHMA

Για τους χρόνους ☞ γιγνώσκω

1. διαπιστώνω, παρατηρώ, ανακαλύπτω (κάτι που βλέπει την υπόληψη κάποιου ή κάτι εν πάση περιπτώσει κακό επάνω του): *καὶ τὰ πατρῶα προσαφελέσθαι ζητοῦσιν ἡμᾶς πολλὴν ἡμῶν ἐρημίαν καταγνόντες* = ψάχνουν να μας αφαιρέσουν ακόμη και τα πατρῶα, επειδή έχουν διαπιστώσει τη μεγάλη μας εγκατάλειψη.

2. με αιτ. του αδικήματος ή της κατηγορίας προσάπτω κάτι ως κατηγορία ενάντια σε κάποιον: *καταγιγνώσκω δωροδοκίαν τινός* = προσάπτω την κατηγορία της δωροδοκίας σε κάποιον.

3. με αιτ. της ποινής καταδικάζω σε: *καταγιγνώσκω τινός θάνατον / φυγίην* = καταδικάζω κάποιον σε θάνατο / εξορία. = καταψηφίζομαι.

παράγ. κατάγνωσης, καταγνώστέον.

[**σύνθ. λ.** κατά + γινώσκω].

κατάγνυμι & καταγνώω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **ἄγνυμι**

σπάζω, κομματιάζω, συντριβίω: *ἔτυχον ἀλλήλων κατάξαντες τὰς κεφαλὰς* = συνέβη να σπάσουν τα κεφάλια ο ένας του άλλου.

παράγ. κάταγμα.

ΝΕ το παράγ. κάταγμα.

[**σύνθ. λ.** κατά + ἄγνυμι].

κατάγω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **ἄγω**

1. φέρνω σε κάποιον τόπο (συνήθως από ένα ψηλότερο σημείο σε ένα χαμηλότερο), κατεβάζω: *κατάγω τὴν ὕλην ἐκ τῶν ὄρων εἰς τὸ ἄστυ* = φέρνω την ξυλεία από τα βουνά στην πόλη.

2. φέρνω από το εσωτερικό της χώρας προς τα παράλια: *κατάγω ἐπὶ θάλατταν τὸ στράτευμα* = φέρνω το στράτευμα στη θάλασσα.

3. φέρνω από το ανοικτό πέλαγος στην ξηρά: *κατάγω ναῦν* = φέρνω ένα πλοίο στο λιμάνι.

4. επαναφέρω, φέρνω πίσω (συνήθως από την εξορία): *τοὺς φυγάδας κατάγω* = φέρνω πίσω τους εξόριστους.

παράγ. καταγωγή, καταγώγιον.

ΝΕ κατάγω (λ.χ. νίκη), κατάγομαι (λ.χ. από τη Μακεδονία).

[**σύνθ. λ.** κατά + ἄγω].

καταισχύνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **αἰσχύνω**

1. ντροπιάζω: *τοὺς προγόνους καταισχύνω* = ντροπιάζω τους προγόνους μου.

2. καταισχύνομαι ντρέπομαι κάποιον/κάτι, νιώθω σεβασμό/ντροπή απέναντί του: *καταισχυνθέντες τὴν ἀρετὴν αὐτῶν* = αισθανόμενοι σεβασμό απέναντι στην αρετή τους.

ΝΕ καταισχύνω (λόγ., με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** κατά + αἰσχύνω].

κατακλείω ΡΗΜΑ

στην αρχαία αττική διάλεκτο ο τύπος είναι *κατακλήω*

Για τους χρόνους ☞ **κλείω**

1. αποκλείω, εγκλωβίζω: *τοὺς Ἕλληνας ἐς τὴν νῆσον κατέκλεισεν* = απέκλεισε τους Έλληνες στο νησί.

2. μεταφορ. νόμω κατακλείω εξασφαλίζω κάτι, δεσμεύω: *ἂν νόμῳ κατακλείσητε πᾶσαν*

τὴν δύναμιν ἐπὶ τῷ πολέμῳ μένειν = αν εξασφαλίσετε ότι ολόκληρη η στρατιωτική δύναμη θα παραμείνει στον πόλεμο.

3. κλείνω κάτι: *κατακλείω τὸν δίφρον* = κλείνω το άρμα.

παράγ. κατακλείς, ἦ.

[**σύνθ. λ.** κατά + κλείω].

κατακλίνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **κλίνω**

1. βάζω κάποιον να καθίσει ή να ανακλιθεῖ (για να φάει) ή να πλαγιάσει: *κατακλίνω τινὰ πρὸς τὸ πῦρ* = βάζω κάποιον να καθίσει κοντά στη φωτιά.

2. παθ. φωνή κατακλίνομαι (με αόρ. α' *κατεκλίθην* και αόρ. β' *κατεκλίην*) κάθομαι, ανακλίνομαι, στο τραπέζι (για φαγητό): *σὺ παρ' Ἐρυσίμαχον κατακλίνου* = εσύ κάτσε κοντά στον Ερυσίμαχο.

παράγ. κατάκλισις, κατακλινής.

ΝΕ κατακλίνομαι (λόγ.).

[**σύνθ. λ.** κατά + κλίνω].

κατακλύζω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **κλύζω**

1. κάνω κάτι να πλημυρίσει, σκεπάζω κάτι με νερό: *τόπος ὑπ' ὄμβρων κατακλυζόμενος* = τόπος που πλημυρίζει από βροχές.

2. μεταφορικά γεμίζω ασφυκτικά κάτι με κάτι άλλο.

ΝΕ κατακλύζω (και με τις δύο σημ.).

[**σύνθ. λ.** κατά + κλύζω].

κατακρίνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **κρίνω**

ορίζω κάτι ως καταδίκη εναντίον κάποιου, καταδικάζω: *τὸ τελευτήσαι πάντων ἢ πεπωμένη κατέκρινεν* = η μοίρα όρισε το θάνατο ως καταδίκη των πάντων (η μοίρα καταδίκασε όλους σε θάνατο). *ἂν κατακρίθῃ μοι* (απρόσωπο) = αν οριστεί καταδίκη σε βάρος μου, αν καταδικαστώ. *κατακεκρυμένος ἀποθήσκειν* = καταδικασμένος να πεθάνει. = καταγιγνώσκω.

παράγ. κατάκριτος, κατάκρισις.

ΝΕ κατακρίνω.

[**σύνθ. λ.** κατά + κρίνω].

καταλαμβάνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **λαμβάνω**

1. κυριεύω, καταλαμβάνω: *κατέλαβε τὴν ἀκρόπολιν* = κυριεύσε την ακρόπολη.

2. για καταστάσεις καταλαμβάνω, έρχομαι ξαφνικά, βρίσκω: *ἀνήκεστόν τι ἡμᾶς κατέλαβεν* = μας βρήκε ξαφνικά κάτι ανεπαισθητό.

3. συλλαμβάνω με το μυαλό μου, κατανοώ.

4. ανακαλύπτω, βρίσκω, πετυχαίνω, πιάνω κάποιον/κάτι, τον/το βρίσκω σε συγκεκριμένη κατάσταση: *καταλαμβάνω ἀνεωγμένην τὴν θύραν* = πετυχαίνω την πόρτα ανοικτή.

παράγ. καταληπτός, κατάληψις.
NE καταλαμβάνω (με τις σημ. 1, 2, 3) & καταλαβαίνω (με τη σημ. 3).
[σύνθ. λ. κατά + λαμβάνω].

καταλέγω PHMA

Για τους χρόνους φ λέγω (B)

1. λέω κάτι αναλυτικά και κατά σειρά: ἀπὸ Σόλωνος τοὺς ἄρχοντας καταλέγω = λέω αναλυτικά όλους τους άρχοντες αρχίζοντας από το Σόλωνα.

2. συγκαταλέγω, εγγράφω κάποιον σε κατάλογο: καταλέγω τινά εἰς τοὺς ὀπλίτας = κατατάσσω κάποιον στην τάξη των οπλιτών.

παράγ. καταλεκτός, καταλογάδην, καταλογεύς, κατάλογος, σύνθ. συγκαταλέγω.

NE το σύνθ. συγκαταλέγω (με τη σημ. 2).

[σύνθ. λ. κατά + λέγω].

καταλείπω PHMA

Για τους χρόνους φ λείπω

1. καταλείπω & στη μέση φωνή καταλείπομαι αφήνω πίσω μου: καταλείπομαι παῖδας = αφήνω πίσω μου παιδιά.

2. κληροδοτώ: καταλείπω δόκησιν ἰσχύος καὶ ξυνέσεως ἐς τὸ ἔπειτα = κληροδοτώ στις κατοπινές γενιές τη φήμη της δύναμης και της συνέσεώς μου.

3. εγκαταλείπω: οἰκίας τε καὶ ἱερὰ καταλείπουσιν = εγκαταλείπουν τα σπίτια και τα ιερά τους.

παράγ. κατάλειψις, σύνθ. εγκαταλείπω.

NE σύνθ. εγκαταλείπω (με τη σημ. 3).

[σύνθ. λ. κατά + λείπω].

καταλύω PHMA

Για τους χρόνους φ λύω

1. καταλύω, καταστρέφω, ανατρέπω, ακυρώνω: καταλύω τὸν δῆμον = ανατρέπω το δημοκρατικό πολίτευμα. οἱ Ἀθηναίων τύραννοι κατελύθησαν = οι τύραννοι των Αθηνών ανατράπηκαν. καταλύω νόμους.

2. τερματίζω κάτι: τὸν λόγον καταλύω = τερματίζω την ομιλία μου. καταλύω τὸν πόλεμον.

3. φιλοξενούμαι, μένω, διαμένω: παρ' ἐμοὶ καταλύει = εἶναι φιλοξενούμενός μου.

παράγ. κατάλυμα, καταλυτός, καταλύσιμος, κατάλυσις, καταλυτής, καταλύτης.

NE καταλύω (με τις σημ. 1, 3).

[σύνθ. λ. κατά + λύω].

καταναλίσκω PHMA

Για τους χρόνους φ ἀναλίσκω

1. δαπανώ, ξοδεύω, σπαταλώ: εἰς τὴν στρατείαν ταύτην πλέον ἢ τάλαντα πεντακισχίλια καὶ μύρια κατηνάλωσεν = στην εκστρατεία αυτή ξόδευσε πάνω από δεκαπέντε χιλιάδες τάλαντα.

παράγ. κατανάλωσις.

NE καταναλώνω & (λόγ.) καταναλίσκω.

[σύνθ. λ. κατά + ἀναλίσκω].

κατανέμω PHMA

Για τους χρόνους φ νέμω

1. μοιράζω, χωρίζω σε μερίδια: τὸ στράτευμα κατένευε δώδεκα μέρη = χώρισε το στράτευμα σε δώδεκα μέρη.

2. μέση φωνή κατανέμομαι μοιράζομαι κάτι μαζί με άλλους: τὰ μακρὰ τείχη ὤκησαν κατανειμῶμενοι = μοίρασαν μεταξύ τους τα μακρά τείχη και κατοίκησαν εκεί.

παράγ. κατανομή.

NE κατανέμω (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. κατά + νέμω].

καταπλήττω PHMA

ο κοινός τύπος είναι καταπλήσσω

Για τους χρόνους φ πλήττω

1. καταπλήσσω κάποιον/κάτι, τον σαστίζω, του προκαλώ έντονη απορία, τον τρομάζω: ὅποτε γοῦν αἰσθοιτό τι αὐτοὺς παρὰ καιρὸν ὕβρει θαρσοῦντας, λέγων κατέπλησεν ἐπὶ τὸ φοβεῖσθαι = κάθε φορά λοιπόν που καταλάβαινε ότι αυτοί, άκαιρα, από υπεροψία, γίνονταν υπερβολικά τολμηροί, τους τρόμαζε με τα λόγια του, ώστε να φοβούνται.

παράγ. καταπλήξ (< *καταπλήγ-ς), κατάπληξις.

NE καταπλήσσω & καταπλήττω.

[σύνθ. λ. κατά + πλήττω].

κατασκευάζω PHMA

Για τους χρόνους φ σκευάζω

1. εφοδιάζω με όλα τα απαραίτητα, εξοπλίζω: πᾶσι κατασκευάζω τὸ πλοῖον = εξοπλίζω το πλοίο με όλα τα εξαρτήματα.

2. κτίζω, κατασκευάζω: κατασκευάζω γυμνάσια = κτίζω γυμναστήρια.

3. ετομαίζω, εγκαθιδρύω: κατασκευάζω δημοκρατίαν, συμπόσιον κτλ.

4. καθιστώ, αποδίδω σε κάποιον/κάτι μια ορισμένη ιδιότητα: τὰ φρούρια ὡς ἐχυρώτατα κατασκευάζω = κάνω τα φρούρια όσον το δυνατόν πιο οχυρά.

5. παρουσιάζω κάποιον με ορισμένη ιδιότητα: κατασκευάζω τινὰς ὕβριστάς.

παράγ. κατασκευάσμα, κατασκευασμός, κατασκευαστέος.

NE κατασκευάζω (με τη σημ. 2).

[παράγ. λ. του κατασκευή (σύνθ. λ. κατά + σκευή) + παρ. επίθ. -άζω].

κατασκευή, -ής, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ετομασία, παρασκευή: κατασκευή τοῦ πολέμου = προετοιμασία του πολέμου.

2. κτίσιμο, οικοδόμηση: λιμένων κατασκευή = οικοδόμηση λιμανιών.

3. κατάσταση, σύσταση (ενός πράγματος): *ἡ τῆς ψυχῆς κατασκευή* = η κατάσταση της ψυχῆς.

4. εγκαταστάσεις, νοικοκυριό: *τῆς κατασκευῆς τὰ ἐδάφη* = τα θεμέλια των εγκαταστάσεων.

5. έπιπλα, σκεύη και γενικά κάθε είδος φορητού εξοπλισμού.

NE κατασκευή (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** κατά + σκευή].

καταστρέφω PHMA

Για τους χρόνους ☞ **στρέφω**

1. στη μέση φωνή καταστρέφομαι υποτάσσω κάποιον στην εξουσία μου, καθυποτάσσω: *ἔξην αὐτοῖς τὰ ἐν Σικελία καταστρέψασθαι* = μπορούσαν να υποτάξουν τη Σικελία.

2. στρέφω κάτι προς ένα ορισμένο τέλος ή κατεύθυνση: *κατέστρεψε εἰς φιλανθρωπίαν τοὺς λόγους* = έστρεψε τη συζήτηση προς μια ευγενική κατακλείδα.

☞ **παράγ.** καταστροφή.

NE καταστρέφω «προκαλώ αφανισμό».

[**σύνθ. λ.** κατά + στρέφω].

κατατίθημι PHMA

Για τους χρόνους ☞ **τίθημι**

1. βάζω κάτω, τοποθετώ.

2. πληρώνω: *κατατίθημι τὸ ὄφλημα* = πληρώνω το χρέος μου.

3. μέση φωνή κατατίθεμαι **α.** θέτω τέρμα σε κάτι: *κατατίθεμαι τὸν πόλεμον.* **β.** καταθέτω, αποθηκεύω: *χρήματα κατατίθεμαι.* *κατατίθεμαι σίτον.* **γ.** θησαυρίζω, εξασφαλίζω: *ἀίδιον δόξαν κατατίθεμαι* = εξασφαλίζω αιώνια δόξα. *εὐεργεσίαν κατέθετο ἐς βασιλέα* = εξασφάλισε τη διάθεση του βασιλιά να τον ευεργετήσει. **δ.** τοποθετώ κάποιον/κάτι σε ασφαλές μέρος: *τοὺς πρέσβεις κατέθεντο ἐς Αἴγιναν.* **ε.** καταθέτω κάτι στη μνήμη μου.

☞ **παράγ.** καταθήκη.

NE καταθέτω (με τη σημ. 3β).

[**σύνθ. λ.** κατά + τίθημι].

καταφανής, -ής, -ές PHMA

Συγκριτικός	καταφανέστερος
Υπερθετικός	καταφανέστατος

1. ορατός: *οὐπὼ καταφανεῖς ἦσαν οἱ πολέμοι* = οι εχθροί δεν ήταν ακόμα ορατοί.

2. φανερός, σαφής: (συχνά με μτχ.) *καταφανής ἐστι κακουργῶν* = είναι φανερό ότι κάνει άθλιες πράξεις.

☞ **παράγ.** καταφανῶς.

NE καταφανής (με τη σημ. 2).

[κατά + *φαν- (έ-φάν-ην < φαίνομαι) + παρ. επίθ. -ής ως **παράγ. λ.** του καταφαίνομαι].

καταφεύγω PHMA

Για τους χρόνους ☞ **φεύγω**

καταφεύγω σε μέρος ασφαλές ή σε πρόσωπο έμπιστο, για να γλιτώσω από κίνδυνο, καταφεύγω: *εἰς ὑμᾶς καταφεύγω καὶ ἀντιβόλω* = σε σας καταφεύγω και παρακαλώ.

NE καταφεύγω.

[**σύνθ. λ.** κατά + φεύγω].

καταφρονέω -ῶ

Για τους χρόνους ☞ **φρονέω -ῶ**

περιφρονώ: *καταφρονῶ τοῦ κινδύνου* = περιφρονώ τον κίνδυνο. *καταφρονῶ τοὺς ἐπιόντας* = περιφρονώ τους εχθρούς.

☞ **παράγ.** καταφρόνησις, καταφρόνημα, καταφρονητικός, καταφρονητικῶς.

NE καταφρονώ.

[**σύνθ. λ.** κατά + φρονέω].

καταχράομαι -ῶμαι PHMA

Για τους χρόνους ☞ **χράομαι -ῶμαι**

με δοτ. και σπάνια αιτιατ. ως αντικείμενο

1. κάνω πλήρη χρήση ενός πράγματος, χρησιμοποιώ: *καταχράομαι αὐτοῖς ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως* = τους χρησιμοποιώ για ενίσχυση της ενότητας της πόλης.

2. κάνω κακή χρήση, κάνω κατάχρηση: *τῆ τῶν προγόνων δόξη καταχράομαι* = κάνω κακή χρήση της δόξας των προγόνων μου.

☞ **παράγ.** κατάχρησις, καταχρηστέον, καταχρηστικός.

NE καταχράομαι (με σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** κατά + χράομαι].

καταχωρίζω PHMA

Μέλλ.	καταχωριῶ
Αόρ.	κατεχώρισα
Παθ. αόρ.	κατεχωρίσθην
Παθ. παρακ.	κατακεχώρισμαι

συνήθως για στρατιώτες τοποθετώ κάποιον στη θέση του: *αὐτὸς δὲ τὸ ἄλλο στράτευμα κατεχώριζεν* = και αυτός έβαζε το υπόλοιπο στράτευμα στη θέση του.

☞ **παράγ.** καταχώρισις, καταχωρισμός.

NE καταχωρίζω (με την ίδια σημ. αλλά όχι για στρατιώτες).

[**σύνθ. λ.** κατά + χωρίζω].

καταψηφίζομαι PHMA

Για τους χρόνους ☞ **ψηφίζω**

1. ψηφίζω εις βάρος κάποιου, τον καταδικάζω διά της ψήφου μου, τον κρίνω ένοχο: *καταψηφίζομαι τινος θάνατον* (η ποινή) = καταδικάζω κάποιον σε θάνατο. *καταψηφίζομαι τινος δειλίαν* (το αδίκημα) = καταδικάζω κάποιον, τον κρίνω ένοχο, για δειλία. = καταγιγνώσκω.

2. παθ. φωνή καταψηφίζομαι καταδικάζομαι.

3. για την απόφαση εκδίδομαι εις βάρος κάποιου: *κατεψηφισμένος ἦν μου ὁ θάνατος* = η από-

φραση του θανάτου είχε εκδοθεί εις βάρος μου.

παράγ. καταψηφίσις, καταψηφιστέον.

NE καταψηφίζω (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. κατά + ψηφίζομαι].

κατεπείγω PHMA

Για τους χρόνους ☞ ἐπείγω

1. πιέζω κάποιον, του ασκώ πίεση: οἱ χρήσται κατήπειγον αὐτόν = οι δανειστές του τον πίεζαν. οὐδὲν ὑμᾶς κατεπείγει νῦν ἀκούσαι περὶ τούτων = τίποτε δε σας πιέζει να ακούσετε τώρα γι' αυτά τα πράγματα.

2. ως αμετάβ. βιάζομαι: ἔπου κατεπείγων = ακολούθα βιαστικά.

NE κατεπείγω, κατεπείγομαι (με τη σημ. 2).

[σύνθ. λ. κατά + ἐπείγω].

κατεργάζομαι PHMA

Για τους χρόνους ☞ ἐργάζομαι

1. εργάζομαι για κάτι, το πραγματοποιώ, το κατορθώνω, το αποπερατώνω: εἰρήνην ἐποιήσαμεθα ἦν ἡμῖν Νικίας κατειργάσατο = κάναμε ειρήνη, για την οποία εργάστηκε ο Νικίας.

2. υποτάσσω, νικώ: ἠπίστατο πολλοὺς ἐκ ταπεινῶν πραγμάτων μεγάλας δυναστείας κατεργασαμένους = ἤξερε πολλούς οι οποίοι με ταπεινές δυνάμεις υπέταξαν μεγάλες δυναστείες.

3. με διπλή αιτ. κάνω κάτι σε κάποιον: καλόν τι τὴν πόλιν κατεργάζομαι = κάνω στην πόλη κάτι καλό.

NE κατεργάζομαι «προετοιμάζω μυστικά».

[σύνθ. λ. κατά + ἐργάζομαι].

κατέρχομαι PHMA

Για τους χρόνους ☞ ἔρχομαι

1. κατεβαίνω.

2. επιστρέφω, γυρίζω πίσω (ιδίως στην πατρίδα μου από την εξορία): συνέφυγεν τὴν φυγὴν ταύτην καὶ μεθ' ἡμῶν κατήλθεν = εξορίστηκε μαζί σας και μαζί σας επέστρεψε στην πατρίδα.

NE κατέρχομαι (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. κατά + ἔρχομαι].

κατέχω PHMA

Για τους χρόνους ☞ ἔχω

1. συγκρατώ, αναχαιτίζω, εμποδίζω: οὐχ οἷός τ' ἦν κατέχειν τὰ δάκρυα = δεν ήταν σε θέση να συγκρατήσει τα δάκρυά του. κατέχω αὐτοὺς ὥστε μὴ ἀπιέναι = τους εμποδίζω να φύγουν.

2. ως κατακτητής καταλαμβάνω, κατέχω: τὰ ἐχυρὰ κατέχω = ἔχω υπό την κατοχή μου τα οχυρά.

3. καταλαβαίνω: οὐ κατέχω τί βούλει φράζειν = δεν καταλαβαίνω τι θέλεις να πεις.

4. στην παθ. φωνή κατέχομαι διακατέχομαι, με κυριεύει το πνεύμα ενός θεού ή μιας μεγάλης προσωπικότητας, είμαι σε κατάσταση έμπνευσης: ἐξ Ὀμήρου κατέχομαι = με κυριεύει το πνεύμα του Ομήρου, τελώ υπό την έμπνευση του Ομήρου.

5. ως αμετάβ. υπερισχύω, επικρατώ: ὁ λόγος κατέχει = επικρατεί η φήμη.

παράγ. κάθεξις, καθεκτός, κατάσχετος.

NE κατέχω (με τη σημ. 2).

[σύνθ. λ. κατά + ἔχω].

κατηγορέω -ῶ PHMA

1. κατηγορώ: κατηγορῶ τῶν λιπόντων τὴν τάξιν = κατηγορώ όσους εγκατέλειψαν τη θέση τους (στο πεδίο της μάχης). ≠ ἀπολογούμαι ὑπέρ τινος «υπερασπίζομαι κάποιον».

2. απολύτως είμαι κατήγορος σε δίκη.

3. αποτελώ διαβεβαίωση: σαφέστατα κατηγορεῖ ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει = αυτό αποτελεί σαφέστατη διαβεβαίωση ότι το θέμα αυτό είναι έτσι.

παράγ. κατηγορήμα, κατηγορία, κατηγορητέον, κατηγορικός.

NE κατηγορώ (με τη σημ.1).

[παράγ. λ. κατήγορος + παρ. επίθ. -έω].

κατοικέω -ῶ PHMA

Για τους χρόνους ☞ οἰκέω -ῶ

1. κατοικώ: κατοικῶ τόπον = κατοικώ σε έναν τόπο.

2. αμετάβ., για πόλεις βρίσκομαι σε κάποια θέση: πόλεις ἐν Πελοποννήσῳ κατοικοῦσαι = πόλεις που βρίσκονται στην Πελοπόννησο.

παράγ. κατοίκησις, κατοικία, κατοικητήριος.

NE κατοικώ (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. κατά + οἰκέω].

κατοικίζω PHMA

Για τους χρόνους ☞ οἰκίζω

1. βάζω κάποιον να κατοικήσει κάπου, τον εγκαθιστώ, ιδρύω (πόλη, οικισμό κτλ): κατοικίζω πόλιν εἰς τόπον. ἢ Ἑλλάς κατωκίζετο = η Ελλάδα δεχόταν εγκαταστάσεις πληθυσμού.

2. στη μέση φωνή κατοικίζομαι εγκαθίσταμαι: κατοικισάμενος ἐν Τροίξῃνι = αφού εγκαταστάθηκα στην Τροίξῃνα...

παράγ. κατοίκισις, κατοικισμός.

[παράγ. λ. κάτοικος + παρ. επίθ. -ίζω].

κατόπιν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. για τόπο πίσω: ἕτεροι κατόπιν τὰς ἀσπίδας ἔφερον = άλλοι πίσω τους κρατούσαν τις ασπίδες τους.

2. για χρόνο μετά, στη συνέχεια: κατόπιν ἐορτῆς ἤκομεν = έχουμε έρθει μετά τη γιορτή.

[κατά + *ὄπισ «πίσω, οπίσθιος» όπως στα ὀπισ-θεν, ὀπίσ-ω, μετ-όπιν].

κάτοπτρον, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

καθρέφτης.

παράγ. κατοπτρίζω.

[σύνθ. λ. κατά + *οπ- (ὄπ-ωπα, ὄψομαι) + παρ. επίθ. -τρον].

κατορθόω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	κατώρθουν
Μέλλ.	κατορθώσω
Αόρ.	κατώρθωσα
Παρακ.	κατώρθωκα

1. εκτελώ επιτυχώς, φέρω κάτι σε επιτυχή έκβαση, κατορθώνω κάτι: *εἰ γὰρ ἐν ᾧν ἐπεβούλευσεν κατώρθωσεν, ἅπαντα ἂν ἀπεστερήμην ἐγώ* = αν ἔστω και ένα από όσα είχε επιβουλευτεί πραγματοποιούσε με επιτυχία, εγώ θα ἔχανα τα πάντα.

2. ως αμετάβ. σημειώνω επιτυχία, πετυχαίνω: *μάλιστα κατορθῶ* = πετυχαίνω σε πολύ μεγάλο βαθμό. ≠ πταίω «αποτυγχάνω».

παράγ. κατόρθωσις.

NE κατορθώνω (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. κατά + ὀρθῶ].

κάτω ΕΠΙΡΡΗΜΑ

Συγκριτικός	κατωτέρω
Υπερθετικός	κατωτάτω

1. κάτω, προς τα κάτω: *κάτω φέρεται* = κινείται προς τα κάτω.

2. γεωγραφικά προς τα παράλια ή προς τον νότο: *κάτω οἰκῶ* = κατοικῶ στα παράλια της χώρας.

παράγ. κάτωθεν.

NE κάτω (με τις σημ. 1, 2).

[παράγ. λ. *κατ- (πβ. κατά) + παρ. επίθ. -ω].

καῦμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. καύσωνας.

2. υψηλός πυρετός.

[*καF- (καίω) + παρ. επίθ. -μα].

κάω & καίω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔκαιον & ἔκαιον
Μέλλ.	καύσω & καύσομαι
Αόρ.	ἔκαυσα
Παρακ.	κέκαυκα
Μέσ. αόρ.	ἐκαυσάμην
Παθ. μέλλ.	καυθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐκαύθην & ἐκάην
Παθ. παρακ.	κέκαυμαι
Παθ. υπερασ.	ἐκεκαύμην

1. ανάβω: *πῦρ καίω* = ανάβω φωτιά. ≠ σβέννυμι.

2. καίω: *κάω νεκρούς* = καίω τους νεκρούς.

3. παθ. φωνή κάομαι φλέγομαι (από τον πυρετό ή από ερωτικό πάθος).

NE καίω (με τη σημ. 2).

[*κάF-jω > καίω, κάω].

κείμαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐκείμην
Μέλλ.	κείσομαι

εύχρηστο σε ενεστ., παρατ. και μέλλ.

1. εἶμαι θαμμένος: *κείμαι ἐν τάφῳ* = εἶμαι θαμμένος σε τάφο.

2. για τόπους ή οικοδομές κείτομαι σε κατάσταση ερειπίων: *ἐπανορθῶ εἴ τι πρότερον τῆς πόλεως ἔκειτο* = διορθώνω και ό,τι τυχόν προηγούμενως βρισκόταν σε ερειπιώδη κατάσταση στην πόλη.

3. για τόπους εἶμαι τοποθετημένος, βρίσκομαι: *ἡ νῆσος πρὸ Μεγάρων κείται* = το νησί βρίσκεται μπροστά από τα Μέγαρα.

4. για πράγματα βρίσκομαι.

5. για προϊόντα, χρήματα εἶμαι αποθηκευμένος, κατατεθειμένος: *πολλὰ χρήματα ἐπὶ τῆ τούτου τραπέζῃ κείται μοι* = ἔχω κατατεθειμένα πολλά χρήματα στην τράπεζά του.

6. για νόμους ἔχω οριστεί/τεθεί: *οἱ νόμοι οἱ κείμενοι* = οι καθορισμένοι νόμοι.

παράγ. κειμήλιον, κοίτη.

NE κείμαι (λόγ., με τις σημ. 1, 3, και μετοχή κείμενος με τη σημ. 6).

[*κει- (κείμαι, κοίτη, κοιμά-ομαι) + -μαι].

κείρω ΡΗΜΑ

Μέλλ.	κερῶ
Αόρ.	ἔκειρα
Παρακ.	κέκαρκα
Μέσ. μέλλ.	κεροῦμαι
Μέσ. αόρ.	ἐκειράμην
Παθ. αόρ.	ἐκάρην
Παθ. παρακ.	κέκαρμαι
Παθ. υπερασ.	ἐκεκάρμην

1. κουρεύω. 2. στη μέση φωνή κείρομαι κόβω τα μαλλιά μου, κουρεύομαι, κυρίως επειδή πενθῶ: *ἄξιον ἦν ἐπὶ τῷδε τῷ τάφῳ κείρασθαι τὴν Ἑλλάδα* = ἔπρεπε για τον ενταφιασμό αυτό να πενήσει η Ελλάδα. 3. για χώρα ρημάζω, ερημώνω: *τὴν γῆν κείρω* = ρημάζω τη χώρα (κατακόβοντας τα σπαρτά και τα κάρπια δέντρα της).

παράγ. κέρμα, κορμός, κουρά, σύνθ. ἀποκείρω, κατακείρω, περικείρω.

NE κείρομαι στη φρ. *κείρομαι μοναχός* και στη φρ. *εν χρω κεκαρμένος* «κουρεμένος σύριζα».

[*κερ-jω > κείρω].

κελεύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐκέλευον
Μέλλ.	κελεύσω
Αόρ.	ἐκέλευσα
Παρακ.	κεκέλευκα
Μέσ. αόρ.	ἐκελευσάμην

Παθ. αόρ.	ἐκελεύσθην
Παθ. παρακ.	κεκέλευσμαι

1. διατάζω: ἐκέλευσαν τὸν Ἀστύοχον βοηθεῖν αὐτοῖς = διέταξαν τον Αστύοχο να τους βοηθήσει.

2. προτρέπω, παρακινώ, παροτρύνω.

3. προτείνω κάτι: τοὺς ἄλλους ξένους εἶναι κελεύω = προτείνω οι άλλοι να είναι μισθοφόροι.

παράγ. κέλυ(σ)μα, κελυσιμός, κελυσιστής, κελυσιτιά.

NE κελεύω (λόγ., με τη σημ. 1).

[*κελ- (κέλ-λω «προσορμίζω πλοίο») + -εύ-ω].

κενός, -ή, -ὄν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	κενότερος & κενώτερος
Υπερθετικός	κενότατος & κενώτατος

1. άδειος: κεναῖς χερσί = με άδεια χέρια. κενός φρονήσεως. ≠ πλήρης.

2. μάταιος, άκαρπος, αναποτελεσματικός: κενή ἐλπίς = μάταιη ελπίδα.

παράγ. κενότης, κενώω, κενῶς, σύνθ. κενοτάφιον.

NE κενός (με τις σημ. 1, 2).

[*κενF- + παρ. επίθ. -ός, ιων. κεινός].

κενώω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐκένουν
Μέλλ.	κενώσω
Αόρ.	ἐκένωσα
Παρακ.	κεκένωκα
Παθ. αόρ.	ἐκενώθην

αδειάζω: κενῶ τὴν ναῦν = αδειάζω το καράβι. ≠ πληρώω «γεμίζω».

παράγ. κένωσις, κενωτικός.

NE κενώνω.

[παράγ. λ. κενός + παρ. επίθ. -ός].

κεντέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐκέντουν
Μέλλ.	κεντήσω
Αόρ.	ἐκέντησα
Παθ. μέλλ.	κεντηθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐκεντήθην
Παρακ.	κεκέντημαι

1. κυρίως για μέλισσες και σφήκες κεντριζώ, τρυπώ με κεντρί.

2. γενικά πληγώνω με αιχμηρό όργανο, διατρύπω, μαχαιρώνω: παίομαι και κεντοῦμαι ὑπό τινος = κάποιος με χτυπά και με μαχαιρώνει.

παράγ. κέντρον, κεντριζώ, κεντρόω, σύνθ. κεντρομανής.

NE κεντώ (λόγ., και «κάνω κέντημα»).

[παράγ. λ. *κεντ- (κέντ-ρον «αγκάθι») + παρ. επίθ. -έω].

κεντρόν, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. βουκέντρα.

2. μεταφορικά ερεθισμα, κίνητρο, κεντρί: πόθου κέντρον = το κεντρί του πόθου.

3. κεντρί (μέλισσας, σκορπιού).

παράγ. κεντρόω, κεντριικός, κέντρων, κεντροδής.

NE κέντρο «κεντρικό σημείο».

[παράγ. λ. *κεντ- (κεντέω) + παρ. επίθ. -τρον].

κέραμος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. χῶμα ή πηλός που χρησιμοποιεί ο κεραμέας: κέραμος ὠμός = άψητος πηλός.

2. κεραμίδι: βάλλω τινὰ λίθοις και κεράμω = χτυπώ κάποιον πετώντας επάνω του πέτρες και κεραμίδια.

παράγ. κεραμ(ε)ικός, κεραμεύς, κεραμεύω, κεραμίς.

NE κεραμίδι (με τη σημ. 2).

[αβέβ. ετυμ., πβ. αρχ. γερμ. herd «εστία»].

κεράννυμι & κεραννύω ΡΗΜΑ

Αόρ.	ἐκέρασα
Παθ. μέλλ.	κραθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐκράθην & ἐκεράσθην
Παρακ.	κέκραμαι
Υπερσ.	ἐκεκράμην

1. αναμειγνύω, ανακατεύω, το κρασί με νερό αραιώνοντάς το, ετοιμάζω κρασί: τοῖς θεοῖς εὐχόμενοι κεραννύομεν = ας ετοιμάσουμε κρασί ευχόμενοι προς τους θεούς.

2. γενικά αναμειγνύω, ανακατεύω: κεράννυμι τί τινα = αναμειγνύω κάτι με κάτι. = μειγνυμι.

παράγ. κρᾶσις, κρατήρ, ἀκίρατος, σύνθ. ἀκέραιος.

NE παράγ. κράση, κρατήρας κτλ.

[*κερασ-, κρασ- (πβ. ἐ-κέρασ-α) + παρ. επίθ. -νυ + -μι].

κέρας, κέρως, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο κοινός τύπος είναι κέρας, -ατος

1. κέρατο.

2. πτέρυγα στρατεύματος ή στόλου: κέρας δεξιόν/εὐώνυμον = η δεξιά/αριστερή πτέρυγα του στρατεύματος. κατὰ κέρας προσβάλλω = επιτίθεμαι στην πτέρυγα του στρατεύματος, επιτίθεμαι κατά μέτωπο.

παράγ. κεράτιον, κεράτινος, κεράτεα, κεράστης, κεράτω, κεράτιζω, σύνθ. κερασβόλος, κερασφόρος.

NE κέρατο (με τη σημ. 1) & κέρας (με σημ. 2).

[*κερασ- (πβ. ☞ κᾶρα, κρᾶνιον)].

κερδαίνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐκέρδαινον
Μέλλ.	κερδανῶ
Αόρ.	ἐκέρδανα
Παρακ.	κεκέρδηκα

κερδιζώ: κερδάναντες ἕξι τάλαντα... = αφού κέρδισαν ἕξι τάλαντα...

[παράγ. λ. κέρδος + παρ. επίθ. -αίνω < -*αν-ιω].

κερκίς, -ίδος, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. λεπτό, μακρύ και ίσιο ραβδί από ξύλο συνήθως ή άλλο υλικό που μεταχειριζόταν ως εργαλείο ο υφάντης.

2. σφηνοειδής διαίρεση των καθισμάτων στο αρχαίο θέατρο (τιμήμα των εδωλίων ανάμεσα στις κλίμακες).

παράγ. κερκίζω.

ΝΕ κερκίδα (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** κέρκ-ος + παρ. επίθ. -ίς].

κέρκος, -ου, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ουρά ζώου: *τήν κέρκον ἐξέτεινεν* = τέντωσε, ύψωσε, την ουρά του.

[**αβέβ. ετυμ.**].

κηδεία, -ας, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

συγγένεια βασισμένη σε γάμο, όχι εξ αίματος: *προμνηστρίς δεινή συνάγειν εἰς κηδείαν* = προξενήτρα ικανή στο να οδηγεί ανθρώπους σε γάμο.

ΝΕ κηδεία «φροντίδα για ταφή, ταφή».

[**παράγ. λ.** κῆδ-ος (πβ. κῆδ-ομαι) + παρ. επίθ. -εία, ακριβέστερα *κηδε- + -ια > κηδεία].

κηδεμών, -όνος, ό ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

προστάτης: *κηδεμών πόλεως* = ο προστάτης της πόλης.

παράγ. κηδεμονία, κηδεμονικός.

ΝΕ κηδεμόνας.

[**παράγ. λ.** κηδ- (< κῆδ-ομαι) + παρ. επίθ. -εμών (κατά το ἡγ-ε-μών)].

κηδεστής, -οῦ, ό ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

συγγενής εξ αγχιστείας, και ειδικότερα: 1. σύζυγος της κόρης μου, γαμπρός. 2. πεθερός. 3. ανδράδερφος (κουνιάδος, ο αδερφός του ανδρός μου), γυναικάδελφος (κουνιάδος, ο αδελφός της γυναίκας μου).

[*κηδεσ- (πβ. κῆδος «φροντίδα, πένθος» < *κηδες + -ς) + παρ. επίθ. -τής].

κήδομαι ΡΗΜΑ

φροντίζω: *εἴ τις αὐτοῦ καὶ σμικρὸν κήδεται* = αν κάποιος φροντίζει για τον εαυτό του έστω και λίγο.

[*κηδ- (κῆδος) + -ομαι].

κήρυξ, -υκος, ό ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κήρυκας, δημόσιος αγγελιαφόρος.

2. κήρυκας που έκανε διακηρύξεις και τηρούσε την τάξη στις συνελεύσεις.

παράγ. κηρυκεία, κηρύκειος, κηρύκευμα, κηρυκεύω, κηρύσσω.

ΝΕ κήρυκας (με τη σημ. 1).

[*καρυ-ξ, πβ. **αρχ. ινδ.** kārū «αιοιδός, ποιητής»].

κηρύττω ΡΗΜΑ

ο κοινός τύπος είναι κηρύσσω

Παρατ.	ἐκήρυττον
Μέλλ.	κηρύξω
Αόρ.	ἐκήρυξα

Παρακ.	κεκήρυγα
Παθ. μέλλ.	κηρυχθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐκηρύχθην
Παθ. παρακ.	κεκήρυγμα

1. ανακηρύσσω κάποιον νικητή: *κηρύττεται καὶ ἄθλα λαμβάνει* = ανακηρύσσεται νικητής και παίρνει έπαθλα.

2. αναγγέλλω με κήρυκα: *προσίεμαι τὰ κεκηρυγμένα* = αποδέχομαι όσα έχει αναγγείλει ο κήρυκας.

3. παραγγέλλω με κήρυκα: *ἐκήρυξαν, εἰ βοῦλονται, τὰ ὄπλα παραδοῦναι* = τους παρήγγειλαν, αν θέλουν, να παραδώσουν τα όπλα.

παράγ. κήρυγμα, κήρυξις.

ΝΕ κηρύσσω (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** *κηρύ-κ- (πβ. κῆρυξ) + παρ. επίθ. -τω].

κινδυνεύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐκινδύνευον
Μέλλ.	κινδυνεύσω
Παρακ.	κεκινδύνευκα
Παθ. μέλλ.	κινδυνευθήσομαι & κεκινδυνεύσομαι

1. ρίχνομαι στον κίνδυνο, επιδεικνύω τόλμη: *έτοίμως κινδυνεύω πρὸς τοὺς πολέμους* = με προθυμία ρίχνομαι στον κίνδυνο εναντίον των εχθρών.

2. κινδυνεύω, είμαι σε κίνδυνο, διατρέχω κίνδυνο, διακινδυνεύω.

3. δηλώνει αυτό που είναι δυνατό ή πιθανό να συμβεί φαίνεναί δυνατό/πιθανό ότι..., κατά πάσα πιθανότητα...: *κινδυνεύει ή ἀληθῆς δόξα ἐπιστήμη εἶναι* = φαίνεται πιθανό ότι η αληθής γνώμη αποτελεί επιστημονική γνώση. *κινδυνεύεις ἀληθῆ λέγειν* = κατά πάσα πιθανότητα μιλάς ορθά.

παράγ. κινδύνεμα, κινδυνευτέον, κινδυνευτής.

ΝΕ κινδυνεύω (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** κίνδυν-ος + παρ. επίθ. -εύω].

κινέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐκίνουν
Μέλλ.	κινήσω
Αόρ.	ἐκίνησα
Μέσ. μέλλ.	κινήσομαι
με παθ. σημ.	
Παθ. μέλλ.	κινήθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐκινήθην

1. θέτω κάτι σε κίνηση.

2. μετακινώ: *κινῶ τὸ στρατόπεδον*.

3. παρακινώ (κάποιον να μιλήσει).

4. προκαλώ, αρχίζω: *κινῶ πολέμους*.

5. παθ. φωνή κινούμαι συγκινούμαι, ταράζομαι: *κεκινήμενος*.

παράγ. κίνημα, κινήσις, κινήτεον, κινήτηριος, κινήτικός, κινήτός, κίνητρον.

ΝΕ κινώ (με τη σημ. 1).

[*κινεύ-ω < *κινέFω].

κίων, -ονος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κίονας, κολόνα.

σύνθ. κιονόκρανον.

ΝΕ κίονας.

[*κιο- (πβ. **αρμεν.** siwn «κίων») + παρ. επίθ. -ων].

κλαίω & κλάω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔκλαον
Μέλλ.	κλαύσομαι & κλαίησω & κλαήσω
Αόρ.	ἔκλαυσα

κλαίω. ≠ γελάω.

παράγ. κλαῦμα, κλαυ(σ)τός, **σύνθ.** πολύκλαυστος.

ΝΕ κλαίω.

[*κλαF-ιω].

κλάω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔκλων
Μέλλ.	κλάσω
Αόρ.	ἔκλασα
Παθ. μέλλ.	κλασθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐκλάσθην
Παθ. παρακ.	κέκλασμαι

σπάζω: τὸν ἄρτον ἔκλασεν = έκοψε το ψωμί σε κομμάτια.

παράγ. κλάσις, κλάσμα, **σύνθ.** ἄκλαστος.

ΝΕ παράγ. κλάσμα. Το νεοελληνικό κλάση (λ.χ. *επιστήμονας διεθνούς κλάσης*) προέρχεται όχι από το κλώ αλλά από το λατινικό classis.

[*κελα- (κλή-ρος, κλή-μα, κλών)].

κλείς, -δός, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κλειδί: τὴν κλείν ἐφέλκεται = τραβά το κλειδί (για να το βγάλει από την κλειδαριά της πόρτας).

2. κλείδα (κόκαλο, οστό).

ΝΕ κλειδί (< κλειδ-ίον, με τη σημ. 1) & κλείδα (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** *κλαF- + παρ. επίθ. -ίδ-ς > *κλαFίς (πβ. **λατ.** clavis) > κληίς, κλείς].

κλείω & κλήω ΡΗΜΑ

ο τύπος κλήω ανήκει στην αρχαία αττ. διάλεκτο

Παρατ.	ἔκλειον
Μέλλ.	κλείσω & κλήσω
Αόρ.	ἔκκλεισα & ἔκκλησα
Παρακ.	κέκκλεικα & κέκκληκα
Παθ. μέλλ.	κλεισθήσομαι
Μέσ. αόρ.	ἐκκλεισάμην & ἐκκλήσάμην
Παθ. αόρ.	ἐκκλείσθην & ἐκκλήσθην
Παθ. παρακ.	κέκκλειμαι & κέκκλημαι
Παθ. υπερω.	ἐκεκκείμην

1. κλείνω: κλείω τὰς πύλας.

2. αποκλείω: τοὺς τοῦ λιμένος ἔσπλους κλείω = αποκλείω, φράζω τις εισόδους του λιμανιού.

παράγ. κλειθρον, κλείς (-δός), κλής (κλή-δος), κλήσις «κλείσιμο» (π.χ. *κλήσις τῶν λιμένων*), κλειδίον, κλειστρον, κλειστός, **σύνθ.** κλειδοῦχος, κλειδοφύλαξ.

ΝΕ κλείνω (και με τις δύο σημ.).

[*κληF-, *κληFί-ω (☞ **κλείς, ἡ**) > κλείω].

κλέος, -έους, τό ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

δόξα: κλέος τε καὶ ἔπαινος πρὸς ἀνθρώπων τε καὶ θεῶν = δόξα και ἔπαινος από ανθρώπων και θεούς.

παράγ. κλεινός «ένδοξος», **σύνθ.** δουρικλειτός (ομηρικό επίθετο «ένδοξος για το δόρυ του»).

[*κλέF-ος].

κλέπτο ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔκλεπτον
Μέλλ.	κλέψω & κλέψομαι
Αόρ.	ἔκλεψα
Παρακ.	κέκλοφα
Παθ. αόρ.	ἐκλάπην
Παθ. παρακ.	κέκλεμμαι

1. κλέβω: κλέπτο ἐξ ἱερῶν = κλέβω από τα ιερά.

2. εξαπατώ: κλέπεται ὁ ἀκροατής = εξαπατάται, παραπλανάται, ο ακροατής.

3. αποκρύπτω.

παράγ. κλέμμα, κλέπτης, κλεπτέον, **σύνθ.** κλεψύδρα.

ΝΕ κλέβω (με τη σημ. 1).

[*σκληπ-, πβ. **λατ.** cleps, **λιθ.** slepiu «κρύβω»].

κλήμα, -ατος, τό ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κλαδί (κυρίως αμπελιού).

παράγ. κλημάτινος, κληματίς.

ΝΕ κλήμα.

[*κλή- (= *κλα- ☞ **κλάω**) + παρ. επίθ. -μα].

κλήρος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. λαχνός, κλήρος: διὰ τὴν τοῦ κλήρου τύχην = επειδή έτσι έτυχε ο λαχνός.

2. κλήρωση.

3. κομμάτι γης που απονέμεται σε κάποιον πολύτιμη κατόπιν κλήρωσης.

4. κληρονομιά.

παράγ. κληρίον, **σύνθ.** κληρονόμος, κληρονομία, κληροῦχος, κληρουχία.

ΝΕ κλήρος (με τις σημ. 1, 2, 3, 4).

[*κλα-, *κλή- (πβ. *κλήμα, κλάω*) + παρ. επίθ. -ρος].

κληρουχία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. η απονομή σε πολίτες μιας πόλης κλήρων γης σε ξένη χώρα.

2. περιληπτικά οι κληροῦχοι, δηλ. πολίτες που παίρνουν τέτοιους κλήρους γης: κληρουχίας ἐκπέμω = αποστέλλω σε ένα μέρος κληροῦχους.

[**παράγ. λ.** κληροῦχος (< **σύνθ. λ.** κλήρος + ἔ-χω) + παρ. επίθ. -έω].

κληρώω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐκλήρουν
Μέλλ.	κληρώσω
Αόρ.	ἐκλήρωσα
Παρακ.	κεκλήρωκα

1. αναδεικνύω κάποιον άρχοντα με κλήρο: κληρῶ τὰς άρχάς = αναδεικνύω τους άρχοντες με κλήρωση. ≠ αίρέω «αναδεικνύω κάποιον σε κάποιο αξίωμα με τη μέθοδο της εκλογής, εκλέγω», χειροτονέω «εκλέγω κάποιον σε κάποιο αξίωμα σηκώνοντας το χέρι μου».

2. μέση φωνή, για τους υποψήφιους για ένα αξίωμα κληροῦμαι αναδεικνύομαι σε κάποιο αξίωμα με τη μέθοδο της κλήρωσης: κληροῦμαι τῶν έννέα άρχόντων = αναδεικνύομαι ένας από τους έννέα άρχοντες (με κλήρωση). ≠ αίρέομαι, χειροτονέομαι.

3. μέση φωνή κληροῦμαι παίρνω κάτι με κλήρο: ίερωσύνην κληροῦμαι θεοῦ τινος = λαμβάνω με κλήρο το αξίωμα του ιερέως κάποιου θεού.

4. δίνω, απονέμω: έν έκάστῳ ἐκλήρωσαν = απένεμαν ένα στον καθένα (δηλ. στον κάθε στρατηγό ένα μέρος της στρατιωτικής δύναμης).

παράγ. κλήρωσις, κληρωτός.

NE κληρώνω «κάνω κλήρωση, βγάζω έναν αριθμό από την κληρωτίδα».

[παράγ. λ. κλήρος + παρ. επίθ. -όω].

κλήσις, -εως, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. το να καλεί, να φωνάζει κανείς κάποιον.

2. ως δικανικός όρος κλήση, κλήτευση, καταγγελία, κατηγορία, μήνυση, διώξη: άφίμη τήν κλήσιν = αποσύρω τη μήνυση.

3. πρόσκληση: κλήσις είς τὸ πρυτανείον.

NE κλήση (με τις σημ. 1, 2).

[παράγ. λ. *κλη- (< καλέω) + παρ. επίθ. -σις].

κλίμαξ, -ακος, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. σκάλα. **2.** σκάλα κινητή πολεμική.

παράγ. κλιμάκιον, κλιμακτίς, κλιμακτήρ.

NE κλίμακα «διαβάθμιση».

[παράγ. λ. κλίμα, τὸ «κλίση από τον ήλιο, περιοχή, γεωγραφικό πλάτος» + παρ. επίθ. -αξ (η έκταση του ι σε ι με επίδραση του ρ. κλι-νω «γέρνω, ξαπλώνω»). Η σημασία «σκάλα», επειδή χρησιμοποιείται σε πλάγια κλίση].

κλίνη, -ης, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ανάκλιτρο που χρησιμοποιούσαν στα γεύματα. **2.** κρεβάτι. **3.** νεκρική κλίνη.

παράγ. κλινικός, κλινήρης.

NE κλίνη (λόγ., με τη σημ. 2).

[*κλι- (κλίνω)].

κλίνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔκλινον
Μέλλ.	κλινῶ
Αόρ.	ἔκλινα

Παρακ.	κέκλικα
Παθ. μέλλ.	κλιθήσομαι & κλινήσομαι
Μέσ. αόρ.	ἐκλινάμην
Παθ. αόρ.	ἐκλίθην & ἐκλίνην

1. κάνω κάτι να γείρει, να υποχωρήσει.

2. αμετάβ. κλίνω έχω κλίση, τάση, ροπή, κλίνω: ή πόλις επί τὸ χεῖρον ἔκλινεν = η πόλη παρουσίαζε τάση προς το χειρότερο.

παράγ. κλίμα, κλίσις, κλιτύς.

NE κλίνω (με όλες τις σημ.).

[*κλι- + παρ. επίθ. -νω].

κλύδων, -ωνος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κύμα, θαλασσοταραχή.

παράγ. κλυδωνίζω, κλυδωνίζομαι, κλυδωνισμός.

NE κλύδων (λόγ.).

[*κλύδ-ων, πβ. κλύζω].

κλύζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔκλυζον
Μέλλ.	κλύσω
Αόρ.	ἔκλυσα
Παθ. αόρ.	ἐκλύσθην
Παθ. παρακ.	κέκλυσμαι

ξεπλένω: κλύζω τὸ ἔκπωμα = ξεπλένω το ποτήρι.

[*κλύδ-ζω > κλύζω, πβ. κλύδων].

Κλωθῶ, -οῦς, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μία από τις τρεις Μοίρες, η οποία ἔκλωθεν το νήμα της ζωής του κάθε ανθρώπου, δηλ. καθόριζε τα περιστατικά μέσα από τα οποία θα διερχόταν η ζωή του (☞ Ἄτροπος & Λάχεσις).

κλών, -ωνός, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κλωνάρι, κλωνί.

παράγ. κλωνίον, κλωνάριον.

NE κλωνάρι (< παράγ. λ. κλων-άριον), κλώνος (λόγιο), κλωνί (λαϊκό).

[*κλάων < *κλα-, κλάω].

κόθορνος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. παπούτσι που έφτανε ως τη μέση της κνήμης, έδενε στο μπροστινό του μέρος, είχε ψηλούς πάτους και το φορούσαν οι ηθοποιοί των τραγωδιών.

2. άνθρωπος χωρίς σταθερές αρχές, που οι απόψεις του αλλάζουν ανάλογα με τις περιστάσεις (το ουσιαστικό απέκτησε αυτή τη σημασία, επειδή οι κοθόρνοι δε διακρίνονταν σε αριστερό και δεξιό).

[δάν. λ.].

κοιμάομαι -ῶμαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐκοιμώμην
Μέλλ.	κοιμηθήσομαι
Αόρ.	ἐκοιμήθην
Παρακ.	κεκοίμημαι

κοιμάμαι, πάω για ύπνο: ποῖόν τινα ὕπνον ἐκοιμῶ; = τι ύπνο κοιμόσουν; = καθεύδω.

παράγ. κοίμημα, κοίμησις.

NE κοιμάμαι.

[*κοι- < *κει-, όπως κείμαι].

κοινός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	κοινότερος
Υπερθετικός	κοινότατος

1. κοινός, αυτός που ανήκει σε όλους ή πάντως σε περισσότερους από έναν: *κοινόν τι χαρᾶ καὶ λύπη δάκρυα* = τα δάκρυα είναι κοινό στοιχείο στη χαρά και τη λύπη. ≠ ἴδιος.

2. σε κοινωνικές και πολιτικές σχέσεις δημόσιος: *κοινὰ χρήματα* = δημόσια χρήματα.

3. το ουδ. ενικού ως ουσιαστ. τὸ κοινὸν α. το σύνολο των πολιτών, το κράτος: τὸ κοινὸν ὠφελεῖται. β. ιδίως για συμμαχίες, ομοσπονδίες κτλ. η συμμαχία, η ομοσπονδία: τὸ κοινὸν τῶν Θεσσαλῶν. γ. η κυβέρνηση, οι αρχές: ἐπέρχομαι ἐπὶ τὸ κοινόν = παρουσιάζομαι στις αρχές. δ. το δημόσιο ταμείο.

4. το ουδ. πληθ. ως ουσιαστ. τὰ κοινὰ α. οι κοινές υποθέσεις, τα κοινά: τὰ κοινὰ προσήλθε = αναμείχθηκε στα κοινά. β. τα κοινά χρήματα.

5. συνήθης, συνηθισμένος.

6. για πρόσωπα αμερόληπτος, δίκαιος: *κοινὸ τῷ τε διώκοντι καὶ τῷ φεύγοντι* = αμερόληπτοι απέναντι στον κατήγορο και τον κατηγορούμενο.

7. για πρόσωπα ομιλητικός, ευπροσήγορος: *κοινὸς ἅπασι* = φιλικός απέναντι σε όλους.

παράγ. κοινόν, κοινῶς, κοινότης.

NE κοινός (με τις σημ. 1, 2) & τα κοινά (με τη σημ. 3α).

[παράγ. λ. *κοιμ- (πβ. λατ. cum, com) + παρ. επίθ. -jος].

κοινωνέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐκοινωνούν
Μέλλ.	κοινωνήσω
Παρακ.	κεκοινωνήκα
Παθ. μέλλ.	κοινωνήσομαι
Παθ. παρακ.	κεκοινωνήμαι

1. με γεν. πράγματος & δοτ. προσώπου συμμετέχω σε κάτι μαζί με κάποιον άλλο: *κοινωνῶ τῆς ἐν πρυτανείῳ σιτίσεως τοῖς Ἀρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος ἀπογόνους* = συμμετέχω στη σίτιση στο πρυτανείο μαζί με τους απογόνους του Ἀρμοδίου και του Ἀριστογείτονα.

2. κοινωνῶ τινος συμμετέχω σε κάτι, παίρνω ένα μερίδιο από κάτι: *κοινωνῶ σίτου καὶ πότου* = παίρνω το μερίδιό μου από το φαγητό και το ποτό.

3. κοινωνῶ τινι ἔχω δосоληψίες με κάποιον: *ὄπου ἂν δίκαιος ἀνὴρ ἀδίκῳ κοινωνῆ* = οποτεδήποτε ένας δίκαιος άνθρωπος έχει δосоληψίες με έναν άδικο.

4. για πράγματα ἔχω σχέση με κάτι: *οὐδὲν τραγωδία κοινωνοῦσιν* = δεν έχουν καμία σχέση με την τραγωδία.

παράγ. κοινωνήμα, κοινωνήσις, κοινωνητέον, κοινωνία.

NE κοινωνῶ «μεταλαμβάνω τη θεία κοινωνία».

[παράγ. λ. κοινωνός + παρ. επίθ. -έω].

κοινωνία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

επικοινωνία, επαφή, ένωση, συναναστροφή, συμμαχία: *κοινωνία πόλεσι* = συμμαχία ανάμεσα σε πόλεις.

NE κοινωνία «το σύνολο των ανθρώπων».

[παράγ. λ. κοινων-έω + παρ. επίθ. -ία].

κολάζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐκόλαζον
Μέλλ.	κολάσω
Αόρ.	ἐκόλασα
Μέσ. μέλλ.	κολάσομαι
Παθ. μέλλ.	κολασθήσομαι
Μέσ. αόρ.	ἐκολασάμην
Παθ. αορ.	ἐκολάσθην
Παθ. παρακ.	κεκόλασμαι

1. περιορίζω, συγκρατώ: *κολάζω τὰς ἐπιθυμίας* = συγκρατώ τις επιθυμίες μου.

2. τιμωρώ: *κολάζω τινὰ πλιγαῖς* = τιμωρώ κάποιον κτυπώντας τον.

παράγ. κόλασις, κολασμός, κολαστέον, κολαστήριον, κολαστής, κολαστικός.

NE κολάζω (και με τις δύο σημ.).

[παράγ. λ. κόλ-ος «κολοβός» (< *κλα- < κλάω) + παρ. επίθ. -άζω > κολάζω «μετριάζω»].

κόμη, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

οι τρίχες της κεφαλής, τα μαλλιά.

παράγ. κομάω, -ῶ «έχω μακριά μαλλιά».

[ίσως από κοιμ-έω «φροντίζω»].

κομιδή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. μεταφορά, συγκομιδή: *κομιδὴ ἐπιτηδείων* = μεταφορά προμηθειών. *κομιδὴ τῶν καρπῶν* = συγκομιδή των καρπών.

2. είσπραξη χρημάτων.

παράγ. κομιδή.

[*κομε-, *κοιμ- (κάμνω)].

κομιδῆ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. ακριβώς: *κομιδῆ ὥσπερ ἦν* = ακριβώς όπως ήταν.

2. εντελώς, τελείως: *κομιδῆ εὔηθες* = τελείως ηλίθιο.

3. σε απαντήσεις ακριβώς έτσι.

[παράγ. λ. κομιδῆ + παρ. επίθ. -ῆ].

κομίζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐκόμιζον
Μέλλ.	κομιῶ
Αόρ.	ἐκόμισα
Παρακ.	κεκόμικα

Μέσ. μέλλ.	κομιοῦμαι
Παθ. μέλλ.	κομισθήσομαι
Μέσ. αόρ.	έκομισάμην
Παθ. αόρ.	έκομίσθην
Μέσ. & παθ. παρακ.	κεκόμισμαι

1. κομίζω & πιο συχνά στη μέση φωνή κομίζομαι υποδέχομαι κάποιον, τον φιλοξενώ: *κομίζομαί τινα εις την έμαντοῦ οίκίαν* = φιλοξενώ κάποιον στο σπίτι μου.

2. στη μέση φωνή κομίζομαι παίρνω για τον εαυτό μου, κερδίζω: *κομίζομαί τι παρά τινος* = αποκτώ κάτι από κάποιον.

3. φέρνω σε έναν τόπο, εισάγω: *ξενικὸν νόμισμα κομίζω*.

4. μεταφέρω, συνοδεύω: *έπειδάν άφίκωνται εις τὸν τόπον οἱ ὀ δαίμων έκαστον κομίζει* = όταν φτάσουν στον τόπο που μεταφέρει τον καθένα τους ο δαίμονας.

5. στη μέση φωνή κομίζομαι **α.** ανακτώ, παίρνω πίσω: *ά νῦν άπολαβεῖν οὐ δυνάμεθα διὰ πολέμου, ταῦτα διὰ πρεσβείας ραδίως κομιοῦμεθα* = αυτά που τώρα δεν μπορούμε να ανακτήσουμε με πόλεμο, αυτά θα τα πάρουμε πίσω εύκολα με πρεσβεία. **β.** για χρήματα εισπράττω, παίρνω πίσω.

6. στην παθ. φωνή κομίζομαι πηγαίνω ή έρχομαι πίσω, επιστρέφω: *κομισθεῖς οἴκαδε*.

παράγ. κομιστέον, κομιστής, κόμιστρον, **σύνθ.** άνακομίζω, διακομίζω κτλ.

NE κομίζω (με τη σημ. 3).

[**παράγ. λ.** *κομ-έω* «φροντίζω» + παρ. επίθ. -ίζω].

κομπάζω PHMA

καυχιέμαι.

παράγ. κόμπασμα, κομπασμός, κομπαστής.

NE κομπάζω.

[**παράγ. λ.** *κόμπος* + παρ. επίθ. -άζω].

κόμπος, -ου, ὀ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κομπορημοσύνη: *οὐ λόγων κόμπος τάδε μάλλον ἢ έργων αλήθεια* = αυτά εδώ δεν είναι λεκτικοί κομπασμοί παρά αλήθεια στηριζόμενη σε έργα.

παράγ. κομπάζω, κομπώδης.

[ηχομι., πβ. *βόμβος*].

κομπός, -ή, -ὀν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	κομπότερος
Υπερθετικός	κομπότατος

1. κομπός, εκλεπτυσμένος.

2. για πρόσωπα ή για τα λόγια ή τις πράξεις τους έξυπνος, ευφυής, επιδέξιος, πνευματώδης, ευφυολόγος, καλλιεργημένος: *κομποὶ περι άστρονομίαν* = διάνοιες στην αστρονομία.

παράγ. κομπώς, κομπότης, κομψεύομαι.

NE κομπός (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** *κομ- (πβ. *κομέω* «φροντίζω») + παρ. επίθ. -σός].

κονία, -ας, ἠ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. σκόνη. 2. αλισίβα (είδος απορρυπαντικού).

παράγ. κονιάω, κονίαμα.

[**παράγ. λ.** *κόν-ις* (πβ. *λατ.* cinis, -eris) + παρ. επίθ. -ία].

κόπτω PHMA

Παρατ.	έκοπτον
Μέλλ.	κόψω
Αόρ.	έκοψα
Παρακ.	κέκοφα
Παθ. αόρ.	έκόπην
Παθ. συντ. μέλλ.	κεκόψομαι

1. κτυπώ ζώο με τσεκούρι, για να το σφάζω: *κόπτω βοῦς* = σφάζω βόδια.

2. αποκόπτω, κόβω κάτι με κτυπήματα: *κόπτω δένδρα*.

3. *κόπτω τὴν θύραν* = κτυπώ την πόρτα. = κρούω την θύρα.

4. μέση φωνή κόπτομαι χτυπώ το στήθος ή το κεφάλι μου από θλίψη, χτυπιέμαι: *έκείνην άπλήγόν τινες βοῶσάν τε καὶ κοπτομένην* = την απομάκρυναν κάποιοι, ενώ κραύγαζε και χτυπιόταν.

παράγ. κοπτός, **σύνθ.** άκοπος, άδιάκοπος.

NE κόβω (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** *κοπ- (πβ. *λιθ.* karīu «κόβω») + παρ. επίθ. -τ-ω].

κορέννυμαι PHMA

Παθ. αόρ.	έκορέσθην
Παθ. παρακ.	κεκόρεσμαι

είμαι χορτασμένος: *καὶ τὰ ἥδιστα τῶν βρωμάτων κεκορεσμένοις βδελυγμίαν παρέχει* = ακόμη και τα πιο γευστικά φαγητά στους χορτασμένους προκαλούν αηδία.

παράγ. κορεσμός, **σύνθ.** άκόρεστος.

NE παράγ. (λόγ.) κορεσμός, άκόρεστος.

[**παράγ. λ.** *κερη- (κόρος), *κορε- + παρ. επίθ. -σ- + -νυ + -μαι > κορέννυμαι].

κοσμέω -ῶ PHMA

Παρατ.	έκόσμουν
Μέλλ.	κοσμήσω
Αόρ.	έκόσησα
Παρακ.	κεκόσηκα
Παθ. μέλλ.	κοσμηθήσομαι
Παθ. αόρ.	έκοσμήθην
Παθ. παρακ.	κεκόσημαι

1. διευθετώ, τακτοποιώ, παρατάσσω: *κοσμῶ τράπεζαν. στρατιὰ κατὰ ένδεκα μέρη κεκοσμημένη* = στράτευμα παραταγμένο σε έντεκα μέρη.

2. κυβερνώ, διοικώ: *νοῦς τὰ πάντα κοσμεῖ* = ο νους διοικεί όλα τα πράγματα.

3. κυριολεκτικά ή μεταφορικά στολίζω: *ἀκούω τινὸς λόγους κεκοσμημένους* = ακούω από κάποιον λόγους στολισμένους.

‡ **παράγ.** κόσμημα, κόσμησις, κοσμήτωρ, **σύνθ.** κοσμοκόμης «που χτενίζει την κόμη, δηλ. η χτένα».

NE κοσμάω (με τη σημ. 3).

[**παράγ. λ.** κόσμ-ος + παρ. επιθ. -έω].

κόσμιος, -ία, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	κοσμιώτερος
Υπερθετικός	κοσμιώτατος

1. αυτός που έχει καλή διάταξη, εύτακτος, μετρημένος: *κοσμία δαπάνη* = μετρημένη (συγκρατημένη) δαπάνη. *κοσμία οίκησις*.

2. για πρόσωπα κόσμιος: *δίκαιοι καὶ σοφοὶ καὶ κόσμιοι*.

‡ **παράγ.** κοσμίως, κοσμιότης.

NE κόσμιος (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** κόσμ-ος + παρ. επιθ. -ιος].

κόσμος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. τάξη: *ἀτάκτως καὶ οὐδενὶ κόσμῳ* = ανοργάνωτα και χωρίς καμιά τάξη.

2. για κράτη πολίτευμα, κυβέρνηση: *τὸν κόσμον μεθίστημι καὶ ἐς δημοκρατίαν τρέπω* = αλλάζω το πολίτευμα και το μετατρέπω σε δημοκρατία.

3. κυριολεκτικά και μεταφορικά κόσμημα, στολίδι, στολισμός, τιμή.

4. ο κόσμος, το σύμπαν (σε αντίθεση προς το Χάος): *ὁ περὶ τὴν γῆν ὄλος κόσμος* = το ὅλο σύμπαν που περιβάλλει τη γη.

‡ **παράγ.** κοσμικός, κόσμιος, **σύνθ.** κοσμοκράτωρ.

NE κόσμος (με τη σημ. 4).

[**αβέβ. ετυμ.**].

κούφος, -η, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	κουφότερος
Υπερθετικός	κουφότατος

1. ελαφρός, ελαφρύς. ≠ βαρύς.

2. εύκολος, για κυβερνήτη καλότροπος.

3. μάταιος, ανύπαρκτος: *εἶχόν τι κούφης ἐλπίδος* = είχαν κάποιαν μάταιη ἐλπίδα.

4. για στρατό ελαφρά οπλισμένος, για καράβι ελαφρά φορτωμένος.

5. ελαφρός, μικρός: *κούφα ἁμαρτήματα* = μικρά σφάλματα.

‡ **παράγ.** κούφως, κουφότης, **σύνθ.** κουφολόγος, κουφολογία.

NE κούφιος (με τη σημ. 3).

[**αβέβ. ετυμ.**].

κράζω ΡΗΜΑ

Αόρ. β'	ἔκραγον
Παρακ. με σημ. ενεστ.	κέκραγα «κραυγάζω»
Υπερσ.	ἔκεκράγειν

φωνάζω δυνατά, κραυγάζω: *πάντες ἅμα ἐκεκράγετε, ἐμανθάνετε δὲ οὐδὲν ἀλλήλων* = φωνάζατε ὅλοι μαζί, δεν ακούγατε ο ένας τον άλλο.

NE κράζω.

[***κραγ-ζω** > **κράζω**, συγγεν. με **κρώζ-ω, κόρ-αξ**].

κράσις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ανάμειξη: *ἡ τῶν ἐναντίων κρᾶσις* = ανάμειξη αντίθετων πραγμάτων.

‡ **σύνθ.** εὐκρασία.

NE κράση.

[**παράγ. λ.** ***κρᾶ-** (< **κεράννυμι**) + παρ. επιθ. -σις].

κράσπεδον, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. το άκρο ενός πράγματος (συνήθως υφάσματος ή ρούχου).

2. στον πληθ. τὰ κράσπεδα τα άκρα, τα όρια (στρατοπέδου, χώρας, βουνού κτλ.).

NE κράσπεδο (με τις ίδιες σημ.).

[**σύνθ. λ.** ***κρᾶσ-** (πβ. **κράα** «κεφαλή», **κρανίον**) + **πέδον**].

κρατέω -ῶ ΡΗΜΑ

Αόρ.	ἔκράτησα
Παρακ.	κεκράτηκα
Παθ. ενεστ.	κρατοῦμαι
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	κρατήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐκρατήθην
Παθ. παρακ.	κεκράτημαι

1. με γενική είμαι κύριος (κυρίαρχος) κάποιου πράγματος, κυριαρχώ: *σωφροσύνη τὸ κρατεῖν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν* = «σωφροσύνη» (= εγκράτεια) είναι το να είναι κανείς κύριος των ηδονών και των επιθυμιών του, να κυριαρχεί στις ηδονές και τις επιθυμίες του.

2. υπερισχύω, επικρατώ: *εἰ τὰ τοῦ Μήδου κρατήσσει* = αν επικρατήσουν οι Πέρσες, νόμιμα δὲ τὰ Χαλκιδικὰ ἐκράτησεν = επικράτησαν οι θεσμοὶ οι χαλκιδικοί. *κρατῶ τῆς διαβολῆς* = υπερισχύω της διαβολῆς.

3. με αιτ. νικῶ κάποιον: *τοὺς Σικανοὺς ἐκράτησαν μάχη* = νίκησαν σε μάχη τους Σικανούς. = νικάω.

4. γίνομαι κύριος κάποιου πράγματος, λαμβάνω υπό την κατοχή μου κάτι: *τῆς γῆς ἐκράτουν οἱ Μυτιληναῖοι* = τη στεριά είχαν υπό την κατοχή τους οι Μυτιληναῖοι.

‡ **παράγ.** κράτησις, κρατητής, κράτημα.

NE κρατῶ «πιάνω, συλλαμβάνω κτλ.».

[**παράγ. λ.** **κράτ-ος** + παρ. επιθ. -έω].

κράτιστος, -τίστη, -τιστον ΕΠΙΘΕΤΟ

υπερθετικός βαθμός του επιθέτου ☞ **ἀγαθός**

1. ο πιο δυνατός, ο πιο ισχυρός: *εἰ τοὺς κρατίστους ἐνίκησαμεν* = εἴν νικήσαμε τους πιο δυνατούς.

2. ο άριστος, ο πιο καλός: *οἱ κράτιστοι* = τα μέλη της αριστοκρατίας (ως πολιτικής τάξης, ☞

ἀγαθός, βέλτιστος). πάντων κτημάτων κράτι-
στον φίλος σαφής = το πιο καλό από όλα τα
αποκτήματα είναι ένας αξιόπιστος φίλος.

3. ο άριστος, ο πιο καλός, ο πιο ικανός: ἐν
τοῖς πολέμοις τοὺς κρατίστους ἐξευρίσκω
= βρίσκω τους πιο καλούς στα πολεμικά.

[*κρατ- (κρατύς) + παρ. επίθ. -ιστος].

κράτος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. δύναμη, ισχύς.

• κατὰ κράτος **α.** με όλες τις δυνάμεις κάποιου:
κατὰ κράτος ἡ Ποτεΐδαια ἐπολιορκεῖτο =
πολιορκούσαν την Ποτεΐδαια με όλες τις
δυνάμεις τους. **β.** με έφοδο: πόλιν κατὰ
κράτος αἰρῶ = κυριεύω μια πόλη με έφοδο.

2. εξουσία: μέγα τὸ τῆς θαλάσσης κράτος =
μεγάλο πράγμα η εξουσία επί της θαλάσσης,
η κυριαρχία στη θάλασσα.

3. υπεροχή: κράτος πολέμου καὶ νίκη = υπε-
ροχή στον πόλεμο και νίκη.

παράγ. κρατιστεύω, κρατύνω.

NE κράτος «η εξουσία του κράτους» & λόγ.
φρ. κατὰ κράτος (με τις σημ. 1).

[*κρατ- + παρ. επίθ. -ος, πβ. **αρχ. ινδ.** krātu-
«βία»].

κρατύνω ΡΗΜΑ

στην ενεργ. ή μέση φωνή κρατύνω & κρατύνο-
μαι ενισχύω, ενδυναμώνω: κρατύνω τὴν πό-
λιν, τὰ τείχη = ενισχύω την πόλη, τα τείχη.
τάς ἐς σφᾶς αὐτοὺς πίστεις ἐκρατύναντο = ε-
νίσχυσαν τη μεταξὺ τους εμπιστοσύνη.

[παράγ. λ. *κρατυ- (πβ. κρατύ-ς, κράτος) +
παρ. επίθ. -νω].

κρείττων, -ων, -κρείττων ΕΠΙΘΕΤΟ

ο αρχαίος αττ. τύπος είναι κρείσσω, συγκριτ. βα-
θμός του επιθέτου ◀ **ἀγαθός**

1. πιο δυνατός, πιο ισχυρός: τὸ τοῦ κρείττο-
νος συμφέρον = το συμφέρον του ισχυροτέ-
ρου.

2. καλύτερος: οὐκ ἄλλος κρείττων παραμυθεῖ-
σθαι τὰ θρέμματα = κανείς δεν είναι καλύτε-
ρος (από το βοσκό) στο να παρηγορεῖ τα ζώα.

3. με γεν. αυτός που ξεπερνά κάτι: πράγμα μό-
νον ἐλπίδος κρείσσων γεγεννημένον = το μο-
ναδικό πράγμα που έχει ξεπεράσει αυτό που
περιμέναμε. κρείττων λόγου τὸ κάλλος.

4. κύριος κάποιου πράγματος, αυτός που έχει
την ικανότητα να ελέγχει κάποιον ή κάτι (τα
πάθη του λ.χ.): κρείττων συμμάχων. κρείττων
ἡδονῶν. κρείσσων χρημάτων = που δεν υπο-
κύπτει στον πειρασμό της δωροδοκίας.

[*κρέτ- + παρ. επίθ. -ών > κρείσσων, κρείτ-
των, πβ. κράτος].

κρεμάννυμι & κρεμαννύω ΡΗΜΑ

Μέλλ.	κρεμῶ (-ᾶς, -ᾶ)
Αόρ.	ἐκρέμασα

Παθ. ενεστ.	κρέμαμαι
Παθ. παρατ.	ἐκρεμάμην
Παθ. αόρ.	ἐκρεμάσθην

1. κρεμῶ κάτι: τὴν ἀσπίδα κρεμάννυμι.

2. κρεμῶ κάποιον, τον απαγχονίζω.

3. παθ. φωνή κρέμαμαι είμαι κρεμασμένος.

παράγ. κρεμάθρα, κρεμαστός.

NE κρεμῶ (με τις σημ. 1, 2).

[παράγ. λ. *κρε-, *κρεμ- «κρεμῶ» + παρ. επίθ.
-*ασ- + νυ + -μι].

κρίνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔκρινον
Μέλλ.	κρινῶ
Αόρ.	ἔκρινα
Παρακ.	κέκρικα
Μέσ. μέλλ. κάποτε με παθ. σημ.	κρινούμαι
Μέσ. αόρ.	ἐκρινάμην
Παθ. μέλλ.	κριθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐκρίθην
Παθ. παρακ.	κέκριμαι

1. χωρίζω, ξεχωρίζω, διακρίνω: κρίνω τὸ ἀ-
ληθές τε καὶ μὴ = ξεχωρίζω το αληθές και το
μη αληθές.

2. σε συνθήκες ερίδων, διαφορών, δίκης, διλήμμα-
τος, διαγωνισμού και γενικά σε καταστάσεις όπου
πρέπει κανείς να διακρίνει μεταξύ δύο ή περισσό-
τερων εμπλεκομένων μερών κρίνω: κρίνω τὸ δί-
καιον. κρίνω περί τινος.

3. κρίνω κάτι προσπαθώντας να προσδιορί-
σω την αξία του: πρὸς ἀργύριον τὴν εὐδαιμο-
νίαν κρίνω = κρίνω την ευτυχία με βάση τα
χρήματα.

4. θεωρῶ, κρίνω: τὴν πόλιν ἀθλιωτάτην ἔκρι-
νας = ἔκρινες την πόλη αθλιότητα.

5. προκρίνω, προτιμῶ: κρίνω Ἀπόλλω πρὸ
Μαρσύου = προτιμῶ τον Απόλλωνα από το
Μαρσύα.

6. περνῶ κάποιον από δίκη, δικάζω: κρίνω
τινὰ προδοσίας = δικάζω κάποιον για προ-
δοσία.

• παθ. φωνή κρίνομαι δικάζομαι: κρίνομαι δώ-
ρων = δικάζομαι για δωροδοκία.

7. καταδικάζω.

• παθ. φωνή κρίνομαι καταδικάζομαι.

παράγ. κρίμα, κριτής, κρίσις, κριτήριο, κριτός, κριτικός.

NE κρίνω (με τις σημ. 2, 3, 4).

[παράγ. λ. *κρί- + παρ. επίθ. -ν + -νω, πβ. **λατ.**
cernō «χωρίζω» < *crinō].

κρίσις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κρίση, απόφαση: κατὰ κρίσιν ἐμὴν = κατὰ
την κρίση μου.

2. με νομική σημ. δίκη: εἰς κρίσιν ἄγω τινὰ = ο-
δηγῶ κάποιον σε δίκη. = δίκη.

3. έκβαση, αποτέλεσμα ενός πράγματος: τὸ Μηδικὸν ταχεῖαν τὴν κρίσιν ἔσχεν = οι Περσικοί πόλεμοι είχαν ταχεία έκβαση (κρίθηκαν γρήγορα).

NE κρίση (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** *κρι- (< κρίνω) + παρ. επίθ. -σις].

κρούω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔκρουον
Μέλλ.	κρούσω
Αόρ.	ἔκρουσα
Παρακ.	κέκρουκα
Μέσ. μέλλ.	κρούσομαι
Μέσ. αόρ.	ἐκρουσάμην
Παθ. αόρ.	ἐκρούσθην
Παθ. παρακ.	κέκρου(σ)μαι
Παθ. υπερσ.	ἐκεκρούσθην

1. κτυπώ: κρούω τὰ ὄπλα πρὸς ἄλληλα = κτυπώ τα ὄπλα το ένα πάνω στο άλλο.

2. κρούω τὴν θύραν κτυπώ τὴν πόρτα. = κόπτω τὴν θύραν.

3. για ναύτες κρούομαι πρύμναν υποχωρώ.

παράγ. κρούσις, κρουστέον, κρουστικός.

NE στη φρ. «κρούω τον κώδωνα του κινδύνου» (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** *κρευσ-, *κρουσ- + παρ. επίθ. -jω].

κτάομαι -ῶμαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐκτώμην
Μέλλ.	κτήσομαι/κεκτήσομαι
Αόρ.	ἐκτησάμην
Παθ. αόρ.	ἐκτήθην
Παρακ.	κέκτημαι & ἔκτημαι
Υπερσ.	ἐκεκτήμην

1. αποκτώ.

2. για χάρη, ευγνωμοσύνη κτλ. κερδίζω: τὴν εὐνοίαν τὴν παρὰ τῶν Ἑλλήνων κτήσει = θα κερδίσεις τὴν εὐνοία από τους Ἕλληνες.

3. για κακά πράγματα επισύρω επάνω μου κάτι: ἔχθραν κτάμαι πρὸς τινα = επισύρω τὴν εχθρότητα κάποιου.

4. στον παρακ. ἢ υπερσ. και στο μέλλ. **κεκτήσομαι** ἔχω αποκτήσει, ἔχω, κατέχω, ἔχω υπό τὴν κατοχή μου: δεῖ μὴ μόνον κεκτήσθαι τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ ἀλλὰ καὶ χρῆσθαι αὐτοῖς = πρέπει ὄχι μόνο να κατέχει κανείς τέτοια αγαθά ἀλλὰ και να τα χρησιμοποιεῖ.

παράγ. κτήμα.

[*κτᾶ-, *κτῆ- + -ομαι].

κτείνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔκτεινον
Μέλλ.	κτενῶ
Αόρ.	ἔκτεινα
Παρακ.	ἀπ-έκτονα

σκοτώνω, θανατώνω κυρίως διά νόμον: νόμον θέξ παρ' ἑμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ

δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως = να θέσεις εκ μέρους μου νόμο, εκείνον που δεν μπορεί να συμμετέχει στην αιδώ και τη δικαιοσύνη να τον σκοτώνουν ως αρρώστια της πόλης. = ἀποκτείνω.

σύνθ. ἀποκτείνω.

[**παράγ. λ.** *κτεν- + παρ. επίθ. -jω].

κτήμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ἀπόκτημα: πάντων κτημάτων κράτιστον φίλος σαφῆς = ἀπὸ ὅλα τα ἀποκτήματα το πιο καλὸ εἶναι ἕνας ἀξιόπιστος φίλος.

2. συχνά στον πληθ. κτήματα υλικὰ αγαθὰ, περιουσία.

NE κτήμα (και με τις δύο σημ.).

[**παράγ. λ.** *κτῆ- (κτάομαι) + παρ. επίθ. -μα].

κτήσις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ἀπόκτηση: ἡ φιλοσοφία κτήσις ἐπιστήμης = ἡ φιλοσοφία εἶναι ἀπόκτηση γνώσης.

2. ἀπόκτημα, οτιδήποτε ἀποτελεῖ ἰδιοκτησία κάποιου.

παράγ. κτήσιος.

NE κτήση (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** *κτῆ- (κτάομαι) + παρ. επίθ. -σις].

κτίζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔκτιζον
Μέλλ.	κτίσω
Αόρ.	ἔκτισα
Παρακ.	ἔκτικα
Παθ. μέλλ.	κτισθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐκτίσθην
Παθ. παρακ.	ἔκτισμαι

για πόλεις κτίζω, ιδρύω: Σελινοῦντα κτίζουσιν = ιδρύουν το Σελινούντα.

παράγ. κτίσις, κτίσμα, κτίστης.

NE κτίζω.

[**παράγ. λ.** *κτιδ- + παρ. επίθ. -jω].

κυβεύω ΡΗΜΑ

1. παίζω ζάρια: ἐν τοῖς σκιραφείοις κυβεύουσιν = παίζουν ζάρια στα τυχερά παιχνίδια.

2. μεταφορ. διακινδυνεύω, ριψοκινδυνεύω: **κυβεύω** περὶ τοῖς φιλότοις = παίζω στα ζάρια τα πιο αγαπημένα πράγματα, ριψοκινδυνεύω σε σχέση με αυτά.

NE σύνθ. **διακυβεύω** (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** κύβ-ος «ζάρι» + παρ. επίθ. -εύω].

κύλιξ, -ικος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ποτήρι, συνήθως για κρασί: κύλικες πλήρεις οἴνου = ποτήρια γεμάτα κρασί. ἐπὶ τῇ κύλικι λέγω = μιλάω, ἀναπτύσσω θέμα, συνοδεύοντας το κρασί μου (ἐπικυλίκειος λόγος).

παράγ. κυλίκιον, κυλίχνη.

[ομόρρ. με κάλυξ «ποτήρι», πβ. **αρχ. ινδ.** kalása «δοχείο»].

κυνηγέτης, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κυνηγός.

παράγ. κυνηγέσιον «κυνήγι», κυνηγετικός. [σύνθ. λ. κύων, κυν-ός + ήγέτης (ήγέομαι)].

κύπτω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔκυπτον
Μέλλ.	κύψω
Αόρ.	ἔκυψα
Παρακ.	κέκυφα

σκύβω: κεκυφότες εἰς τραπέζας = σκυμμένοι πάνω σε τραπέζια.

NE σκύβω.

[παράγ. λ. *κυφ- (κυφός) + παρ. επίθ. -τ-ω].

κύριος, -ία, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	κυριώτερος
Υπερθετικός	κυριώτατος

1. για πρόσωπα αυτός που έχει εξουσία ή κυριότητα επάνω σε κάποιο πράγμα: κυριώτατοι τοῦ ἱεροῦ = αυτοί που έχουν την απόλυτη κυριότητα του ιερού. κύριος καταλύσεως τοῦ πολέμου = αυτός που στο χέρι του είναι ο τερματισμός του πολέμου.

2. κύριός εἰμι + απαρέμφ. ή μετοχή ἔχω την εξουσία ή το δικαίωμα να κάνω κάτι: οἱ δικασταὶ κύριοι ἀπολέσαι αὐτούς = οι δικαστές έχουν το δικαίωμα να τους καταστρέψουν αυτούς. κύριός εἰμι πριάμενος καὶ πωλῶν = ἔχω το δικαίωμα να αγοράζω και να πουλώ.

3. για πράγματα ἐγκυρος κύριος νόμος ≠ ἄκυρος. ## παράγ. κυριεύω, κυριακός, κυριότης, κυρίως.

NE κύριος (με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. κῦρ-ος + παρ. επίθ. -ιος].

κῦρος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

η ανώτατη εξουσία: αἱ τέσσαρες βουλαὶ τῶν Βοιωτῶν αἵπερ ἅπαν τὸ κῦρος ἔχουσιν = οι τέσσερες βουλές των Βοιωτών, οι οποίες έχουν την ανώτατη εξουσία.

παράγ. κύριος, κυρώω.

NE κύρος «αντικειμενική αξία, γενική αναγνώριση προσώπου».

[*κεF- (πβ. κνέω «εγκυμονώ»)].

κυρόω -ῶ ΡΗΜΑ

1. επικυρώνω: ἡ ἐκκλησία κυρώσασα ταῦτα διελύθη = η συνέλευση του δήμου επικύρωσε αυτά και διαλύθηκε.

2. στη μέση φωνή κυροῦμαι πετυχαίνω τους σκοπούς μου: λόγω κυροῦται τὰ πάντα ἢ ἀστρονομία = η αστρονομία πετυχαίνει όλους τους στόχους της με τη λογική.

παράγ. κύρωσις.

NE σύνθ. επικυρώνω (με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. κῦρ-ος + παρ. επίθ. -όω].

κύων, κυνός, ὁ, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

σκύλος αρσενικός ή θηλυκός.

παράγ. κυνικός.

[*κFον- > κύων, γεν. κυνός = αρχ. ινδ. súnas].

κώδων, -ωνος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ
κουδούνι.

παράγ. κωδωνίζω.

NE κουδούνι.

[αβέβ. ετυμ.].

κώλυμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

εμπόδιο. = κωλύμη.

NE κώλυμα.

[παράγ. λ. κωλύ-ω + παρ. επίθ. -μα].

κωλύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐκώλυον
Μέλλ.	κωλύσω
Αόρ.	ἐκώλυσα
Παρακ.	κεκώλυκα
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	κωλύσομαι
Παθ. μέλλ.	κωλυθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐκωλύθην
Παθ. παρακ.	κεκώλυμαι
Παθ. υπερσ.	ἐκεκωλύμην

1. εμποδίζω: κωλύω τινά τινός = εμποδίζω κάποιον από κάτι. κωλύω τινά (μη) ποιείν τι = εμποδίζω κάποιον να κάνει κάτι. κωλύω τὴν πάροδον = εμποδίζω τη διέλευση.

2. συχνά στο γ' πρόσωπο οὐδὲν κωλύει τίποτε δεν εμποδίζει, κανένα εμπόδιο δεν υπάρχει, καμία αντίρρηση δεν υπάρχει, κανένα πρόβλημα: τό γ' ἐμὸν οὐδὲν κωλύει = από την πλευρά μου δεν υπάρχει καμία αντίρρηση.

παράγ. κώλυμα, κωλύμη, κώλυσις, κωλυτέον, σύνθ. παρακωλύω.

NE κωλύω (λόγ., με τη σημ. 1).

[αβέβ. ετυμ.].

κώμη, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. χωριό ατείχιστο ή οικισμός ατείχιστος.

2. για πόλη συνοικία.

παράγ. κωμήτης.

NE κώμη «οικισμός με έκταση και πληθυσμό μεγαλύτερο από χωριό και μικρότερο από πόλη».

[παράγ. λ. *κω- (< *κει- < κείμαι) + παρ. επίθ. -μη, πβ. λιθ. kiēmas «κώμη»].

κῶμος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

γλέντι, διασκεδάση: δείπνα καὶ σὸν ἀυλητρίσι κῶμοι = δείπνα και διασκεδάσεις με αυλητρίδες.

παράγ. κωμάζω, κωμικός.

[αβέβ. ετυμ., ίσως *κωμ-, πβ. κώμη].

κωφός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	κωφότερος
Υπερθετικός	κωφότατος

1. για πράγματα αθόρυβος: κωφὸς λιμὴν = αθόρυβο λιμάνι (για τα βαθιά νερά του).

2. αυτός που δεν ακούει, κουφός.
 3. αυτός που δε μιλά, βουβός, άλαλος: *κωφὸν πρόσωπον* = βουβό πρόσωπο.
 4. αμβλύνους, βλάκας, ηλίθιος: *τὸ τῆς ψυχῆς κωφὸν ποιῶ* = καθιστῶ την ψυχή διανοητικά ασθενή.
 ¶ **παράγ.** κωφάω, κωφεύω, κωφώω, κωφότης, κώφωσις.
ΝΕ κουφός (με τη σημ. 2).
 [πιθ. συγγεν. του *κηφ-ήν*].

Λ

- Λ, λ, λάμδα, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**
 το ενδέκατο γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου.
 • ως αριθμητικό σύμβολο λ' = 30, αλλά λ = 30.000.
λαβή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ
 1. προεξοχή από την οποία πιάνει κάποιος κάτι, λαβή: *λαβὴ ξίφους*.
 2. μεταφορικά ευκαιρία ή αφορμή: *λαβὰς ἀντιλογίας δίδωμι* = δίνω αφορμές για αντιλογο.
ΝΕ λαβή (με τις σημ. 1, 2).
 [*(σ)λαβ-, λαμβάνω].
λαβύρινθος, -ίνθου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ
 τεράστιο οικοδόμημα με πολύπλοκους διαδρόμους.
 • μεταφορικά λόγοι λαβυρίνθους ὅμοιοι = λόγια που μοιάζουν με λαβυρίνθους (που δύσκολα τα καταλαβαίνει κανείς).
 ¶ **παράγ.** λαβυρινθώδης.
ΝΕ λαβύρινθος.
 [ξένη λέξη, **λυδική** ή **καρική**, στη σημ. «σπίτι του διπλού πελέκεως»].

λαγχάνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐλάγχωνον
Μέλλ.	λήξομαι
Αόρ. β'	ἔλαχον
Παρακ.	εἴληχα
Υπερσ.	εἰλήχην
Παθ. αόρ.	ἐλήχθην
Παθ. παρακ.	εἴληγμαι

1. παίρνω κάτι με κλήρωση: *λαγχάνω τινά διδάσκαλον* = μου ορίζεται με κλήρο κάποιος ως δάσκαλος.
 2. αναδεικνύομαι σε ένα αξίωμα με τη μέθοδο της κλήρωσης (σε αντιδιαστολή προς το χειροτονοῦμαι): *ὁ λαχὼν πολεμαρχεῖν* = αυτός που κληρώθηκε να γίνει πολέμαρχος.

3. ως νομικός όρος λαγχάνω δίκη παίρνω άδεια να εισαγάγω σε δίκη, να καταθέσω μήνυση: *λαγχάνω δίκην τινί* = παίρνω άδεια να καταθέσω μήνυση σε βάρος κάποιου. *λαχέτω πρὸς τὸν ἄρχοντα* = ας καταθέσει μήνυση ενώπιον του αρμόδιου αξιωματούχου. *παρεσκευαζόμεθα ἅπαντες λαγχάνειν* = ετομαζόμασταν όλοι να καταθέσουμε μήνυση.
 ¶ **παράγ.** οἱ λαχόντες, Λάχεσις (μία από τις τρεις Μοίρες), λήξις «κλήρωση», λάχος, «κλήρος».

ΝΕ λαχαίνω (συνήθως στον αόρ. *μου έλαχε* «μου έπεσε με κλήρο»).

[**αβέβ. ετυμ.**].

λαγός & λαγῶς, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

λαγός.

- παροιμία *έστιν λαγός* = είναι δειλός σαν λαγός.

ΝΕ λαγός.

[**λαγωFής*, πβ. **οσετικό** *lärgūs* «λαγός», ίσως *(σ)λα-, *λαγαρός* + οὔς, δηλαδή αυτός που έχει χαλαρά αυτιά].

λάθρα ΕΠΙΡΡΗΜΑ

κρυφά, μυστικά: *λάθρα έκτεινον αυτόν* = τον σκότωσαν κρυφά (δηλ. με προδοσία). *λάθρα τῶν στρατιωτῶν* = κρυφά από τους στρατιώτες, χωρίς να το γνωρίζουν οι στρατιώτες.

¶ **παράγ.** λαθραῖος.

ΝΕ λάθρα (λόγ.).

[**λαθ-, λανθάνω*].

λαθραῖος, -αῖος, -αῖον ΕΠΙΘΕΤΟ

κρυφός, μυστικός: *λαθραῖον θάνατον έπεβούλευσε Καλλία* = σχεδίασε μυστική δολοφονία εναντίον του Καλλία.

ΝΕ λαθραῖος.

[*λάθρη* & *λάθρη* + παρ. επίθ. -αῖος].

Λάκαινα, -αίνης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αρσ. *Λάκων*, ὁ

η κάτοικος της Λακωνικής (Λακωνίας).

Λακεδαίμων, -ονος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

η Λακωνική ή η πρωτεύουσά της, η Σπάρτη.

[προελλην. αρχής, πβ. *λακεδάμια ὕδωρ ἄλμυρόν*].

λακτίζω ΡΗΜΑ

κλοτσώ: *λακτίζουσιν ἄλλήλους* = κλοτσούν ο ένας τον άλλον.

- παροιμία *πρὸς κέντρα λακτίζω* = κλοτσώ τη βουκέντρα, τα καρφιά (δηλ. κάνω μια πράξη ασύνητη, αφού το μόνο που πετυχαίνω κλοτσώντας τη βουκέντρα είναι να πληγώνομαι εγώ ο ίδιος).

¶ **παράγ.** λάκτισμα, λακτιστής.

ΝΕ λακτίζω (λόγ.).

[**ληκ-, *λακ-*, επίρρ. *λάξ*, για το σχηματισμό πβ. *πύξ, ὀδάξ*].

Λάκων, -ωνος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

θηλ. *Λάκαινα*, ἡ

ο κάτοικος της Λακωνικής (Λακωνίας).

παράγ. λακωνικός, λακωνίζω.

NE Λάκωνας.

[*Λάκ- (< Λακε-δαίμων) + παρ. επίθ. -ων].

λακωνίζω ΡΗΜΑ

1. μιμούμαι τον τρόπο ζωής των Λακεδαιμονίων, και ιδιαίτερα το σύντομο αλλά περιεκτικό τρόπο ομιλίας τους.

2. υποστηρίζω τους Λακεδαιμονίους στις διαμάχες τους με την Αθήνα ή με άλλες ελληνικές πόλεις (☞ **μηδίζω**).

παράγ. λακωνισμός.

NE λακωνίζω (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** Λάκων + παρ. επίθ. -ίζω].

λαλέω -ῶ ΡΗΜΑ

1. φλυαρώ: μη λάλει = μη φλυαρείς. λαλείς ἀμελήσας ἀποκρίνασθαι = φλυαρείς, χωρίς να νοιάζεσαι να δώσεις απάντηση.

2. γενικά μιλώ: λαλεῖ οὐδὲν τῶν ἄλλων ζῶων πλὴν ἀνθρώπου = κανένας από τους άλλους ζωντανούς οργανισμούς δε μιλάει εκτός από τον άνθρωπο.

• γνωμικό ἄκουε πολλά, λάλει καίρια = να ακούς πολύ και να μιλάς όταν πρέπει.

παράγ. λαλιά «φλυαρία», λάλος «φλύαρος», λάλημα, λαλητός, **σύνθ.** ἄλαλος, περιλάλητος.

NE λαλώ (με τις σημ. 1, 2).

[ηχοποιήτη λέξη, λα-λα].

λαλιά, -ιάς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

φλυαρία: πέρας οὐ ποιεῖται λαλιᾶς = δε σταματάει τη φλυαρία.

NE λαλιά «ομιλία».

[**παράγ. λ.** λαλ-έω + παρ. επίθ. -ιά].

λάλος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	λαλίστερος
Υπερθετικός	λαλίστατος

φλύαρος: λάλος γυνή = φλύαρη γυναίκα.

NE λάλος.

[*λαλ- (< λαλ-έω -ῶ) + παρ. επίθ. -ος, μεταρρηματικό ουσ.].

λαμβάνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐλάμβανον
Μέλλ.	λήψομαι
Αόρ. β'	ἔλαβον
Παρακ.	εἴληφα
Υπερσ.	εἰλήφειν
Μέσ. αόρ. β'	ἐλαβόμην
Παθ. μέλλ.	ληφθήσομαι
Παθ. αόρ. α'	ἐλήφθην
Παθ. παρακ.	εἰλήμμαι
Παθ. υπερσ.	εἰλήμην

1. πιάνω κάτι με το χέρι: **λαμβάνω** μάστιγα καὶ ἡνία = πιάνω το μαστίγιο και τα χαλινάρια. **λαμβάνω** τινὰ τῆς ζώνης = πιάνω κάποιον από τη ζώνη.

• μεταφορικά **λαμβάνει** τινὰ φόβος = πιάνει κάποιον φόβος.

• μέση φωνή πιάνομαι από κάτι: **λάβεσθε** χειρὸς δεξιᾶς = πιαστείτε από το δεξί χέρι.

2. συλλαμβάνω: **ζῶντες ἐλήφθησαν** = πιάστηκαν ζωντανοί.

• **λαμβάνω** τινὰ ψευδόμενον = πιάνω κάποιον να λέει ψέματα.

3. μεταφορικά αντιλαμβάνομαι, καταλαβαίνω: (ὄρω τι ἢ) **λαμβάνω ἄλλη τινὶ αἰσθήσει** = (βλέπω κάτι ἢ) το αντιλαμβάνομαι με κάποια ἄλλη αἰσθήση.

4. εκλαμβάνω: τὸ **πρᾶγμα μειζόνως ἐλάμβανον** = ἐξελάμβαναν την υπόθεση πιο σοβαρά (απ' ὅ,τι ἔπρεπε).

5. δέχομαι, παίρνω κάτι: **δῶρα λαμβάνω** = δέχομαι δώρα. **ἔλαβον τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης** = πήραν την κυριαρχία στη θάλασσα.

6. ἔκφραση **δίκην λαμβάνω παρὰ τινος** = τιμωρῶ κάποιον. ≠ **δίκην δίδωμί τινι** = τιμωροῦμαι από κάποιον.

παράγ. λαβή, λήμμα, λήψις, **σύνθ.** δωρολήπτης, παραλήπτης, προσωπολήπτης, προσωποληψία, ἐπιληπτικός.

NE λαμβάνω (με τις σημ. 1, 5).

[*(σ)λαβ-, πβ. **ληαβών** = **λαβών** με h, που υποδεικνύει ρίζα *σλαβ-, συγγεν. του **λάζομαι** «έχω στην κατοχή μου»].

λαμπάς, -άδος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. δάδα.

2. λαμπαδηδρομία: **λαμπάδι νικῶ** = εἶμαι νικητής σε λαμπαδηδρομία.

σύνθ. λαμπαδηδρομία, λαμπαδηφορία.

NE λαμπάδα (της εκκλησίας).

[**λάμπ-ω** + παρ. επίθ. -άς].

λαμπρός, -ά, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	λαμπρότερος
Υπερθετικός	λαμπρότατος

1. λαμπερός: **λαμπρὸς ἄστηρ**.

• **λαμπρὸν ὕδωρ** = καθαρό, διανυγές νερό.

2. για ἦχο, φωνή καθαρός, ευδιάκριτος: **λέγει λαμπρᾶ τῆ φωνῆ** = μιλά με καθαρή, ευδιάκριτη φωνή.

3. ολοφάνερος: **λαμπρὰ ἴχνη**.

4. για πρόσωπα ἐνδοξοί: **λαμπρότατοι ἐγένοντο τῶν καθ' ἑαυτοὺς Ἑλλήνων** = αναδείχθηκαν ἐνδοξότατοι από τους Ἕλληνες του καιρού τους.

5. για πρόσωπα γενναιοδωρος, μεγαλοπρεπής: **λαμπρὸς ἐν ταῖς λειτουργείαις**.

6. ωραῖος, υπέροχος: **λαμπρὸς ἀνὴρ** = ωραῖος άντρας. **λαμπρὰ στολή** = υπέροχη ενδυμασία, ωραία αρωματωσιά.

• επίρρημα **λαμπρῶς**

παράγ. λαμπρότης, λαμπρύνω, **σύνθ.** λαμπρόφωνος.

NE λαμπρός (με τις σημ. 1, 4, 6).
[λάμπ-ω + παρ. επίθ. -ρός].

λαμπρύνω ΡΗΜΑ

1. στην ενεργ. ή μέση φωνή λαμπρύνω & λαμπρύνομαι κάνω κάτι λαμπερό ή ωραίο: *ἐλαμπρύνοντο τὰς ἀσπίδας* = γυάλιζαν τις ασπίδες τους.

2. μέση φωνή λαμπρύνομαι υπερηφανεύομαι για κάτι, διακρίνομαι σε κάτι: *λαμπρύνεται ἐν οἷς οὐ δεῖ* = υπερηφανεύεται για πράγματα που δεν πρέπει να υπερηφανεύεται.

παράγ. λαμπρυντής, λαμπρυντικός.

NE λαμπρύνω (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** λαμπρ-ός + παρ. επίθ. -ύνω].

λανθάνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐλάνθανον
Μέλλ.	λήσω
Αόρ. β'	ἔλαθον
Παρακ.	λέληθα
Υπερσ.	ἐλελήθην
Μέσ. & παθ. μέλλ.	λήσομαι
Μέσ. & παθ. αόρ. β'	ἐλαθόμην
Μέσ. & παθ. παρακ.	λέλησμαι
Μέσ. & παθ. υπερσ.	ἐλελήσμην

1. διαφεύγω την προσοχή κάποιου, μένω απαρατήρητος συχνά με μετοχή, οπότε μεταφράζουμε τη μετοχή με ρήμα και το *λανθάνω* με επίρρημα ή επιρρηματική φράση *ἔλαθεν ἀποδράς* = απέδρασε χωρίς να τον πάρουν είδηση. *λήσετε πάνθ' ὑπομείναντες* = θα υποστείτε τα πάντα χωρίς να το πάρετε είδηση.

2. μέση και παθ. φωνή, με γενική λανθάνομαί τινος ξεχνώ κάποιον: *ἐταίρων πάντων λέλησται* = έχει ξεχάσει όλους τους φίλους του. = ἐπιλανθάνομαι.

παράγ. λήθη.

NE λανθάνω (λόγ., με τη σημ. 1).

[**λάθ-* > *λα-ν-θ-* (επένθεση ενός -ν- κατά το *μα-ν-θ-άνω*) + παρ. επίθ. -άνω].

λάξ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

χτυπώντας με το πόδι, με κλοτσιές (☞ **πύξ**).

παράγ. λακτίζω, λάκτισμα, λακτισμός.

NE λαξ, μόνο στην έκφραση *πύξ λαξ* «με μπουνιές και κλοτσιές».

[**ληκ-*, *λακ-*, πβ. **λιθ.** *lekíu* «τρέχω, πετώ», για το ληκτικό -ξ πβ. *πύξ, ὀδάξ*].

λαὸς ☞ **λεώς**.

λάρναξ, -ακος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

θήκη για τα οστά ή για την τέφρα του νεκρού.

NE λάρνακα.

[*λάρναξ* «κιβωτός» (με ανομοίωση), πιθ. δάνεια λ., πβ. για το σχηματισμό *κάμ-αξ, κλιμ-αξ, πίν-αξ*].

λάρος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο γλάρος.

• μεταφορικά χρησιμοποιείται για άπληστους δημαγωγούς, καθώς οι αρχαίοι θεωρούσαν το γλάρο λαΐμαργο πουλί: *Κλέωνα τὸν λάρων δώρων εἶλον* = τον άπληστο Κλέωνα καταδικάσαν για δωροδοκία.

[ίσως συγγ. με *λήρος* «φλύαρος»].

λάσιος, -ία & -ιος, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που έχει πυκνό τρίχωμα, ο δασύτριχος: *περὶ ὧτα λάσιος* = δασύτριχος γύρω από τα αυτιά.

2. αυτός που έχει πυκνή βλάστηση: *λάσιον χωρίον* = κατάφυτη περιοχή.

σύνθ. λασιόθριξ, λασιότερος.

[*Φλατ-ιος, *Fελτ-*, πβ. **ιρλ.** *fol* «μαλλιά», **ρωσ.** *volotĩ* «κλωστή»].

λατρεία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. μόνο στην ποίηση έμμισθη υπηρεσία, υπηρεσία: *ἐπίπονος λατρεία* = κοπιαστική υπηρεσία.

2. υπηρεσία που προσφέρεται στους θεούς, λατρεία.

NE λατρεία (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** *λατρε-ύω* + -ία].

λατρεύω ΡΗΜΑ

1. μόνο στην ποίηση υπηρετώ κάποιον με πληρωμή.

2. υπηρετώ ως δούλος, είμαι σκλάβος: *ἐγὼ κἂν τῆς ψυχῆς πριαίμην ὥστε μήποτε λατρεύσαι αὐτήν* = εγώ ακόμη και με αντίτιμο την ψυχή μου θα εξασφάλιζα ώστε ποτέ αυτή να μη γίνει δούλη.

• μεταφορικά *λατρεύω νόμους* = υπηρετώ τους νόμους.

3. υπηρετώ τους θεούς, τους προσφέρω λατρεία (με θυσίες, προσευχές κτλ.): *λατρεύω Φοῖβω*.

παράγ. λάτρευμα, λατρεία, **σύνθ.** ειδωλολάτρης, ειδωλολατρία.

NE λατρεύω (με τη σημ. 3).

[*λάτρ-ον* «μισθός, αμοιβή» + παρ. επίθ. -εύω].

Λάχαισις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

η μία από τις τρεις Μοίρες που *ἐλάγγανεν*, δηλ. διένεμε με κλήρωση, στον κάθε άνθρωπο το νήμα της ζωής του (☞ **Ἄτροπος & Κλωθώ**).

[**λαχ-* (< *λα-γ-χ-άν-ω*) + παρ. επίθ. -εσις].

λέαινα, -αίνης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αρσ. ☞ **λέων**.

το θηλυκό λιοντάρι: *δίπους λέαινα* (χαρακτηρισμός γυναίκας).

NE λέαινα.

λέγω (Α) ΡΗΜΑ

ποιητικό ρήμα· στον πεζό λόγο απαντά ως σύνθ. συνήθως με τις προθέσεις *σύν, ἐκ*: *συν-λέγω, ἐκ-λέγω* (☞ **συλλέγω**)

Παρατ.	ἔλεγον
Μέλλ.	λέξω

Αόρ.	ἔλεξα
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	λέξομαι
Μέσ. αόρ. με παθ. σημ.	ἔλεξάμην
Παθ. μέλλ. β΄	λεγήσομαι
Παθ. αόρ. α΄, β΄	ἐλέχθην, ἐλέγην
Παθ. παρακ.	εἴλεγμαι

συλλέγω, μαζεύω, κατατάσσω.

παράγ. λογάς, -άδος, ὁ «επιλεγμένος», λογάδην «επιλεκτικά», **σύνθ.** ἐκλέγω, καταλέγω (κατάλογος), ἐπιλέγω, συλλέγω.

[☞ **λέγω (B)**].

λέγω (B) PHMA

Παρατ.	ἔλεγον
Μέλλ.	λέξω & ἐρῶ
Αόρ. α΄	ἔλεξα & εἶπα
Αόρ. β΄	εἶπον
Παρακ.	εἶρηκα
Παθ. μέλλ.	ῥηθήσομαι & λεχθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἔρρηθην & ἐλέχθην
Παθ. παρακ.	εἶρημαι & λέλεγμαι

1. μιλάω, λέω: λέγε εἴ τι θέλεις = αν θέλεις κάτι, πες το. οὐδὲν λέγεις = δε λες τίποτε (δε λες κάτι σημαντικό).

• λέγω κατά τινος = κατηγορώ κάποιον. λέγω ὑπέρ τινος = υπερασπίζομαι κάποιον.

2. διατάζω, ορίζω: ὡς ὁ νόμος λέγει = ὅπως ορίζει ο νόμος.

3. εννοώ: οὐ μανθάνω ὃ λέγεις = δεν καταλαβαίνω τι εννοείς.

4. παθ. φωνή, γ΄ πρόσ. λέγεται λέει ο κόσμος, λένε: θανεῖν ἐλέχθη = είπαν ότι πέθανε.

• τὸ λεγόμενον ὅπως λένε: ἀλλ' ἦ, τὸ λεγόμενον, κατόπιν εορτῆς ἤκομεν; = μα μήπως, ὅπως λένε, ἤρθαμε κατόπιν εορτῆς (δηλ. καθυστερημένα);

παράγ. λέξις, λεκτός, λεκτικός, λόγος, ῥήτωρ, ῥήμα, **σύνθ.** διαλέγομαι, ἐκλογή, διάλεκτος, ἀρχαιολόγος, φιλόλογος.

NE λέγω, λέω (με τις σημ. 1, 2, 4).

[λέγ-ω, ομόρρο. με **λατ.** legō «εκλέγω» και «διαβάζω»].

λεία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

λάφυρα.

NE λεία.

[*λάFiᾶ, *ληι-, συγγεν. του ἀπο-λαύ-ω].

λείος, -α, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	λειότερος
Υπερθετικός	λειότατος

1. αυτός που έχει ομαλή επιφάνεια, λείος (στην αίσθηση της αφής): λείος ὡσπερ ἔγγελυς = λείος σαν χέλι. ≠ τραχύς.

• γνωμικό: οὐδέποτ' ἂν θείης λείον τὸν τραχὺν ἐχίνον = δε θα μπορέσεις ποτέ να κάνεις λείο τον τραχύ αχινό.

2. αυτός που είναι άτριχος: λειότατον τῶν ζῴων ἐστὶν ἄνθρωπος = από όλα τα ζώα ο άνθρωπος είναι ο λιγότερο τριχωτός.

3. μεταφορικά μαλακός, ήπιος: πνεῦμα λείον = ήπιος αέρας.

παράγ. λειότης, λειαινῶ, λειάνσις.

NE λείος (με τη σημ. 1).

[*λειFος, πβ. **λατ.** levis].

λείπω PHMA

Παρατ.	ἔλειπον
Μέλλ.	λείψω
Αόρ. α΄ & β΄	ἔλειψα & ἔλιπον
Παρακ.	λέλοιπα
Υπερσ.	ἐλελοίπειν
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	λείψομαι
Μέσ. αόρ. β΄	ἐλιπόμην
Παθ. μέλλ.	λειφθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐλείφθην
Παθ. παρακ.	λέλειμμαι
Παθ. υπερσ.	ἐλελειμμην

1. αφήνω, εγκαταλείπω: λείπω τὴν πόλιν = εγκαταλείπω την πόλη.

2. παθ. φωνή λείπομαι **α.** μένω πίσω, εγκαταλείπομαι: οἱ δὲ μόνοι λείπονται = και αυτοί μένουν μόνοι. **β.** υπολείπομαι, απομένω: ὀλίγων ἡμερῶν σιτία λείπεται = απομένουν τροφές για λίγες μέρες. **γ.** μένω πίσω, καθυστερώ: μακρὰν λελειμμένος = έχοντας μείνει πολύ πίσω. **δ.** εἶμαι κατώτερος ή χειρότερος από κάποιον άλλον: ἀνὴρ ξύνεισιν οὐδενὸς λειπόμενος = άντρας που δεν είναι από κανέναν κατώτερος ως προς τη σύνεση.

3. δεν υπάρχω, λείπω: οὐ ποτε ἔρις λείψει κατὰ πόλεις = δε θα λείψει ποτέ η διχόνοια από τις πόλεις.

παράγ. λοιπός, λείμμα, λείψανον, λείψις, **σύνθ.** λιποθυμέω, λειψανδρία, ἐπίλοιπος.

NE λείπω (με τη σημ. 3).

[*λειπ- < *leik^w-, πβ. **αρμ.** e-li-k' = ἔ-λι-πε, **λιθ.** liekú = λείπω].

λειτουργέω -ῶ PHMA

1. στην Αθήνα αναλαμβάνω με δικά μου έξοδα συγκεκριμένα δημόσια και κοινωφελή έργα (χορηγία, τριηραρχία κτλ), τις ☞ **λειτουργίες**.

2. γενικά αναλαμβάνω κοινωφελές έργο οποιουδήποτε είδους: λειτουργῶ τῇ πόλει = προσφέρω κοινωφελή έργα στην πόλη.

3. υπηρετώ κάποιον: λειτουργοῦντες δοῦλοι.

NE λειτουργῶ «προσφέρω κοινωφελή υπηρεσία».

[**σύνθ. λ.** *ληίτο-Φεργέω «εργάζομαι για το δημόσιο καλό» < λήιτον (= δημόσιον, δηλ. που αφορά το δημόσιο συμφέρον) < λη-ός (= λαός) + παρ. επιθ. -ιτος].

λειτουργία, -ας, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

προσφορά υπηρεσίας για το καλό του λαού.

- στην Αθήνα υπηρεσία δημόσιας ωφέλειας (όπως ήταν π.χ. η χορηγία, η τριηραρχία, η γυμνασιαρχία), την οποία αναλάμβαναν και χρηματοδοτούσαν, διαδοχικά, οι πλουσιότεροι πολίτες

NE λειτουργία «κοινωνικής υπηρεσίας».

[**παράγ. λ.** λειτουργός (**σύνθ.** *ληίτο-Φεργός, **☞** λειτουργέω) + -ία].

λείχω ΡΗΜΑ

Μέλλ.	λείξω
Αόρ.	έλειξα
Παθ. αόρ.	έλειχθην

γλείφω.

☞ παράγ. λειχήν, -ήνος, λιχανός (δάκτυλος).

NE γλείφω.

[*λειχ-, **IE** αρχής].

λέξις, -εως, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. λόγος: λέξις ή προῶξις = λόγος ή πράξη (ενός ανθρώπου).

2. ο τρόπος έκφρασης, το ύφος: ξένως έχω τής ένδάδε λέξεως = μου είναι ξένος ο τρόπος έκφρασης που χρησιμοποιείται εδώ (δηλ. στα δικαστήρια).

☞ παράγ. λεξ(ε)ίδιον, λεξικόν (βιβλίον).

NE λέξη.

[*λέγ- (λέγ-ω) + παρ. επιθ. -σις].

λεπτόγεως, -ως, -ων ΕΠΙΘΕΤΟ

περιοχή που καλύπτεται από λεπτό στρώμα γης, που δεν είναι εύφορη: τὸ λεπτόγεων τῆς Ἄττικῆς = η άγονη γη της Αττικής.

[**σύνθ. λ.** λεπτός + -γειος/-γεως < γαία].

λευκός, -ή, -όν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	λευκότερος
Υπερθετικός	λευκότατος

άσπρος, λευκός. ≠ μέλας «μαύρος».

☞ παράγ. λευκαίνω, λευκάς, λεύκη, λευκώ -ω, λεύκωμα, **σύνθ.** λεύκιππος, λευκώλενος «αυτός που έχει άσπρα μπράτσα».

[*λευκ- «φέγγω», πβ. **λατ.** lūcus «ξέφωτο στο δάσος», lux].

λεύκωμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

πινακίδα αλειμμένη με γύψο, επάνω στην οποία γράφονταν ανακοινώσεις: ἐς λεύκωμα ἀναγράφω τὸν νόμον = αναγράφω το νόμο στην πινακίδα ανακοινώσεων.

NE λεύκωμα «βιβλίο με χοντρά φύλλα για τη φύλαξη φωτογραφιών κτλ.».

[**παράγ. λ.** λευκός + παρ. επιθ. -ωμα].

λέων, -οντος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

θηλ. λέαινα, ή

λιοντάρι: λέων ὄρεσίτροφος = το λιοντάρι που βρίσκει την τροφή του στα βουνά. οἴκοι λέοντες, ἐν μάχῃ δ' ἀλώπεκες = στο σπίτι (παριστάνουν) τα λιοντάρια, στη μάχη όμως (γίνονται) αλεπούδες (δηλ. οι θρασυδειλοι άνθρωποι).

☞ παράγ. λέαινα, λεοντή «δέρμα λιονταριού», **σύνθ.** λεόπαρδος, χαμαιλέων.

NE λέων (με την ίδια σημ. στη φρ. ένας αλλά λέων «πολύ δυνατός») & λιοντάρι.

[ξένη λέξη].

λεώς, -ώ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο κοινός τύπος είναι λαός, -οῦ, ὁ συναθροισμένος κόσμος, όπως στο θέατρο ή στην εκκλησία του δήμου: ἀκούετε, λεῶ = ακούστε, κόσμο! (ο συνήθης τρόπος με τον οποίο άρχιζαν τις προκηρύξεις στην Αθήνα). δρομὺς πρὸς τὸ ἔλκειν τὸν πολὺν λεῶν = ικανός στο να παρασύρει τον πολύ κόσμο.

☞ σύνθ. λεωφόρος.

NE λαός.

[λαFός, λαός, **αβέβ. ετυμ.**].

λήγω ΡΗΜΑ

Παρατ.	έληγον
Μέλλ.	λήξω
Αόρ.	έληξα
Μέσ. ενεστ.	λήγομαι

σταματώ, τελειώνω: λήγω τοῦ βίου = τελειώνω τη ζωή μου, πεθαίνω. οὐ ποτε λήγει κινούμενον = ποτέ δε σταματά να κινείται.

☞ παράγ. λήξις, ληκτικός, **σύνθ.** ἄληκτος, καταληκτικός.

NE λήγω.

[*(σ)λήγ-, λαγ-αρός «χαλαρός» + παρ. επιθ. -ω].

λήθη, -ης, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

λησμονιά, το να ξεχνά κανείς κάτι: χρόνος λήθην ἐμποιεῖ τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων = ο χρόνος φέρνει τη λησμονιά των όσων έχουν πραγματοποιηθεί από εκείνους. ≠ μνήμη.

☞ παράγ. λήθαργος, ληθαῖος.

NE λήθη.

[δωρ. λάθα, **☞ λανθάνω**].

λήζομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	έληζόμην
Αόρ.	έλησάμην

ληηλατώ, ληστεύω: ἐκ τῆς οἰκείας γῆς ὀρμώμενοι ἐλήζοντο τοὺς ἐν τῇ νήσῳ = εξορμώντας από τη χώρα τους ληστευαν τους κατοίκους του νησιού.

☞ παράγ. ληστής, ληστής.

[*λάF-ία > ιων. ληία (= λεία) και *λάF-ιδ > ιων. ληίς, *ληίδ-ζομαι > ληίζομαι].

λήμμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. οτιδήποτε λαμβάνει κανείς. *λήμμα και ἀνάλωμα* = έσοδα και έξοδα.

2. κέρδος: *παντός λήμματος ήτων* = αυτός που δεν μπορεί να αντισταθεί στον πειρασμό οποιουδήποτε κέρδους, έστω και του πιο μικρού.

NE λήμμα «βασική λέξη λεξικού κτλ.».

[*λήβ-μα, λαμβάνω].

ληναίος, -αία, -αίων ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που ανήκει στο πατητήρι, στο ληνό.

2. τὰ Λήνια (ενν. *Ιερά*) γιορτή που γινόταν στην Αθήνα προς τιμήν του ληναίου Βάκχου (Διονύσου) και περιλάμβανε διαγωνισμούς δράματος.

3. τὸ Λήναιον ο τόπος της Αθήνας στον οποίο διεξάγονταν τα *Λήνια*: *Φερεκράτης ὁ ποιητής ἐδίδαξεν ἐπὶ Ληναίῳ Ἀγρίους* = ο Φερεκράτης ο ποιητής δίδαξε τους *Αγρίους* στο Λήναιο.

[**παράγ. λ.** **ληνός** + παρ. επίθ. -αῖος].

ληνός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

πατητήρι σταφυλιών.

παράγ. ληναῖος, Λήνια.

[**αβέβ. ετυμ.**, πιθ. ξένη λ.].

λήξις, -εως, ἡ (Α) ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

τέλος, λήξη. = τέρμα. ≠ ἀρχή.

NE λήξη.

[λήγ-ω, *λήγ-σις > λήξις].

λήξις, -εως, ἡ (Β) ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κλήρωση: *λήξις ἀρχῆς* = κλήρωση αρχόντων.

2. λήξις δίκης ή απλώς λήξις γραπτή μήνυση που υποβαλλόταν στον αρμόδιο *ἄρχοντα* (αξιωματούχο) ως το πρώτο βήμα σε ιδιωτική δίκη.

[*λήγ-σις, **λαγχάνω**].

λήρος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ανοησίες, σαχλαμάρες: *λήρος!* = ανοησίες!

• για πρόσωπα *ταῦτ' ἂν λήρον τὸν Ἐνδυμίωνα ἀποδείξειεν* = αυτά τα πράγματα θα έκαναν τον Ενδυμίωνα μια βλακεία, μια μπουρδα.

παράγ. ληρέω -ῶ, ληρώδης.

NE σύνθ. *παραλήρημα* (αρχ.).

[*λη/*λᾱ- (> λαλ-έω, λάλ-ος), *λη- + παρ. επίθ. -ρος].

ληρώδης, -ης, -ες ΕΠΙΘΕΤΟ

ανόητος, επιπόλαιος.

[**σύνθ. λ.** ληρ-ος + παρ. επίθ. -ώδης].

ληστεία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

πειρατεία ή ληστεία: *ἀπὸ ληστείας ἔζων* = ζούσαν από την πειρατεία. *πόλις ληστείας πορθομένη* = πόλη που ρημάζεται από ληστροικές επιδρομές.

NE ληστεία.

[**παράγ. λ.** *ληστε-ύω* + παρ. επίθ. -ία].

ληστεύω ΡΗΜΑ

1. είμαι πειρατής ή ληστής: *ἐλήστευον ἐν τῇ γῇ καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ* = λήστευαν στη στεριά και έκαναν πειρατικές επιδρομές στη θάλασσα.

2. με αιτ. ληστεύω, ληλατώ, κάνω ληστροικές επιδρομές: *ἐλήστευον τὴν Τροϊζηνίαν* = έκαναν ληστροικές επιδρομές στην Τροϊζηνία.

παράγ. ληστεία.

NE ληστεύω (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** *ληστής* (**σύνθ.** ληΐζω + -τής) + παρ. επίθ. -εύω].

Λητώ, -οῦς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

η μητέρα του Απόλλωνα και της Άρτεμης.

[ξένη λέξη].

λίαν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

πολύ, πάρα πολύ: *λίαν σαφῶς* = πολύ σαφώς. = πάνυ, σφοδρῶς, ἄγαν.

NE λίαν (λόγ.).

[αιτιατ. ενός ουσ. *λίᾱ «υπερβολή», *λίᾱν, πβ. *δωρεάν*].

λίθος, -ου, ὁ, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. πέτρα: *λευκὸς λίθος* = μάρμαρο.

• παροιμία: *λίθον ἔψω* = βράζω την πέτρα (δηλ. μάταια προσπαθῶ να πετύχω κάτι).

2. μεταφορικά άνθρωπος κουτός και αμόρφωτος, στουρνάρι.

3. ἡ λίθος είδος πέτρας για ειδική χρήση: *Λυδία λίθος* = πέτρα με την οποία δοκίμαζαν τη γνησιότητα του χρυσού.

παράγ. λιθάζω, λίθινος, λιθώδης, **σύνθ.** λιθοξόος, λιθοτομία, λιθόστρωτος.

NE λίθος (λόγ., με τη σημ. 1).

[**αβέβ. ετυμ.**].

λιθοτομία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

συνήθως στον πληθ. λιθοτομῆαι λατομείο: *ὄπισσους ἔλαβον κατεβίβασαν εἰς τὰς λιθοτομίας*. = όλους όσους αιχμαλώτισαν τους κατέβασαν στα λατομεία.

[**παράγ. λ.** *λιθοτόμος* + παρ. επίθ. -ία].

λικμάω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐλίκμων
Μέλλ.	λικμήσω
Αόρ.	ἐλίκμησα

χωρίζω το σιτάρι από το άχυρο μετά το αλώνισμα, λιχνίζω.

παράγ. λικμός, λίκνον, λικμητήρ.

NE λιχνίζω.

[**παράγ. λ.** *νίκνον «σειστόρο» + παρ. επίθ. -ᾱν > *νικᾱν με ανομοίωση > λικᾱν, πβ. **λιθ.** *niekóju* «σειώ»].

λιμήν, -ένος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

λιμάνι.

παράγ. λιμενίζω.

NE λιμάνι.

[*λει-, *λι, ομόρρ. με *λειμών*].

λιμός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

πεινά: λιμός ὁμοῦ καὶ λοιμός = πείνα και συγχρόνως θανατηφόρα επιδημία.

NE λιμός.

[*λει-, *λι-, λοιμός, λιμός, πβ. **λιθ.** leīnas «λεπτός», **αρχ. σλαβ.** liběny «ισχνός»].

λίνον, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. λινάρι.

2. ὅ,τι εἶναι κατασκευασμένο από λινάρι (π.χ. κλωστή, αλιευτικό δίχτυ ή ύφασμα).

††† παράγ. λινάριον, λινούδιον, λινεύω, **σύνθ.** λινόδετος, ἐκλινίζω.

NE λινάρι.

[δάνεια λέξη].

λινοῦς, -ῆ, -οῦν ΕΠΙΘΕΤΟ

ο ασυναίρετος τύπος είναι λίνεος καμωμένος από λινάρι, λινός.

NE λινός & ουσ. το λινό.

[**παράγ. λ.** λίν-ον + παρ. επίθ. -εος].

λιπαρέω -ῶ ΡΗΜΑ

1. επιμένω, ζητώ κάτι επίμονα: μὴ λιπάρει τῇ πόσει = μην επιμένεις στο ποτό (μη συνεχίζεις να πίνεις).

2. θερμοπαρακαλώ, εκλιπαρώ: γλίσχος γενοῦ λιπαρῶν = γίνε φορτικός παρακαλώντας τον (παρακάλεσε τον επίμονα, φορτικά).

††† παράγ. λιπαρής «που επιμένει», λίπτω «επιθυμώ».

NE σύνθ. εκλιπαρώ.

[**παράγ. λ.** *λιπαρός (που δε διασώθηκε υπό την πίεση του ομόηχου λιπαρός «παχύς») + παρ. επίθ. -έω, πβ. **σλοβακικό** lipieti «επιθυμώ σφοδρά»].

λιπαρής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που ακούραστα και επίμονα ασχολείται με κάτι: λιπαρής εἶμι περὶ αὐτοῦ = ασχολούμαι επίμονα με το θέμα αυτό.

2. αυτός που παρακαλεί με πολλή επιμονή.

• επίρρημα λιπαρῶς με ενδιαφέρον και υπομονή: λιπαρῶς ἔχω ἀκούειν = θέλω πολύ να ακούσω.

[*λιπαρός, **☞** λιπαρέω].

λιπαρός, -ά, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	λιπαρότερος
Υπερθετικός	λιπαρότατος

1. αυτός που γυαλίζει, λάμπει, γιατί είναι αλειμμένος με λάδι ή λίπος, όπως συνήθιζαν οι αρχαίοι να περιποιούνται το σώμα τους: λιπαρός χωρεῖ ἐκ βαλανείου = φεύγει από το λουτρό και το κορμί του γυαλίζει.

2. για πράγματα λαμπερός: λιπαρὰ καλύπτρα = λαμπερό κεφαλομάντιλο.

NE λιπαρός «άλουστος, άπλυτος».

[**παράγ. λ.** επίρρ. λίπα «με λίπος, πλουσιοπάροχα» + παρ. επίθ. -ρός, πβ. **αρχ. ινδ.** limprāti «αλείφω»].

λιτανεύω ΡΗΜΑ

παρακαλώ, ικετεύω: Λυσίμαχος ὁ ἵππαρχος ἀπέσφαξε αὐτοὺς πολλὰ λιτανεύοντας = ο Λυσίμαχος, ο αρχηγός του ιππικού, τους έσφαξε, αν και τον ικέτευαν έντονα.

παράγ. λιτανεία «παραάκληση».

NE λιτανεύω «περιφέρω εικόνα, οστά αγίου κτλ. σε θρησκευτική τελετή».

[**παράγ. λ.** λιτανός «ικέτης» (< **παράγ. λ.** λιτή + -ανός) + παρ. επίθ. -εύω].

λίχνος, -η, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	λιχνότερος
Υπερθετικός	λιχνότατος

λαίμαργος, λιχούδης.

[**παράγ. λ.** *λίχ- (λείχω) + παρ. επίθ. -νος].

λογάς, -άδος, ὁ & ἡ ΕΠΙΘΕΤΟ

επίλεκτος, διαλεκτός: ἐτάξαντο Ἀργείων χίλιοι λογάδες = παρατάχτηκαν για να πολεμήσουν χίλιοι επίλεκτοι στρατιώτες από τους Αργείους.

††† παράγ. λογάδην «επιλεκτικά, με επιλογή».

[**παράγ. λ.** λέγ-ω «διαλέγω» + παρ. επίθ. -άς, για την ετεροίωση ε-ο πβ. λόγ-ος < λέγ-ω].

λογίζομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐλογιζόμην
Μέλλ.	λογιοῦμαι
Αόρ.	ἐλογισάμην
Παρακ.	λελόγισμαι
Παθ. αόρ.	ἐλογίσθην

1. λογαριάζω, υπολογίζω με αριθμητικές πράξεις: οὐκ ἐπίσταται λογίζεσθαι = δεν ξέρει να λογαριάζει.

• παθ. φωνή λογίζομαι υπολογίζομαι: οἱ ὄπλιται ἐλογίσθησαν οὐκ ἐλάττους τῶν δισμουρίων = οι στρατιώτες υπολογίστηκαν όχι λιγότεροι από είκοσι χιλιάδες.

2. υπολογίζω μια κατάσταση, σκέπτομαι: λογιζόμενοι καταμανθάνομεν ὅπη ἕκαστα συμφέροι = αφού λογαριάσουμε τα πράγματα, καταλαβαίνουμε ποιο είναι το συμφέρον μας σε κάθε περίπτωση. τὰ ξυμφέροντα λογίζομαι = λογαριάζω το συμφέρον μου.

3. θεωρώ, λογαριάζω ότι...: Λύσανδρος λογισάμενος ὅτι οἶόν τε εἶη ταχὺ ἐκπολιορκῆσαι αὐτούς... = ο Λύσανδρος λογαριάζοντας ότι ήταν δυνατό γρήγορα να τους πολιορκήσει...

4. συμπεραίνω: ἐκ τούτων τῶν λόγων τοιόνδε τι λογίζομαι συμβαίνειν = από αυτές τις συζητήσεις συμπεραίνω ότι κάτι τέτοιο συμβαίνει.

††† παράγ. λογισμός, λογιστής, λογιστήριο.

ΝΕ λογίζομαι «θεωρούμαι» (πβ. σημ. 3).
[λόγος + παρ. επίθ. -ίζομαι].

λογικός, -ή, -όν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	λογικώτερος
Υπερθετικός	λογικώτατος

1. αυτός που έχει σχέση με το λόγο (την ομιλία) και, ειδικότερα, με την ευγλωττία: *ἀγῶνες λογικοί* = διαγωνισμοί ευγλωττίας.

2. αυτός που έχει σχέση με τη λογική, λογικός: *λογικοί συλλογισμοί* (αντίθ. *ρητορικοί*). ≠ ἄλογος.

παράγ. λογική.

ΝΕ λογικός (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** λόγος + παρ. επίθ. -ικός].

λογισμός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. υπολογισμός (με αριθμούς): *ἐν λογιῶν ἁμαρτάνω* = κάνω λάθος στον υπολογισμό.

2. υπολογισμός (χωρίς αριθμούς), συλλογισμός, σκέψη: *οὐ τοῦ ξιμφέροντος λογιῶν τοὺς ανθρώπους ὠφελοῦμεν* = δεν ωφελοῦμε τους ανθρώπους από υπολογισμό αυτού που μας συμφέρει. *μετὰ λογιῶν πάντα πράττουσιν* = όλα τα κάνουν (ενεργούν πάντοτε) έπειτα από σκέψη.

ΝΕ λογισμός «σκέψη».

[**παράγ. λ.** λογίζομαι + παρ. επίθ. -μός].

λογογράφος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ως *λογογράφος* ο Θουκυδίδης χαρακτηρίζει τους πρώιμους Έλληνες ιστορικούς.

2. αυτός που έχει ως επάγγελμα να γράφει δικανικούς λόγους για λογαριασμό άλλων.

παράγ. λογογραφία.

[**σύνθ. λ.** λόγος + γράφω].

λόγος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. τα λόγια, οι λέξεις, με τις οποίες εκφράζουμε τις σκέψεις μας: *ψευδεῖς λόγοι* = ψεύτικα λόγια. *μὴ λόγους λέγε* = μη λες λόγια (του αέρα). *ἔργω καὶ οὐ λόγῳ* = με έργα και όχι με λόγια.

• *ὡς εἶπεν λόγῳ* = με μια λέξη, με λίγα λόγια.

2. ομιλία ή συνομιλία, συζήτηση: *Πρωταγόρας ἰκανὸς μακροὺς λόγους καὶ καλοὺς ποιεῖν* = ο Πρωταγόρας είναι ικανός να κάνει μεγάλες και ωραίες ομιλίες. *εἰς λόγους ἔρχομαι* = έρχομαι σε διαπραγματεύσεις με κάποιον.

• *λόγον δίδωμι τινι* = δίνω σε κάποιον το λόγο, δηλ. την άδεια να μιλήσει.

3. ό,τι λέγεται σχετικά με κάποιον ή κάτι, η φήμη: *λόγος κακός* = κακή φήμη. *λόγος ἐστί/ἔχει* = λέγεται.

4. διήγηση, ιστορία (αληθινή ή φανταστική): *λόγοι οὐς ἤκουσα* = διηγήσεις που άκουσα. ὦ Σώκρατες, *ῥαδίως σὺ, ἂν ἐθέλῃς, λόγους ποιεῖς* = Σωκράτη, εσύ, αν θέλεις, εύκολα πλάθεις ιστορίες.

• πεζός λόγος: *ἐν λόγῳ ἢ ἐν ποιήσει*.

5. το λογικό, η σκέψη: *ὁ ὀρθὸς λόγος* = η ορθή σκέψη. *μετὰ λόγου/κατὰ λόγον* = σύμφωνα με τη λογική. *ὁ λόγος αἰρεῖ* = η λογική αποδεικνύει.

6. η εκτίμηση που τρέφω για κάποιον ή κάτι: *οὐδένα λόγον ποιούμαι τινος* = δε λογαριάζω κάποιον καθόλου. *οἱ ἐν μικρῷ λόγῳ ὄντες* = αυτοί που πολύ λίγο υπολογίζονται.

7. το να δίνω λογαριασμό, εξηγήσεις για κάτι: *ἠνάγκασαν αὐτὸν παρασχεῖν λόγον τῶν εἰρημένων* = τον υποχρέωσαν να δώσει εξηγήσεις πάνω σ' αυτά που είχε πει.

8. σχέση, αναλογία: *κατὰ λόγον τῆς δυνάμεως* = ανάλογα με τη δύναμή του.

παράγ. λογικός, λογική, λογίζομαι, λογισμός, **σύνθ.** λογογράφος, λογοποιός, ἄλογος, ἀνάλογος, διάλογος, ἐπίλογος, παράλογος.

ΝΕ λόγος (με τις σημ. 1, 2, 5, 7).

[λέγω, με ετεροίωση ε > ο].

λοιδορέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐλοιδορῶν
Μέλλ.	λοιδορήσω
Αόρ.	ἐλοιδορήσα
Παρακ.	λελοιδορήκα
Μέσ. & παθ. μέλλ.	λοιδορήσομαι
Μέσ. & παθ. αόρ.	ἐλοιδορησάμην & ἐλοιδορήθην
Παθ. παρακ.	λελοιδορημαι

1. εξυβρίζω: *οἱ ἄλλοι στρατιῶται παῖουσι καὶ λοιδοροῦσι τὸν Σωτηρίδαν* = οι άλλοι στρατιώτες χτυπούν και βρίζουν το Σωτηρίδα.

2. μαλώνω, επιπλήττω.

3. στη μέση φωνή με τον παθ. αόρ. με ενεργ. σημ. *λοιδοροῦμαι* τινι *εξυβρίζω* κάποιον.

παράγ. λοιδοριστής «υβριστής», λοιδορός «υβριστικός», λοιδορία.

ΝΕ λοιδορώ (με τη σημ. 1).

[**αβέβ. ετυμ.**, ίσως *λοῖδος «παιχνίδι» (πβ. **λατ.** *lūdus* και *λίξει* (= *παίζει*) > *λοιδόλης > *λοιδόρης «που περιπαίζει, υβρίζει» + -έω].

λοιμός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μολυσματική, μεταδοτική, θανατηφόρα ασθένεια.

[συγγ. με *λιμός*, ☞ *λιμός*].

λοιπός, -ή, -όν ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που υπολείπεται, ο υπόλοιπος: *αἱ λοιπαὶ νῆες / αἱ λοιπαὶ τῶν νεῶν* = τα υπόλοιπα καράβια. *ὁ λοιπὸς χρόνος* = το μέλλον.

• για χρόνο *τοῦ λοιποῦ (χρόνου)* = στο μέλλον, στο εξής.

• ως ουσιασ. *τὸ λοιπόν / τὰ λοιπά* = το υπόλοιπο. *οἱ λοιποὶ* = οι υπόλοιποι.

ΝΕ λοιπός.

[λείπω, με ετεροίωση ε > ο].

Λοξίας, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

επίθετο του θεού Απόλλωνα.

[*λεχ, *λοχ- (πβ. λέχ-ριος «πλάγιος») + παρ. επιθ. -σός > λοξός «αμφίσημος» (από την ασαφή γλώσσα των χρησμών)].

λούω & λώ ΡΗΜΑ

Μέσ. ενεστ.	λουῖμαι
Μέσ. παρατ.	ἐλούμην
Μέσ. μέλλ.	λούσομαι
Μέσ. αόρ.	ἐλουσάμην
Παθ. παρακ.	λέλουμαι & μεταγεν. λέλουσμαι

1. πλένω το σώμα κάποιου.

2. μέση φωνή λουῖμαι πλένω το σώμα μου, πλένομαι, κάνω μπάνιο: ἐξ βαλανείου ἦλθε λουσόμενος = πήγε στα δημόσια λουτρά, για να πλυθεί.

παράγ. λουτρόν.

ΝΕ λούζω «πλένω τα μαλλιά».

[*λόφω, ομόρρ. με **λατ.** lavō].

λόφος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ύψωμα γης, λόφος.

2. α. λοφίο της περικεφαλαίας: λευκοὶ ἵπποι λοφοὶ = λευκά λοφία από τρίχες αλόγων.

β. λοφίο στο κεφάλι πουλιού: λόφος ἀλεκτρούνης = το λοφίο του πετεινού.

παράγ. λόφιον, λοφίδιον, **σύνθ.** γεώλοφος.

ΝΕ λόφος (με τη σημ. 1).

[**αβέβ. ετυμ.**].

λοχαγέω -ῶ ΡΗΜΑ

εύχρηστο μόνον στον ενεστ.

διοικῶ λόχο.

[ιων. λοχηγέω, **παράγ. λ.** δωρ. λοχαγός (**σύνθ.** λόχος + ἡγέομαι, δωρ. *ἄγέομαι) + παρ. επιθ. -εῶ].

λοχάω -ῶ ΡΗΜΑ

ποιητικό, στους αττ. πεζογράφους σπάνιο και μόνο στον ενεστ.

παραμονεύω, στήνω ενέδρα: λοχήσας πρὸς τῆ πόλει πολλοὺς διέφθειρε = αφού έστησε ενέδρα κοντά στην πόλη, σκότωσε πολλούς.

ΝΕ πβ. το σύνθ. ελλοχεύω «στήνω ενέδρα».

[**παράγ. λ.** & **λόχος** «ενέδρα» + -άω].

λόχος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ενέδρα.

2. σώμα ανδρῶν που στήνουν ενέδρα, και κατ' επέκταση τμήμα στρατού.

παράγ. λοχάω-ῶ, λοχίτης «συστρατιώτης».

ΝΕ λόχος «τμήμα στρατού» (από τη σημ. 2).

[*λεχ-, *λοχ- (< λέχομαι «ενεδρεύω», & **λέχος**)].

Λύκειον, -εῖου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

γυμναστήριο στην αρχαία Αθήνα, που βρισκόταν κοντά στο ναό του Λυκείου Απόλλωνα.

παράγ. λύκειος.

ΝΕ λύκειο (εκπαιδευτικό ίδρυμα).

[ουσιαστικοπ. του ουδ. του επιθέτου του Απόλλωνα **Λύκειος**, & **Λύκειος**].

λύκειος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που έχει σχέση με το λύκο: **λύκειος** δορά = δέρμα λύκου.

[λύκος + παρ. επιθ. -ειος].

Λύκειος, -εῖου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

επίθετο του θεού Απόλλωνα.

[**Λυκία** + παρ. επιθ. -ειος, που κατάγεται από τη Λυκία].

λυμαίνομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐλυμαινόμην
Μέλλ.	λυμανοῦμαι
Αόρ.	ἐλυμηνάμην
Παρακ.	λελύμασμαι

βλάπτω, κακοποιῶ κάποιον ή καταστρέφω κάτι: ἡ νόσος λυμαίνεται τὸ σῶμα. = φθείρω.

παράγ. λυμαντικός, λυμεών.

ΝΕ λυμαίνομαι.

[λύμα, -ατος, τὸ «λέρα που απομακρύνεται με την πίεση νερού» + παρ. επιθ. -αίνομαι < *-άνομαι].

λύμη, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

βλάβη, κακοποίηση ή καταστροφή: ἐγένετο μεγάλη λύμη τῆ πόλει = έγινε μεγάλη καταστροφή στην πόλη.

[λύμα, τό, πβ. **λατ.** polluō «ρυπαίνω», & **λυμαίνομαι**].

λυπέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐλύπουν
Μέλλ.	λυπήσω
Αόρ.	ἐλύπησα
Παρακ.	λελύπηκα
Παθ. ενεστ.	λυποῦμαι
Παθ. παρατ.	ἐλυπούμην
Παθ. μέλλ.	λυπηθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐλυπήθην
Παθ. παρακ.	λελύπημαι

1. στενοχωρῶ, λυπῶ, δυσαραεστώ, ενοχλώ (ψυχικά): ἐλύπει αὐτὸν ἡ χώρα πορθομένη = τον λυπούσε η καταστροφή της χώρας.

2. ενοχλώ κάποιον (σωματικά): θώρακες μὴ λυποῦντες ἐν τῆ χρεία = θώρακες που δεν ενοχλούν στη χρήση (όταν τους φορούν). τὸ παιδίον ἐβόα ὑπὸ τῆς θεραπαίνης λυπούμενον = το παιδί έκλαιγε, καθώς η υπηρέτρια το ενοχλούσε.

3. για ιππικό και άλλα ελαφρώς οπλισμένα στρατεύματα βλάπτω, παρενοχλώ (το στράτευμα με συνεχείς επιθέσεις): οἱ ἱππεῖς τῶν Συρακοσίων ἦκιστ' ἂν αὐτοὺς λυπήσειαν = ...ελάχιστα θα μπορέσουν να τους παρενοχλήσουν. ληστὰι

την χώραν ἐλύπουν = οι ληστές ἐβλαπταν τη χώρα (με τις επιδρομές τους).

ΝΕ λυπώ (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** λύπη + παρ. επίθ. -έω].

λύπη, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. πόνος του σώματος.

2. πόνος της ψυχής, λύπη. ≠ χαρά.

παράγ. λυπηρός, λυπέω -ῶ, **σύνθ.** ἄλυπία.

[*λευπ-, *λυπ- «κομματιάζω, σχίζω», πβ. **λιθ.** lūpti «ξεφλουδιζώ, γδέρνω»].

λυπηρός, -ά, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που προκαλεί πόνο ή στενοχώρια. = θλιβερός.

2. δυσάρεστος: ἐγένοντο λυπηροὶ τοῖς ξυμμάχοις = έγιναν δυσάρεστοι στους συμμάχους. ≠ ἡδύς.

[**παράγ. λ.** λύπη + παρ. επίθ. -ηρός].

λύσις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. λύσιμο, απαλλαγή, απελευθέρωση από κάτι: αὐτῶν λύσις δεσμῶν = η απαλλαγή αυτών από τα δεσμά.

2. χωρισμός: λύσις καὶ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος.

3. διάλυση: πολιτείας λύσις.

ΝΕ λύση (με τη σημ. 1 και άλλες σημ.).

[**παράγ. λ.** λύω + παρ. επίθ. -σις].

λυσιτελέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐλυσιτέλουν
Αόρ.	ἐλυσιτέλησα

ωφελῶ: λυσιτελεῖ ἡμῖν ἡ ἀλλήλων δικαιοσύνη καὶ ἀρετὴ = μας ωφελεῖ η αμοιβαία δικαιοσύνη και αρετή. ≠ βλάπτω.

• απρόσωπο λυσιτελεῖ ωφελεί, συμφέρει: οὐ λυσιτελεῖ (ἡμῖν) εἰς τοσοῦτον προΐεναι κίνδυνον = δε μας συμφέρει να αναλάβουμε τόσο κίνδυνον.

ΝΕ λυσιτελώ.

[**παράγ. λ.** λυσιτελής + παρ. επίθ. -έω].

λυσιτελής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	λυσιτελέστερος
Υπερθετικός	λυσιτελέστατος

ωφέλιμος: οὐδέποτε λυσιτελέστερον ἀδικία δικαιοσύνης = σε καμιά περίπτωση δεν είναι πιο ωφέλιμη η αδικία από τη δικαιοσύνη. ≠ ἐπιβλαβής.

ΝΕ λυσιτελής (λόγ.).

[**σύνθ. λ.** λυσι- (λύω) + τέλος «κέρδος», που φέρνει κέρδος].

λύτρον, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

τα χρήματα που δίνονται για την απελευθέρωση ομήρου, λύτρα: λύτρα ἀνδρῶν αἰχμαλώτων ἀποδίδωμι = πληρώνω λύτρα για τους αιχμαλώτους.

παράγ. λυτρῶ, λυτρῶσις, λυτρῶτης.

ΝΕ λύτρα (μόνο στον πληθυντικό αριθμό).

[**παράγ. λ.** λύ-ω + παρ. επίθ. -τρον].

λύχνος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

λυχνάρι: λύχνον ἄπτω = ανάβω το λυχνάρι.

παράγ. λυχνίον, λυχνία «λυχνοστάτης»,

σύνθ. λυχνέλαιον, λυχνοποιός, λυχνοπώλης.

ΝΕ λυχνάρι.

[*λυκσ-νος, *λυκ-, από *λευκ- (λευκός), πβ.

αρχ. πρωσ. Ioukpos (πληθ.) «άστρα»].

λύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔλυον
Μέλλ.	λύσω
Αόρ.	ἔλυσα
Παρακ.	λέλυκα
Υπερσ.	ἐλελύκειν
Μέσ. μέλλ. με μέση ή κάποτε παθ. σημ.	λύσομαι «θα λύσω» ή «θα λυθῶ»
Μέσ. αόρ.	ἐλυσάμην
Μέσ. παρακ.	λέλυμαι
Παθ. μέλλ.	λυθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐλύθην
Παθ. παρακ.	λέλυμαι
Παθ. υπερσ.	ἐλελύμην

1. λύνω, χαλαρώνω: λύω ζωστήρα = λύνω το ζωστήρα. λύω ἱστία = χαλαρώνω τα πανιά του πλοίου.

2. ελευθερώνω: λύω τινὰ δεσμῶν = ελευθερώνω κάποιον από τα δεσμά του.

3. διαλύω, διασκορπίζω ένα σύνολο ανθρώπων: λύω ἀγοράν = διαλύω τη συνέλευση. ἐλύθη ἡ στρατιά = διασκορπίστηκε ο στρατός.

4. δίνω τέλος σε κάτι: λύω φόβον = παύω να φοβάμαι. λύω βίον = πεθαίνω.

• ακυρώνω, καταργώ: λύω τὰς σπονδάς = ακυρώνω τη συμφωνία.

παράγ. λυτός, λύτρον, λύσις, **σύνθ.** λυσιτελής, λυσιτελῶ, λυσιζωνος, Λυσίμαχος.

ΝΕ λύνω (με τις σημ. 1, 2 και άλλες σημ.).

[*λυ-, πβ. **λατ.** Iuō «αποπληρώνω», **αρχ. ινδ.** Iunáti «τεμαχίζω»].

λωβῶμαι -ῶμαι ΡΗΜΑ

Μέλλ.	λωβήσομαι
Αόρ.	ἐλωβήσάμην
Παθ. αόρ.	ἐλωβήθην
Παθ. παρακ.	λελώβημαι

βλάπτω, κακομεταχειρίζομαι κάποιον ή κάτι: λωβῶμαι τοὺς νέους/τοὺς ἐπιεικεῖς/τὴν πόλιν = διαφθείρω τους νέους/τους καλούς/την πόλη.

[**παράγ. λ.** λῶβη + παρ. επίθ. -ῶμαι].

λώβη, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

βλάβη, κακοποίηση: οὔτοι φανερά ἐστι λῶβη καὶ διαφθορά τῶν συγγιγνομένων = αυτοί

(δηλ. οι σοφιστές) είναι φανερή βλάβη και διαφθορά όσων τους πλησιάζουν.

παράγ. λωβάομαι-ῶμαι, λωβητής.

[*σλωβ-, «πιέζω, βασανίζω», πβ. **λιθ.** slogà «μαστίγιο»].

λωποδυτέω -ῶ ΡΗΜΑ

1. κλέβω τα ρούχα (συνήθως λουομένου ή ταξι-διώτη).

2. γενικά κλέβω, ληστεύω.

[**παράγ. λ.** λωποδύτης + παρ. επίθ. -έω].

λωποδύτης, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. αυτός που κλέβει ρούχα (συνήθως λουομέ-νου).

2. γενικά κλέφτης, ληστής.

NE λωποδύτης (με τη σημ. 2).

παράγ. λωποδυτέω.

[**σύνθ. λ.** λῶπος, τό (= λῶπη «είδος πανωφο-ριού») + *δυτ- (δύομαι «φορώ») + παρ. επίθ. -ης > λωποδύτης «που ενδύεται τα ρούχα των άλλων (και φεύγει)»· για το λῶπος η ρίζα είναι *λωπ-, *λεπ- (πβ. λέπω «ξελεπίζω, ξε-φλουδίζω»)].

λωφάω -ῶ ΡΗΜΑ

Μέλλ.	λωφήσω
Παρακ.	λελώφηγα

1. ξεκουράζομαι, ησυχάζω: λωφᾶ ἡ ψυχὴ τῆς ὀδύνης καὶ γέγηθεν = η ψυχή ησυχάζει από τον πόνο και χαίρεται.

2. υποχωρώ: λωφᾶ τὸ νόσημα = υποχωρεί η αρρώστια.

παράγ. λωφήσις «παύση, λήξη».

NE λουφάζω (με τη σημ. 2).

[**αβέβ. ετυμ.**, ίσως συγγεν. με ἐλαφρός].

λῶφον, λῶφον, λῶφον ΕΠΙΘΕΤΟ

συγκριτικός βαθμός του ☞ **ἀγαθός**

1. πιο επιθυμητός, προτιμότερος, πιο ευχάρι-στος, καλύτερος: τὸ φρονεῖν καὶ τὸ νοεῖν τῆς ἡδονῆς ἀμείνω καὶ λῶφον = η φρόνηση και η νόηση είναι καλύτερα και προτιμότερα από την ηδονή.

2. λῶστος, -η, -ον (υπερθετικός βαθμός του ☞ **ἀ-γαθός**) άριστος: ὃ λῶστε Πῶλε! = καλέ μου φί-λε, Πῶλε! = ὃ βέλτιστε.

[*λω- (< λῶ «θέλω») + συγκριτικό επίθ. -ίων].

M

M, μ, μῦ, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το δωδέκατο γράμμα του ελληνικού αλφαβή-του.

• ως αριθμητικό σύμβολο: μ' = 40, αλλά μ = 40.000.

μὰ ΜΟΡΙΟ

χρησιμοποιείται σε διαβεβαιώσεις ή όρκους και συντάσσεται με αιτιατική μα: καὶ μὰ τὸν Δία. οὐ μὰ τὸν Δία = μα το Δία, όχι.

μαγγανεύω ΡΗΜΑ

χρησιμοποιώ μαγικά τεχνάσματα, εξαπατάω: ὁ βάσκανος οὗτος μαγγανεύει καὶ τοὺς νο-σοῦντας φησὶν ἰᾶσθαι = αυτός εδώ ο μάγος εξαπατά και ισχυρίζεται ότι θεραπεύει τους αρρώστους.

παράγ. μαγγανεία «μαγεία», μαγγάνευμα, μαγγανευτής.

[**παράγ. λ.** μάγγανον «μέσο με το οποίο μαγεύ-ουμε τους άλλους» {αβέβ. ετυμ., ίσως από ρίζα *μεγγ- (*μενγ-) + παρ. επίθ. -ανον, **IE** *meng, πβ. **ιρλ.** meng «απάτη»} + παρ. επίθ. -εύω].

μάγειρος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αυτός που σφάζει ζώα, κρεοπώλης και μάγει-ρος (αυτές τις ιδιότητες τις συγκέντρωνε συχνά το ίδιο πρόσωπο).

παράγ. μαγειρεῖον, μαγειρικός, μαγειρεύω, **σύνθ.** ἄρχιμάγειρος.

NE μάγειρας (με την γ' μόνο ιδιότητα).

[ίσως μακεδον. λέξη, συγγεν. με το μάχαιρα].

μᾶζα, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κριθαρένιο ψωμί: ἄρτοι καὶ μᾶζαι = ψωμιά από σιτάρι και ψωμιά από κριθάρι.

NE μᾶζα (λ.χ. ζυμαριού, και με άλλες σημ.).

[*μαγ- (μαγ-ῆναι αόρ. του μᾶσσω «ζυμώνω») + παρ. επίθ. -ja > μᾶζα].

μάθημα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. μάθημα: τὰ παθήματα γέγονε μαθήματα = τα παθήματα έγιναν μαθήματα.

2. συχνά στον πληθ. μάθηση, γνώση: μαθημά-των φρόντιζε μᾶλλον χρομμάτων = να ενδια-φέρεσαι πιο πολύ για τη γνώση παρά για τα χρήματα.

3. τα μαθηματικά.

NE μάθημα (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** *μαθη- (με-μάθη-κα < μανθάνω) + παρ. επίθ. -μα].

μαθηματικός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που αγαπά τη μάθηση, φιλομαθής.

2. επιστημονικός, ιδίως μαθηματικός: ἡ μαθη-ματικὴ ἐπιστήμη. ὁ μαθηματικός (ως ουσιαστι-κό).

NE μαθηματικός (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** μάθημα (γεν. μαθήματ-ος) + παρ. επίθ. -ικός].

μαθητικός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	μαθητικώτερος
Υπερθετικός	μαθητικώτατος

μαθητικός τινος ευνοϊκά διατεθειμένος προς τη μάθηση κάποιου πράγματος.

NE μαθητικός (λόγ.).

[**παράγ. λ.** μαθητής + παρ. επίθ. -ικός].

μαῖα, μαίας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μαμή: οὐκ ἀκήκοας ὡς ἐγὼ εἰμι νίδς μαίας, Φαιναρέτης; = δεν έχεις ακούσει ότι είμαι (ε-γώ ο Σωκράτης) γιος μαμής, της Φαιναρέτης;

‡ **παράγ.** μαιεύομαι, μαιεύσις, μαιευτική.

NE μαῖα.

[*μα- (μη- της παιδικής γλώσσας) + παρ. επίθ. -ια > μαῖα, συγγεν. με μᾶμμη, μήτηρ].

μαιευτικός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που έχει σχέση με την τέχνη της μαίας, της μαμής.

2. ἡ μαιευτική (τέχνη) ἡ διαλογικὴ μέθοδος του Σωκράτη, μέσω της οποίας βοηθούσε τους συνομιλητές του να εξωτερικεύσουν γνώσεις που κατείχαν χωρίς να το συνειδητοποιούν.

NE μαιευτικός (με τις σημ. 1, 2).

[**παράγ. λ.** *μαιευτής (πβ. ὅμως μαιεύτρια < μαιεύομαι) + παρ. επίθ. -ικός].

Μαιμακτηριών, -ῶνος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο πέμπτος μήνας του αττικού έτους, από 15 Οκτωβρίου έως 15 Νοεμβρίου.

[**Μαιμάκτης, ὁ** (επίθετο του Διός) + παρ. επίθ. -ιών, ρ. μαιμάσσω και μαιμάω «είμαι οργισμένος», συγγεν. με μαίομαι χωρίς σαφή ε-τυμ.].

μαίνομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐμαινόμεν
Μέλλ.	μανήσομαι & μανοῦμαι
Μέσ. αόρ.	ἐμηνάμην
Παρακ. αμετ., με σημ. ενεστ.	μέμνηνα «είμαι σε κατάσταση μανίας»
Παθ. αόρ.	ἐμάνην
Παθ. παρακ.	μεμάνημαι

βρίσκομαι σε κατάσταση μανίας, τρέλας: μαίνομαι καὶ παραπαίω = είμαι τρελός και ανισόρροπος. μαίνεται τόλμη = είναι τρελός από την αλόγιστη τόλμη.

‡ **παράγ.** μαινάς (ἡ), σύνθ. ἐκμαίνομαι, ὑπερμαίνομαι, ἐμμανής, φρενομανής.

NE μαίνομαι.

[*μαν- + παρ. επίθ. -ιομαι > μαίν-ομαι, συγγεν. με αρχ. ινδ. mányate «σκέπτομαι», αρχ. σλαβ. mīnēti «σκέπτομαι»].

μάκαρ, -αρος, ὁ, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

στον πληθ. οἱ μάκαρες

οι νεκροί, που απολαμβάνουν απόλυτη ευτυχία, μακαριότητα: μακάρων νῆσοι (στα νησιά αυτά πίστευαν ότι μετέβαιναν μετά το θάνατό τους οι ήρωες και άλλα πρόσωπα άξια να απολαύσουν μακαριότητα).

‡ **παράγ.** μακαρίτης, μακαρίζω, μακάριος, μακαριότης.

[**αβέβ. ετυμ.**].

μακαρίζω ΡΗΜΑ

καλοτυγχίζω, συγχαίρω: μακαρίζω τινά τινός = καλοτυγχίζω κάποιον για κάτι. μακαρίζομεν ὑμῶν τὸ ἀπειρόκακον = σας καλοτυγχίζουμε για την αγαθοσύνη σας (ειρωνικά).

‡ **παράγ.** μακαριστός, μακαρισμός.

NE μακαρίζω.

[**παράγ. λ.** μάκαρ + παρ. επίθ. -ίζω].

μακάριος, -ία & -ιος, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	μακαριώτερος
Υπερθετικός	μακαριώτατος

1. ευλογημένος, ευτυχισμένος: σοφοί τε καὶ μακάριοι ἄνδρες.

2. πλούσιος, σε κατάσταση ευημερίας.

3. για νεκρό μακαρίτης.

NE μακάριος (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** μάκαρ + παρ. επίθ. -ιος].

μακαριστός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	μακαριστότερος
Υπερθετικός	μακαριστότατος

αυτός που θεωρείται καλότυχος, που τον καλοτυγχίζουν: μακαριστός ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων = καλοτυγχίζεται από όλους τους ανθρώπους.

NE μακαριστός.

[**παράγ. λ.** μακαρίζω + παρ. επίθ. -τός].

μακρῶν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. τοπικά μακριά: μὴ ἀπέλθης μακρῶν = μην πας μακριά.

2. χρονικά πολύ χρόνο: τί οὖν συνέβη μετὰ ταῦτ' εὐθύς, οὐκ εἰς μακρῶν; = τι συνέβηκε λοιπόν αμέσως έπειτα από αυτά, όχι πολύ χρόνο αργότερα;

NE μακρῶν (λόγ., με τη σημ. 1).

[**μακρός, μακρῶν** (ενν. ὁδόν)].

μακρηγορέω -ῶ ΡΗΜΑ

μιλώ για ένα θέμα με λεπτομέρειες ή για πολλή ώρα: ἐγὼ τὰ μὲν κατὰ πολέμους ἔργα, ...μακρηγορεῖν ἐν εἰδόσιν οὐ βουλόμενος, ἔασσω = εγώ θα παραλείψω ό,τι έχει σχέση με τα πολεμικά κατορθώματα (των Αθηναίων), γιατί δε θέλω να πω πολλά πράγματα σε ανθρώπους που τα γνωρίζουν.

NE μακρηγορώ.

[**παράγ./σύνθ.** μακρά (ουδ. πληθ.) + ἀγορ-εύω + παρ. επίθ. -έω, όπου στη σύνθεση α + α > η].

μακρόθεν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

από μακριά.

NE στη λόγ. φρ. *εκ του μακρόθεν*.

[**παράγ. λ.** μακρός, -όν + παρ. επίθ. -θεν].

μακρός, -ά, -όν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	μακρότερος & μάζων
Υπερθετικός	μακρότατος & μήκιστος

A. τοπικά **1.** αυτός που έχει μεγάλο μήκος, μακρύς: *μακρὰ ὁδός* = μακρύς δρόμος. ≠ βραχύς «που έχει μικρό μήκος, κοντός».

2. αυτός που βρίσκεται μακριά, μακρινός: *μακρὰ ἀποικία*.

3. γενικά μέγας: *ἐλπίζω μακρότερα τῆς δυνάμεως* = έχω ελπίδες μεγαλύτερες από τη δύναμή μου.

4. ως επίρρημα μακρῶ πολύ, κατά πολύ: *μακρῶ πρόωτος*.

B. χρονικά **1.** αυτός που διαρκεί πολύ: *μακρὰ νύξ* = μεγάλη, μακριά νύχτα. *μακρὸς βίος* = ζωή πολλών χρόνων.

• αυτός που, επειδή διαρκεί πολύ, καταντά ενοχλητικός: *μακροὶ λόγοι*.

2. ως επίρρημα διὰ μακρῶν λεπτομερώς.

παράγ. μακρός, μακρύνω, μακρᾶν (ενν. ὁδόν), **σύνθ.** μακρόβιος, μακρολόγος.

NE μακρός (λόγ.), μακρύς (με σημ. A1, B1), φρ. διὰ μακρῶν (με σημ. B2).

[*μακ- (δωρ. *mākos* = *mīkos*) + παρ. επίθ. -ρός, συγγεν. με μακ-εδνός «υψηλός», Μακεδών].

μάλα ΕΠΙΡΡΗΜΑ

Συγκριτικός	μᾶλλον
Υπερθετικός	μάλιστα

1. πολύ ή πάρα πολύ: *μάλα ἀσμένως* = πολύ ευχαρίστως. *μάλα δὴ πρεσβύτης* = πολύ γέρος.

2. σε απαντήσεις ναι, βεβαίως: *Σωκράτης: ἄρ' οὐκ ἰσόθεον ἡγεῖται αὐτόν; Φαῖδρος: Καὶ μάλα.* = Σ.: Ἄραγε, δε θεωρεῖ τον εαυτό του ἴσο με τους θεούς; Φ.: Ναί.

[*μαλ- + παρ. επίθ. -α (λ.χ. *τάχιστ-α*), συγγεν. με λατ. *mel-ior* «βελτίων», λιθ. *milns* «πολύ»].

μάλιστα ΕΠΙΡΡΗΜΑ

υπερθετικός βαθμός του *μάλα*

1. σε πολύ μεγάλο βαθμό: *ὄ,τι μάλιστα δύνασαι* = όσο πιο πολύ μπορείς.

2. με άρθρο (ἐς) τὰ μάλιστα σε πολύ μεγάλο βαθμό: *ἐτύγχανον προσφιλεῖς αὐτοῖς ὄντες τὰ μάλιστα* = τους ήταν αγαπητοί σε πολύ μεγάλο βαθμό.

3. σε αριθμούς περίπου: *πεντήκοντα μάλιστα* = περίπου πενήντα.

4. σε απάντηση καὶ μάλιστα βεβαιότατα.

NE μάλιστα (με τη σημ. 4).

[*μάλα* + παρ. επίθ. -ιστος (λ.χ. *μέγ-ιστος*)].

μᾶλλον ΕΠΙΡΡΗΜΑ

συγκριτικός βαθμός του *μάλα*

1. περισσότερο: *μᾶλλον τοῦ δέοντος* = περισσότερο απ' ὅ,τι πρέπει.

2. μᾶλλον δὲ ἢ καλύτερα...: *μᾶλλον δ' ἐξ ἀρχῆς ὑμῖν πειράσομαι διηγῆσασθαι* = ἢ καλύτερα θα δοκιμάσω από την αρχή να σας τα διηγηθῶ.

NE μᾶλλον (με τη σημ. 2).

[*μᾶλ-α* + συγκριτικό επίθ. -ιον > *μᾶλλον*].

μαλακός, -ή, -όν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	μαλακώτερος
Υπερθετικός	μαλακώτατος

1. μαλακός (στην αφή): *μαλακὸς χιτῶν*.

2. για πράγματα μη υποκειμένα σε αφή ήσυχος, ήρεμος: *μαλακὸς ὕπνος* = ήσυχος ύπνος.

3. για ανθρώπους πρᾶος, ήπιος: *μαλακὸν ἦθος* = πρᾶος χαρακτήρας.

4. με αρνητική σημ. μαλθακός, άτολμος, δειλός: *αὐτοὶ μὲν ἀεὶ μαλακώτεροι ἐγίνοντο, οἱ δὲ πολέμοι θρασύτεροι* = και αυτοὶ μεν γίνονταν ὅλο και πιο άτολμοι, οι εχθροὶ ὅμως ὅλο και πιο τολμηροί.

• *μαλακὸς καρτερεῖν πρὸς λύπας* = ανήμπορος να αντέξει τις λύπες.

παράγ. μαλακία «μαλθακότητα», μαλακύνω.

NE μαλακός (με τις σημ. 1, 3).

[*μαλ- + ἐνθ. -ακ + παρ. επίθ. -ός > *μαλακός*, του οποίου η ρίζα ταυτίζεται με το βλᾶξ και το λατ. *mollis*].

μανθάνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐμάνθανον
Μέλλ.	μαθήσομαι
Αόρ. β'	ἔμαθον
Παρακ.	μεμάθηκα
Υπερσ.	ἐμεμαθήκειν

1. μαθαίνω: *μανθάνω παρά τινος/ἐκ τινος* = μαθαίνω από κάποιον.

2. αντιλαμβάνομαι: *εἰ μὴ μανθάνετε κακὰ σπεύδοντες, ἀξύνετοί ἐστε* = αν δεν αντιλαμβάνετε ότι επιδιώκετε κακά πράγματα, εἴστε ἀνόητοι.

3. καταλαβαίνω: *οὐ δύναμαι μαθεῖν τὰ λεγόμενα* = δεν μπορῶ να καταλάβω αυτά που λέγονται. *οὐ πάνυ μανθάνω* = καθόλου δεν καταλαβαίνω.

παράγ. μάθησις, μάθημα, μαθητής.

NE μαθαίνω (με τη σημ. 1).

[*μαθ- (*ἐ-μαθ-ον*), συνεσταλμ. μεταπτ. βαθμίδα της *μεν-θ-, από όπου *μανθ- + -αν + -ω, πβ. *μενθήρη φροντίς*].

μανία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. τρέλα, παραφροσύνη.

2. ενθουσιασμός, ἐμπνευση: *ἀπὸ Μουσῶν μανία* = το ἐνθεο πάθος που ἐρχεται από τις Μούσες (για μουσική, ποίηση κτλ.).

NE μανία (με τη σημ. 1).

[*μαν- (μαίνομαι) + παρ. επίθ. -ία].

μανικός, -ή, -όν ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που έχει κυριευτεί από τρέλα: οὐ μανικόν ἐστίν ἐν οἰκίᾳ τρέφειν ταῶς; = δεν είναι τρέλα να τρέφεις παγόνια μέσα στο σπίτι;
2. υπέρμετρος, υπερβολικός: τὸ πρῶτον τοῦ ἄσματος μανικὸν ἂν φανείη = η αρχή του τραγουδιού μπορεί να φανεί υπερβολική.

NE μανιακός (με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. μανία + παρ. επίθ. -ικός].

μαντεία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. η μαντική, προφητική, ικανότητα: μαντείας δέεται ὅ,τι ποτὲ λέγεις, καὶ οὐ μανθάνω = αυτό που λες χρειάζεται μαντική ικανότητα και εγώ δεν το καταλαβαίνω.

2. χρησμός, προφητεία: ἀπειθῶ τῇ μαντεία = δεν υπακούω στο χρησμό.

NE μαντεία (με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. μαντεύομαι + παρ. επίθ. -εία].

μαντεύομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐμαντεύομην
Μέλλ.	μαντεύσομαι
Αόρ.	ἐμαντεύσασμαι
Παρακ.	μεμάντευμαι

1. υποθέτω, εικάζω, μπορώ να φανταστώ: ἔστι τι ὃ μαντεύονται πάντες = υπάρχει κάτι που μπορούν να υποθέσουν όλοι την ύπαρξή του. ἀληθέστατα μαντεύη = πολύ ορθά το υποθέτεις.

2. συμβουλευόμαι μαντείο, ζητώ χρησμό από μαντείο: εἰς Δελφοὺς ἐλθὼν ἐτόλμησε τοῦτο μαντεύσασθαι = πήγε στους Δελφούς και τόλμησε να ζητήσει από το μαντείο χρησμό γι' αυτό.

¶ παράγ. μάντευμα, μαντευτός, μαντευτής.

NE μαντεύω (με τη σημ. 1).

[μάντ-ις + παρ. επίθ. -εύομαι].

μάντις, -εως, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. προφήτης, μάντης.

2. αυτός που προβλέπει κάτι: οὐδεὶς μάντις τῶν μελλόντων = κανένας δεν μπορεί να προβλέψει αυτά που θα συμβούν στο μέλλον.

¶ παράγ. μαντεύομαι, μαντικός, μαντεία, σύνθ. οἰωνόμαντις, ὄνειρόμαντις.

NE μάντης (και με τις δύο σημ.).

[ουδ. ουσ. *μαντι, που μαρτυρείται στο μαντιπόλος, όπου το *μαντι συγγεν. με μαν-ία, μαίν-ομαι (για τη σημ. «προφητεύω, χρησιμοδοτώ» πβ. ὑπὸ θεοῦ μαίνεται δεν υπάρχει καμία σχέση με το λατ. mens, mentis «πνεύμα»)].

Μαραθών, -ώνος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αρχαῖος δήμος της Αττικής, κατάφυτος από μάραθα: ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη.

NE Μαραθώνας.

[παράγ. λ. μάραθ-ον + παρ. επίθ. -ών > μαραθών «περιοχή με μάραθα»].

μαραίνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐμάραινον
Μέλλ.	μαρανῶ
Αόρ.	ἐμάρανα
Παθ. μέλλ.	μαρανθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐμαράνθην
Παθ. παρακ.	μεμάρασμαι

σβήνω, καταστρέφω σιγά σιγά: νόσος μαραίνει με = η αρρώστια με κάνει σιγά σιγά να σβήνω. τὸ σῶμα οὐκ ἐμαραίνεται, ἀλλ' ἀντεῖχε τῇ ταλαιπωρίᾳ = το σώμα δεν έλιωνε (από την αρρώστια), αλλά άντεχε στην ταλαιπωρία.

¶ παράγ. μάρανσις, μαρασμός, σύνθ. ἀμάραντος.

NE μαραίνω (με τη σημ. 1).

[*μαράν-ιω > μαραίνω, αβέβ., ίσως συγγεν. με βρο-τός και λατ. mor-ior «πεθαίνω»].

μαρτυρέω -ῶ ΡΗΜΑ

Αόρ.	ἐμαρτύρησα
Παρακ.	μεμαρτύρηκα
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	μαρτυρήσομαι
Παθ. μέλλ.	μαρτυρηθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐμαρτυρήθην
Παθ. παρακ.	μεμαρτύρημαι

δίνω μαρτυρία, διαβεβαιώνω για κάτι: ὡς μαρτυροῦσιν οἱ παλαιοί = όπως μας βεβαιώνουν οι παλιοί.

• παθ. φωνή απρόσωπο μαρτυρεῖται υπάρχει η μαρτυρία, η διαβεβαίωση: περὶ τούτων μὲν ἀκηκόατε καὶ μεμαρτύρηται ὑμῖν = σχετικά με αυτά ακούσατε και σας έχει δοθεῖ η διαβεβαίωση.

¶ παράγ. μαρτύρημα, μαρτυρία, μαρτύριον, σύνθ. ψευδόμαρτυς, ἐπιμαρτύρομαι.

NE μαρτυρώ.

[παράγ. λ. μάρτυς, μάρτυρ-ος + παρ. επίθ. -έω].

μαρτυρία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κατάθεση μάρτυρα, μαρτυρία: ὁ δ' εἰς μαρτυρίαν κληθεῖς, μὴ ἀπαντῶν δὲ τῷ κάλεσαμένῳ, ὑπόδικος ἔστω = και αυτός που τον κάλεσαν να καταθέσει, αν δεν παρουσιαστεί σ' αυτόν που τον κάλεσε, να θεωρεῖται ένοχος.

NE μαρτυρία.

[παράγ. λ. μαρτυρέω + παρ. επίθ. -ία].

μαρτύριον, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μαρτυρία, απόδειξη: μαρτύριον δὲ τούτου... = και απόδειξη αυτού του ισχυρισμού...

NE μαρτύριο «βασανισμός, ταλαιπωρία».

[παράγ. λ. μαρτυρέω/μάρτυς + παρ. επίθ. -ιον].

μαρτύρομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐμαρτυρόμην
Μέλλ.	μαρτυροῦμαι
Αόρ.	ἐμαρτυράμην

1. επικαλούμαι τη μαρτυρία (κάποιου): *μαρτύρομαι θεούς* = καλώ ως μάρτυρες τους θεούς.

2. υποστηρίζω, ισχυρίζομαι: *μαρτυρόμεθα ὅτι προδιδόμεθα ὑφ' ἑμῶν Δωριεῖς Δωριέων* = υποστηρίζουμε ὅτι εγκαταλειπόμαστε εμεῖς οἱ Δωριεῖς ἀπὸ σας τοὺς Δωριεῖς.

[*μάρτυς, μάρτυρ-ος* + παρ. ἐπίθ. -ομαι].

μάρτυς, -υρος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μάρτυρας.

‡ **παράγ.** μαρτυρέω -ῶ, μαρτύρομαι.

ΝΕ μάρτυρας.

[**μαρτυ-*, συνεσταλ. βαθμίδα τῆς *(σ)μερ- «θυμάμαι, σκέπτομαι», συγγεν. με *μερ-μινάω* και **αρχ. ινδ.** *smár-atí* «θυμάμαι»: αρχικά **μάρτυρς* > *μάρτυς*, με ανομοιοτυπική ἐκπτώση τοῦ δεύτερου ἀπὸ τα δύο ρ].

μάστιξ, -ιγος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. μαστίγιο.

2. μεταφορικά μεγάλο κακό, πληγή, μαστίγια: *ἐπλήγη θεοῦ μαστίγι* = χτυπήθηκε ἀπὸ θεϊκή μαστίγια.

‡ **παράγ.** μαστιγώω -ῶ, μαστίζω «μαστιγώνω», μαστίγιον, μαστίγωσις, **σύνθ.** μαστιγοφόρος.

ΝΕ μαστίγια (με τῆ σημ. 2).

[**μασ-* (τοῦ *μαίωμα* «ἐπιδιώκω σφοδρά») + παρ. ἐπίθ. -τι-ξ, ὅπου το -τι- δηλώνει ὄργανο].

μάταιος, -αία & -αιος, -αιον ΕΠΙΘΕΤΟ

ανώφελος, μάταιος: *μάταιος πόνος* = ανώφελος κόπος.

‡ **παράγ.** ματαιότης, ματαιοσύνη, **σύνθ.** ματαιόφρων.

ΝΕ μάταιος.

[**ματ-* (< *μάτ-ην*) + παρ. ἐπίθ. -αιος].

μάτην ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. ανώφελα, μάταια: *πονεῖς μάτην* = μάταια κοπιάζεις.

2. ανόητα, απερίσκεπτα: *ἵνα μὴ μάτην θαρρήσης* = γιὰ νὰ μὴ θαρρῆσεις απερίσκεπτα.

ΝΕ λόγ. φρ. *εις μάτην* (με τῆ σημ. 1).

[παλιά αιτιατ. τοῦ *μάτη*, ἡ «μανία, σφοδρὴ ἐπιθυμία», πβ. *δωρεάν*].

μάττω ΡΗΜΑ

ο κοινὸς τύπος εἶναι *μάσσω*

Παρατ.	ἔματτον
Μέλλ.	μάξω
Αόρ.	ἔμαξα
Παρακ.	μέμαχα
Παθ. αόρ. α'	ἐμάχθην
Παθ. αόρ. β'	ἐμάγην
Παθ. παρακ.	μέμαγμα

ζυμώνω: *μάττω ἄλφιστα* = ζυμώνω κριθαρένιο αλεύρι.

• παθ. φωνή *σίτος μεμαγμένος* = ζυμωμένο σιταρένιο αλεύρι.

‡ **παράγ.** μάζα, μάγμα (τό), μάκτρα (ἡ) «σκάφη ζυμώματος», μάκτρον, **σύνθ.** ἀπομάσσω, ἐκμάσσω.

[**μακ-* + παρ. ἐπίθ. -jω > *μάσσω*, συγγεν. με **αρχ. ινδ.** *mác-ate* «πιέζω, πατώ», **λατ.** *māceria* «τοίχος ἀπὸ λάσπη και ἀχυρο»].

μάχη, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. πολεμική σύγκρουση, μάχη: *μάχη κρατῶ ἡ νικῶ* = νικῶ σε μάχη.

2. στον πληθυντικὸ μάχαι φιλονικίες, διαμάχες: *μάχας ἐν λόγοις ποιοῦμαι* = λογομαχῶ.

3. προσπάθεια: *καὶ ὠθουμένων περὶ τοῦ προσελθεῖν πολλὴ μάχη ἦν* = και γινόταν μεγάλη προσπάθεια, καθὼς σπρώχονταν γιὰ νὰ πλησιάσουν τὸν Κύρο.

ΝΕ μάχη (με ὅλες τῆς σημ.).

[**αβέβ. ετυμ.**, ἴσως ξένη λέξη].

μάχομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐμαχόμην
Μέλλ.	μαχοῦμαι
Αόρ.	ἐμαχεσάμην
Παρακ.	μεμάχημαι

1. πολεμῶ, μάχομαι: *μάχομαί τινη/πρὸς τινα* = πολεμῶ ἐναντίον κάποιου. *μάχομαι ἀφ' ἵππου* = μάχομαι ἐφιππος.

2. φιλονικῶ, λογομαχῶ: *ἐπεχείρει περὶ αὐτὰ μάχεσθαι* = ἐπιχείρησε νὰ ἀρχίσει μιὰ ἐντονη συζήτηση γύρω ἀπὸ αὐτὸ τὸ ζήτημα.

3. προσπαθῶ νὰ ἀντιμετωπίσω κάτι: *μάχομαι τῷ λιμῷ καὶ τῷ δίψει* = προσπαθῶ νὰ ἀντιμετωπίσω (νὰ νικήσω) τὴν πείνα και τὴ δίψα.

‡ **παράγ.** μαχητής, μάχιμος, μαχητός, μαχητικός, **σύνθ.** ναυμάχος, ναυμαχία, ἀγχέμαχος, σύμμαχος, συμμαχία, μονομάχος, μονομαχία, ἱππομαχία.

ΝΕ μάχομαι (με τῆς σημ. 1, 3).

[συγγεν. με ☞ **μάχη**].

μεγαλεῖος, -εῖα, -εῖον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	μεγαλειότερος
Υπερθετικός	μεγαλειότατος

μεγαλοπρεπής, λαμπρός: *ἐκόσμησε τὴν γνώμην μεγαλείοις ῥήμασι* = στόλισε με μεγαλοπρεπή λόγια τὴ σκέψη τοῦ (ακριβέστερα: τὴ διατύπωση τῆς σκέψης τοῦ).

‡ **παράγ.** μεγαλειότης.

ΝΕ τὸ μεγαλεῖο (ὡς οὐσιαστικὸ).

[*μεγαλο-* (< *μέγας, μέγαλον*) + παρ. ἐπίθ. -εῖος κατὰ τὸ *ἀνδρεῖος*].

μεγαλύνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐμεγάλυνον
---------------	------------

Μέλλ.	μεγαλυνῶ
Αόρ.	ἔμεγάλυνα
Παθ. μέλλ.	μεγαλυνθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἔμεγαλύνθη

1. καθιστώ κάποιον μεγάλο, ενισχύω: *τοὺς πολεμίους μεγαλύνετε* = ενισχύετε (με τη συμπεριφορά σας) τους εχθρούς σας.

2. καθιστώ κάποιον ή κάτι μεγάλο με τα λόγια μου, επαινώ, δοξάζω: *ἔμεγάλυνε τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν παρὰ τῷ Τισσαφέρνει* = επαινούσε την επιρροή του στον Τισσαφέρνη.

• μέση φωνή μεγαλύνομαι καυχιέμαι: *μεγαλύνεται ἐπὶ τῷ ἔργῳ* = καυχιέται για τα επιτεύγματά του.

3. μεγαλοποιώ κάτι, υπερβάλλω: *ἔμεγάλυνον καὶ ἔβδων ὡς ἐπὶ δήμου καταλύσει ταῦτα γίγνοιτο* = μεγαλοποιούσαν (τις κατηγορίες) και κραύγαζαν ότι αυτά γίνονταν για την κατάλυση του δημοκρατικού πολιτεύματος.

[**παράγ. λ.** μέγας (γεν. μεγάλ-ου) + παρ. επίθ. -ύνω].

μέγας, μεγάλη, μέγα ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	μείζων
Υπερθετικός	μέγιστος

1. **α.** για πρόσωπα *μέγας, παντοδύναμος: μέγας πλούτῳ καὶ ἀνδρεία* = μέγας ως προς τον πλούτο και την ανδρεία. ≠ μικρός. **β.** για πράγματα *μέγας, δυνατός, σπουδαίος*, (με αρνητ. σημ.) υπερβολικά *μέγας: μέγας θόρυβος. μὴ μεγάλα λέγε* = μη λες (υπερβολικός) μεγάλα λόγια. ≠ μικρός.

2. ως επίρρημα *μέγα* πολύ, υπερβολικά: *αἱ τελεταὶ μέγα δύνανται* = μεγάλη δύναμη έχουν οι τελετές.

παράγ. *μέγας, μέγεθος, μέγιστος, μεγιστᾶνες* (κατά το Ἄραρον-ἄνες), *μεγαλύνω, σύνθ.* *μεγαλορρήμων, μεγαλοπρεπής, μεγαλόφρων.*

NE *μέγας* (με τις σημ. 1α, 1β).

[*μεγ-, συγγεν. με **αρμ.** *mes* «μέγας», **αρχ. ινδ.** *máhi* «μέγας»].

μέδιμνος, -ίμνου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μέτρο χωρητικότητας ξηρών καρπών.

[*μεδ- (< μέδω/μέδομαι «μετρώ») + ἐνθ. -ιμ + παρ. επίθ. -νος, **IE** *med-, από όπου **λατ.** *modius* (μέτρο χωρητικότητας)].

μέθη, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μεθύσι.

NE *μέθη.*

[*μεθ- (μεθ-ύω, μέθυ) + παρ. επίθ. -η].

μεθίημι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους Ψ **ΐημι**

1. αφήνω, αφήνω κάποιον ελεύθερο, τον αφήνω να φύγει: *μὴ μεθίει τοὺς ἄνδρας* = μην αφήσεις τους άνδρες να φύγουν.

2. αμελώ: *μεθίημι τὰ δέοντα πράττειν* = αμελώ να κάνω αυτά που πρέπει.

[**σύνθ. λ.** μετά + ἵημι].

μεθίστημι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους Ψ **ΐστημι**

1. αλλάζω κάτι, το μεταβάλλω: *μεθίστημι τὴν πολιτείαν* = μεταβάλλω το πολίτευμα.

2. μετακινώ, απομακρύνω: *ἤγον ἄνδρας... οὓς ἔδοκει ἀσφαλείας ἔνεκα μεταστῆσαι* = οδηγούσαν άνδρες... τους οποίους νόμιζαν ότι έπρεπε να μετακινήσουν για λόγους ασφαλείας.

• μέση φωνή *μεθίσταμαι* απομακρύνω κάποιον από κοντά μου: *μεταστῆσάμενοι πάντας ἐβουλεύοντο κατὰ σφᾶς αὐτούς* = αφού τους απομάκρυναν όλους από κοντά τους, σκέπτονταν μόνοι τους.

3. μέση και παθ. φωνή *μεθίσταμαι*

α. αλλάζω τη θέση μου, αναχωρώ: *ἐκ φωτὸς εἰς σκότος μεθίσταμαι* = περνάω από το φως στο σκοτάδι. *μεθίσταμαι βίου* = πεθαίνω. ὁ *μεταστάς* = ο νεκρός.

β. αποχωρώ, αποστατώ: *ἱκανοὶ τοὺς μεταστάντας βλάψαι* = είναι ικανοί να βλάψουν αυτούς που αποστάτησαν (από τη συμμαχία τους).

παράγ. *μετάστασις.*

NE το *παράγ. μετάσταση.*

[**σύνθ. λ.** μετά + ἵστημι].

μεθύσκω ΡΗΜΑ

Μέλλ.	μεθύσω
Αόρ.	ἔμεθυσα
Παθ. μέλλ.	μεθυσθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἔμεθύσθην
Παρακ.	μεμέθυσμαι

1. κάνω κάποιον να μεθύσει, τον μεθώ.

2. παθ. φωνή *μεθύσκομαι* μεθώ: *πίνων οὐ μεθύσκειται* = όταν πίνει, δε μεθάει. = μεθύω ≠ νήφω.

[*μεθυ- (< μεθύ-ω) + παρ. επίθ. -σκ-ω].

μεθύω ΡΗΜΑ

μόνο στον ενεστώτα και τον παρατατικό- οι άλλοι χρόνοι αναπληρώνονται από το *μεθύσκω*

1. μεθώ. ≠ νήφω.

2. μεταφορικά *κατέχομαι* από πάθος, είμαι μεθυσιμένος: *μεθύω ἔρωτι.*

παράγ. *μεθύσκω, μέθυσος, μεθυστής, μεθυσμα, σύνθ.* *ἀμέθυστος.*

NE *μεθάω* (και με τις δύο σημ.).

[*μέθυ* + παρ. επίθ. -ω].

μειγνυμι & μειγνύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔμειγνυν
Μέλλ.	μείξω
Αόρ.	ἔμειξα
Παθ. μέλλ.	μειχθήσομαι
Μέσ. αόρ.	ἔμειξάμην

Παθ. αόρ. α' & β'	ἐμείχθην & ἐμίγην
Παθ. παρακ.	μέμειγμα
Παθ. υπερσ.	ἐμεμείγην

αναμειγνύω, ανακατεύω: *μείγνυμι οἶνον καὶ ὕδωρ* = αναμειγνύω κρασί και νερό.

παράγ. μίγμα (και όχι μεῖγμα), μιγᾶς (ὄ, ἦ), μῖξις, μιγάδην και μίγδην, **σύνθ.** ἀναμειγνύω.

NE σύνθ. αναμειγνύω.

[*μεικ- + ἐνθ. -νυ + παρ. επίθ. -μι > μείγ-νυ-μι, συγγεν. με **λιθ.** *mīstas* «ἀνάμεικτος», **αρχ.** **σλαβ.** *měšiti* «αναμειγνύω»].

μειξοβάρβαρος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που έχει καταγωγή μισή βαρβαρική και μισή ελληνική: *ἦσαν δὲ μειξοβάρβαροι οἱ ἐνοικοῦντες τῇ πόλει* = οι κάτοικοι αυτής της πόλης ήταν κατά το ἥμισυ βάρβαροι και Ἑλληνες.

[**σύνθ. λ.** *μειξο- (μείγνυμι) + βάρβαρος].

μειράκιον, -ίου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

νεαρό παιδί: *ἐκ μειρακίων μέχρι γήρως* = από τη νεαρή ηλικία έως τα γεράματα.

[**παράγ. λ.** *μείραξ* (μείρακ-ος) + παρ. επίθ. -ιον].

μείρομαι ΡΗΜΑ

Παθ. παρακ.	εἴμαρμαι
-------------	----------

1. σημ. που απαντά στην ποίηση παίρνω το μερίδιό μου.

2. παθ. παρακ. εἴμαρμαι **α.** συνήθως ἀπρόσωπο εἴμαρται εἶναι πεπρωμένο. **β.** μετοχή ως ουσιαστικό ἢ εἴμαρμένη = η μοίρα.

παράγ. μόρος, μοῖρα, μοιράδιος, μοιράζω, **σύνθ.** ἄμοιρος, εὔμοιρος, μεμψίμοιρος, διαμοιράζω.

NE εμαρμένη (με τη σημ. 2β).

[*μερ-, *μορ- «μερίδιο», *μερ- + παρ. επίθ. -ιομαι > μείρομαι, συγγεν. με **λατ.** *merēd* «παίρνω τμητικό μερίδιο»].

μέλας, μέλαινα, μέλαν ΕΠΙΘΕΤΟ

μαύρος.

παράγ. μελάνιον «μελάνη», μελανός, μελανώδης, μελαίνω «βάφω κάτι μαύρο», **σύνθ.** μελαγχολία, μελανείμων «μαυροφορεμένος».

NE μέλας (λόγ.) & μελανός.

[*μελ- «σκοτεινός, ακάθατος», ομόρρ. με **λιθ.** *mēlas* «κυανός», **αρχ. πρωσ.** *melne* «λεκές χρώματος μπλε»].

μέλει

ἀπρόσωπο ρ. ☞ μέλω.

μελετάω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐμελέτων
Μέλλ.	μελετήσω
Παρακ.	μεμελέτηκα

1. δίνω μεγάλη προσοχή σε κάτι, φροντίζω για κάτι, το μελετώ: *δόξαν ἀρετῆς μελετώσιν* = φροντίζουν για τη φήμη τους για ανδρεία.

δόξας πλήθους μελετώ = μελετώ τις γνώμες του πλήθους.

2. (εξ)ασκώ κάτι, επιδίδομαι (εκπαιδεύομαι) σε κάτι: *μελετώ ὄρχησιν* = ασκούμε στο χορό. *σοφίαν μελετώ* = επιδίδομαι στη γνώση.

• ἀπόλ. μελετάω εἶμαι ασκημένος: *ἦν τὸ ἵππικόν κὼν μεμελετηκός* = το ιππικό ήταν ασκημένο.

3. με ἀπαρέμφατο εξασκούμεαι στο να κάνω κάτι: *μελετώ καρτερεῖν* = προσπαθώ να μάθω πώς να υπομένω.

4. ασκώ κάποιον σε κάτι: *τοὺς μαθητὰς ἀναβαίνειν ἐπὶ τοὺς ἵππους μελετᾶ* = ασκεί τους μαθητές στην ιππασία.

παράγ. μελέτημα, μελετητής, μελέτησις, μελετηρός, μελετητήριο.

NE μελετώ (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** *μελέτη* + παρ. επίθ. -άω].

μελέτη, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. το ενδιαφέρον που δείχνει κάποιος για κάτι: *ἔργων μελέτη* = ενδιαφέρον για στρατιωτικά έργα.

2. (εξ)άσκηση, εκπαίδευση σε κάτι: *μάθησις καὶ μελέτη*.

3. συνήθεια: *μελέται ὡς οἱ πατέρες ἡμῖν παρέδωσαν* = συνήθειες που μας παρέδωσαν οι πατέρες μας.

NE μελέτη (με τη σημ. 1).

[**αβέβ. ετυμ.**, ☞ μέλω].

μέλλησις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αναβλητικότητα, αργοπορία στην εκτέλεση ενός έργου: *διὰ τὴν ἐκείνων μέλλησιν τῶν εἰς ἡμᾶς δεινῶν* = λόγω της δικής τους καθυστέρησης να μας βοηθήσουν για τα δεινά μας.

[**παράγ. λ.** *μέλλω* (πβ. *μέλλημα*) + παρ. επίθ. -σις].

μέλλω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔμελλον & ἤμελλον
Μέλλ.	μελλήσω
Αόρ.	ἐμέλλησα

1. σκοπεύω να κάνω κάτι, πρόκειται να κάνω κάτι: *προεδήλου ἂ ἔμελλε πράξειν* = δήλωνε εκ των προτέρων τι σκόπευε να κάνει.

2. αναβάλλω, καθυστερώ: *τοὺς ξυμμάχους οὐ μελλήσομεν τιμωρεῖν* = δε θα καθυστερήσουμε να βοηθήσουμε τους συμμάχους.

3. μετοχή μέλλων **α.** αυτός που πρόκειται να...: *ὁ μέλλων θνήσκειν* = αυτός που πρόκειται να πεθάνει. *ὁ μέλλων χρόνος* = το μέλλον.

β. ουδέτερο τὸ μέλλον & τὰ μέλλοντα αυτό που πρόκειται να συμβεῖ προσεχώς: *τῶν μελλόντων εἰκαστής* = αυτός που μπορεί να ειπώσει (να προβλέψει) τα μέλλοντα.

NE στη φρ. *τι μέλλει γενέσθαι;* (= τι πρόκειται να γίνει;), *μτχ. μέλλων / μέλλουσα / μέλλον* (με τη σημ. 3α) και *το μέλλον* (ως ουσιαστ. με τη σημ. 3β).

[*μελ- + παρ. επίθ. -ῶ > μέλλω, **αβέβ. ετυμ.**, ίσως συγγεν. με το ἔ-μολ-ον (του βλώσκω)].

μέλος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μελωδία.

† **παράγ.** μελίζω, **σύνθ.** μελωδός, μελοποιός, ἐμμελής.

ΝΕ μέλος (λόγ.).

[*μελσο-, **αβέβ. ετυμ.**].

μέλω ΡΗΜΑ

συνήθως στο γ' πρόσωπο ενικού μέλει

Παρατ.	ἔμελε
Μέλλ.	μελήσει
Αόρ.	ἐμέλησε
Παρακ.	μεμέληκε
Υπερσ.	ἐμεμελήκει

1. εἶμαι αντικείμενο σκέψης ἢ φροντίδας: ταῦτα οὖν θεῷ μελήσει = γι' αυτά θα φροντίσει ο θεός. τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἴσως ἄλλω μελήσει = για τα υπόλοιπα θα φροντίσει ἴσως κάποιος ἄλλος.

2. απρόσ. μέλει μοί τινος φροντίζω για κάτι, ασχολούμαι με κάτι: πάννυ μοι μέλει τοῦ ἄσματος = ασχολούμαι πολύ με το τραγούδι αυτό.

† **παράγ.** μελέτη, **σύνθ.** ἀμελής, ἀμέλεια, ἐπιμελής, ἐπιμέλομαι, ἐπιμέλεια, μεταμέλομαι, μεταμέλεια.

ΝΕ με μέλει = με νοιάζει, με ενδιαφέρει.

[**αβέβ. ετυμ.**].

μέμφομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔμεφθην
Μέλλ.	μέμψομαι
Αόρ.	ἔμεμψάμην
Παθ. αόρ. ενεργ. σημ.	ἔμεμψθην «κατηγόρησα»

1. κατηγορώ, επικρίνω κάποιον: μέμφομαι τὸν θέντα τὸν νόμον = επικρίνω αυτόν που θέσπισε το νόμο.

2. παραπονοῦμαι: μέμφομαι τῶν γεγενημένων = παραπονοῦμαι για ὅσα ἔχουν γίνει.

† **παράγ.** μέμψις, μεμπτός, μομφή, **σύνθ.** ἄμμοπος, ἄμομφος, μεμψίμοιρος.

ΝΕ μέμφομαι (με τη σημ. 1).

[*μεμφ-, **αβέβ. ετυμ.**].

μέμψις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κατηγορία, επίκριση.

• στον πληθ. μέμψεις παράπονα.

[**παράγ. λ.** μέμφ-ομαι + παρ. επίθ. -σις].

μὲν ΣΥΝΔΕΤΙΚΟ ΜΟΡΙΟ

1. ὅταν δεν ακολουθεῖται ἀπὸ το δέ, εκφράζει βεβαιότητα που την εγγυάται ο ομιλητής ἢ ο συγγραφέας πράγματι, στ' ἀλήθεια: καὶ πρῶτον μὲν ἦν αὐτῷ πόλεμος πρὸς Πισίδα = και πράγματι, πρώτη ἀπὸ ὅλα πολέμησε ἐνάντια στους Πισίδες.

2. ὅταν το μὲν ακολουθεῖται ἀπὸ το δέ, τα δύο μόρια χρησιμοποιούνται **α.** για να θέσουν σε αντιπαράθεση δύο στοιχεία αφενός μεν... αφετέρου δε, ναι μεν... ἀλλά/ὅμως: πάταξον μὲν, ἄκουσον δέ = χτύπησέ με, ἀλλά ἀκούσέ με. **β.** για να συνδέσουν διαφορετικά μεταξύ τους στοιχεία, χωρίς ὅμως να τα θέσουν σε αντιπαράθεση: παῖδες δύο, πρεσβύτερος μὲν Ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ Κύρος = (γεννιούνται) δύο παιδιά, μεγαλύτερος ο Ἀρταξέρξης, μικρότερος ο Κύρος.

3. χρησιμοποιεῖται σε απαρίθμηση, ὅταν ακολουθεῖται και ἀπὸ ἄλλα μόρια (εκτός του δέ) ἢ λέξεις πρῶτον μὲν... εἶτα, πρῶτον μὲν... ἔπειτα.

4. χρησιμοποιεῖται ἀντιθετικά ὅταν λείπει το δέ, το οποίο ὅμως ἐννοεῖται ὡς μὲν λέγουσιν = ὅπως λένε μεν (ἀλλὰ ἐγὼ δεν το πιστεύω).

5. συνδυάζεται με το μόριο γέ μὲν γε = τουλάχιστον: τοῦτο μὲν γε ἤδη σαφές = αυτό τουλάχιστον εἶναι πια φανερό.

6. συνδυάζεται με το μόριο οὖν μὲν οὖν **α.** σε καταφατική ἀπάντηση ναι, βέβαια: παντάπασιν μὲν οὖν = βεβαιότατα. **β.** για να εισαγάγει πρόταση που διορθώνει την ἀμέσως προηγούμενη καλύτερα...: ἄρ' οὐ κακοδαίμων εἰμί; βαρυνδαίων μὲν οὖν = ἀραγε δεν εἶμαι ἀθλιος; καλύτερα τρισάθλιος! (☞ **μενοῦν**).

ΝΕ μεν... δε (με τη σημ. 2α).

[συνεσταλ. βαθμίδα του μῆν, *σμα-, δωρ. μάν, συγγεν. με το αρχ. **ινδ.** βεβαιωτικό μόριο smā].

μενετός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

αὐτός που περιμένει, υπομονετικός: καιροὶ οὐ μενετοί = οἱ ευκαιρίες δεν περιμένουν (πρέπει να τις αξιοποιήσεις ἀμέσως).

ΝΕ στη λόγ. φρ. οἱ καιροὶ οὐ μενετοί.

[**παράγ. λ.** μένω + παρ. επίθ. -(ε)τός].

μένος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

η ορμή ἀπὸ την οποία κατέχεται ἕνας ἄνθρωπος: μένος καὶ θάρρος = θάρρος και ορμή.

ΝΕ μένος (λόγ.).

[*μεν- «σκέφτομαι» (μέ-μον-α «έχω στη μνήμη, θυμάμαι») + παρ. επίθ. -ος > μέν-ος, ο-μόρρ. με **λατ.** mens «πνεύμα», meminī «θυμάμαι» με εξέλιξη της σημ. ἀπὸ «σκέψη» σε «μένος, μανία»].

μενοῦν ΜΟΡΙΟ

ναι, βέβαια (☞ **μὲν**).

[**σύνθ. λ.** μὲν + οὖν].

μέντοι ΜΟΡΙΟ

1. σε καταφατικές ἀπαντήσεις βεβαίως: Σωκράτης: φαμὲν εἶναι τὸ δίκαιον αὐτό; Σιμμίας: φαμὲν μέντοι νῆ Δία = Σωκρ.: Λέμε ὅτι ὑπάρχει το δίκαιο αὐτὸ καθ' εαυτό; Σιμμ.: Βεβαίως λέμε, μα το Δία!

2. σε διήγηση λοιπόν: *καὶ ἅμα μέντοι ἐφοβούμην μὴ τι λέγοι* = και την ίδια ώρα, λοιπόν, φοβόμουν μήπως είχε δίκαιο.

[**σύνθ. λ.** μέν + τοι].

μένω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔμενον
Μέλλ.	μενώ
Αόρ.	ἔμεινα
Παρακ.	μεμένηκα

1. παραμένω στη θέση μου: *τὸ στρατόπεδον τῶν Πελοποννησίων κατὰ χώραν ἔμενον* = ο στρατός των Πελοποννησίων ἔμενε αμετακίνητος.

2. για πράγματα διατηρούμαι, ισχύω, παραμένω σταθερός: *μένουσιν αἱ σπονδαί* = ισχύουν οι συνθήκες.

3. αμετάβατο περιμένω: *μένω ἀκούσαι* = περιμένω να ακούσω.

††† **παράγ.** μενετός, μονή «κατοικία», μόνιμος, μονιμότης, **σύνθ.** διαμένω, περιμένω, ἔμμενώ, ἔμμιμος.

ΝΕ μένω (με όλες τις σημ. 1, 2, 3).

[*μεν- «μένω», **αρχ. περσ.** *man- «μένω» στο manayaiti «εξαναγκάζω κάποιον να μείνει», **αρχμ.** mnan «μένω»].

μερίζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔμεριζον
Μέλλ.	μεριῶ
Αόρ.	ἔμερισα
Παρακ.	μεμέρικα
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	μεριούμαι
Μέσ. αόρ.	ἔμερισάμην
Παθ. αόρ.	ἔμερίσθην
Μέσ. & παθ. παρακ.	μεμέρισμαι

1. διαιρώ, χωρίζω: *μερίζω τὴν ἀρχὴν εἰς πλείους* = μοιράζω την εξουσία σε περισσότερους (πολίτες).

2. **α.** μέση φωνή μερίζομαι μοιράζομαι κάτι με άλλους: *μερίζομαι τι μετὰ τινος/πρός τινα* = μοιράζομαι κάτι με κάποιον.

β. παθ. φωνή μερίζομαι διαμοιράζομαι, διανέμωμαι: *μερίζονται αἱ πρόσοδοι* = τα έσοδα διανέμονται.

††† **παράγ.** μερισμός, μέρισμα, **σύνθ.** ἐπιμερίζω, καταμερίζω.

ΝΕ τα σύνθ. επιμερίζω, καταμερίζω κτλ.

[**παράγ. λ.** μερίδ-*j*ω (μερίς, μερίδ-ος), *μερ-, «διαμοιράζω, διανέμω», συγγεν. με *μείρομαι*].

μέριμνα, -ίμνης, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

φροντίδα, έγνοια για κάποιον ή για κάτι: *παιδῶν μέριμνα* = φροντίδα για τα παιδιά. ≠ ὀλιγωρία. = φροντίς.

††† **παράγ.** μεριμνάω -ῶ.

ΝΕ μέριμνα.

[*(σ)μερ- «σκέπτομαι» + ἐνθ. -ιμ + παρ. επίθ. -να > *μέρ-ιμ-να*, συγγεν. με **αρχ. ινδ.** smáratī «σκέπτομαι, θυμάμαι»].

μεριμνάω -ῶ ΡΗΜΑ

φροντίζω, νοιάζομαι για κάποιον ή για κάτι: *τοῖς μεριμνώσι καὶ λυπουμένοις νῦξ ἔοικε φαίνεσθαι μακρά* = σ' αυτούς που έχουν έγνοιες και στενοχώριες, η νύχτα μοιάζει να έχει μεγάλη διάρκεια.

††† **παράγ.** μεριμνητής, μεριμνητικός, **σύνθ.** ἁμέριμνος.

ΝΕ μεριμνώ.

[**παράγ. λ.** *μέριμνα* + παρ. επίθ. -άω].

μερίς, -ίδος, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κομμάτι ή μερίδιο: *μερίς κρεῶν* = κομμάτι κρέας *μερίς τῆς οὐσίας* = μερίδιο από την περιουσία.

2. συνεισφορά, βοήθεια: *μερίς εἰς σωτηρίαν* = βοήθεια για να σωθεί κάποιος.

3. **α.** τάξη, κατηγορία: *τρεις γὰρ πολιτῶν μερίδες* = γιατί τρεις είναι οι τάξεις των πολιτών (δηλ. οι πλούσιοι, οι φτωχοί και οι μεσαίοι).

β. πολιτική παράταξη, κόμμα.

ΝΕ μερίδα (με τις σημ. 1, 3α, 3β).

[**παράγ. λ.** *μερ- (μερίζω) + παρ. επίθ. -ίς].

μέρος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. μερίδιο: *τῶν ἐξ πόλεμον ἀναλωμάτων τὰ δύο μέρη ἀνέθηκεν ἡμῖν, τὸ δὲ τρίτον μέρος...* = από τις πολεμικές δαπάνες μας επιβάρυνε με δύο μερίδια (δηλ. με τα 2/3) και το τρίτο μερίδιο...

2. κληρονομιά, κλήρος, μοίρα: *ἀπὸ μέρους προτιμῶμαι* = προτιμῶμαι ἔνεκα της κοινωνικής μου θέσεως ή καταγωγής.

3. η σειρά μου, σου κτλ.: *ὅταν τὸ μέρος ἦκη* = όταν έρθει η σειρά μου.

• εκφράσεις ἐν μέρει = με τη σειρά. *κατὰ τὸ ἕμὸν μέρος* = όσο με αφορά.

4. τμήμα ενός συνόλου, μέρος: *τὰ τοῦ σώματος μέρη.*

• ἐν μέρει τινὸς τίθημί τι τοποθετῶ κάτι, το εντάσσω στην κατηγορία ενός πράγματος.

††† **παράγ.** μερίς.

ΝΕ μέρος (με τις σημ. 1, 4).

[*μερ-, ☞ **μερίζω, μείρομαι**].

μεσημβρία, -ίας, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το μεσημέρι: *μεσημβρία ἴσταται* = είναι ακριβώς μεσημέρι.

††† **παράγ.** μεσημβρινός [επίθετο και ως ουσ. ὁ μεσημβρινός (ενν. κύκλος) «ο μεσημβρινός»].

ΝΕ (στις εκφράσεις) *προ μεσημβρίας* (π.μ.), *μετὰ μεσημβρίαν* (μ.μ.).

[**παράγ./σύνθ.** μέσος + ἡμέρα + παρ. επίθ. -ία, με ανάπτυξη ευφωνικού β].

μεσόγεωσ, -ως, -ων ΕΠΙΘΕΤΟ

άλλοι τύποι είναι *μεσόγειος & μεσόγειος*

αυτός που βρίσκεται στο εσωτερικό της χώρας, που δεν είναι παράλιος.

• ως ουσιαστικό ή μεσόγεια τα μεσόγεια.

NE μεσόγειος.

[**σύνθ. λ.** μέσος + γαῖα].

μέσος, -η, -ον **ΕΠΙΘΕΤΟ**

1. αυτός που βρίσκεται στο κέντρο, στο μέσο.

α. τοπικά διὰ μέσης τῆς πόλεως = μέσα από το κέντρο της πόλης. **β.** χρονικά μέσου ὄντος τοῦ θέρους = στα μέσα του καλοκαιριού.

2. αυτός που είναι μέτριος σε μέγεθος, ποιότητα, αξία κτλ.: οἱ μέσοι = οι πολίτες της μεσαίας τάξης.

3. ως ουσιαστικό τὸ μέσον

α. το μέσο ενός διαστήματος: ἐν μέσῳ νυκτός = τα μεσάνυχτα.

β. η διαφορά: τὸ μέσον πρὸς τὰς μεγίστας καὶ τὰς ἐλαχίστας ναῦς = η διαφορά (ο μέσος ὀρος) ανάμεσα στο μεγαλύτερο και το μικρότερο αριθμό των πλοίων.

4. επίρρημα μέσως μέτρια: μέσως βεβίωκε = έζησε μέτρια.

παράγ. μεσαῖος, μεσότης, μεσόω -ῶ, μέση, μεσίτης, **σύνθ.** μεσόγεως.

NE μέσος (με σημ. 1α, 1β) & το μέσο (με σημ. 3α).

[*μέθ-ιος, **IE** *medh-, πβ. **αρχ. ινδ.** mādhyā- «μέσος», **αρχ. περσ.** maīdya- «μέσος»].

μεσότης, -ητος, ἢ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

μέση κατάσταση, κατάσταση μεταξύ δύο άκρων: μεσότης ἐστὶν ἢ ἀρετή = η αρετή είναι μια μέση κατάσταση (μεταξύ δύο ακραίων καταστάσεων, της υπερβολής και της έλλειψης μιας ιδιότητας).

NE μεσότητα.

[**παράγ. λ.** μέσος + παρ. επίθ. -ότης].

μεσόω -ῶ **PHMA**

βρίσκομαι στο μέσο: ἡμέρα μεσοῦσα = μεσημέρι. θέρους μεσοῦντος = στο μέσον του καλοκαιριού, το κατακαλόκαιρο.

NE εύχρηστη μόνο η απόλυτη μετοχή στη λόγ. γενική μεσοῦντος (λ.χ. του καλοκαιριού), μεσοῦσης (λ.χ. της νυκτός).

[**παράγ. λ.** μέσος + παρ. επίθ. -όω].

μεστός, -ή, -ὸν **ΕΠΙΘΕΤΟ**

γεμάτος: οἱ ἀμφορεῖς εἰσὶ μεστοὶ οἶνον = οι αμφορεῖς είναι γεμάτοι κρασί. μεστός εὐδαιμονίας = γεμάτος ευτυχία. = πλήρης. ≠ κενός.

παράγ. μεσότης, μεστόω -ῶ, **σύνθ.** κατάμεστος.

NE μεστός.

[*μεδ-τός «εξογκωμένος», **αβέβ. ετυμ.**].

μετά **ΠΡΟΘΕΣΗ & ΕΠΙΡΡΗΜΑ**

A. 1. ως πρόθεση με γενική δηλώνει **α.** συνοδεία: αὐτός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ = αυτός και η συνο-

νοδεία του. **β.** τρόπο: ἰκετεύω μετὰ δακρῶν = ικετεύω με δάκρυα (κλαίγοντας).

2. με αιτιατική δηλώνει **α.** μια πράξη που ακολουθεί μια άλλη, μετά, ύστερα: πρὸ τῆς μάχης καὶ μετὰ τὴν μάχην. ὅμως μεθ' ἡμέραν = στη διάρκεια της ημέρας. **β.** ανάμεσα σε: ἃ μετὰ χειρῶς ἔχετε = αυτά που έχετε ανάμεσα στα χέρια σας.

β. ως επίρρημα δηλώνει έπειτα, μετά: μετὰ δὲ ἰδὼν... εἶπε = έπειτα, αφού είδε, είπε.

γ. ως α' συνθετικό δηλώνει **α.** μεταξύ, π.χ. μεταίχιμιον «το ενδιάμεσο διάστημα μεταξύ δύο στρατών». **β.** έπειτα, μετά, π.χ. μετέρχομαι. **γ.** συμμετοχή, π.χ. μεταλαμβάνω. **δ.** μεταβολή, π.χ. μετανοῶ.

NE μετά (με σημ. A2α) και (λόγ. με σημ. A1α, μετά χαράς).

[**αβέβ.**, πάντως ομόρρ. με **αρχ. ισλ.** med, **αγγλοσαξον.** mid(i), **αρχ. γερμ.** mit(i), ίσως συγγεν. με μέσος, μέχρη].

μεταβάλλω **PHMA**

Για τους χρόνους **βάλλω**

1. αλλάζω: μεταβάλλω δίαιταν = αλλάζω τρόπο ζωής.

• αμετάβατο μεταβάλλω μεταβάλλομαι, αλλάζω: μεταβάλλει ἐξ ὀλιγαρχίας εἰς δημοκρατίαν = μεταβάλλεται (το πολίτευμα) από ολιγαρχία σε δημοκρατία.

2. μέση φωνή μεταβάλλομαι **α.** ανταλλάσσω κάτι: οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ μεταβαλλόμενοι = αυτοί που ανταλλάσσουν (προϊόντα) στην αγορά.

β. αλλάζω κατεύθυνση ή συμμάχους: μετεβάλλοντο ἐπ' ἀσπίδα = στράφηκαν προς τα αριστερά. οὐκ ἂν ὄσια ποιούμεν μεταβαλλόμενοι = δε θα κάνουμε όσια πράξη, αν αλλάξουμε συμμάχους.

παράγ. μεταβολή, μεταβλητός.

NE μεταβάλλω (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** μετά + βάλλω].

μεταβολή, -ῆς, ἢ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

1. αλλαγή: μεταβολὴ ἱματίων = αλλαγή των ρούχων.

2. ανταλλαγή, εμπόριο: ἔπλει ἐπὶ μεταβολῇ = ταξίδευε στη θάλασσα για να κάνει εμπόριο.

3. μετατροπή, αλλαγή από μια κατάσταση σε άλλη: ἐπὶ τὸ χειρὸν μεταβολή = αλλαγή προς το χειρότερο.

NE μεταβολή (με τις σημ. 1, 3).

[**παράγ./σύνθ.** μετά + *βολ- (βάλλω) + παρ. επίθ. -ή].

Μεταγεινιῶν, -ῶνος, ὁ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

ο δεύτερος μήνας του αττικού έτους, από 15 Ιουλίου έως 15 Αυγούστου.

[**παράγ./σύνθ.** μετά + γειντι- (πβ. γειντι-άζω) + -ών].

μεταγιγνώσκω PHMA

Για τους χρόνους ☞ γιγνώσκω

1. αλλάζω γνώμη: μεταγιγνώτω = ας αλλάξει γνώμη. μεταγιγνώσκω τὰ προδεδογμένα = αλλάζω την προηγούμενη απόφασή μου.

2. μετανιώνω. = μεταμέλωμαι.

☞ **παράγ.** μετάγνωσις, μετάγνοια / μετάνοια. [σύνθ. λ. μετά + γιγνώσκω].

μετάγω PHMA

Για τους χρόνους ☞ ἄγω

1. μεταφέρω κάτι από έναν τόπο σε άλλον: μετάγω τὸ δικαστήριον ἀπὸ... εἰς... = μεταφέρω το δικαστήριο από... σε...

2. αλλάζω δρόμο: ἐκέλευσεν αὐτὸν μετάγειν = τον διέταξε να αλλάξει δρόμο.

☞ **παράγ.** μεταγωγή, μεταγωγεύς.

[σύνθ. λ. μετά + ἄγω].

μεταλαμβάνω PHMA

Για τους χρόνους ☞ λαμβάνω

1. παίρνω μέρος σε κάτι, μετέχω: μεταλαμβάνω λείας = παίρνω ένα μέρος από τα λάφυρα.

2. παίρνω ως αντάλλαγμα: δεῖ μὴ ὀκνεῖν τὸν πόλεμον ἀντὶ εἰρήνης μεταλαμβάνειν = δεν πρέπει να διστάσετε να πάρετε ως αντάλλαγμα αντί για την ειρήνη τον πόλεμο.

☞ **παράγ.** μετάληψις.

NE μεταλαβαίνω (λαϊκός τύπος) και μεταλαμβάνω (λόγιος τύπος) με τη σημ. «παίρνω τη θεία κοινωνία».

[σύνθ. λ. μετά + λαμβάνω].

μετάληψις, -εως, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

συμμετοχή σε κάτι: μετάληψις λόγων = συμμετοχή στη διαλεκτική.

NE μετάληψη «θεία κοινωνία».

[σύνθ. λ. μετά + -λήψις (< λαμβάνω) ως παράγ. λ. του μεταλαμβάνω].

μεταλλάττω PHMA

ο κοινός τύπος είναι μεταλλάσσω

Για τους χρόνους ☞ ἀλλάττω

1. μεταβάλλω, αλλάζω: μεταλλάττω τὰ θέσµα = αλλάζω τους νόμους.

• μεταλλάττω τόπον = πηγαίνω σε άλλη χώρα.

2. αλλάζω κατάσταση: μεταλλάττω τὸν βίον.

☞ **παράγ.** μεταλλαγή, μετάλλαξις, μεταλλακτός.

NE μεταλλάσσω & μεταλλάζω (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. μετά + ἀλλάττω].

μεταμέλει PHMA

Για τους χρόνους ☞ μέλει

απρόσ. του μεταμέλωμαι, με δοτ. προσώπου μεταμέλει μοί τινος μετανιώνω για κάτι, μεταμελούμαι: μεταμελησάτω ὑμῖν τῶν πεπραγμένων = να μετανιώσετε για ό,τι κάνατε.

☞ **παράγ.** μεταμέλεια, μεταμελητικός.

NE το παράγ. μεταμέλεια.

[σύνθ. λ. μετά + μέλει].

μεταμέλωμαι PHMA

Παρατ.	μετεμελόμην
Μέλλ.	μεταμελήσομαι & μεταμεληθήσομαι
Αόρ.	μετεμελήθην
Παρακ.	μεταμεμέλημαι

μετανοώ, μεταμελούμαι: μετεμέλοντο οὐ δεξάμενοι τὰς σπονδάς = μετάνιωσαν που δε δέχτηκαν την ανακωχή. μεταμεληθεῖς ὁ Ἰούδας ἐπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια = επειδή μετάνιωσε ο Ιούδας, επέστρεψε τα τριάντα αργύρια. = μετανοώ.

☞ **παράγ.** μετάμελος, ὁ «η μεταμέλεια».

NE μεταμελούμαι (λόγ.).

[σύνθ. λ. μετά + μέλωμαι].

μεταπέμπω PHMA

Για τους χρόνους ☞ πέμπω

προσκαλώ κάποιον.

• μέση φωνή μεταπέμπομαι προσκαλώ κάποιον με απεσταλμένο, στέλνω να μου φέρουν κάποιον ή κάτι: Κύρος μεταπέμπεται Ἄδραστον = ο Κύρος έστειλε να του φέρουν τον Άδραστο.

☞ **παράγ.** μετάπεμπτος, μετάπεμψις, μεταπομπή.

[σύνθ. λ. μετά + πέμπω].

μεταπίπτω PHMA

Για τους χρόνους ☞ πίπτω

1. αλλάζω τη μορφή, το εξωτερικό σχήμα: μεταπίπτει ἐκ γυναικὸς ἐς ὄρνεον = άλλαξε μορφή και από γυναίκα έγινε πουλί.

2. αλλάζω τη γνώμη μου: τοσοῦτον μεταπεπτώκασιν, ὥστε... = τόσο πολύ έχουν αλλάξει τη συμπεριφορά τους, ὥστε...

3. για κατάσταση (πολιτική κτλ.) αλλάζω: ἐξ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν μεταπίπτω = από την ευτυχία πέφτω στη δυστυχία. μετέπεσε τὰ τῶν τριάκοντα = υπήρξε ανατροπή του καθεστώτος των τριάκοντα τυράννων.

☞ **παράγ.** μετάπτωσις.

NE μεταπίπτω (λόγ.).

[σύνθ. λ. μετά + πίπτω].

μετάστασις, -εως, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. μετακίνηση: μετάστασις ἐξ οἰκείας εἰς ἀλλοτριάν = μετακίνηση (μετανάστευση) από την πατρίδα σε ξένη χώρα.

• μετάστασις βίον = θάνατος.

2. μεταβολή: μετάστασις γνώμης.

NE μετάσταση (με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. του μεθίσταμαι (< μετά + *στατου ἴ-στα-μαι) + παρ. επίθ. -σις].

μετατίθημι PHMA

Για τους χρόνους ☞ τίθημι

1. μετακινώ από μια θέση σε άλλη, μεταθέτω: *μετάθες τούτο εις βελτίω τόπον* = μετακίνησέ το σε καλύτερη θέση.

2. μεταβάλλω, αλλάζω: *μετατέθεικε τὰς ἐπωνυμίας* = άλλαξε (ο Κλεισθένης) τα ονόματα (δωρικών φυλών).

3. μέση φωνή μετατίθεται αλλάζω κάτι που με αφορά ή κάτι που είναι στην αρμοδιότητά μου: *πολλάκις αὐτοὶ οἱ θέμενοι τοὺς νόμους ἀποδοκιμάσαντες μετατίθενται* = πολλές φορές αυτοί οι ίδιοι που θέσπισαν ένα νόμο, αφού τον απορρίψουν, τον αλλάζουν.

παράγ. μετάθεσις.

NE μεταθέτω (με τις σημ. 1, 2).

[σύνθ. λ. μετά + τίθημι].

μέτειμι (A) ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους εἶμι

1. συνήθως απρόσ. μέτεστί μοί τινος μετέχω σε κάτι ή με ενδιαφέρει κάτι: *τί σοι τοῦδε μέτεστι πράγματος λέγε* = λέγε τι σε ενδιαφέρει αυτή η υπόθεση.

2. κάποτε αναφέρεται και το μερίδιο (σε αντιδιαστολή προς το διαιρούμενο όλο) και τίθεται σε ονομαστική: *μέτεστι κατὰ τοὺς νόμους πᾶσι τὸ ἴσον* = όλοι οι πολίτες έχουν ίσα δικαιώματα σύμφωνα με τους νόμους.

[σύνθ. λ. μετά + εἶμι].

μέτειμι (B) ΡΗΜΑ

χρησιμοποιείται στην αττ. διάλεκτο ως μέλλ. του εἶμι

Για τους χρόνους εἶμι

1. βαδίζω πίσω από κάποιον, τον ακολουθώ: *ταῦτὸν ἴχνος μέτειμι* = ακολουθώ το ίδιο αχνάρι (με κάποιον).

2. με επέκταση α. αναζητώ κάποιον: *τὸν παῖδα εἶρον οἱ μετιόντες* = αυτοί που έψαχναν το παιδί, το βρήκαν. β. καταδιώκω κάποιον για να τον εκδικηθώ: *μέτειμι τοὺς ἀδικοῦντας* = προσπαθώ να εκδικηθώ αυτούς που διέπραξαν ένα αδίκημα.

[σύνθ. λ. μετά + εἶμι].

μετέροχομαι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους εἶροχομαι

1. επιδιώκω: *ἐπιπόνω ἀσκήσει τὸ ἀνδρεῖον μετέροχομαι* = με κοπιαστικές ασκήσεις προσπαθώ να γίνω γενναίος.

2. καταδιώκω κάποιον, και ειδικότερα του ασκώ δίωξη: *μέτειμι τὸν φονέα* = θα ασκήσω δίωξη στο φονιά.

NE μετέροχομαι «ασκώ, λ.χ. ένα επάγγελμα».

[σύνθ. λ. μετά + εἶροχομαι].

μετέχω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους εἶχω

1. με γενική παίρνω μέρος σε κάτι, συμμετέχω: *μετέχω τῶν πεντακισχιλίων* = είμαι μέλος της ομάδας των πέντε χιλιάδων ανδρών.

2. με αιτιατική, που δηλώνει το μερίδιο, *μετέχω ἴσον μέρος ἀγαθῶν* = έχω ίσο μερίδιο στα αγαθά με κάποιον άλλο.

παράγ. μετοχή, μέτοχος.

NE μετέχω (με σημ. 1).

[σύνθ. λ. μετά + ἔχω].

μετεωρίζω ΡΗΜΑ

1. σηκώνω ψηλά, ανυψώνω: *παντὶ τρόπῳ ἐμετεώριζον τὸ ἔρυμα* = με κάθε μέσο ανύψωναν το οχυρό.

2. μεταφορικά/ειρωνικά επαινῶ κάποιον, τον εξυψώνω με «λόγια του αέρα»: *μετεωρίζω καὶ φουσῶ τινά* = επαινῶ κάποιον και τον κάνω να φουσκώνει από υπερηφάνεια.

NE μετεωρίζω (λόγ., με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. εἶ μετέωρος + παρ. επίθ. -ίζω].

μετέωρος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που υψώνεται πάνω από τη γη, στον αέρα: *μετέωρους ἐξεκόμισαν τὰς ἀμάξας* = τις άμαξες τις μετέφεραν σηκωτές.

• αυτός που βρίσκεται σε μεγάλο ύψος, σαν να βρίσκεται στον αέρα: *μετέωρα χωρία* = περιοχές με μεγάλο υψόμετρο.

2. για πλοίο αυτός που βρίσκεται στην ανοιχτή θάλασσα: *ναῦς μετέωρος*.

3. μεταφορικά αυτός που βρίσκεται σε αβέβαιη κατάσταση: *ἡ Ἑλλάς ἀπασα μετέωρος ἦν* = ολόκληρη η Ελλάδα βρισκόταν σε αβεβαιότητα (εξαιτίας του Πελοποννησιακού πολέμου).

παράγ. μετεωρίζω.

NE μετέωρος (με τις σημ. 1, 3).

[σύνθ. λ. μετά + *αορος (< ἀείρω «υψώνω στον αέρα, ανυψώνω» < *ἀέρ-ja) > *μετήορος (όπου η < α + α) > μετέωρος με αντιμεταχώρηση ηο > εω].

μέτοικος, -οίκου, ό, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ξένος στον οποίο δόθηκε το δικαίωμα να κατοικεί στην Αθήνα, χωρίς όμως να έχει πολιτικά δικαιώματα.

παράγ. μετοικέω -ω, μετοίκησις, μετοικίζω, μετοίκιον «φόρος που πλήρωναν οι μέτοικοι».

NE μέτοικος.

[σύνθ. λ. μετά + *οικ- (οικέω) + παρ. επίθ. -ος].

μετόπωρον, -ώρου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

φθινόπωρο: *βρονταὶ καὶ ὕδωρ, οἷα τοῦ ἔτους πρὸς μετόπωρον ἤδη ὄντος φιλεῖ γίγνεσθαι* = βροντές και βροχή, φαινόμενα συνηθισμένα όταν πια η χρονιά έχει φτάσει στο φθινόπωρο.

παράγ. μετοπωρινός.

[ουσιαστικοπ. του επιθέτου *μετόπωρος, -ον (< μετά + ὀπώρα) κατά το θέρος].

μετουσία, -ίας, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

συμμετοχή σε κάτι, το να κατέχει κάποιος κάτι: *σοὶ δὲ ἀρετῆς, ὧ̄ κάθαγμα, τίς μετουσία;* =

και συ, καθαρχα, τι συμμετοχή έχεις στην αρετή (δηλ. τι σχέση έχεις με την αρετή);

[**παράγ. λ.** του ρ. *μέτειμι* (μετά + εἰμί): μετά + *όντ-ία ὄντ-ος + -ία) > *όνσία > οὐσία].

μετριάζω ΡΗΜΑ

1. συμπεριφέρομαι μετρημένα, μετριοπαθώς: *μετριάζομεν ἐν ταῖς εὐπραξίαις* = όταν εντυχούμε, συμπεριφερόμαστε με μέτρο.

2. κάνω κάτι λιγότερο έντονο, το μετριάζω.

NE μετριάζω (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** *μέτριος* + παρ. επίθ. -άζω].

μέτριος, -ία, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που έχει το σωστό μέτρο, που δεν είναι υπερβολικός: *μέτριοι ἄνδρες* = ἄνδρες με μέτριο ανάστημα.

• *μέτριος βίος* = μετρημένη ζωή.

2. υποφερτός: *μέτριος χειμών* = υποφερτός, όχι πολύ κρύος, χειμώνας.

3. αυτός που μπορεί να ελέγχει λ.χ. τις επιθυμίες του, μετρημένος: *μέτριος πρὸς τὰς ἡδονάς* = που δεν παραδίδεται στις απολαύσεις.

4. επίρρημα μετρώς με μέτρο: *χαλεπὸν τὸ μετρώς εἶπειν* = είναι δύσκολο, όταν μιλάει κανείς να κρατάει το μέτρο.

παράγ. μέτριον, μετριοσύνη, μετριότης, μετρώς, μετριάζω, μετριοκός.

NE μέτριος (με τις σημ. 1, 2, 3).

[**παράγ. λ.** *μέτρον* + παρ. επίθ. -ιος].

μετριότης, -ητος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το σωστό μέτρο, η απουσία υπερβολής, μετριοπάθεια: *ἡ μετριότης τῶν σίτων* = η εγκράτεια στο φαγητό.

NE μετριότητα.

[**παράγ. λ.** *μέτριος* + παρ. επίθ. -ότης].

μέτρον, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. μέτρο.

2. η έλλειψη υπερβολής, το σωστό μέτρο: *πλέον πίνει τοῦ μέτρον* = πίνει περισσότερο απ' όσο επιτρέπει το σωστό μέτρο.

παράγ. μετρέω -ῶ, μέτριος.

NE μέτρο (και με τις δύο σημ.).

[*μη- «μετρώ», μῆτις, **IE** *me- στο **αρχ. ινδ.** mātrā «μεξούρα, μέτρο» (που αντιστοιχεί στο *μήτρᾱ*), μτχ. mimāti «μετρημένος»].

μέχρι ΠΡΟΘΕΣΗ & ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

A. με γενική **1.** τοπικά έως, ως: *μέχρι τῆς πόλεως*. **2.** χρονικά έως: *μέχρις ἡμερῶν ἑπτά*.

B. ως σύνδεσμος μέχρις ὅτου/μέχρι να: *μέχρι ἂν τοῦτο ἴδωμεν* = μέχρι να το δούμε αυτό.

NE μέχρι (με όλες τις σημ.).

[*μέ-χρι, ἴσως *me- (στη με-τά) + *χρί (τοπική πτώση από *χείρ*, *χειρός*)].

μη (A) ΜΟΡΙΟ

1. συνήθως με ενεστ. προστακτικής ή με αόρ. υποτακτικής δηλώνει απαγόρευση μη, να μη: *μη μ' ἐ-*

ρέθιζε = μη με εξοργίζεις. *μη εἶπης τοῦτο* = μην το πεις αυτό.

2. με α' πρόσ. υποτακτικής ας μη: *μη ἴωμεν ἐκεῖ* = ας μην πάμε εκεί.

3. με ευκτική μακάρι να μη: *μη γένοιτο* = μακάρι να μη συμβεί.

NE μη & μην (με τη σημ. 1).

[*μη-, **IE** αρνητικό μόριο *mē, που επιβίωσε στο **αρχ. ινδ.** mā, **αρχ. περσ.** mā, **αρχ. μι**].

μη (B) ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

1. τελικός σύνδεσμος για να μη: *φεύγω μη ληφθῶ* = τρέπομαι σε φυγή για να μη συλληφθῶ.

2. ενδοιαστικός, με ρήματα που δηλώνουν φόβο μήπως: *ἐφοβεῖτο Κύρος μη ἀποθάνη ὁ πάππος* = ο Κύρος φοβόταν μήπως πεθάνει ο παππούς.

3. πλεοναστικά, με ρήματα που δηλώνουν άρνηση *ἀρνούμαι τὸ μη ποιεῖν* = αρνούμαι ότι το έκανα.

4. με αφηρημένα ουσιαστικά ἢ μη ἐμπειρία = το να μην υπάρχει εμπειρία.

NE μη (με τις σημ. 2, 4).

[*μη-].

μη (Γ) ΕΠΙΡΡΗΜΑ

σε ευθεία ερώτηση, όταν περιμένουμε αρνητική απάντηση μήπως: *μη οἱ ἐν ἐκκλησίᾳ διαφθεῖρουν τοὺς νεωτέρους;* = μήπως τα μέλη της εκκλησίας του δήμου διαφθείρουν τους νεότερους;

NE μη (τυχόν).

[*μη-].

μηδαμοῦ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

πουθενά: *ἐλπίζω μηδαμοῦ ἄλλοθι φρονήσει ἐντεύξεσθαι ἢ ἐν Ἄδου* = ελπίζω ότι πουθενά αλλού δε θα συναντήσω τη φρόνηση παρὰ μόνο στον Άδη.

[**σύνθ. λ.** *μηδέ* + ἄμος «ούτε ένας», ἄμός = τις, συγγεν. με **γοτθ.** summs «κάποιος», suman «κάποτε», **IE** *sm_o-].

μηδὲ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

1. και να μη..., ούτε να...: *λέγομεν ὑμῖν σπονδάς μη λύειν μηδὲ παραβαίνειν τοὺς ὅρκους* = σας λέμε να μη λύσετε τη συνθήκη ειρήνης και να μην παραβείτε τους ὅρκους.

2. μηδέ... μηδὲ μήτε... μήτε: *μηδὲ νόμοι μηδὲ ἀνάγκη μηδεμία*.

3. ούτε καν: *τὸ δὲ ὑμέτερον τῆς τε δυνάμεως ἐνδεᾶ πρᾶξαι τῆς τε γνώμης μηδὲ τοῖς βεβαίους πιστεῦσαι* = το δικό σας χαρακτηριστικό είναι να πράττετε πράγματα κατώτερα από τη δύναμή σας και να μην εμπιστεύεστε ούτε καν τα βέβαια αποτελέσματα της σκέψης σας (είπαν οι Κορίνθιοι στους Σπαρτιάτες).

[**σύνθ. λ.** *μη* + *δέ*].

μηδεῖς, μηδεμία, μηδὲν ANTONYMIA

1. κανένας: μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω = κανένας να μη σε καταφρονεί που είσαι νέος.

2. ασήμαντος, τιποτένιος: μηδὲν λέγει = αυτά που λέει είναι ασήμαντα.

3. το ουδ. μηδὲν ως ἐπίρρ. καθόλου δεν, καθόλου: φῶμεν ὑφαντικὴν μηδὲν διαφέρειν πλὴν ὀνόματι τῆς ἱματιουργικῆς; = να πούμε ότι η υφαντική τέχνη καθόλου δε διαφέρει από την ιματιουργική παρά μόνο στο όνομα;

NE μηδείς (λόγ.) & μηδέν.

[σύνθ. λ. μηδέ + εἶς, μία, ἔν].

μηδέποτε ΕΠΙΡΡΗΜΑ

ποτέ να μη: ἠύλαβουντο μηδέποτε ἐμποδὼν εἶναι = πρόσεχαν να μη γίνουν ποτέ εμπόδιο.

[σύνθ. λ. μηδέ + ποτέ].

μηδέτερος, -έρα, -ερον ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

οὔτε ο ένας οὔτε ο ἄλλος: ἐμοὶ δοκεῖ τούτων μηδέτερα ποιεῖν = η γνώμη μου είναι ότι δεν πρέπει να κάνουμε οὔτε το ένα οὔτε το ἄλλο.

παράγ. μηδετέρως.

[σύνθ. λ. μηδέ + ἕτερος].

μηδίζω ΡΗΜΑ

1. μιμούμαι τον τρόπο ζωῆς των Μήδων.

2. υποστηρίζω τους Μήδους (κατά την περίοδο των Περσικῶν πολέμων): ἡμεῖς δὲ μηδίσει μὲν αὐτοὺς οὐ φαμεν = ἀλλὰ εμεῖς δεν υποστηρίζουμε ότι αυτοὶ βοήθησαν τους Πέρσες.

παράγ. μηδισμός.

NE μηδίζω (λόγ.).

[παράγ. λ. Μῆδοι + παρ. ἐπίθ. -ίζω].

μηκύνω ΡΗΜΑ

Μέλλ.	μηκυνῶ
-------	--------

αυξάνω το μήκος ή τη χρονική διάρκεια, επιμηκύνω: μηκύνω βίον = παρατείνω τη διάρκεια της ζωῆς.

• μηκύνω λόγον / λόγους = μιλά επί πολλή ώρα.

NE μηκύνω (λόγ.).

[παράγ. λ. μήκος + παρ. ἐπίθ. -ύνω].

μὴν ΜΟΡΙΟ

χρησιμοποιείται ως βεβαιωτικό πράγματι, αλήθεια: ἡ μὴν = βεβαιότατα. ἀλλὰ μὴν = ἀλλὰ ὅμως πράγματι. οὐ μὴν... = ἀσφαλῶς δεν...: οὐ μὴν κελεύω ἔαν αὐτοὺς βλέπτειν τοὺς ξυμμάχους ἡ μῶν = ἀσφαλῶς δε σας συμβουλεύω να τους αφήνουμε να βλέπουν τους συμμάχους μας.

[εκτεταμένη βαθμίδα του μέν, δωρ. και αιολ. μάν, μέν].

μὴν, μηνός, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μῆνας: μὴν ἰστάμενος/μεσῶν/φθίνων = η αρχή, η μέση, το τέλος του μῆνα. μηνός τετάρτη φθίνοντος = κατά την τέταρτη μέρα πριν από το τέλος του μῆνα.

παράγ. μῆνη «φεγγάρι», μηνῆος, μηνίσκος «μικρή σελήνη», μηνιακός, σύνθ. ἔμμημος, νεομηνή, νομηνία.

NE μῆνας.

[*mēns-, λατ. mēns-is, ἴσως συγγεν. με *μη- (μέτρον, μήτις)].

μῆνις, μῆνιος & μῆνιδος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

οργή: φοβοῦμαι τὴν μῆνιν τῶν τετελευτηκότων = φοβούμαι την οργή των νεκρῶν.

παράγ. μηνίω, μηνίζω.

NE μῆνις (λόγ.)

[αβέβ. ετυμ.].

μηνύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐμήνυον
Μέλλ.	μηνύσω
Παρακ.	μεμήνυκα
Παθ. μέλλ.	μηνυθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐμηνύθη
Παθ. παρακ.	μεμήνυμαι

1. κάνω κάτι γνωστό, το αποκαλύπτω: μηνύω τινὰ ἐξ ἐπιβουλῆς ἀποθανόντα = αποκαλύπτω ότι κάποιος πέθανε ἔπειτα από εχθρική ἐνέργεια.

2. καταγγέλλω κάποιον, καταθέτω μήνυση ἐναντίον του.

παράγ. μηνυτής, μήνυσις.

NE μηνύω (με τη σημ. 2).

[ἴσως αρχικά *μῆνυ-μι < ουσ. *μηνυς, αβέβ. ετυμ.].

μήπω ΕΠΙΡΡΗΜΑ

ἀκόμη να μη: μήπω ἐκέισε ἴωμεν = ἀς μην πάμε ἀκόμη ἐκεῖ.

[σύνθ. λ. μή + πω].

μήτε ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

μήτε, οὔτε: μήτε κατὰ ξηρὰν μήτε κατὰ θάλατταν.

NE μήτε.

[σύνθ. λ. μή + τε].

μητρολοίας, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μητροκτόνος.

[σύνθ. λ. μήτηρ + ἀλοιάω -ῶ/ἀλοάω «κοπανίζω, αλωνίζω» + παρ. ἐπίθ. -ας].

μητρόπολις, -όλεως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μία πόλη, σε σχέση με τις αποικίες της: Ἐπιδάμνιοι πέμπουσιν ἐς τὴν Κέρκυραν πρέσβεις ὡς μητρόπολιν οὕσαν = οι Επιδάμνιοι στέλνουν ἀπεσταλμένους στην Κέρκυρα, καθὼς ἦταν η μητρόπολή τους.

NE μητρόπολη.

[σύνθ. λ. μήτηρ, μητρ-ός + πόλις].

μηχανάομαι -ῶμαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐμηχανώμην
Μέλλ.	μηχανήσομαι
Αόρ.	ἐμηχανησάμην

Παρακ. με ενεργ. ή παθ. σημ.	μεμηχάνημαι
Υπερσ. με παθ. σημ.	ἐμμηχανήμην

1. κατασκευάζω: *μηχανῶμαι πλοῖον*.

2. επινοώ τρόπους για να καταφέρω κάτι (ύπουλα συνήθως, αλλά όχι πάντοτε), μηχανεύομαι: *πᾶσαν μηχανὴν μηχανῶνται ὅπως...* = μηχανεύονται χίλιους δυο τρόπους για να...

[**παράγ. λ.** *μηχανή* + παρ. επίθ. -άομαι].

μηχανή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ονομασία μηχανημάτων για διάφορες χρήσεις: *ἤλιπον ἐλεῖν τὸ τεῖχος μηχαναῖς* = ἤλιπον να καταλάβουν το τείχος με (πολιορκητικές) μηχανές.

2. ειδικότερα μηχανισμός με τον οποίο παρουσίαζαν τους θεούς μετέωρους στη σκηνή του θεάτρου.

• παροιμία: *ἀπὸ μηχανῆς θεός* = απρόβλεπτη λύση σε μια δύσκολη κατάσταση.

3. τρόπος, τέχνασμα για να πετύχει κανείς κάτι: *μηχανὴ κακῶν* = τέχνασμα για να αποφύγει κανείς τα κακά. *πάση τέχνη καὶ μηχανῆ* = με κάθε τρόπο και τέχνασμα.

† **παράγ.** μηχανάομαι -ῶμαι, μηχανήμα, μηχανικός, μηχανική, **σύνθ.** μηχανορράφος, ἀμήχανος, ἀμηχανέω, ἀμηχανία.

NE μηχανή «μηχανήμα».

[*μηχαν-, *μαχαν-, *μαχ-αν, ίσως συγγεν. με **γοτθ.** mag «μπορώ», **αρχ. σλαβ.** moγε «μπορώ», **ρωσ.** mogu «μπορώ»].

μιαίνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐμιάινον
Μέλλ.	μιανῶ
Αόρ.	ἐμιάνα
Παθ. μέλλ.	μιανθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐμιάνθηην
Παθ. παρακ.	μεμιάσμαι

1. λερώνω, μολύνω, κηλιδώνω: *μιαίνω τοὺς βωμοὺς τῶν θεῶν αἵματι* = λερώνω τους βωμούς των θεών με αίμα.

2. ηθικά μολύνω: *τὴν ψυχὴν μιαίνω*.

† **παράγ.** μιαρός, μίασμα, μιάστωρ.

NE μιαίνω (με τις σημ. 1, 2).

[*μιαν- (που εναλλάσσεται με *μιαρ-, μιαρός) + παρ. επίθ. -ῶ].

μιαρός, -ά, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	μιαρώτερος
Υπερθετικός	μιαρώτατος

1. θρησκευτικά μολυσμένος, ακάθαρτος.

2. ηθικά ανήθικος: *ἡ πόλις κολάζει τοὺς μιαροὺς ἄρχοντας* = η πολιτεία τιμωρεί τους ανήθικους κυβερνήτες.

NE μιαρός (και με τις δυο σημ.).

[**παράγ. λ.** *μιαρ- (και *μιαν-, μιαίνω) + παρ. επίθ. -ός].

μιάσμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μόλυσμα, κυρίως από φόνο ή άλλο έγκλημα.

NE μιάσμα.

[**παράγ. λ.** *μιασ- (μιαίνω) + παρ. επίθ. -μα].

μιγάς, -άδος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αυτός που είναι ανάμεικτος: *ταύτην τὴν πόλιν οἰκοῦμεν οὐχ ἑτέρους ἐκβαλόντες... οὐδ' ἐκ πολλῶν ἐθνῶν μιγάδες συλλεγέστες* = κατοικούμε σ' αυτήν την πόλη (την Αθήνα) ούτε αφού διώξαμε άλλους (παλιούς κατοίκους)... ούτε αφού γίναμε ένας πληθυσμός ανάμεικτος από διάφορους λαούς. ≠ καθαρός.

NE μιγάς.

[**παράγ. λ.** *μιγ- (ἐμίγ-ην < μείγνυμι) + παρ. επίθ. -άς].

μικρός, -ά, -ὸν & σμικρός, -ά, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	μικρότερος ἐλάττων, -ων, ἔλαττον μείων, -ων, μείων
Υπερθετικός	μικρότατος & ἐλάχιστος

1. αυτός που έχει μικρό μέγεθος ή ύψος: *μικρόν γῆδιον* = μικρό χωραφάκι. ≠ μέγας.

2. για ποσότητα λίγος: *μικρόν ὄψον* = λίγο φαγητό (μικρή μερίδα φαγητού). ≠ πολύς.

• *ἐν σμικρῷ χρόνῳ* = σε λίγο.

3. σε σπουδαιότητα ασήμαντος, μηδαμινός: *μικρὰ αἰτία* = ασήμαντη αφορμή.

4. σε επιρρηματικές χρήσεις *μικροῦ δεῖ* = παρ' ολίγον, παρά λίγο. *σμικρῷ πρόσθεν* = λίγο πριν. *παρὰ μικρόν* = σχεδόν. *ἐπὶ μικρόν* = για λίγο. *κατὰ μικρόν* = λίγο λίγο.

† **παράγ.** μικρότης.

NE μικρός (με τις σημ. 1, 2, 3).

[*μει- (από ὅπου μεί-ων) και *μι- + παρ. επίθ. -ικός > μικός > μικρός].

μιμέομαι -οῦμαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐμμιούμην
Μέλλ.	μιμήσομαι
Αόρ.	ἐμμιησάμην
Παρακ.	μεμίμημαι

1. μιμούμαι, αναπαριστώ: *ἃ ψέγομεν ἡμεῖς, ταῦτα μὴ μιμῶμεθα* = αυτά που κατηγορούμε στους άλλους να μην τα κάνουμε κι εμεῖς.

2. στην τέχνη, και ειδικότερα στη δραματική τέχνη παριστάνω κάτι με μιμητικές κινήσεις.

NE μιμούμαι (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** *μίμος* + παρ. επίθ. -έομαι, ίσως συγγεν. με **αρχ. ινδ.** māyā θηλ. «απατηλή εικόνα»].

μίμημα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κάτι που είναι απομίμηση κάποιου προτύπου.

[**παράγ. λ.** μιμέομαι -οὔμαι + παρ. επίθ. -μα].
μιμνήσκω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐμίμνησκον
Μέλλ.	μνήσω
Αόρ.	ἔμνησα
Μέσ. μέλλ.	μνήσομαι
Μέσ. αόρ.	ἐμνησάμην
Παθ. μέλλ.	μνησθήσομαι «θα θυμηθώ»
Παθ. αόρ.	ἐμνήσθην «θυμήθηκα»
Μέσ. παρακ. με σημ. ενεστ.	μέμνημαι «θυμάμαι»
Μέσ. υπερσ.	ἐμεμνήμην

1. θυμίζω.

2. μέση φωνή μιμνήσκομαι θυμάμαι: *μέμνημαι ἀκούσας ποτέ σου ὅτι...* = θυμάμαι ότι κάποτε άκουσα από σένα ότι... ≠ άμνημονέω -ῶ, ἐπιλανθάνομαι «ξεχνώ».

3. αναφέρω κάτι ή κάποιον, το(ν) μνημονεύω: *ἐμνήσθησαν περὶ αὐτοῦ* = αναφέρθηκαν σ' αυτόν.

✠ **παράγ.** μνεία, μνήμα, μνήμη, μνήμων, μνηστήρ, **σύνθ.** άμνήμων, ίερομνήμων, ύπόμνημα.

[*men-, *mnē-, *mnā- (ἔ-μνη-σα, μέ-μον-α, μέ-νος), μι-μνή-σκω, πβ. **λατ.** αόρ. me-min-i, **αρχ. ινδ.** mnāta «μνησθείς»].

μισθαρνέω -ῶ ΡΗΜΑ

εργάζομαι ή υπηρετώ επί πληρωμή: *μισθαρνῶ παρὰ τινος* = παίρνω μισθό από κάποιον.

NE το επίθετο μίσθαρνος.

[**παράγ. λ.** μίσθαρνος (μισθός + ἄρνημαι «παίρνω») + παρ. επίθ. -έω].

μισθός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. πληρωμή, αμοιβή: *καὶ διδάσιν αὐτοῖς ἐξήκοντα τάλαντα μηνὸς μισθόν* = και τους δίνουn εξήκοντα τάλαντα ως πληρωμή το μήνα.

2. ανταπόδοση: *ἀρετῆς μισθός* = ανταμοιβή για την αρετή. *μισθὸς ἀνδρὶ δυσσεβεῖ* = ανταπόδοση (τιμωρία) σε άνθρωπο ασεβή.

✠ **παράγ.** μισθόομαι, μίσθωσις, μισθωτής, μισθωτός, **σύνθ.** μίσθαρνος, μισθοφόρος, μισθοδότης, μισθοδοτέω.

NE μισθός.

[*μιζθ-/μισθ- + παρ. επίθ. -ός > μισθός, συγγεν. με **αρχ. ινδ.** mīdhá- «αμοιβή για νίκη», **αρχ. περσ.** mižda- «ανταμοιβή», **αρχ. σλαβ.** mīzda «ανταμοιβή»].

μισθοφορέω -ῶ ΡΗΜΑ

1. υπηρετώ ή εργάζομαι επί μισθώ, μισθοδοτούμαι.

2. ειδικότερα είμαι μισθοφόρος στρατιώτης: *μισθοφορῶ τινί* = υπηρετώ ως μισθοφόρος στρατιώτης σε κάποιον.

3. αποφέρω ενοίκιο ή κέρδος: *μισθοφοροῦσα οἰκία* = σπίτι το οποίο αποδίδει ενοίκιο.

NE το παράγ. μισθοφόρος.

[**παράγ. λ.** μισθοφόρος (μισθός + φέρω) + παρ. επίθ. -έω].

μνᾶ, -ᾶς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. μονάδα βάρους που ισοδυναμούσε με εκατό αττικές δραχμές.

2. κυρίως νόμισμα που ισοδυναμούσε με εκατό αττικές δραχμές.

[**σημτ.** δάνειο, **ακκαδ.** manū, **εβρ.** mānē].

μνεία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ανάμνηση.

2. αναφορά: *μνεϊάν ποιουμαι τινος* = αναφέρω κάτι.

NE μνεία (με τη σημ. 2).

[*μνε- (μι-μνή-σκω) + παρ. επίθ. -ja > μνεία].

μνημεῖον, -εῖου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κάτι που φέρνει στη μνήμη μας κάποιο πρόσωπο ή πράγμα ή γεγονός, ενθύμιο: *μνημεῖα κακῶν κάγαθῶν* = ενθύμια των αποτυχιών και των επιτυχιών μας.

2. μνημεῖο.

NE μνημεῖο (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** *μνημ- (μνήμ-η, μιμνήσκω) + παρ. επίθ. -εῖον].

μνήμη, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ανάμνηση: *μνήμαι ἀγήρατοι* = αναμνήσεις που δε σβήνουν.

2. μνήμη, μνημονικό: *ἐφ' ὅσον μνήμη ἀνθρώπων ἐφικνεῖται* = όσο φτάνει η μνήμη των ανθρώπων (όσο προς το παρελθόν μπορούν να θυμούνται).

NE μνήμη (με τις σημ. 1, 2).

[*μνημ- (μνήμ-ων, μιμνήσκω) + παρ. επίθ. -η].

Μνημοσύνη, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κύριο όνομα η μητέρα των Μουσών.

[*μνημο- (μνήμ-ων, -ον-ος, μιμνήσκω) + παρ. επίθ. -σύνη].

μόγισ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

με δυσκολία: *πάνυ μόγισ ἐπένευσε* = με μεγάλη δυσκολία έγνεψε ότι συμφωνεί. *βία και μόγισ* = μόλις και μετά βίας.

✠ **παράγ.** μογίλαλος «που μιλάει με δυσκολία».

[*μόγος, ὁ* «πόνος, προσπάθεια, δυσκολία» + παρ. επίθ. -ις κατά τα *ἄλ-ις, ἄχρ(ι)ς, μέχρ(ι)ς*], **αβέβ. ετυμ.**].

μοῖρα, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. μέρος, τμήμα ενός όλου: *Λακεδαιμόνιοι Πελοποννήσου τῶν πέντε τὰς δύο μοῖρας νέμονται* = οι Λακεδαιμόνιοι κατέχουν τα δύο πέμπτα της Πελοποννήσου.

2. το μερίδιο που αναλογεί σε κάποιον: *ἡ τοῦ πατρὸς μοῖρα* = το μερίδιο από την πατρική κληρονομιά.

3. ο σεβασμός που οφείλεται σε κάποιον: *τιμώτερον ἐστὶ πατρίδ... καὶ ἐν μείζονι μοῖρα καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις* = η πατρίδα είναι το πολυτιμότερο πράγμα... και το πιο σεβαστό και στους θεούς και στους ανθρώπους.

4. τύχη, μοῖρα.

5. ως κύριο όνομα Μοῖρα καθεμία από τις τρεις θεότητες (☞ **Κλωθώ, Λάχεσις, Ἄτροπος**), που καθόριζαν την τύχη του κάθε ανθρώπου.

☞ **παράγ.** μοιραῖος, μοιράζω, **σύνθ.** ἄμοιρος, εὔμοιρος.

NE μοῖρα (με τη σημ. 4).

[**παράγ. λ.** *μορ- (< μείρομαι, μόρ-ος) + παρ. επίθ. -ja > μοῖρα].

μολών, -οῦσα, -ὄν ΡΗΜΑ

μετοχή του ἔμολον, που είναι ο αόρ. β' του ποιητικού ρήματος βλώσκω (= πηγαίνω ή έρχομαι): *μολών λαβέ* = έλα να τα πάρεις (απάντησε ο Λεωνίδας στον Ξέρξη).

☞ **σύνθ.** κεντρομόλος, αὐτόμολος.

[*μολ- (πβ. προμολή «είσοδος») και *βλω- (από όπου ο ενεστ. βλώ-σκω), πβ. ἀγχιβλώς ἄρτι παρὼν και βλώσις παρουσία].

μονή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

η παραμονή σε έναν τόπο: *ἐρῶ, ὅσα μοι δοκεῖ ποιεῖν ἐν τῇ μονῇ* = θα σας πω τι νομίζω ότι πρέπει να κάνουμε, όσο παραμένουμε εδώ.

NE μονή «μοναστήρι».

[*μον- (μένω) + παρ. επίθ. -ῆ].

Μορμώ, -οῦς & Μορμών, -όνος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

γυναίκα με μορφή τέρατος, φόβητρο για τα μικρά παιδιά.

• κάτι που χρησιμοποιείται ως φόβητρο: *ἐφοβοῦντο τοὺς πελταστὰς ὥσπερ μορμόνας παιδάρια* = φοβούνταν τους πελταστές όπως τα μικρά παιδιά φοβούνται τα τέρατα.

[**αβέβ.**, ίσως ηχομημητικό].

Μουνυχιών, -ῶνος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο δέκατος μήνας του αττικού έτους, από 15 Μαρτίου έως 15 Απριλίου.

[αρχαίο λιμάνι του Πειραιά *Μουνυχία*, ἡ (αβέβαιης αρχής) + παρ. επίθ. -ιών].

Μουσεῖον, -εῖον, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ιερό των Μουσών.

2. στην Αλεξάνδρεια κέντρο φιλολογικών σπουδών που ίδρυσαν οι Πτολεμαῖοι τον 3ο αι. π.Χ. Συνδεδεμένη με το *Μουσεῖον* ήταν η περιφέρημη Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας.

NE μουσεῖο.

[**παράγ. λ.** Μοῦσα + παρ. επίθ. -εῖον μοῦσα < *μόντ-ja «που κατοικεί στα βουνά», πβ. **λατ.** mons, mont-is «βουνό»].

μουσική, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. οποιαδήποτε καλλιτεχνική δραστηριότητα ήταν υπό την εποπτεία των Μουσών, ιδιαίτερα η ποίηση που απαγγελλόταν με συνοδεία μουσικής.

2. οι τέχνες ή τα γράμματα: *ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ παιδεύω* = εκπαιδεύω τους νέους (στα γράμματα) με τη βοήθεια της μουσικής και της γυμναστικής.

NE μουσική.

[ουσιαστικοπ. του επιθέτου *μουσικός, μουσική* (ενν. τέχνη)].

μουσικός, -ή, -ὄν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	μουσικώτερος
Υπερθετικός	μουσικώτατος

1. αυτός που έχει σχέση με τη μουσική: *ἀγῶνες μουσικοὶ καὶ γυμνικοὶ* = διαγωνισμοί στη μουσική (ποίηση, μουσική) και στη γυμναστική.

2. ο εκπαιδευμένος στη μουσική: *μουσικοὶ ἄνδρες*.

3. άνθρωπος των γραμμάτων, λόγιος.

NE μουσικός (με τις σημ. 1, 2).

[**παράγ. λ.** μοῦσα + παρ. επίθ. -ικός].

μοχθηρός, -ά, -ὄν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	μοχθηρότερος
Υπερθετικός	μοχθηρότατος

1. αυτός που είναι γεμάτος από μόχθους, βασανισμένος, ταλαιπωρημένος: *ὃ μόχθηρε* = ταλαιπώρε, βασανισμένη, άνθρωπε!

2. αυτός που βρίσκεται σε κακή κατάσταση: *καταλαβὼν μοχθηρὰ τὰ πράγματα* = όταν βρήκε τα πράγματα (το εμπόριο) σε κακή κατάσταση (λόγω του πολέμου που προηγήθηκε).

3. πιο συχνά για πρόσωπα, με ηθική σημ. *μοχθηρός, πανούργος, δόλιος, κακοήθης*.

NE μοχθηρός (με τη σημ. 3).

μνέω -ῶ ΡΗΜΑ

κάνω κάποιον μέτοχο και γνώστη μιας μυστικής διδασκαλίας, τον μνώ.

• συνήθως στην παθ. φωνή μνοῦμαι μνούμαι, κατηχούμαι: *μεμύημαι τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια* = έχω κατηχηθεί, έχω μνηθεί, στα Ελευσίνια μυστήρια.

☞ **παράγ.** μύησις, μύστης.

NE μνώ. [μύω + παρ. επίθ. -έω > μνέω με αρχική σημ. «υποχρεώνω κάποιον να κλείσει τα μάτια» (μύω «κλείνω τα μάτια»): ίσως η ρίζα *μν- (με-μν-κα, μν-στης) ηχομμι.].

μυθολογέω -ῶ ΡΗΜΑ

1. διηγούμαι ένα μύθο: *ἐπιθυμῶ σοι μυθολογῆσαι ὡς...* = θέλω να σου διηγηθώ ένα μύθο, σύμφωνα με τον οποίο...

• μυθολογῶ τι διηγούμαι το μύθο κάποιου πράγματος: *μυθολογῶ τοὺς πολέμους τῶν ἡμιθέων*.

2. πλάθω μια ιστορία με τη φαντασία μου: ἡ πολιτεία ἦν μυθολογοῦμεν, ἔργω τέλος λήψεται; = αυτή η πολιτεία που την πλάθουμε με τη φαντασία μας θα γίνει ποτέ πραγματικότητα;

†† **παράγ.** μυθολόγημα, μυθολογία.

NE το παράγ. μυθολογία.

[**παράγ. λ.** μυθολόγος + παρ. επίθ. -έω].

μῦθος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ρητό, απόφθεγμα.

2. διήγηση.

3. διήγηση πλαστή: λέγοντος δέ μου ταῦτα, ἀπεκρίνατό μοι ὅτι μύθους λέγοιμι = καθώς τα έλεγα αυτά, μου απάντησε ότι λέω παραμύθια.

†† **παράγ.** μυθώδης, μυθεόμαι -οῦμαι, μυθικός, **σύνθ.** μυθολογέω -ῶ, ἀκριτόμυθος, ἐγγαστρύμυθος, ἔχεμυθία, παραμυθεόμαι, παραμυθία.

NE μύθος (με τη σημ. 3).

[**αβέβ.**, καθώς δεν είναι ασφαλής η ανάλυση από *μυ- + -θος].

μύια, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μύγα.

NE μύγα.

[*μυσ- + παρ. επίθ. -ja > μυῖα, συγγεν. με **λατ.** musca «μύγα», **ρωσ.** му́шца «μύγα»].

μυκῶμαι -ῶμαι ΡΗΜΑ

μυγκρίζω: ἵπποι χρομετίζοντες καὶ ταῦροι μυκόμενοι = ἄλογα που γλιμντρίζουν και ταῦροι που μυγκρίζουν.

†† **παράγ.** μυκηθμός «μυόγκρισμα», μύκημα.

NE μυκῶμαι.

[ηχοποιήτη λέξη (από το μούγκρισμα των βοοειδών), συγγεν. με **αρχ. γερμ.** mūgen, **λιθ.** mūkiū «μυγκρίζω»].

μυριάκις ΕΠΙΡΡΗΜΑ

δέκα χιλιάδες φορές, και κατ' επέκταση ἄπειρες φορές.

NE μυριάκις (λόγ.).

[**παράγ. λ.** μύριος + παρ. επίθ. -άκις].

μυριάς, -άδος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αριθμός από δέκα χιλιάδες πρόσωπα ή πράγματα: εἴκοσι μυριάδες στρατιωτῶν = 200.000 στρατιώτες.

• με επέκταση ἄπειρος αριθμός.

[**παράγ. λ.** μύριος + παρ. επίθ. -άς].

μυρίος, -ία, -ίον ΕΠΗΘΕΤΟ

αναρίθμητος: μυρίος χρόνος = ἄπειρος χρόνος.

• στον πληθ. μυρίοι, -ίαι, -ία (παροξύτονο) = αναρίθμητοι, αλλά μύριοι, -ιαί, -ια (προπαροξύτονο) = δέκα χιλιάδες.

[**αβέβ. ετυμ.**, ελλ. λ., καθώς δεν υπάρχει στις άλλες **IE** γλώσσες, ίσως *μυ- «ἄπειρος», που απαντά και στο πλή-μυ-ρα και αλλού: σύμ-

φωνα με τους αρχ. γραμματικούς: μύριος ὁ ὄρισμένος ἀριθμός, μυρίος ὁ ἀόριστος].

μύρον, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αρωματικό λάδι που το κατασκεύαζαν από αρωματικά φυτά.

†† **παράγ.** μυρώω -ῶ, μυρώεις «μυρωμένους», μυρίδιον, μυρίζω «αλείφω με μύρο», μυρώδης, **σύνθ.** ἄμυρος, μυροπόλης.

NE μύρο.

[*(σ)μυρ- + παρ. επίθ. -ον, συγγεν. με **αρχ. γερμ.** smero, schmieren «αλείφω με μύρο»].

μῦς, μυός, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ποντίκι: μῦς ἀρουραῖος = ποντίκι που ζει στους αγρούς.

• παροιμία μῦς πίττης γεύεται πιάστηκε στη φάκα! (έχει περιέλθει σε δύσκολη θέση).

2. μυς του σώματος.

NE μυς (λόγ. και λαϊκό με τη σημ. 2).

[*μυσ-, **IE** *mū-s, **αρχ. περσ.** mūš «ποντίκι», **λατ.** mūs (γεν. muris) το «ποντίκι» δήλωνε και το μυ του ανθρώπινου σώματος].

μυστήριον, -ρίου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

συνήθως στον πληθυντικό τὰ μυστήρια ἀπόκρυφη, μυστική διδασκαλία ή τελετή: Ἐλευσίνια μυστήρια = η μυστηριακή λατρεία της θεάς Δήμητρας στην Ελευσίνα.

†† **παράγ.** μυστηριάδης, μυστηριακός.

NE τα μυστήρια.

[μύστης + παρ. επίθ. -ήρ-ιον (από *μυστήρ = μύστης)].

μύστης, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αυτός που έχει μνηθεί, που έχει κατηχηθεί σε ένα μυστήριο.

†† **παράγ.** μυστήριο, μυστικός.

NE μύστης.

[**παράγ. λ.** *μυσ- (ἀορ. ἔ-μυσ-α < μύω «κλείνω τα χείλη και δε μιλώ, ή τα μάτια και δε βλέπω») + αρ. επίθ. -της. Αλλά και το μνέω «εισάγω ιδίως στα Ελευσίνια μυστήρια», με το οποίο κατ' άλλους συνδέεται το μύστης, ανάγεται στην ίδια ρίζα].

μυχός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το εσωτερικότερο, το βαθύτερο σημείο ενός χώρου: ἀπολαμβάνω τινὰ ἐν τῷ μυχῷ τοῦ λιμένος = απομονώνω κάποιον στο βάθος του λιμανιού.

†† **παράγ.** μύχιος, **σύνθ.** ἐνδόμυχος.

NE μυχός.

[**αβέβ.**, ίσως συγγεν. με **βυθός**].

μύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔμνον
Μέλλ.	μύσω
Αορ.	ἔμυσα
Παρακ.	μέμυκα

αμετάβ. είμαι κλειστός (συνήθως για τα μάτια και τα χείλη), μεταβατ. κλείνω τα μάτια ή τα χείλη (όφθαλμούς, ὄμμα, χείλεα) (ενδεχομένως για να μνηθώ σε μυστήρια).

‡ **παράγ.** μύστης «που έχει μνηθεί», μυστήριον, μυστηριώδης, μυστικός, μύωψ, **σύνθ.** μυσταγωγέω, μυσταγωγία, ἀμυστί «χωρίς να κλείσουν τα χείλη, μονορούφι».

NE μύστης, μυσταγωγία.

[ηχομιμητ., *μὴ- χωρίς **IE** παράλληλα].

μωραίνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐμώρανον
Μέλλ.	μωρανῶ
Αόρ.	ἐμώρανα

αμετάβατο είμαι μωρός, ανόητος: *μωραίνοντά τινα ἀποδείκνυμι* = αποδεικνύω ότι κάποιος είναι ανόητος.

NE μωραίνω (μεταβ.) «κάνω κάποιον ανόητο».

[**παράγ. λ.** μωρός + παρ. επίθ. -αίνω].

μωρία, -ίας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ανοησία, τρέλα: *εἰς τοῦτο ἀφίχθητε μωρίας... ὥστε...* = έχετε φτάσει σ' αυτό το σημείο ανοησίας... ὥστε...

NE μωρία.

[**παράγ. λ.** μωρός + παρ. επίθ. -ία].

μῶρος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

ο κοινός τύπος είναι μωρός, -ά, -όν ανόητος, τρελός.

NE μωρός.

‡ **παράγ.** μωραίνω, μωρία, **σύνθ.** μωρολόγος.

[**αβέβ. ετυμ.**].

N

N, ν, νῦ, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το δέκατο τρίτο γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου.

• ως αριθμητικό σύμβολο: ν' = 50, αλλά .ν = 50.000.

ναί ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. χρησιμοποιείται για να δηλώσει κατηγορηματική διαβεβαίωση, συχνό στους όρκους ναί, στ' αλήθεια: *ναὶ τὸν Δία* ή *ναὶ μὰ τὸν Δία* = στ' αλήθεια μα το Δία. ≠ οὐ μὰ Δία.

2. σε απάντηση ναί: *ναί, ἀληθῆ γε λέγω* = ναί, λέω την αλήθεια.

NE ναί.

[*νο-, συγγεν. με **νή**, δεικτική ρίζα *νο-, *νε-, πβ. *ἐ-κεῖ-νο-ς*].

Ναϊάς, -άδος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

καθεμία από τις Νύμφες των πηγών ή των ποταμών.

NE Ναϊάς & Ναϊάδα.

[*νάF-*ju* > *νά-ω* «ρέω» + -ιάς].

ναός, ὁ **νεός.**

νάπη, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

δασώδης κοιλάδα, φαράγγι, χαράδρα: *ἄπορος νάπη* = αδιαπέραστη χαράδρα.

‡ **παράγ.** ναπαῖος, ναπώδης.

[προελλ. ή **αιγυπτ.** λέξη].

ναυβάτης, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

επιβάτης πλοίου, ναυτικός, αυτός που υπηρετεί σε στόλο. = ναύτης.

[**σύνθ. λ.** *ναῦς* + *βάτης* (< *βαίνω*) + πβ. *ἐπι-βάτης*].

ναύκληρος, -ήρου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ιδιοκτήτης πλοίου και έμπορος.

NE ναύκληρος «ο επικεφαλής του προσωπικού του καταστρώματος σε πλοίο».

[*ναῦς* + **κράρος* (< **κράσ-ρος* < *κραίνω* «κυβερνώ», *κάρᾶ*, *κράνιον*) > *ναύκταρος* και *ναύκληρος* με ανομοίωση του πρώτου ρ σε λ με παρετυμολογία προς το *κλήρος*].

ναυκρατέω -ῶ ΡΗΜΑ

κυριαρχώ στη θάλασσα: *τὰ ἐπιτήδεια οὔτε αὐτίκα οὔτε τὸ λοιπὸν μέλλουσιν ἔξειν, εἰ μὴ ναυκρατήσουσιν* = δε θα έχουν τα απαραίτητα εφόδια ούτε τώρα ούτε μελλον, αν δεν κυριαρχήσουν στη θάλασσα.

[**σύνθ. λ.** *ναῦς* + *κρατέω*].

ναῦς, νεός, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

πλοίο.

‡ **παράγ.** ναῦλον, ναύτης, ναυτία, **σύνθ.** ναυαγός, ναυλοχέω, ναύκληρος, ναυμαχέω, ναυπηγός, ναυβάτης.

[**ναυ-ς*, πβ. **αρχ. ινδ.** *nāvam* (αιτιατ.), **περσ.** *nāv*].

ναυτικός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

1. α. αυτός που έχει σχέση με τα πλοία και με τη ναυτιλία.

β. ως ουσιαστικό τὸ ναυτικὸν ο στόλος.

2. αυτός που είναι έμπειρος στη ναυτική τέχνη: *οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὰς ναῦς εἰσβάντες ναυτικοὶ ἐγένοντο* = οι Αθηναῖοι μπήκαν στα πλοία και έγιναν έμπειροι ναυτικοί.

‡ **παράγ.** ναυτικόν, ναυτική (τέχνη), ναυτία, ναυτιάω, **σύνθ.** ναυτοδίκης.

NE ναυτικός (με τη σημ. 1α) και το ναυτικό (ως ουσιαστ. με τη σημ. 1β).

[**παράγ. λ.** *ναύτης* (< *ναῦς*) + παρ. επίθ. -ικός].

νεανίας, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. νεαρός άντρας. ≠ γέρον, πρεσβύτες.

2. ως επίθετο αρσεν. γένους νεανικός: *νεανίας τὴν ὄψιν* = με νεανική εμφάνιση.

παράγ. νεανίσκος, νεάνις, νεανιεύομαι, νεανικός.

NE νεανίας (με τη σημ. 1).

[*νεανός, ό (< νέος, πβ. νεάνις, ή) + παρ. επίθ. -ίας].

νεανιεύομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐνεανιεύομην
Μέλλ.	νεανιεύσομαι
Αόρ.	ἐνεανιεύσάμην

συμπεριφέρομαι σαν νέος, και κατ' επέκταση φέρομαι με απερισκεψία ή με αναίδεια, κομπάζω: νεανιεύεται έν τοίς λόγοις = μιλάει με νεανικό κομπασμό.

[παράγ. λ. νεανίας + παρ. επίθ. -εύομαι].

νεανικός, -ή, -όν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	νεανικώτερος
Υπερθετικός	νεανικώτατος

για πρόσωπα αυτός που έχει τις ιδιότητες του νέου. α. ζωηρός, ορμητικός: νεανικοί και μεγαλοπρεπείς τās διανοίαις = άνθρωποι ορμητικοί και αρχοντικοί στο φρόνημα. β. θρασύς ή απερίσκεπτος: τὸ νεανικὸν τοῦ σοῦ λόγου = η απερισκεψία των λόγων σου.

NE νεανικός.

[παράγ. λ. νεανίας + παρ. επίθ. -ικός].

νεανίσκος, -ου, ό ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

νεαρό αγόρι: ἔν τε παισὶ και νεανίσκοις και έν ἀνδράσι βασανίζεται = υποβάλλεται σε δοκιμασίες και ως παιδί και ως νέος και ως άνδρας.

[παράγ. λ. νεανίας + παρ. επίθ. -ίσκος].

νέκταρ, -αρος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το ποτό που έπιναν οι θεοί: τὸ νέκταρ και ή ἀμβροσία = το ποτό και το φαγητό των θεών. [αβέβ. ετυμ., ίσως νέκυσ + *-ταρ (< τείρω «συντριβω»), πβ. αρχ. ινδ. tárati «διαπερνώ»].

νέμεσις, -εως, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αγανάκτηση που νιώθει κανείς, όταν κάποιος άλλος, χωρίς καθόλου να το αξίζει, ευτυχεί, ευημερεί και επιτυγχάνει.

NE νέμεση (λόγ.).

[νέμω + παρ. επίθ. -εσις > νέμεσις «απονομή της νόμιμης μοίρας»].

Νέμεσις, -εως, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

η θεά που τιμωρεί τους αλαζόνες.

NE Νέμεση.

Νέμεα, -έων, τὰ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κύριο όνομα.

πανελλήνιος αθλητικός διαγωνισμός που τελούσαν προς τιμήν του Δία κάθε δύο χρόνια στη Νεμέα.

[ουδ. πληθ. του επιθέτου Νέμεος (ενν. ιερά)].

νέμω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔνεμον
--------	--------

Μέλλ.	νεμῶ
Αόρ.	ἔνεμια
Παρακ.	νενέμηκα
Μέσ. μέλλ.	νεμοῦμαι
Μέσ. αόρ.	ἐνεμιάμην
Παθ. αόρ.	ἐνεμήθην
Παθ. & μέσ. παρακ.	νενέμημαι «έχω μοιραστεί» ή «έχω μοιράσει»
Παθ. υπερω.	ἐνενεμήμην

A. 1. μοιράζω, διανέμω: ἔνεμιαν τρίτον μέρος σκύλων τοίς Ἀθηναίοις = μοίρασαν το ένα τρίτο από τα λάφυρα στους Αθηναίους.

2. μέση φωνή νέμομαι έχω μερίδιο σε κάτι ή κατέχω κάτι: ἐνέμοντο τὰ μέταλλα = είχαν και εκμεταλλεύονταν τα μεταλλεία.

3. στην ενεργ. και τη μέση φωνή νέμω, νέμομαι κατοικώ: οί περι τήν λίμνην νέμοντες = όσοι κατοικούν κοντά στη λίμνη. οὔτοι νέμονται τὸ πρὸς βορρᾶν... = αυτοί κατοικούν το τμήμα της χώρας προς το Βορρά.

B. 1. οδηγώ τα ζώα στη βοσκή: ποιμένες κτήνη πληγή νέμουσιν = οι βοσκοί οδηγούν τα ζώα στη βοσκή χτυπώντας τα.

2. για ζώα, μέση φωνή νέμομαι βόσκω.

παράγ. νομή, νομάς, νομεύς, νομός, νόμος, νομίζω, νέμεσις, σύνθ. διανέμω, άπονέμω.

NE νέμομαι «έχω στην κατοχή μου» και στα σύνθ. διανέμω, κατανέμω, άπονέμω κτλ.

[*νεμ-, πβ. γοτθ. niman «παίρνω νομίμως», γερμ. nehmen].

νεογνός, -ός, -όν ΕΠΙΘΕΤΟ

νεογέννητος: νεογνοί νεβροί = νεογέννητα ελαφάκια.

NE (ουσ.) το νεογνό «βρέφος».

[νέος + *γν- < *γεν- (έ-γεν-όμην < γίγνομαι) + παρ. επίθ. -ος, πβ. όμό-γεν-ητος = όμο-γεν-ής].

νεοδαμώδης, -ης, -ες ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που έγινε πρόσφατα μέλος του σπαρτιατικού δάμου (= δήμου), που απέκτησε πρόσφατα τα δικαιώματα του Σπαρτιάτη πολίτη (ενώ προηγουμένως ήταν εἰλως).

[σύνθ. λ. νέον «πρόσφατα» + δωρ. δάμος (δήμος) + παρ. επίθ. -ώδης].

νέος, -α, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	νεώτερος
Υπερθετικός	νεώτατος

1. για άνθρωπο νέος: μέχρι πόσων ετών δεῖ νομίζειν νέους εἶναι τοὺς ανθρώπους; = μέχρι πόσων χρόνων πρέπει να θεωρούμε νέους τους ανθρώπους ≠ γέρον.

• ως ουσιαστικό τὸ νέον = η νεότητα.

2. νεανικός: νέοι και νέαις διανοίαις χρώμενοι = νέοι και με νεανική σκέψη.

3. πρόσφατος, καινούριος: νέος οἶνος = καινούριο κρασί.

• ἔνη καὶ νέα (ἡμέρα) = η παλιά και η νέα ημέρα του μήνα, δηλαδή η τελευταία.

4. για γεγονότα απροσδόκητος, παράξενος, βίαιος: οὐδὲν ἄπ' αὐτοῦ νεώτερον ἐγένετο = δεν προέκυψε καμιά βίαιη πράξη από αυτό.

παράγ. νεανίας, νεαρός, νεωτερικός, νεωτερίζω, νεοσσός, νεότης, σύνθ. νεογνός, νεοδαμώδης, νεόδημος, νεότευκτος.

NE νέος (με τις σημ. 1, 3).

[*νεFος, λατ. novus, λιθ. navas].

νευρά, -άς, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

χορδή τόξου: εἶλκον τὰς νευράς, ὅποτε τοξεύοιεν... = κάθε φορά που τόξευαν, τραβούσαν τις χορδές...

NE νευρά (λόγ.).

[☞ νεῦρον].

νεῦρον, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. νεύρο: ξύγκειται τὸ σῶμα ἐξ ὀστέων καὶ νεύρων = το σώμα αποτελείται από οστά και νεύρα.

2. στον πληθυντικό νεῦρα μεταφορικά δύναμη, ζωντάνια: ἐκτέμνω τὰ νεῦρα ἐκ τῆς ψυχῆς = αποκόβω τη ζωντάνια από την ψυχή.

3. χορδή τόξου.

NE το νεύρο (με τη σημ. 1), τα νεύρα «νευρική υπερένταση».

[*σνεF- «πλέκω», πβ. λατ. nervus, αρχ. ινδ. snāvan- «νεῦρο»].

νεύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔνευον
Μέλλ.	νεύσω & στα σύνθετα -νεύσομαι
Αόρ.	ἔνευσα
Παρακ.	νένευκα

1. κάνω νεύμα, γνέφω: ἔνευσε τῷ παιδί πλησίον ἐστῶτι = ἔκανε νεύμα στο δούλο, που στεκόταν κοντά του.

2. κλίνω, έχω κλίση προς κάποια κατεύθυνση: νεύω πρὸς μεσημβρίαν = έχω κατεύθυνση προς το Νότο.

παράγ. νεῦμα, νεῦσις, σύνθ. κατανεύω, ἀπονεύω.

NE νεύω (με τη σημ. 1).

[*νευσ- «κινώ», πβ. λατ. abnuo «κάνω αρνητικό νεύμα» < ab + *newō].

νέφος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

σύννεφο: ὁ περιστὰς κίνδυνος παρήλθεν ὠσπερ νέφος = ο κίνδυνος που μας περικύκλωσε απομακρύνθηκε σαν σύννεφο.

NE νέφος (λόγ.).

[*νεφ-, λατ. nebula, αρχ. ινδ. nábhas «νέφος», IE *nebhos].

νέω (A) ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔνεον
Μέλλ.	νεύσομαι
Αόρ.	ἔνευσα
Παρακ.	νένευκα

κολυμπώ: ἄν τέ τις ἐς κολυμβήθραν μικρὰν ἐμπέσῃ ἄν τε εἰς τὸ μέγιστον πέλαγος μέσον, ὅμως γε νεῖ οὐδὲν ἦττον = είτε σε μια μικρή δεξαμενή πέσει κανείς είτε στο ανοιχτό πέλαγος, κολυμπάει εξίσου καλά.

[*νεFω, πβ. δωρ. νοά πηγῆ].

νέω (B) & νήθω ΡΗΜΑ

Μέλλ.	νήσω
Αόρ.	ἔνησα
Παθ. αόρ.	ἐνήθην
Παθ. παρακ.	νένησμαι

γνέθω.

παράγ. νήμα.

NE γνέθω.

[*σνη-, συγγεν. με νεῦρον, πβ. αρχ. ινδ. snāyati «ενδύω»].

νεωκόρος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αυτός που φροντίζει για την καθαριότητα του ναού, νεωκόρος: ὁ τῆς Ἀρτέμιδος νεωκόρος.

παράγ. νεωκορέω -ῶ.

NE νεωκόρος. διαλ. νᾶκόρος και νᾶκόρος, [σύνθ. λ. ναός, αττ. νεώς + β' συνθετ. -κόρος (< κορέω «φροντίζω, καθαρίζω»), πβ. δωρ. δάμοκόρος «που φροντίζει για το δήμο»].

νεός, -ῶ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο κοινός τύπος είναι ναός, -οῦ

1. ναός.

2 το εσώτατο δωμάτιο του ναού, ο σηκός, όπου βρισκόταν το άγαλμα της θεότητας.

[*νασFός (< ναίω «κατοικώ») «κατοικία του θεού»].

νεώσοικος, -οίκου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

υπόστεγος χώρος σε λιμάνι, όπου φυλάσσονταν τα πλοία το χειμώνα.

NE νεώσοικος.

[σύνθ. λ. νεώς (γεν. του ναῦς) + οἶκος].

νεωστή ΕΠΙΡΡΗΜΑ

πριν από λίγο, πρόσφατα.

NE νεωστή (λόγ.).

[παράγ. λ. *νεώς (= νέον «πρόσφατα») + -τι].

νεωτερίζω ΡΗΜΑ

1. κάνω αλλαγές ή καινοτομώ: νεωτερίζω περι γυμναστικῆν καὶ μουσικῆν = εισάγω καινοτομίες στη γυμναστική και τη μουσική.

2. λαμβάνω βίαια μέτρα: ἔπεμψαν πρέσβεις, εἴ πως πείσειαν (τοὺς Ἀθηναίους) μὴ σφῶν πέρι νεωτερίζειν μηδέν = ἔστειλαν απεσταλμένους, μήπως πείσουν τους Αθηναίους να μη λάβουν κανένα βίαιο μέτρο εναντίον τους.

3. επιχειρώ πολιτικές αλλαγές, επιχειρώ επανάσταση: *ξύμμαχοι νεωτερίζοντες* = σύμμαχοι που επιχειρούν να επαναστατήσουν.

παράγ. νεωτερισμός.

NE νεωτερίζω (με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. νεώτερος, -ον + παρ. επίθ. -ίζω].

νη ΜΟΡΙΟ

αχώριστο μόριο που χρησιμοποιείται ως πρώτο συνθετικό ποιητικών λέξεων που σημαίνουν απαλλαγή ή στέρηση, π.χ. *νηπενθής* = αυτός που δεν πενθεί, *νηποινεί* = χωρίς ποινή, χωρίς τιμωρία.

[*νε-ε > νη, φωνηεντισμός σε ε του στερητικού μορίου άν-, ά- < IE *n_o, λατ. nē].

νή ΜΟΡΙΟ

1. εκφράζει κατηγορηματική διαβεβαίωση και συντάσσεται με αιτιατική της θεότητας την οποία επικαλείται κανείς: *νή Δία / νή την Ήρα* = μα το Δία / μα την Ήρα.

2. το νή (τόν) Δία χρησιμοποιείται επίσης α. σε καταφατικές απαντήσεις: *-Δίδωσ μοι, ὦ πάππε, πάντα ταῦτα...; -Νή Δία, ὦ παῖ, ἔγωγέ σοι... = -Παππού, μου τα δίνεις ὄλ' αυτά...; -Μα το Δία, παιδί μου, βέβαια σου τα δίνω.*

β. σε προτάσεις που δηλώνουν αντίρρηση: *ἀλλά, νή Δία, ὁ κατήγορος ἔφη, ὑπερορᾶν ἐποίει τῶν καθεστώτων νόμων τοὺς συνόντας* = αλλά, μα το Δία, μας εἶπε ο κατήγορος, ἔκανε τους μαθητές του να περιφρονούν τους κειμένους νόμους.

[ομόρρ. με το ναι].

νηποινεί & νηποινί ΕΠΙΡΡΗΜΑ

χωρίς τιμωρία.

[παράγ. λ. νήποινος + παρ. επίθ. -ει ή -ι].

Νηρηίς, -ίδος, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

καθεμία από τις νύμφες της θάλασσας, κόρες του Νηρέα.

NE Νηρηίδα.

[*Νηρ-ηίς < Νηρ-εύς «ἄλιος γέρον» (= ο γέρος της θάλασσας) < *νηρ- «βυθίζομαι στο νερό», πβ. λιθ. nerti «βυθίζομαι»*].

νήφω ΡΗΜΑ

Αόρ.	ἔνηψα
------	-------

1. δεν είμαι μεθυσμένος, ≠ μεθύω.

2. μεταφορικά είμαι συγκρατημένος και προσηκτικός:

• έκφραση *νάφε καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν* (= νήφε καὶ μέμνησο ἀπιστεῖν) = να είσαι νηφάλιος και να θυμάσαι ότι πρέπει να είσαι δύσπιστος.

παράγ. νηφάλιος «μη μεθυσμένος», νήψις «η κατάσταση μη μέθης, νηφαλιότητα».

[δωρ. *νάφω*, πβ. *αριμ. pawt'i «ξεμέθυστος»*].

νικάω -ῶ ΡΗΜΑ

1. υπερισχύω σ' ένα διαγωνισμό, σε μια μάχη, νικώ: *νίκηη νικᾶν* = κατακτώ τη νίκη.

2. γενικά επικρατώ, υπερετώ: *ἦν Περικλέους γνώμη νενικηκυῖα* = είχε επικρατήσει η απόφαση του Περικλή.

• είμαι ανώτερος, καλύτερος: *νικᾶ ἐν λόγοις πάντας ἀνθρώπους* = είναι καλύτερος απ' όλους στους λόγους (στην ανάπτυξη ενός θέματος).

3. παθ. φωνή νικῶμαι αποκάμνω, κουράζομαι: *ἐξέκαμον ὑπὸ τοῦ πολλοῦ κακοῦ νικώμενοι* = εξαντλήθηκαν, μην αντέχοντας τη μεγάλη συμφορά. = ἡττώμαι.

παράγ. νικητής, νίκημα, σύνθ. κατανικάω, ὑπερνικάω.

NE νικώ (με τις σημ. 1, 2).

[παράγ. λ. νίκη + παρ. επίθ. -άω].

νίκη, -ης, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

υπερίσχυση σε μια μάχη και γενικότερα σε ένα διαγωνισμό. ≠ ἡττα.

• γενικά κυριαρχία, επικράτηση: *οἱ ἐγκρατεῖς τῆς νίκης τῶν ἡδονῶν ζῶσιν εὐδαιμόνως* = όσοι έχουν τη δύναμη να έχουν κυριαρχία πάνω στις ηδονές ζουν ευτυχισμένοι.

NE νίκη.

[*αβέβ. ετυμ.*, καθώς η συσχέτιση του νίκη με το νείκος είναι ατεκμηρίωτη].

νίψω & νείψω ΡΗΜΑ

Μέλλ.	νίψω, νείψω
Αόρ.	ἔνιψα, ἔνειψα

1. χιονίζω.

• κυρίως απρόσωπο: *νίφει* = χιονίζει.

2. παθ. φωνή νίφομαι καλύπτομαι από χιόνι.

παράγ. νιφὰς «νιφάδα», νιφετὸς «χιονοθύελλα».

[(τὴν) νίφα, αιτιατ. του «νίψ, ή «χιόνι»].

νοέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐνόουν
Μέλλ.	νοήσω
Αόρ.	ἐνόησα
Παρακ.	νενόηκα
Παθ. μέλλ. με μέση σημ.	νοηθήσομαι
Παθ. αόρ. με μέση σημ.	ἐνοήθην
Παθ. παρακ. με μέση σημ.	νενόημαι

1. αντιλαμβάνομαι με το νου: *τὰς ιδέας φαιμέν νοεῖσθαι μέν, ὀρᾶσθαι δ' οὐ* = υποστηρίζουμε ότι οι ιδέες γίνονται αντιληπτές με το νου, αλλά δε γίνονται ορατές.

2. σκέπτομαι να κάνω κάτι, μηχανεύομαι κάτι: *πάντα κακὰ νοοῦσιν τῷ τυράννῳ* = προορίζουν κάθε είδος κακού εναντίον του τυράννου.

3. σημαίνω, φέρω μια σημασία, εννοώ: *πυθοί-μεθ' ἄν τὸν χρησμὸν ὃ τι νοεῖ* = να ρωτήσουμε για να μάθουμε τι σημαίνει ο χρησμός.

παράγ. νόημα, νόησις, νοητικός, νοητός, **σύνθ.** έννοέω (έννοια), διανοέω (διάνοια), προνοέω (πρόνοια), κατανοέω, έπινοέω (έπίνοια), ύπονοέω (ύπόνοια).

NE νοώ (στα σύνθετα *εννοώ, κατανοώ, επινοώ* κτλ.).

[*νοος, **αβέβ. ετυμ.**].

νόθος, -η & -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. παιδί που δεν προέρχεται από νόμιμο γάμο. ≠ γνήσιος.

• στην Αθήνα παιδί του οποίου ο πατέρας ήταν Αθηναίος πολίτης αλλά η μητέρα όχι.

2. πλαστός, ψεύτικος. = κίβδηλος.

παράγ. νοθεύω, νοθεία.

NE νόθος (με τη σημ. 1).

[**αβέβ. ετυμ.**].

νομεύς, -έως, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κτηνοτρόφος: *βουκόλοι, ποιμένες και οί ἄλλοι νομεῖς* = οι αγελαδάρηδες, οι βοσκοί και οι άλλοι κτηνοτρόφοι.

2. αυτός που μοιράζει, που διανέμει κάτι: *νομεὺς ἀγαθῶν*.

παράγ. νομεύω «οδηγώ ζώα στη βοσκή».

NE νομέας «που έχει τη νομή, την εκμετάλλευση».

[**παράγ. λ.** *νέμ-ω* + παρ. επίθ. *-εύς*, με τροπή του ε σε ο].

νομή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

A. 1. βοσκότοπος: *ποιμνίων νομαί*.

2. τροφή από βοσκότοπο: *νομή μελιττῶν τὸ θύμον* = η τροφή των μελισσών είναι το θυμάρι.

B. διανομή: *ἡ νομή τῶν πατρῶων* = η διανομή της πατρικής κληρονομιάς.

NE νομή «εκμετάλλευση χωραφίου, περιουσίας κτλ.».

[*νέμω*, με τροπή του ε σε ο].

νομίζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐνόμιζον
Μέλλ.	νομιῶ
Παρακ.	νενόμικα
Παθ. μέλλ.	νομισθήσομαι
Παθ. παρακ.	νενόμισμαι

1. καθιερώνω κάτι: *τοῦτο Κῦρος ἐνόμισεν* = ο Κύρος το καθιέρωσε αυτό. *νομίζεται* = είναι καθιερωμένο. *τὰ νομιζόμενα / τὰ νενομισμένα* = τα καθιερωμένα.

2. με δοτική κάνω χρήση, μεταχειρίζομαι: *ἀγῶσι καὶ θυσίαις νομίζω* = κάνω χρήση διαγωνισμών και θυσιών.

3. θεωρώ, νομίζω: *τοὺς κακοὺς χρηστοὺς νομίζω* = θεωρώ τους κακούς καλούς.

• *νομίζω θεούς* = πιστεύω ότι υπάρχουν θεοί.
παράγ. νόμισις, νόμισμα, **σύνθ.** νομισματοπώλης.

NE νομίζω (με τη σημ. 3).

[**παράγ. λ.** *νόμ-ος* + παρ. επίθ. *-ίζω*].

νόμιμος, -ίμη & -μιος, -μιον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που είναι σύμφωνος με τους νόμους ή με τις πατροπαράδοτες συνήθειες: *οἱ νόμιμοι θεοί* = οι θεοί στους οποίους πιστεύει η πόλη.

• απρὸς. νόμιμόν ἐστι συνηθίζεται: *νόμιμον ἦν αὐτοῖς μήτε πτύειν μήτε ἀπομύττεσθαι* = συνηθίζαν να μη φτύνουν ούτε να φυσούν τη μύτη τους.

2. ως ουσιαστικό τὰ νόμιμα συνήθειες, θεσμοί: *νόμιμα τὰ Χαλκιδικὰ ἐκράτησεν* = ως θεσμοί επικράτησαν οι χαλκιδικοί.

NE (με τις σημ. 1, 2).

[**παράγ. λ.** *νόμος* + παρ. επίθ. *-μιος*].

νόμισμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

καθιερωμένο μέσο συναλλαγής, νόμισμα.

NE νόμισμα.

[**παράγ. λ.** *νομίζ-ω* + παρ. επίθ. *-μα*].

νόμος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. πατροπαράδοτη συνήθεια που γίνεται νόμος: *κατὰ νόμον* = σύμφωνα με τη συνήθεια ή με το νόμο. *παρὰ νόμον* = αντίθετα με το νόμο.

• *οἱ νόμοι* = οι νόμοι του Σόλωνα.

2. μουσικός ρυθμός, ήχος: *νόμοι κιθαρωδικοί* = ήχοι κιθάρας.

παράγ. νομικός, νόμιμος.

NE νόμος (με τη σημ. 1).

[*νέμω*, με τροπή του ε σε ο].

νοσέω -ῶ ΡΗΜΑ

1. είμαι άρρωστος, υποφέρω από κάποια πάθηση: *νοσῶ ὀφθαλμοῦς* = υποφέρω από πάθηση των ματιών. ≠ ύγιαίνω.

2. γενικά υποφέρω: *Μίλητος ἐνόσησε στάσει* = η Μίλητος υπέφερε από εσωτερικές πολιτικές αναταραχές.

παράγ. νόσημα, νοσηρός.

NE νοσώ (με τις σημ. 1, 2).

[**παράγ. λ.** *νόσ-ος* + παρ. επίθ. *-έω*].

νόσος, -ου, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ασθένεια, αρρώστια: *νόσος ἐμπέπτωκε τοῖς κτήγεσι* = έχει πέσει αρρώστια στα ζώα.

NE νόσος.

[**αβέβ. ετυμ.**].

νουθετέω -ῶ ΡΗΜΑ

συμβουλευώ.

NE νουθετώ.

[**παράγ./σύνθ.** *νοῦς* + *θετ- (πβ. *θετ-ός* < *τίθημι*) + παρ. επίθ. *-έω*].

νουμηγία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

η αρχή του σεληνιακού μήνα, η πρώτη του μήνα. ≠ ἔνη καὶ νέα (ενν. ἡμέρα = η παλιά και η καινούρια ημέρα, δηλ. η τελευταία ημέρα του μήνα).

[**παράγ./σύνθ.** νεο-μηνία < νέος + μήνη «σελήνη» + παρ. επίθ. -ία].

νοῦς, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. οι λειτουργίες του ανθρώπου που είναι υπεύθυνες για την αισθητηριακή αντίληψη και τη σκέψη, νους.

• σὺν νῶ συνετά, με σύνεση: οὐδενὶ ξὺν νῶ = χωρὶς καμιά σύνεση.

2. νοῦν ἔχω **α.** εἶμαι συνετός, **β.** ἔχω το νου μου σε κάτι, προσέχω.

παράγ. νοερός, νοέω.

NE νους (με τις σημ. 1, 2).

[**αβέβ. ετυμ.**].

νῦν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. τώρα, αυτήν την ώρα, αυτήν τη στιγμή: νῦν καὶ αἰεί = τώρα και πάντοτε.

• με άρθρο ἢ νῦν ἡμέρα = η σημερινή ημέρα. οἱ νῦν ἄνθρωποι = οι σημερινοί άνθρωποι. τὸ νῦν = το παρόν.

2. ως εγκλιτικό νυν λοιπόν: φέρε νυν/ ἄγε νυν = ἔλα λοιπόν!

NE (μόνο στη λόγ. έκφραση) νυν και αεί.

[*νυ-, ἴσως συγγεν. με το νέ-ος].

νυνὶ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

τώρα δα.

[*νυ-, ἴσως ομόρρ. με το νέος].

νύξ, νυκτός, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

νύκτα: νύκτας τε καὶ ἡμέρας = μέρα και νύκτα, συνεχώς. μέσας νύκτας ἐγένετο = πήγε μεσάνυχτα. ≠ ἡμέρα.

• ως επίρρημα νύκτα κατά τη διάρκεια της νύκτας.

παράγ. νυκτερίς, νυκτερινός, νύκτωρ «τη νύχτα», νυκτερεύω, **σύνθ.** νυκτοφύλαξ, νυκτομαχία, νυκτοπορία, διανυκτερεύω, ὄλονύκτιος, παννυχίς.

NE νύκτα.

[*νοκτ- < **IE** *nokʷt, **λατ.** nox, noctis, **λιθ.** naktis, **γοτθ.** nahts].

Ξ

Ξ, ξ, ξει & ξι, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το δέκατο τέταρτο γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου.

• ως αριθμητικό σύμβολο: ξ = 60, αλλά ,ξ = 60.000.

ξαναγέω -ῶ ΡΗΜΑ

1. εἶμαι ξεναγός, δηλαδή αρχηγός μισθοφόρων: *Ἡριππίδας ἐξενάγει τοῦ ξενικοῦ* = ο Ηρ. ἦταν αρχηγός του μισθοφορικού στρατού.

2. οδηγώ κάποιον στα αξιοθέατα μιας πόλης.

ξεναγός «αρχηγός των μισθοφόρων».

NE ξεναγώ (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** ξεναγός + -έω].

ξενηλασία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

στη Σπάρτη η απομάκρυνση των ξένων από την πόλη: *τὴν πόλιν κοινὴν παρέχομεν, καὶ οὐκ ἔστιν ὅτε ξενηλασίαις ἀπείργομέν τινα ἢ μαθήματος ἢ θεάματος* = την πόλη την έχουμε ανοιχτή για όλους και ποτέ δεν εμποδίζουμε κανέναν, απομακρύνοντάς τον από την πόλη, να μάθει ή να δει κάτι.

ξενηλατέω «διώχνω έναν ξένο από την πόλη».

NE ξενηλασία (λόγ.).

[**παράγ. λ.** του ξενηλατέω -ῶ < **παράγ. λ.** ξενηλάτης + -έω].

ξενία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. φιλοξενία: *ἦλθεν ἐπὶ ξενίαν* = ἦρθε ως φιλοξενούμενος, ως φίλος.

2. φιλικός δεσμός ή συνθήκη μεταξύ δύο κρατών ή ενός κράτους και ενός προσώπου: *τὰς παλαιὰς ξενίας ἀνανεούμεθα* = ανανεώνουμε, αναθερμαίνουμε, τις παλιές σχέσεις ανάμεσα στα κράτη μας.

3. το status του ξένου, τα μειωμένα δικαιώματα που είχε ο ξένος σε σχέση με τα πλήρη δικαιώματα που είχε ο πολίτης. *γραφή ξενίας* = δίωξη εναντίον ξένου που οικειοποιήθηκε δικαιώματα που ανήκαν σε πολίτη.

[**παράγ. λ.** ξένος + -ία].

ξενίζω ΡΗΜΑ

υποδέχομαι ή περιποιούμαι κάποιον, τον φιλοξενώ: *ξενίζω τινὰ πολλοῖς ἀγαθοῖς* = προσφέρω πολλά δώρα στο φιλοξενούμενό μου.

παράγ. ξενισμός, ξένισις.

NE ξενίζω «παραθέτω τιμητικό γεύμα κτλ.».

[**παράγ. λ.** ξένος + παρ. επίθ. -ίζω].

ξενικός, -ῆ & -ός, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που ταιριάζει ή που ανήκει σε ξένο: *ξενικὴ βοήθεια* = βοήθεια που προσφέρουν οι ξένοι.

• τὰ ξενικὰ οι φόροι που πλήρωναν οι ξένοι στην Αθήνα.

• τὸ ξενικὸν το σύνολο των ξένων ή το δικαστήριο για τους ξένους.

2. ξένος στρατιώτης ή ξένο πλοίο που υπηρετεί σε μια πόλη ή χώρα: *ξενικαὶ νῆες* = ξένα πλοία (με μισθοφόρους).

• ως ουσιαστικό τὸ ξενικὸν μισθοφορικός στρατός.

3. γενικά ξένος: *ξενικὰ ὀνόματα* = λέξεις ξένης (μη αττικής) διαλέκτου.

NE ξενικός (με τη σημ. 1).

[ξένος + παρ. επίθ. επίθ. -ικός].

ξένιος, -ία & -ιος, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που έχει σχέση με φιλοξενούμενο ή με τη φιλοξενία: ξένιος Ζεύς = ο Δίας, ο προστάτης της φιλοξενίας.

2. στον πληθ. του ουδετ. τὰ ξένια τα δώρα που προσφέρει ο οικοδεσπότης στο φιλοξενούμενό του ή κάποιος στο φίλο του: τὰ παρ' ἡμῶν ξένια ἐδέξατο = δέχθηκε τα δώρα που του προσφέραμε εμείς.

3. ξένος: ἐπὶ ξενίας (δηλ. γῆς) = σε κάποιον ξένο τόπο.

NE (στην έκφραση) ξένιος Δίας.

[παράγ. λ. ξένος + -ιος].

ξένισις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

η περιποίηση φιλοξενούμενου ή ξένου που έρχεται στην πόλη μου, φιλοξενία.

[παράγ. λ. ξενίζω + -σις].

ξενιτεύω ΡΗΜΑ

στη μέση φωνή ξενιτεύομαι υπηρετώ ως μισθοφόρος σε ξένη δύναμη.

NE ξενιτεύομαι «αναχωρώ ή βρίσκομαι σε ξένη χώρα».

[ξένος + -ιτ-εύομαι > ξενιτεύομαι αναλογικά προς το πολίτης - πολιτεύομαι· το ξενιτεία είναι νεότερο].

ξένος, -η, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. φιλοξενούμενος, φίλος συνδεδεμένος με κάποιον μέσω δεσμού ή συνθήκης ξενίας.

2. άνθρωπος από ξένη χώρα, ξένος.

• προσφώνηση ὦ ξένε = κύριε ή φίλε.

3. μισθοφόρος: εἰ μισθῷ μείζονι πειρῶντο ἡμῶν ὑπολαβεῖν τοὺς ξένους τῶν ναυτῶν = αν προσπαθούσαν να πάρουν από μας όσους από τους ναύτες είναι μισθοφόροι, δίνοντάς τους μεγαλύτερο μισθό.

4. ξένος προς κάτι, αυτός που αγνοεί κάτι: ξένως ἔχω τῆς ἐνδάθε λέξεως = μου είναι ξένος ο τρόπος έκφρασης που χρησιμοποιείται εδώ (στα δικαστήρια· το είτε ο Σωκράτης στην απολογία του).

5. παράξενος.

παράγ. ξενικός, ξένιος, ξενιτεύω, ξενών, σύνθ. ξενοτρόφος.

NE ξένος (με τις σημ. 2 και 4).

[μαρτυρείται ως ξένFος, **αβέβ. ετυμ.**, ίσως αρχική ρίζα *ghos-tis, πβ. **λατ.** hostis].

ξενόω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐξένουν
Μέλλ.	ξενώσω
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	ξενώσομαι
Παθ. αόρ.	ἐξενώθην
Παθ. παρακ.	ἐξένωμαι

συνήθως στην παθ. φωνή ξενούμαι

1. δημιουργώ συνθήκη φιλίας με κάποιον: ... τότε ἐξενώθησαν ὑμῖν οἱ πρόγονοι ἡμῶν = τότε δημιούργησαν με σας φιλικές σχέσεις οι πρόγονοί μας.

2. φιλοξενούμαι: ξενούνται αὐτῷ = φιλοξενούνται από αυτόν.

παράγ. ξένωσις.

[παράγ. λ. ξένος + -όω].

ξυλεύω ΡΗΜΑ

μέση φωνή ξυλεύομαι κόβω ξύλα για δική μου χρήση.

• παροιμία δρυὸς πεσοῦσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται (☞ δρυς).

NE ξυλεύομαι (λόγ.).

[παράγ. λ. ξύλον + παρ. επίθ. -εύω].

ξυλίζομαι ΡΗΜΑ

μαζεύω ξύλα.

[παράγ. λ. ξύλον + παρ. επίθ. -ίζομαι].

ξύλον, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κομμάτι ξύλου για διάφορες χρήσεις: ξύλα ναυπηγήσιμα = ξύλα για κατασκευή πλοίων.

2. διάφορα ξύλινα αντικείμενα (όπως π.χ. ρόπαλο, ραβδί, όργανα βασανισμού κτλ.).

3. όργανο με το οποίο τιμωρούσαν τους κακούργους. Μπορούσε να είναι: **α.** ξύλινος βαρύς κλοιός που τον τοποθετούσαν στον αυχένα του τιμωρημένου. **β.** ξύλινα ποδόδεσμα μέσα στα οποία κλείνονταν τα πόδια του. **γ.** αγχόνη. **δ.** σταυρός: ἐπὶ ξύλου ἐκρέμασαν (τὸν Ἰησοῦν) = κρέμασαν τον Ιησού στο σταυρό.

4. δέντρο: ὄρος δασὸν μεγάλοις ξύλοις = βουνό κατάφυτο από μεγάλα δέντρα.

παράγ. ξυλικός, ξυλίζομαι, ξυλεύω, ξύλινος, ξυλόω -ῶ, σύνθ. ξυλουργός, ξυλοκόπος.

NE ξύλο (με τη σημ. 1).

[*κουλ-ον, μάλλον ομόρρ. με ὕλη, σέλμα].

ξὺν ☞ σύν.

ξυρέω -ῶ & ξυράω -ῶ

Μέλλ.	ξυρήσω
Μέσ. μέλλ.	ξυρήσομαι
Παθ. μέλλ.	ξυρηθήσομαι
Μέσ. & παθ. παρακ.	ἐξύρημαι

1. ξυρίζω: ξυρῶ τὴν κεφαλὴν/τὰς τρίχας = ξυρίζω το κεφάλι/τα μαλλιά.

• παροιμία: ἐπιχειρῶ ξυρεῖν λέοντα = επιχειρώ να κουρέψω ένα λιοντάρι (δηλαδή επιχειρώ κάτι πολύ δύσκολο).

2. μέση και παθ. φωνή ξυροῦμαι ξυρίζομαι ή με ξυρίζουν: ἐξυρημένος τὴν κεφαλὴν = με ξυρισμένο κεφάλι.

NE ξυρίζω (με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. ξυρόν + -έω].

Ξυρόν, -οῦ, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

Ξυράφι.

- έκφραση ἐπὶ ξυροῦ ἴσταται ἀκμῆς = κάτι βρῖσκεται στην κόψη του ξυραφιού (δηλαδή η κατάσταση είναι επικίνδυνη και αβέβαιη).

παράγ. ξυρέω -ῶ, σύνθ. ξυροφορέω -ῶ.

NE μόνο στη φρ. ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς.

[παράγ. λ. ξύ-ω + παρ. ἐπίθ. -ρόν, ακριβές ἀντίστοιχο του αρχ. ινδ. ksura-].

ξύω ΡΗΜΑ

Αόρ.	ἔξυσα
Μέσ. αόρ.	ἔξυσάμην
Παθ. αόρ.	ἔξύσθην

ξύνω κάτι, το κάνω λείο και, γενικά, λεπτό, κομψό.

- μέση φωνή ξύομαι: παλτὸν ξύομαι = κατασκευάζω ακόντιο για δική μου χρήση.

παράγ. ξύσμα/ξύσμα, ξυστήρ, ξυστόν, ξυρόν.

NE ξύνω.

[ομόρρ. με ξαίνω].

Ο

Ο, ο, ὁ μικρόν, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το δέκατο πέμπτο γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου. Οι αρχαίοι Έλληνες της κλασικής εποχής το πρόφεραν όπως εμείς σήμερα και το διέκριναν από το ω, το οποίο πρόφεραν ως μακρό ὄ, δηλ. περίπου ως «οο». Το αρχικό του όνομα ήταν οὖ και του ω ήταν ὦ. Όταν κατά το 2ο-3ο αι. μ.Χ. η διάκριση μακρών και βραχέων φωνηέντων χάθηκε στην προφορά και συνέπεσαν φωνητικά το ο και το ω, οι αρχαίοι φιλόλογοι για σκοπούς διάκρισης των δύο τα ονόμασαν αντίστοιχα ὀ μικρόν και ὦ μέγα.

- ως σύμβολο αριθμού: ο´ = 70, αλλά .ο = 70.000.

ὀ, ἦ, τὸ ΑΡΘΡΟ

το οριστικό άρθρο συνοδεύει κοινά ουσιαστικά, επίθετα και μετοχές, τα οποία και καθορίζει επακριβώς.

1. ὀ, ἦ, τό + ἀπαρέμφ. το ἀπαρέμφατο μεταφράζεται ως αφηρημένο ουσιαστικό: τὸ φρονεῖν = η φρόνηση.

2. τό + οποιαδήποτε λέξη/ φράση λέξη / έννοια: τὸ ἄνθρωπος = η έννοια άνθρωπος.

3. ὀ, ἦ, τό + γενική κύριου ονόματος δηλώνει καταγωγή: ὁ Διός = ο γιος του Δία.

4. ὀ, ἦ, τό + γενική δηλώνει ὅ,τι σχετίζεται ή ἀνήκει σε κάποιον/κάτι: τὰ τῆς πόλεως = αυτά που σχετίζονται με την πόλη.

5. ὀ μέν... ὀ δὲ αὐτός... ἐκεῖνος: τῶν πόλεων αἱ μέν τυραννοῦνται, αἱ δὲ δημοκρατοῦνται = από τις πόλεις αυτές έχουν τυραννικό, εκείνες δημοκρατικό πολίτευμα.

6. τὸ μέν... τὸ δὲ ἐν μέρει μέν... ἐν μέρει δε.

7. ὀ καὶ ὀ τέτοιος και τέτοιος: τὰ καὶ τὰ πεπονθώς = αὐτός που έχει υποστεί τέτοια και τέτοιου είδους παθήματα.

8. δοτ. θηλυκού γένους ως επίρρ. τῆ ἐδώ: τὸ μέν τῆ, τὸ δὲ τῆ = ἐν μέρει ἐδώ, ἐν μέρει ἐκεῖ.

9. ἐν τοῖς + υπερθετικός σε ονομαστική πτώση μεταξύ των...: ἐν τοῖς πρώτοι Ἀθηναῖοι τὸν σίδηρον κατέθεντο = πρώτοι πρώτοι οι Αθηναῖοι έπαψαν να οπλοφορούν. ἐν τοῖς χαλεπώτατα διήγον = περνούσαν πάρα πολύ δύσκολα.

[IE δεικτική αντων. αρσ. *so, θηλ. *sa, ουδ. *tom/*tod, που εκπροσωπείται πολύ πιστά από την αρχ. ινδ. αρσ. sa, θηλ. sã, ουδ. tadý].

ὀβελός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. σούβλα.

2. στους αρχαίους γραμματικούς ορίζοντια γραμμή που χρησίμευε ως σημάδι, για να δηλώσει ότι ένα χωρίο είναι νόθο.

παράγ. ὀβελίσκος, ὀβελίας (ἄρτος), ὀβελίζω, ὀβελισμός.

NE ὀβελός (και με τις δύο σημ.).

[από το ὀβολός κατά το φωνήεν του ὀδελός].

ὀβολός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αθηναϊκό νόμισμα, που ισοδυναμούσε με το 1/6 της αττικής δραχμής.

NE ὀβολός «μικρή βοήθεια».

[ὀβολός/ὀδελός < IE *ogwolos/*og^welos, όπου το υπερωικοχειλικό g^w > β ή δ σύμφωνα με το φθόγγο που ακολουθεί].

ὄγκος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ο ὄγκος ενός πράγματος.

2. υπερηφάνεια ή αλαζονεία: ὀ τῶν ὑπεροπτικῶν ὄγκος = η αλαζονεία των ανθρώπων που είναι υπερόπτες.

3. μεγαλοπρέπεια (ύφους): ὀ τοῦ ποιήματος ὄγκος = η μεγαλοπρέπεια του ποιήματος.

παράγ. ὄγκωδης, σύνθ. ἄογκος, δύσογκος.

NE ὄγκος (με τη σημ. 1).

[ίσως *ογκ- (ετεροιωμένη βαθμίδα του *εγκ- < ἐν-εγκ-εῖν του φέρω) + παρ. ἐπίθ. -ος].

ὄδε, ἦδε, τότε ANTONYMIA

δεικτική αντωνυμία, που αντιτίθεται στην αντωνυμία ἐκεῖνος, καθώς αναφέρεται στο πλησιέστερο, σε αντίθεση με αυτό που βρῖσκεται μακρύτερα από τον ομιλητή.

1. για τόπο· δείχνει κάτι που είναι παρόν και βρίσκεται μπροστά στα μάτια του ομιλητή αυτός εδώ.

2. για χρόνο αναφερόμενο στο άμεσο παρόν αυτός εδώ, ο τωρινός: *ἡ τῶνδε τῶν ἀθλητῶν ἔξις* = η συνήθεια των τωρινών αθλητών.

3. δοτ. ενικού θηλυκού γένους ως επίρρ. *τῆδε α.* για τόπο εδώ: *τῆδε κείμεθα* = είμαστε θαμμένοι εδώ.

β. για τρόπο με αυτόν εδώ τον τρόπο, έτσι: *τῆδε πη σκοποῦμαι τι* = ξεετάζω κάτι κάπως έτσι.

[**σύνθ. λ.** δεικτ. αντων. ὅ, ἡ, ὅ + δεικτικό -δε].

ὀδοιπορέω -ῶ ΡΗΜΑ

ταξιδεύω με τα πόδια: ὁ ξένος ὀδοιπορεῖ ἐς Ἀθήνας = ο ξένος ταξιδεύει με τα πόδια στην Αθήνα.

ΝΕ οδοιπορώ.

[**παράγ. λ.** ὀδοιπόρ-ος + παρ. επίθ. -έω ὀδοι- (τοπική πτώση) + πορ-εύομαι > ὀδοιπόρ-ος].

ὀδός, -οῦ, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. δρόμος.

2. ταξίδι: *τριῶν ἡμερῶν ὀδός* = ταξίδι τριών ημερών.

3. μέθοδος: (δοτική ως επίρρημα) ὀδῶ = μεθοδικά.

παράγ. ὀδεύω, **σύνθ.** ὀδηγός, ὀδοιπορία «ταξίδι με τα πόδια», πρόοδος, εἴσοδος, κάθοδος, φροῦδος (πρὸ ὀδοῦ), μέθοδος.

ΝΕ οδός (με τη σημ. 1).

[*σεδ- «βαδίζω», *sed- (διαφορετικό από το *sed- > ἔξομαι «κάθομαι»), συγγεν. με **αρχ. ινδ.** ā-sad- «πλησιάζω»].

ὀδυνάω -ῶ ΡΗΜΑ

μέση φωνή ὀδυνῶμαι αισθάνομαι πόνο: *παύομαι ὀδυνάμενος* = σταματώ να νιώθω πόνο.

[**παράγ. λ.** ὀδύνη + παρ. επίθ. -άω].

ὀδύνη, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. σωματικός πόνος.

2. ψυχικός πόνος, θλίψη: ὀδύνη σε εἴληφε = η θλίψη σε έχει καταλάβει.

παράγ. ὀδυνάω, ὀδυνηρός.

ΝΕ οδύνη (με τη σημ. 2).

[*εδ- «τρώγω» (ἔδω «τρώγω»), *έδύ-νη > ὀδύνη (πβ. για την αλλαγή ε > ο ἔδοντες > ὀδόντες, πβ. ακόμη *εἶδαρ* «τροφή» < *ἔδFαρ). Για τη σημασιολογική εξέλιξη «τρώγω» > «κατατρώγω, προκαλώ λύπη» πβ. **λατ.** curae edaces «φροντίδες που κατατρώγουν, οδυνηρές»].

ὀδύρομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ὠδυρόμην
Μέλλ.	ὀδυροῦμαι
Μέσ. αόρ.	ὠδυράμην

θρηνώ. ≠ ἀγάλλομαι, χαίρω.

παράγ. ὀδυρμός.

ΝΕ οδύρομαι.

[*ὀδυρ-, συγγεν. με ὀδύνομαι (εναλλαγή ν-ρ)].

ὄζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ὄζων
Μέλλ.	ὄζήσω
Αόρ.	ὄζησα
Παρακ. με σημ. ενεστ.	ὄδωδα
Υπερσ. με σημ. παρατ.	ὠδώδειν

1. έχω κάποια μυρωδιά (άσχημη ή ευχάριστη), μυρίζω: *ὠδώδει ὑπὸ μύρων ὁ οἶκος* = το σπίτι μυρίζει από τα μύρα. *τρυγὸς ὄζεις* = μυρίζεις κρασί.

2. απρόσωπο ὄζει ἐρχεται μυρωδιά, μυρίζει: *ὄζειν ἐδόκει τοῦ ἄρτου κάκιστον* = φαινόταν ότι ἐρχόταν μια άσχημη μυρωδιά από το ψωμί.

παράγ. ὀσμή (και αρχαιότερο ὀδμή), ὀσμηρός, ὀσμώδης, ὀδωδή, **σύνθ.** ἄνοσμος.

[*οδ- + παρ. επίθ. -jω > ὄζω, πβ. ὀδ-μή και ὀσμή, **λατ.** od-or].

ὄθεν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. απ' όπου, από το σημείο από το οποίο: *ὄθεν ἀπέλιπες, ἀποκρίνου* = απάντησε απ' όπου σταμάτησες.

2. για το λόγο αυτόν.

[**παράγ. λ.** ὄ (ουδ. της αντων. ὄς, ἡ, ὅ) + παρ. επίθ. -θεν].

οἶ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

αναφορικό επίρρημα

1. προς τα εκεί όπου: *οὐκ ἤκουσας οἷ προβαίνει τὸ πρᾶγμα;* = δεν άκουσες πού πηγαίνει η κατάσταση;.

2. οἷ + γενική σε ποιο σημείο: *οἷ τελευτᾶ κακίας* = σε ποιο σημείο κακίας καταλήγει.

[αναφορ. του *ποι*, *ποι*].

οἶαξ, -ακος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

πηδάλιο του πλοίου.

[*οισακ- + -ς > οἶαξ, ομόρρ. με **σλοβεν.** ojêsa «τιμόνι», **αρχ. ινδ.** isá «τιμόνι»].

οἶδα ΡΗΜΑ

παρακ. με σημ. ενεστ.

Υπερσ. με σημ. παρατ.	ἦδειν & ἦδη
Μέλλ.	εἴσομαι & εἰδήσω

1. γνωρίζω: *εἰάν τινα εἰδῶσιν ὅτι ἄδικός ἐστι* = εάν γνωρίζουν ότι κάποιος είναι άδικος. ≠ άγνωσέω.

2. στην προστακτική για όρκους ἴστω μάρτυράς μου...: *ἴστω Ζεὺς αὐτός* = μάρτυράς μου ο ίδιος ο Δίας.

παράγ. εἶδησις, εἰδήμων, ἴστωρ, ἱστορία, ἱστορέω, ἱστόρημα, **σύνθ.** φιλόστωρ, πολυἴστωρ.

ΝΕ στις λόγ. φρ. *τις οἶδε; Κύριος οἶδε* (με τη σημ. 1).

[*Φειδ- (ειδώς, ιδέα) και *Φοῖδα (αλλά Φίστωρ), ομόρρ. με **αρχ. ινδ.** véda «γνώση», **λατ.** vidēre «βλέπω»].

οἴκαδε ΕΠΙΡΡΗΜΑ

στο σπίτι ή στην πατρίδα: οἴκαδε ἀφικνοῦμαι = φτάνω στην πατρίδα.

[**παράγ. λ.** οἶκος + παρ. επίθ. -αδε μαρτυρείται ως Φοῖκαδε, όπου οἶκα = ουδ. πληθ. με περιληπτ. σημ. «σπίτια»].

οἰκείος, -εἴα, -εἶον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	οἰκειότερος
Υπερθετικός	οἰκειότατος

1. αυτός που ανήκει / σχετίζεται με το σπίτι: τὰ οἰκεία = οι υποθέσεις του σπιτιού. ≠ ξένος, ἀλλότριος.

2. συγγενής: οἱ ἑαυτοῦ οἰκειότατοι = οι πλησιέστεροι συγγενείς του. = προσήκοντες.

3. φιλικός: εἶχόμεν ποτε... τὸν τόπον τοῦτον οἰκείον = κάποτε εἶχαμε φιλικό αυτόν τον τόπο.

4. ιδιωτικός: οἰκεία κακά = ιδιωτικές συμφορές.

5. κατάλληλος, αρμόζων: ἔμπροσθεν τοῦ νόμου δεῖ προοίμιον ἐκάστῳ οἰκείον προτιθέναι = μπροστά από κάθε νόμο πρέπει να προτάσσουμε την κατάλληλη εισαγωγή.

παράγ. οἰκειότης, οἰκειῶ, **σύνθ.** ἀνοίκειος.

ΝΕ οικείος (με τις σημ. 2, 3).

[**παράγ. λ.** οἶκος + παρ. επίθ. -εἶος, ιων. οἰκήιος].

οἰκειῶ -ῶ ΡΗΜΑ

1. κάνω κάποιον συγγενή μου.

2. μέση φωνή οἰκειοῦμαι τινα αποκτώ την εύνοια κάποιου: οἰκειοῦμαι τὸν δῆμον λόγῳ = αποκτώ την εύνοια του λαού με το λόγο μου.

3. παθ. φωνή οἰκειοῦμαι γίνομαι φίλος.

[**παράγ. λ.** οἰκει-ος + παρ. επίθ. -όω].

οἰκέτης, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

δούλος του σπιτιού.

[**παράγ. λ.** οἰκέ-ω + παρ. επίθ. -της].

οἰκέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ῶκουν
Μέλλ.	οἰκήσω
Αόρ.	ῶκησα
Παρακ.	ῶκηχα
Μέσ. μέλλ. με μέση & παθ. σημ.	οἰκήσομαι
Μέσ. αόρ.	ῶκησάμην
Παθ. αόρ.	ῶκήθην
Μέσ. & παθ. παρακ.	ῶκημαι

1. κατοικώ, αποικίζω: τὰς πλείστας τῶν νήσων ῶκησαν = αποίκισαν τα περισσότερα νησιά.

2. διοικώ: πόλεις καὶ οἴκους εὔ οἰκοῦσι = κυβερνοῦν καλά πόλεις και οικογένειες.

3. για πόλεις παθ. οἰκοῦμαι κατοικοῦμαι.

παράγ. οἰκία, οἰκίσκος, οἰκέω, οἰκέτης, οἰκέιος, οἰκήμα, οἰκήσις, οἰκητήριο, οἰκήτωρ, οἰκητής, οἰκίζω, **σύνθ.** οἰκοδομέω, οἰκοδεσπότης, ἐποικέω, ἀποικέω, ἀποικίζω.

[**παράγ. λ.** οἰκ-ος + παρ. επίθ. -έω].

οἰκήσις, -ήσεως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. διοίκηση: οἰκήσις πόλεως = η διοίκηση της πόλης.

2. κατοικία (ως κτίριο).

[**παράγ. λ.** οἰκέ-ω + παρ. επίθ. -σις, για το ε-η πβ. οἰκη-τήριο, -ιον > μεσν. κτήριον].

οἰκία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κατοικία (ως κτίριο), σπίτι.

2. οικογένεια από την οποία κατάγεται κάποιος.

παράγ. οἰκιακός, **σύνθ.** ἄποικος, ἀποικία, μέτοικος.

ΝΕ οικία (με τη σημ. 1 ως λόγιος τύπος της λέξης σπίτι).

[**παράγ. λ.** οἶκος + παρ. επίθ. -ία μαρτυρείται ως Φοικία, **οἶκος**].

οἰκίζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ῶκιζον
Μέλλ.	οἰκιῶ
Αόρ.	ῶκισα
Παρακ.	ῶκισα
Υπερσ.	ῶκίσειν
Μέσ. μέλλ.	οἰκιοῦμαι
Παθ. μέλλ.	οἰκισθήσομαι
Μέσ. αόρ.	ῶκισάμην
Παθ. αόρ.	ῶκίσθην
Παθ. παρακ.	ῶκισμαι

1. ιδρύω αποικία ή οικισμό: οἰκίζω πόλιν = ιδρύω πόλη.

2. αποικίζω.

παράγ. οἰκισίς, οἰκιστής.

ΝΕ οικίζω (λόγ.).

[**παράγ. λ.** οἶκ-ος + παρ. επίθ. -ίζω].

οἶκοι ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. στο σπίτι.

• τὰ οἶκοι τα ζητήματα του σπιτιού: φοβοῦμαι περὶ τῶν οἶκοι.

[**παράγ. λ.** οἶκος + παρ. (τοπικό) επίθ. -οι].

οἶκος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. σπίτι, κατοικία (ως κτίριο). = δόμος.

2. περιουσία, κληρονομία: ἵνα τὸν οἶκον αὐτοῦ κατάσχῃ = (τον σκότωσε) για να κατάσχει την περιουσία του.

3. βασιλικός οἶκος.

παράγ. οἶκοι, οἶκαδε, οἶκοθεν, οἰκιακός, οἰκέω, **σύνθ.** ἄποικος, μέτοικος, περιόικος, σύννοικος.

NE οίκος (με τις σημ. 1 και 3).

[**Foikos*, λατ. *nīcus* «κωμόπολη», αρχ. ινδ. *vesā* «κάτοικος»].

οικουμένη, -ης, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το κατοικημένο μέρος της γης.

NE οικουμένη.

[*οικουμένη* (ενν. γῆ), μτχ. του *οϊκέομαι -οῦμαι*].

οϊκτίρω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ᾠκτιρον
Μέλλ.	οϊκτιρῶ
Αόρ.	ᾠκτιρα

νιώθω συμπόνια ή οϊκτο για κάποιον, τον λυπάμαι (επειδή τον βρήκε μια συμφορά που δεν του άξιζε): *οϊκτίρω τινά τινος* = συμπονώ κάποιον για κάτι. = οϊκτίζω, έλεώ.

†† **παράγ.** οϊκτιρισμός, οϊκτιρισμός, οϊκτισμα, οϊκτισμός.

NE οϊκτίρω.

[**οϊκτείρω*, από όπου *οϊκτείρω* και **οϊκτίρω*, συγγεν. με *οϊζύς* «θρήνος» και το ρ. *οϊζω* «θρηνώ» < επιφώνημα οϊ «όι, οχ»].

οϊμοι ΕΠΙΦΩΝΗΜΑ

εκφράζει πόνο, τρόμο, συμπόνια, θυμό, θλίψη, έκπληξη και μεταφράζεται ανάλογα

[επιφ. οϊ + μοι (προσωπ. αντων.) «αλίμονό μου, οϊμέ»].

οϊμωγή, -ης, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

θρήνος: ή *οϊμωγή εκ τοῦ Πειραιῶς εις ἄστν διήκεν* = ο θρήνος από τον Πειραιά έφτανε ως την Αθήνα.

[**οϊμωγ-* (οϊμώζω) + παρ. επίθ. -ῆ].

οϊμώζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ᾠμωζον
Μέλλ.	οϊμώξομαι
Αόρ.	ᾠμώξα

1. θρηνώ.

2. στην καθομιλουμένη αττ. διάλεκτο οϊμώζε! σκάσε!, χάσου!: *οῦκ οϊμώζεται;* = δε θα πάει στα κομμάτια;

†† **παράγ.** οϊμωγμα, οϊμωξίς, οϊμωγή.

[**οϊμώγ-* (πβ. *οϊμωγή* «θρήνος») + παρ. επίθ. -*γω* > οϊμώζω και αργότερα οϊμώπτω στο οϊμωγή το α' συνθετ. είναι το επιφ. οϊμοι].

οϊνος, -ου, ό ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κρασί.

†† **παράγ.** οϊνη, οϊνίζομαι, οϊνοψ, **σύνθ.** οϊνοβαρής, οϊνοχόος, οϊνοχόη.

NE οϊνος (λόγιο για το κρασί).

[**Foin-os*, λατ. *vinum*, μεσογειακή λ.].

οϊνοχόος, -ου, ό ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αυτός που σερβίρει κρασί στα ποτήρια και τα προσφέρει στους συμποσιαζόμενους.

[**σύνθ. λ.** οϊνος + *χόος < χέω].

οϊομαι & οϊμαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ᾠόμην & ᾠήμην
--------	---------------

Μέλλ.	οϊήσομαι
Αόρ.	ᾠήθην

φαντάζομαι, νομίζω, πιστεύω: *ᾠοντο ὀλίγων ἐτῶν καθαιρήσειν τὴν τῶν Ἀθηναίων δύναμιν* = νόμιζαν ότι μέσα σε λίγα χρόνια θα κατέλυαν τη δύναμη των Αθηναίων. = δοκέω, ή γέομαι.

[ίσως **ὀFίσ-ιομαι*, όπου το **ὀFίσ-* συγγεν. με λατ. *avis* «μαντικό πουλί» (= **οFιωνός* > οϊωνός), οπότε οϊομαι «προμαντεύω, νομίζω»].

οϊός, οϊά, οϊον ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

1. σε ανεξάρτητη πρόταση χρησιμεύει ως επιφώνημα και εκφράζει θαυμασμό, απορία ή έκπληξη για κάτι περίεργο τι...!: *οϊον τὸ πῦρ!* = τι φωτιά είναι αυτή! *οϊον εἰργάσασθε* = τι πράγμα είναι αυτό που κάνετε!

2. συχνά λειτουργεί ως αναφορική αντωνυμία που συσχετίζεται με δεικτικές, όπως *τοιόσδε, τοιοῦτος, τοιοῦτος... οϊός... τέτοιας λογής... όποιας λογής... τέτοιος... που... θέαμα τοιοῦτον οϊον...* = τέτοιο θέαμα που...

3. οϊός + απαρέμφατο δηλώνει καταλληλότητα ή ικανότητα τέτοιος που να...: *οῦκ ἦν ὥρα οϊά τὸ πεδίον ἄρδεν* = δεν ήταν εποχή τέτοια που να ποτίσει κανείς την πεδιάδα.

4. οϊός τ' εἶμι & οϊός τέ εἶμι + απαρέμφατο είμαι ικανός να κάνω κάτι: *οϊοί τέ εἶσι τὸ ναυτικὸν ἀμύνεσθαι* = είναι σε θέση να αποκρούσουν το ναυτικό.

• οϊόν τ' ἔστι & οϊόν τέ ἔστιν + απαρέμφατο είναι δυνατόν.

5. επίρρημα οϊον παραδείγματος χάριν: *οϊον τί λέγεις;* = παραδείγματος χάριν, τι εννοείς;

6. οϊον & οϊά + μετοχή, όπως το *ὡς ή ἄτε* + μετοχή, δηλώνει αντικειμενική αιτιολογία: *ἦσαν καὶ ἄνθρωποι κατὰ τοὺς ἀγρούς, οϊά ἀπροσοδοκῆτου κακοῦ ἐν εἰρήνῃ γενομένου* = υπήρχαν και άνθρωποι στα κτήματα, επειδή η επίθεση έγινε αιφνιδιαστικά σε καιρό ειρήνης.

[ενικός οϊός από τη γεν. πληθ. οϊων, που αντιστοιχεί στο αρχ. ινδ. *yésām*, **IE** **yoisōm*].

οϊστρος, -ου, ό ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. μύγα των ζώων, αλογόμυγα.

2. μεταφορικά σφοδρή επιθυμία: *ψυχῆ ὑπὸ οἴστρον ἐλκομένη* = ψυχή που σέρνεται από σφοδρές επιθυμίες.

†† **παράγ.** οϊστρώδης, οϊστρηδόν, **σύνθ.** οϊστρήλατος, οϊστρηλατώ.

NE οϊστρος (λόγ.).

[**οισ-* (οϊμα «επίθεση», οϊμάω «επιτίθεται») + παρ. επίθ. -τρος].

οϊχομαι ΡΗΜΑ

Ενεστ. με σημ. παρακ.	οϊχομαι
Παρατ.	ᾠχόμην

με σημ. υπερσ.	
Μέλλ.	οϊχήσομαι

έχω φύγει: οἴχεται πλέων = έχει φύγει πλέωντας (με πλοίο). πρὸς τὸν τῶν Βακτρῶν βασιλέα πρῆσβευόν ὄχετο = είχε φύγει να πάει πρέσβυς στο βασιλιά των Βακτρῶν.

[*οιχ- < *ει-χ-, επεκταμένος κατά το -χ- τύπος της ρίζας *ει- (εἶμι), πβ. εἴχεται οἴχεται].

οἰωνοπόλος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αυτός που μαντεύει με βάση το πέταγμα και τις κραυγές των μαντικών πουλιών.

[**σύνθ. λ.** οἰωνός + *πόλος < πέλω, -ομαι «συσχετίζομαι»].

οἰωνός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. μαντικό πουλί που δήλωνε τα μέλλοντα με το πέταγμα ή τις κραυγές του.

2. σημάδι ή προμήνυμα, που έπαιρναν από τα μαντικά πουλιά: τοῦ ἔκπλου οἰωνός ἐδόκει εἶναι = (η περικοπή των Ερμών) φαινόταν να είναι κακό σημάδι για την εκστρατεία.

παράγ. οἰωνίζομαι, **σύνθ.** οἰωνοσκοπός.

ΝΕ οἰωνός «προμήνυμα» (από τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** *οFi- (συγγεν. του **λατ.** avis «πουλί») + παρ. επίθ. -ωνός, όπως κορ-ώνη, χελ-ώνη].

ὄλεθρος, -έθρου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

καταστροφή: χρημάτων ὄλεθρῳ = με την καταστροφή των αγαθών.

• οὐκ εἰς ὄλεθρον, δεν πας να χαθείς; = οὐκ εἰς κόρακας;

παράγ. ὄλεθριος, **σύνθ.** ἀνόλεθρος, πανωλεθρία.

ΝΕ ὄλεθρος.

[**παράγ. λ.** *ὄλ- (ὄλ-λυμι) + ἐνθημα -εθ- + παρ. επίθ. -ρος].

ὀλίγος, -η, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	μείων & ἥττων & ἐλάττω
Υπερθετικός	ὀλίγιστος

1. ως προς τον αριθμό ή την ποσότητα λίγος: ὀλίγα κακά = λίγες συμφορές.

2. το ουδ. ως επίρρημα ὀλίγον λίγο: ὀλίγον διέχει ή Σάμος τῆς ἠπειροῦ = λίγο απέχει η Σάμος από την αντικρινή στεριά.

3. ειδικές εκφράσεις **α.** ὀλίγου δεῖν λίγο ἔλειψε...: ὀλίγου ἐδέησε καταλαβεῖν τὴν πόλιν = λίγο ἔλειψε να καταλάβει την πόλη. **β.** δι' ὀλίγου σε μικρή απόσταση / σε σύντομο χρονικό διάστημα: δι' ὀλίγου ἐστίν = βρίσκεται σε κοντινή απόσταση. **γ.** δι' ὀλίγων με λίγες λέξεις. **δ.** κατ' ὀλίγον λίγο λίγο: οὗτοι κατ' ὀλίγους γιγνόμενοι ἐμάχοντο = αυτοί μάχονταν λίγοι λίγοι κάθε φορά.

παράγ. ὀλιγάκις, ὀλιγοστός, ὀλιγότης, **σύνθ.** ὀλιγανδρία.

ΝΕ λίγος (με τη σημ. 1) & λίγο (με σημ. 2).

[ίσως *λειγ-, λειγ-ός «καταστροφή, λιμός», ομόρρ. με **λιθ.** ligá «αρωστία»].

ὀλιγορέω -ῶ ΡΗΜΑ

1. εκτιμώ λίγο.

2. δε δίνω προσοχή, αδιαφορώ.

παράγ. ὀλιγορία «χαμηλή εκτίμηση», ὀλιγόρημα, ὀλιγόρησις.

ΝΕ ὀλιγορώ (με τη σημ. 2).

[**σύνθ./παράγ.** ὀλίγορος (ὀλίγον + ὥρα και ὥρα «φροντίδα») + παρ. επίθ. -έω].

ὀλισθάνω & ὀλισθαίνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ὀλίσθα(ι)νον
Μέλλ.	ὀλισθήσω
Αόρ. α' & β'	ὀλίσθησα & ὤλισθον
Παρακ.	ὀλίσθηκα
Υπερσ.	ὀλισθήκειν

γλιστρώ: ὀλισθάνει τῆς χειρὸς ὁ σίδηρος = γλιστρά το σίδερο από το χέρι.

παράγ. ὀλίσθημα, ὀλίσθησις, ὀλισθηρός.

ΝΕ ολισθαίνω.

[προθετικό ὀ- + *λισθ- (< *sleidhdh-, πβ. **αγγλ.** slid-e «γλιστρώ») + παρ. επίθ. -έω].

ὀλκάς, -άδος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

εμπορικό πλοίο: ἡ σιταγωγὸς ὀλκάς = φορτηγὸ πλοίο για τις προμήθειες. = στρογγύλη ναῦς.

[**παράγ. λ.** *ὀλκ- (ἐλκω) + παρ. επίθ. -άς].

ὄλος, -η, -ον ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

1. ολόκληρος, ἀκέραιος: ὄλους ποιητὰς ἐκμανθάνουσιν = μαθαίνουν ολόκληρους ποιητές από στήθους (δηλ. ολόκληρα τα ποιήματά τους) και όχι αποσπάσματά τους).

2. επίρρημα ὄλως **α.** εντελώς: ὄλως ψεύδεται = ψεύδεται εντελώς. **β.** γενικά, με λίγα λόγια: διψῆν και πεινῆν και ὄλως αἰ ἐπιθυμῖαι = η δίψα και η πείνα και γενικά οι επιθυμίες.

ΝΕ ὄλος (με τη σημ. 1) & ὄλως (με σημ. 2α).

[*σολ- + παρ. επίθ. -Fος, ομόρρ. με **λατ.** salvus «σώος, ολόκληρος»].

ὀλοφύρομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ὀλοφυρόμην
Μέλλ.	ὀλοφυροῦμαι
Αόρ.	ὀλοφυράμην
Παθ. αόρ. με μέση σημ.	ὀλοφύρθην «έκλαψα»

θρηνώ, κλαίω: τοὺς τῶνδε τοκέας οὐκ ὀλοφύρομαι = τους γονεῖς αυτών εδώ των νεκρών δεν τους κλαίω. τοῖς κακοῖς ὀλοφύρθεις = αφοῦ κλάψει για τις συμφορές.

παράγ. ὀλόφυρσις, ὀλοφυρμός.

[*ὄλοφ- «κλάμα» αναλογικά προς το ὀδ-ύρομαι, ομόρρ. με ὀλολύζω].

Ὀλυμπία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

η περιοχή γύρω από την Πίσσα, όπου τελούσαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες.

[**παράγ. λ.** Ὀλυμπος (προελλ.) + παρ. επίθ. -ία].

Ὀλύμπια, -ίων, τὰ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κύριο όνομα

πανελλήνιος αθλητικός διαγωνισμός που τελούσαν προς τιμήν του Δία κάθε τέσσερα χρόνια στην Πίσα.

[ουσιαστικοπ. του ουδ. πληθ. του Ὀλύμπιος, -ία, -ιον (ενν. *ίερά*)]

ὀλυμπικός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που έχει σχέση με τον Ὀλυμπο.

2. που έχει σχέση με την Ολυμπία, ολυμπιακός: Ὀλυμπικός ἀγών = Ολυμπιακοί Αγώνες.

ΝΕ ολυμπιακός (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** Ὀλυμπος/Ὀλύμπια + παρ. επίθ. -ικός].

ὀλυμπιονίκης, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο νικητής στους Ολυμπιακούς Αγώνες.

[**σύνθ. λ.** Ὀλύμπια + νικάω].

ὄμβρος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

καταιγίδα.

παράγ. ὄμβριος «βρόχινος».

[*ombh-ro, ομόρ. με **αρχ. ινδ.** ámbhras- «νερό της βροχής»].

ὀμιλέω -ῶ ΡΗΜΑ

συναναστρέφομαι με κάποιον, έχω σχέσεις με κάποιον (κοινωνικές ή πολιτικές): ὀμιλῶ κακοῖς ἀνδράσιν = συναναστρέφομαι με κακούς ανθρώπους. ἡμῖν ἀπὸ τοῦ ἴσου ὀμιλοῦσιν = ἔχουν σχέσεις ισότητας προς εμάς (δηλ. δε μας ἔχουν υποτάξει).

παράγ. ὀμιλία, ὀμιλητής, ὀμιλητικός, **σύνθ.** συνομιλέω, προσομιλέω.

ΝΕ ομιλώ & μιλώ «συζητώ».

[**παράγ. λ.** ὄμιλ-ος + παρ. επίθ. -έω].

ὀμιλία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

συναναστροφή: ὀμιλίαις κακαῖς χρῶμαι = ἔχω κακές συναναστροφές.

ΝΕ ομιλία «συζήτηση».

[**παράγ. λ.** ὀμιλέω/ὄμιλος + παρ. επίθ. -ία].

ὄμιλος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

συγκεντρωμένο πλήθος, το πλήθος: ὅπερ φιλεῖ ὄμιλος ποιεῖν = πράγμα που συνηθίζει να κάνει το πλήθος.

ΝΕ ὄμιλος «ομάδα, σύλλογος κτλ.».

[ὄμι-λος (ὅπως στρόβ-ιλος), ίσως ὄμ-ος «ο ίδιος» + ἴλη «ομάδα»].

ὄμμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μάτι.

[**παράγ. λ.** *ὄπ- (ὄραω, ὄπωπα) + παρ. επίθ. -μα].

ὄμνημι & ὄμνύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ὄμνην
Μέλλ. με ενεργ. σημ.	ὄμοῦμαι
Αόρ.	ὄμοσα
Παρακ.	ὄμώμοκα
Υπερσ.	ὄμωμόκειν

Παθ. μέλλ.	ὀμοσθήσομαι
Μέσ. αόρ. στα σύνθετα ρήματα μόνο	-ωμοσάμην (λ.χ. διωμοσάμην, ἐξωμοσάμην)
Παθ. αόρ.	ὀμό(σ)θην
Παθ. παρακ. γ' πρόσ.	ὀμώμοσται

ορκίζομαι: ὄμνημι θεοῖς καὶ θεάς = ορκίζομαι στους θεούς και τις θεές.

σύνθ. ἀνώμοτος, συνωμότης.

ΝΕ ομνύω (λόγ.).

[*ὄμ- (συγγεν. με **αρχ. ινδ.** am-iti «κρατώ») + παρ. ἐνθ. -νυ + παρ. επίθ. -μι, ὄμ-νυ-μι (ενν. ὄρκον) «κρατώ ὄρκο, ορκίζομαι»].

ὅμοιος & ὁμοῖος, -οία, -οιον & -οῖον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ὀμοιότερος
Υπερθετικός	ὀμοιότατος

ὅμοιος: ὅμοιος ὀμοίῳ ἀεὶ πελάζει = ο ὅμοιος πάντα πλησιάζει έναν ὀμοῖό του.

παράγ. ὀμοιότης, ὀμοίωμα, ὀμοιάζω.

ΝΕ ὀμοιος.

[**παράγ. λ.** *ὄμο- (ὄμδς «ίδιος») + παρ. επίθ. -ιος].

ὀμολογέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ὀμολόγουν
Μέλλ.	ὀμολογήσω
Αόρ.	ὀμολόγησα
Παρακ.	ὀμολόγηκα
Παθ. μέλλ. β'	ὀμολογήσομαι
Μέσ. αόρ.	ὀμολογησάμην
Παθ. αόρ.	ὀμολογήθην
Παθ. παρακ.	ὀμολόγημαι

1. συμφωνώ: οὐκ ἔφη τοὺς λόγους τοῖς ἔργοις ὀμολογεῖν = εἶπε ότι τα λόγια τους δε συμφωνοῦν με τα ἔργα.

2. παραδέχομαι: ὀμολογεῖ Νικίαν ἐορακέναι = παραδέχεται ότι ἔχει δει το Νικία.

3. ἀπρόσωπο ὀμολογεῖται γίνεται παραδεκτό.

παράγ. ὀμολόγημα, ὀμολογία, ὀμολόγως.

ΝΕ ὀμολογώ (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** ὀμόλογος + παρ. επίθ. -έω].

ὀμολογία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

συνθήκη, συμφωνία: τὴν ὀμολογίαν παραβαίνω = παραβαίνω τους ὄρους της συμφωνίας.

ΝΕ ὀμολογία «παραδοχή».

[**παράγ. λ.** ὀμόλογος + παρ. επίθ. -ία].

ὄμοῦ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. για τόπο στον ίδιο τόπο, μαζί: ἐφόννευον ἀνδρας ὄμοῦ καὶ ἵππους = σκότωναν ανθρώπους και μαζί και ἄλογα.

2. συνολικά, ὅλοι μαζί: ἀπὸ Σόλωνος ὄμοῦ διακόσιά ἐστιν ἔτη = ἀπὸ την εποχή του Σόλωνα εἶναι συνολικά διακόσια χρόνια.

[**παράγ. λ.** ὄμδς «ο ίδιος» + παρ. επίθ. -οῦ].

ὄμφαξ, -κος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

άγουρο σταφύλι.

[ίσως στερεητ. *ὄν- (πριν από χειλικά *ὄμ- < **ΙΕ** *no) + *φαγ- (ἔ-φαγ-ον) + παρ. επίθ. -ς στη σημ. «αυτός που δεν τρώγεται ακόμη»].

ὄμως ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

ὄμως, εντούτοις.

ΝΕ ὄμως.

[με ανέβασμα του τόνου από το επίρρ. ὄμῶς «με τον ίδιο τρόπο» <επίθετο ὄμδς «ίδιος»].

ὄναρ, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μόνο στην ονομ. και αιτ. ενικού (οι άλλες πτώσεις από το ὄνειρος, ὄ).

ὄνειρο που βλέπει κανείς στον ύπνο του: εἶδον ὄναρ.

[ὄν-αρ- και *ὄνερ-ιος = ὄνειρος, ὄ (αιολ. ὄνοι-ρος), συγγεν. με **αρμ.** anurj «ὄνειρο»].

ὄνειδίξω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ὄνειδιζον
Μέλλ.	ὄνειδιῶ
Αόρ.	ὄνειδισα
Παρακ.	ὄνειδισα
Μέσ. μέλλ.	ὄνειδιούμαι
με παθ. σημ.	
Παθ. αόρ.	ὄνειδίσθη

επικρίνω, επιπλήττω: ὄνειδιῶ σε ὅτι τὰ πλείστον ἄξια περὶ ἐλαχίστου ποιεῖ = θα σε επιπλήξω, γιατί ελάχιστα εκτιμάς αυτά που έχουν πολύ μεγάλη αξία.

παράγ. ὄνειδισμα, ὄνειδισμός, **σύνθ.** ἐπονειδιστος.

ΝΕ ονειδίξω (λόγ.).

[**παραγ. λ.** ὄνειδος + παρ. επίθ. -ίζω].

ὄνειδος, -είδους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

επίκριση, επίπληξη.

ΝΕ ὄνειδος «ντροπή».

[προθεμ. ὄ- + *νειδ- «μοιφή», συγγεν. με **αρχ. ινδ.** nidāna «ονειδισμένος»].

ὄνησις, -ήσεως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κέρδος: τί γὰρ ἡ σὴ δεινότης εἰς ὄνησιν ἔχει τῆ πατρίδι; = ως προς τι η ρητορική σου ικανότητα έχει έρθει ως κέρδος για την πατρίδα μας;

[**παραγ. λ.** *ὄνη- (ὄ-νί-νημι) + παρ. επίθ. -σις].

ὄνινημι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ὠφέλουν
από το ὠφέλεω	
Μέλλ.	ὀνήσω
Αόρ.	ᾠνήσα
Μέσ. ενεστ.	ὀνίναμαι
Μέσ. παρατ.	ὠνινάμην
Μέσ. μέλλ.	ὀνήσομαι
Μέσ. αόρ. α'	ᾠνήσάμην
Μέσ. αόρ. β'	ᾠνήμην

1. ωφελώ: Ξενοφώντα ὠνήσατε οὐχ ἐλόμενοι = ωφελήσατε τον Ξενοφώντα με το να μην τον εκλέξετε. = λυσιτελέω. ≠ βλάπτω.

2. μέση φωνή ὀνίναμαι ωφελοῦμαι, πορίζομαι ωφέλεια: ὀνήσεσθε ἀκούγοντες = θα ωφεληθεῖτε ακούγοντάς με.

3. η ευκτική αορ. μέσης φωνής εκφράζει ευχή ὀναίμην, -αίο, -αίτο να χαρώ...! / να χαρεῖς...! / να χαρεῖς...!: τῶν τέκνων ὄναιο = να χαρεῖς τα παιδιά σου!

παράγ. ὄνησις, ὄνητός, ὄνησιμος, **σύνθ.** ἄνότης.

[προθεμ. ὄ- + *να-/*νη- (ομόρρ. με **αρχ. ινδ.** nā- στο nā-thā «βοήθεια») + αναδιπλασιασμός νι- + παρ. επίθ. -μι].

ὄνομα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ὄνομα.

2. φήμη: τὸ μέγα ὄνομα τῶν Ἀθηνῶν = η μεγάλη φήμη της Αθήνας.

3. πρόφαση, πρόσχημα: ὄνόματι ἐννόμῳ ξιμμαχίας = υπό το πρόσχημα μιας νόμιμης συμμαχίας.

4. λέξη.

παράγ. ὀνομάζω, **σύνθ.** ὀνοματοθέτης, ἄνώνυμος, εὐώνυμος.

ΝΕ ὄνομα (με τις σημ. 1, 2).

[προθεμ. ὄ- + *νομα-, συγγεν. με **αρχ. ινδ.** nāma «ὄνομα», **αρχ. περσ.** nāma, **λατ.** nomen].

ὀνομάζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ὀνομάζον
Μέλλ.	ὀνομάσω
Αόρ.	ὀνόμασα
Παρακ.	ὀνόμακα
Παθ. αόρ.	ὀνομάσθη
Παθ. παρακ.	ὀνομασμαι

ονομάζω.

παράγ. ὀνομαστός, ὀνομασία.

ΝΕ ονομάζω.

[**παραγ. λ.** ὄνομα + παρ. επίθ. -άζω].

ὄνος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. γάιδαρος.

• παροιμία περὶ ὄνου σκιάς για σκιά ενός γαῖ-δουριού (δηλ. για ένα ασήμαντο και ευτελές πράγμα).

σύνθ. ἡμίονος.

ΝΕ ὄνος ως λόγ. της λέξης γάιδαρος.

[ανατολικό δάν., πβ. **σουμερικὸ** anšu «όνος», **αρμ.** eš «όνος», **λατ.** asinus].

ὄντως ΕΠΙΡΡΗΜΑ

πράγματι: ὁ ὄντως φιλομαθής = ο πράγματι φιλομαθής.

ΝΕ ὄντως.

[τὸ ὄν, ὄντ-ος + παρ. επίθ. -ως].

ὄνυξ, -χος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

νύχι.

• παροιμία ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα (τεκμαίρεται τις) από το νύχι καταλαβαίνει κανείς το λιοντάρι (δηλ. αναγνωρίζει κάποιον ή κάτι από μια μικρή αλλά χαρακτηριστική λεπτομέρεια).

NE νύχι.

[προθετ. *ὀ-* + **nogh-*, **γερμ.** Nagel «νύχι», **αρχ. ινδ.** *nakhá* «νύχι»].

ὄξος, -ους, τὸ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**
ξίδι.

NE ὄξος (λόγ.) & ξίδι.

[**παράγ. λ.** *ὄξ-ύς* + παρ. επίθ. -ος].

ὄξύνω **ΡΗΜΑ**

Παρατ.	ᾠξύνων
Μέλλ.	ὄξυνῶ
Αόρ.	ᾠξύνα
Παθ. παρακ.	ᾠξυμμαι

ακονίζω.

παράγ. παροξυσμός.

NE οξύνω.

[**παράγ. λ.** *ὄξύς* + παρ. επίθ. -ύνω].

ὄξυς, -εία, -ὺ **ΕΠΙΘΕΤΟ**

Συγκριτικός	ὄξύτερος
Υπερθετικός	ὄξύτατος

1. μυτερός, κοφτερός, οξυς: *βέλος ὄξυ. πέλεκυς ὄξυς* = κοφτερό τσεκούρι. ≠ ἀμβλύς.

2. για αισθήσεις οξυς.

3. ἢ ὄξεια (ενν. *προσωδία*) οξειά (ένας από τους τρεις τόνους).

παράγ. ὄξυτης, **σύνθ.** ὄξύθυμος.

NE οξυς (με τις σημ. 1, 2, 3).

[**ακ-* (*ἀκή, ἀκοκή* «αιχμή») + παρ. επίθ. -ύς, όμως λείπει μια ρίζα με *σ-*: **άκσ-*, **ὀκσ-*].

ὀπή, -ῆς, ἡ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

τρούπα.

NE οπή (λόγιο για το τρύπα).

[**ὀπ-* (< **ok^{w-}* (*ὀπωπα* < *ὀράω, ὄψις, ὄψομαι*) στη σημ. «η τρύπα μέσα από την οποία βλέπει κανείς»].

ὀπη **ΕΠΙΡΡΗΜΑ**

1. για τόπο προς το μέρος όπου, προς τα εκεί όπου: *ἀμηχανῶ ὀπη τράπωμαι* = δεν ξέρω προς τα πού να στραφώ.

2. για τρόπο πώς, όπως: *μετατίθημί τι ὀπη ἂν δοκῆ μοι* = τροποποιώ κάτι (για συνθήκη λ.χ.), όπως τυχόν αποφασίσω.

[αναφορικό του *πῆ*, ☞ *πῆ*]

ὀπηνίκα **ΕΠΙΡΡΗΜΑ**

ποια ώρα, ποια μέρα: *οὐδεις οἶδ' ὀπηνίκα ἐστί τοῦνιαυτοῦ* = κανείς δεν ξέρει ποια μέρα του χρόνου είναι.

[αναφορικό του *ἡνίκα*, ☞ *ἡνίκα*].

ὀπισθεν **ΕΠΙΡΡΗΜΑ**

1. πίσω: *τοῖς ὀπισθεν εἰς τὸ πρόσθεν ἄξομεν* = θα φέρουμε μπροστά αυτούς που είναι πίσω.

2. ὀπισθεν + γενική πίσω από...: *ὀπισθεν ἐμοῦ εἰσῆι* = έμπαινε πίσω από μένα.

παράγ. ὀπίσθιος, **σύνθ.** μετόπισθεν.

NE ὀπισθεν (λόγ., με τη σημ. 1).

[**μυκην.** *ὀπί* (συγγεν. με την *ἐπί*) + παρ. επίθ. -σθεν κατά το *ἔμπρο-σθεν*].

ὀπίσω **ΕΠΙΡΡΗΜΑ**

επίσης τὸ ὀπίσω και με συναίρεση *τοῦπίσω*.

προς τα πίσω, πίσω: *εἰς τοῦπίσω ἐλκύνω τὰς ἡνίας* = τραβῶ τα χαλινάρια προς τα πίσω.

NE οπίσω (λόγ.) & πίσω.

[**πρόθ.** *ὀπί* (συγγεν. με την *ἐπί*) + παρ. επίθ. -σω κατά το *πρό-σω*].

ὀπλίτης, -ου, ὁ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

βαριά οπλισμένος στρατιώτης. ≠ ψιλός «ελαφρά οπλισμένος στρατιώτης».

NE οπλίτης.

[**παράγ. λ.** *ὄπλον* + παρ. επίθ. -ίτης].

ὄπλον, -ου, τὸ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

ὄπλο.

παράγ. ὀπλίτης, ὀπλίζω, ὀπλισμός, ὀπλισις, **σύνθ.** ὀπλομάχος, ὀπλοθήκη, ἄνοπλος

NE ὄπλο.

[**ὄπ-* (< *ἔπω*) + παρ. επίθ. -λον, όπου *ἔπω* «ασχολοῦμαι, φροντίζω», συγγεν. με **αρχ. ινδ.** *sápati* «φροντίζω»].

ὀπόθεν **ΕΠΙΡΡΗΜΑ**

1. όταν εισάγει πλάγια ερώτηση από ποιο μέρος, από πού: *οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὀπόθεν ἐσηλθον* = δεν μπορώ να πω από πού εισήλθαν (στη Σικελία).

2. όταν εισάγει αναφορική πρόταση, απ' όπου, από εκεί που: *ἐπανελθεῖν βούλομαι ὀπόθεν ἐξέβην* = θέλω να επανέλθω εκεί απ' όπου έκανα την παρέκβαση.

[αναφορικό του *πόθεν*, δηλ. ουδ. ὄ (της ὄς, ἦ, ὄ) + *πόθεν*, ☞ *πόθεν*].

ὀποῖος, -οία, -οῖον **ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ**

1. όταν εισάγει αναφορική πρόταση, ὀποιου είδους, ὀποιας λογής: *τοιούτοι οἱ φίλοι ὀποῖος καὶ σύ* = ὀποιας λογής είσαι εσύ, τέτοιας λογής είναι και οι φίλοι σου.

2. όταν εισάγει πλάγια ερώτηση, τι είδους: *οὐκ οἶδα ὀποία τόλμη χρώμενος ἐρῶ* = δεν ξέρω με τι είδους τόλμη να μιλήσω.

NE ὀποῖος (σε επιφωνηματικές φρ., λ.χ. *οποία αναίδεια!*) με τη σημ. 2 & ο ὀποῖος (με το οριστικό άρθρο) με αναφορική σημ.

[ουδ. ὄ (της ὄς, ἦ, ὄ) + *ποῖος*, ☞ *ποῖος*].

ὀπότε **ΕΠΙΡΡΗΜΑ**

1. με οριστική όταν: *ὀπότε ἡμέρα ἐγένετο* = όταν έγινε μέρα.

2. με ευκτική κάθε φορά που, ὀποτε (προπαροξύτονα): *ὀπότε οὗτος ἔλθοι* = ὀσες φορές αυτός ερχόταν, ὀποτε ερχόταν αυτός.

3. όταν εισάγει πλάγια ερώτηση πότε: *σημεῖον ἦρθη ὀπότε χρῆ ἀνάγεσθαι* = υψώθηκε σήμα, για να προειδοποιήσει πότε πρέπει να ξεκινήσουν.

NE οπότε (με σημ. 1) & όποτε (με σημ. 2).

[ουδ. *ὄ* (της *ὄς, ἦ, ὄ*) + *ποτέ*, *☞* **ποτέ**].

ὀπότερος, -έρα, -ότερον ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

αναφορική

όποιος από τους δυο: *ὀπότεροι ἂν κρατῶσιν*

= όποιος από τους δυο νικήσει.

[ουδ. *ὄ* (της *ὄς, ἦ, ὄ*) + *ότερος*, *☞* **ότερος**].

ὀπου ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. όταν εισάγει αναφορική πρόταση, συχνά συνοδεύεται από γενική, όπου, σε όποιο σημείο.

3. όταν εισάγει πλάγια ερώτηση πού: *οὐδεὶς οἶδεν ὅπου ἐστίν* = κανείς δεν ξέρει πού είναι.

NE όπου.

[ουδ. *ὄ* (της *ὄς, ἦ, ὄ*) + *ποῦ*, *☞* **ποῦ**].

ὀπτᾶω -ῶ ΡΗΜΑ

Παθ. παρακ.	ὄπτημαι
Παθ. αόρ.	ὄπτῆθην

1. ψήνω: *κρέα ὀπτῶ* = ψήνω κρέατα. ≠ ἔψω «βράζω».

2. σκληρύνω: *ὁ ἥλιος ὀπτᾶ τὴν γῆν* = ο ήλιος σκληραίνει τη γη.

☞ **παράγ.** ὄπτησις.

[**παράγ. λ.** ὀπτὸς «ψητός» + παρ. επίθ. -άω].

ὀπώρα, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. φθινόπωρο ή καλοκαίρι (όταν σήμαινε «καλοκαίρι», το φθινόπωρο δηλωνόταν με τη λέξη *φθινόπωρον* ή *μετόπωρον*): *ἀπετέλεσε τὸ τείχος ἀρξάμενος ἀπὸ ἡρινοῦ χρόνου πρὸ ὀπώρας* = αποτέλειωσε το τείχος, αφού είχε αρχίσει από την άνοιξη πριν από το καλοκαίρι.

2. καρπός.

☞ **παράγ.** ὀπωρικός, ὀπωρινός, **σύνθ.** φθινόπωρον, μετόπωρον, ὀπωροπώλης.

NE οπώρα (λόγ., με τη σημ. 2).

[πρόθ. *ὀπί-* (= *ἐπί* + **ὄ*(σ)αρ «θέρος, φθινόπωρο», συγγεν. με **ρωσ.** *όseni* «θέρος, φθινόπωρο», εναλλαγή r-n].

ὄπως ΕΠΙΡΡΗΜΑ & ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

A. ΕΠΙΡΡΗΜΑ ΤΡΟΠΟΥ

1. όπως: *οὕτως ὄπως δύνανται* = έτσι όπως μπορούν.

2. σε πλάγιες ερωτήσεις, έπειτα από ρήματα που εκφράζουν φροντίδα, προσοχή, προφύλαξη. Εκφέρεται με οριστική μέλλ. ή απορηματική υποτακτική ή, όταν υπάρχει εξάρτηση από παρελθοντικό χρόνο, με ενκτική πώς, με ποιον τρόπο: *οὗτοι ἐπιμελοῦνται ὄπως οἱ πολῖται ἀμείνους ἔσονται* = αυτοί φροντίζουν πώς να γίνουν καλύτεροι οι πολίτες. *οὐ φροντίζουσιν ὄπως φίλους ἀγαθοὺς κτήσονται* = δε μεριμνούν πώς να αποκτήσουν καλούς φίλους.

3. οὐκ ἔστιν ὄπως δεν υπάρχει τρόπος να.../ δεν είναι δυνατόν να...: *οὐκ ἔστιν ὄπως ποτὲ σοὺς δέξονται λόγους* = δεν είναι δυνατόν να δεχθούν ποτέ τους όρους σου.

4. ὄπως + υπερθετικός επιρρηματος όσο το δυνατόν πιο...: *ὄπως ἤδιστα* = όσον το δυνατόν πιο ευχάριστα. = ότι, ως + υπερθετικός.

B. ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

τελικός για να: *ἰατρὸν παρακαλῶ ὄπως μὴ ὀ κάμνων ἀποθάνῃ* = προσκαλώ γιατρό, για να μην πεθάνει ο ασθενής.

NE όπως (με τη σημ. A1).

[ουδ. *ὄ* (της *ὄς, ἦ, ὄ*) + *πῶς*, *☞* **πῶς**].

ὀράω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	έώραν
Μέλλ. με ενεργ. σημ.	ὄψομαι «θα δω»
Αόρ. β' από άλλη ρίζα	εἶδον
Παρακ.	έώρακα & έώρακα
Παθ. αόρ.	ὄφθην
Παθ. μέλλ.	ὄφθίσομαι
Παθ. παρακ.	έώραμαι & έώραμαι & ὄμμαι

1. βλέπω: *ὄρας ἡμᾶς ὄσοι ἐσμέν* = μας βλέπετε πόσοι είμαστε. *ὄρωσιν τὰς ναῦς ἐπὶ σφᾶς πλεούσας* = βλέπουν τα καράβια να πλέουν εναντίον τους.

2. προσέχω: *ὄρα τί ποιεῖς* = πρόσεχε τι κάνεις.

☞ **παράγ.** ὄρασις, ὄρατός, ὄραμα, ὄφτις, ὄμμα, **σύνθ.** ἄφορῶ, διορῶ, εἰσορῶ, ὑπερορῶ, περι-ορῶ, τιμωρός.

[*σFor- «παρατηρῶ» + παρ. επίθ. -άω, όπου *σFor- συγγεν. με **γοτθ.** *war(s)* «συνετός», **λατ.** *vereor* «σέβομαι», ὄρα «φροντίδα»].

ὀργή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. η ιδιοσυγκρασία κάποιου, η κράση του, η διάθεσή του: *τῆ ὀργῆ οὕτω χαλεπῆ ἐχρήτο ὄστε μηδένα δύνασθαι προσιέναι* = ανέπτυξε τόσο δύσκολη ιδιοσυγκρασία, ώστε κανείς δεν μπορούσε να τον πλησιάσει.

2. θυμός, οργή.

☞ **παράγ.** ὀργίλος, ὀργιλότης, ὀργίζω, **σύνθ.** παροργίζομαι, ἐξοργίζομαι.

NE οργή (με τη σημ. 2).

[*ὀργ-/*έργ- «έχω σφρίγγος», συγγεν. με **αρχ. ιογλ.** *ferc* «οργή»].

ὄργια, -ίων, τὰ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. μυστικές τελετές, μυστική λατρεία (που τελούνταν μόνο από μνημένους, όπως ήταν λ.χ. οι τελετές της Δήμητρας στην Ελευσίνα).

2. γενικά τελετές (όχι μόνο μυστικές), θυσίες.

☞ **παράγ.** ὀργιάζω, ὀργιαστής, ὀργιαστικός.

NE όργια.

[*Fόργ- (έργον) + παρ. επίθ. -ια > ὄργια, που παρετυμολογήθηκε προς το ὀργή και το ὀργιάζω, καθώς τα ὄργια αναφέρονται κυρίως στο Διόνυσο].

ὀργίζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ᾠργιζον
Αόρ.	ᾠργισα
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	ὀργιοῦμαι
Παθ. μέλλ.	ὀργισθήσομαι
Παθ. αόρ.	ᾠργίσθην
Παθ. παρακ.	ᾠργισμαι

1. κάνω κάποιον να εξοργιστεί.
2. παθ. φωνή ὀργίζομαι οργίζομαι, εξοργίζομαι.

NE οργίζω (με τη σημ. 1) και οργίζομαι (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** ὀργή + παρ. επίθ. -ίζω].

ὀρέγω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ᾠρεγον
Μέλλ.	ὀρέξω
Αόρ.	ᾠρεξα
Μέσ. μέλλ.	ὀρέξομαι
Μέσ. αόρ.	ᾠρεξάμην

1. απλώνω: ᾠρεξεν τὴν κύλικα τῷ Σωκράτει = ἀπλώσε το ποτήρι στο Σωκράτη.

2. μέση φωνή ὀρέγομαι επιθυμώ: ὀρέγομαι τοῦ εἰδέναι = επιθυμώ τη γνώση.

παράγ. ὄρεξις, ὄρεκτός.

NE ὀρέγομαι (με τη σημ. 2).

[προθεμ. ὀ- + *ρεγ- «διευθύνω, κυβερνώ», συγγεν. με **λατ.** regō «διευθύνω, κατευθύνω»,

ισλ. rigim «απλώνω»].

ὀρθός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ὀρθότερος
Υπερθετικός	ὀρθότατος

1. ὀρθιος.

2. ορθός, σωστός: ὀρθὴ ἀγγελία = σωστή ἀναγγελία.

3. πραγματικός, γνήσιος, αληθινός: ὀρθαὶ πολιτεῖαι = γνήσια πολιτεύματα.

4. ανήσυχος, γεμάτος προσδοκίες για κάτι, ενθουσιασμένος: ὀρθὴ ἦν ἡ πόλις ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι = η πόλη ἦταν ανήσυχη (στο πόδι για) με ὅσα εἶχαν γίνει.

παράγ. ὄρθιος, ὄρθῶς, ὄρθότης.

NE ορθός (με τη σημ. 2).

[***ForθF-** «νψώνω» + παρ. επίθ. -ός, συγγεν. με **αρχ. ινδ.** ūrdhná- «ανυψώνω»].

ὄρθριος, -ία, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ὄρθριαίτερος
Υπερθετικός	ὄρθριαίτατος

πολύ πρωινός: ἀφίκετο ὄρθριος = ἔφτασε πολύ πρωί.

[**παράγ. λ.** ☞ ὄρθρ-ος + παρ. επίθ. -ιος· τα επιθήματα -αί-τερος, -αί-τατος ἀπὸ επίθετο *ὄρθριαῖος < ὄρθρία (ᾠρα) + -ιος].

ὄρθρος, -ου, ὄ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το διάστημα λίγο πριν ἀπὸ το ξημέρωμα, ὅταν εἶναι ἀκόμη σκοτάδι.

παράγ. ὄρθριος.

NE ὄρθρος «εἶδος θρησκευτικῆς τελετῆς».

[ουσιαστικοπ. (με μετάθεση τόνου) του επιθέτου ὄρθρός (< ὄρθός + -ρός)· το ὄρθός βασίζεται στο ***Forθός** «της ᾠρας που ξημερώνει», συγγεν. με **αρχ. ινδ.** vārdhati «σπρώχνω (τη μέρα να προχωρήσει, να εμφανιστεῖ)»].

ὀρίζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ᾠριζον
Μέλλ.	ὀριῶ
Αόρ.	ᾠρισα
Παρακ.	ᾠρικα
Μέσ. μέλλ.	ὀριοῦμαι
Παθ. μέλλ.	ὀρισθήσομαι
Μέσ. αόρ.	ᾠρισάμην
Παθ. αόρ.	ᾠρίσθην
Παθ. παρακ. με παθ. και μέση σημ.	ᾠρισμαι «έχω οριστεῖ» ἢ «έχω ορίσει»

1. καθορίζω: θάνατον ᾠρισαν εἶναι τὴν ζημίαν = καθόρισαν ως ποινή το θάνατο.

2. μέση φωνή ὀρίζομαι **α.** ορίζω (για τον εαυτό μου). **β.** δίνω τον ορισμό για ένα πράγμα, το ορίζω: οἱ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν ὀριζόμενοι = ὅσοι ορίζουν τὴν ἡδονή ως ἀγαθό.

παράγ. ὀρισμός.

NE ορίζω (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** ὄρος + παρ. επίθ. -ίζω].

ὄρκος, -ου, ὄ

ὄρκος: ὄρκον ὄμνυμι = ορκίζομαι ὄρκο.

παράγ. ὄρκιος, ὄρκῶς, ὄρκωμοτέω, ὄρκωμοσία, ὄρκίζω, **σύνθ.** ἐπίορκος, ἐπιορκία, ἐπιορκέω.

NE ὄρκος.

[**αβέβ.**, ἴσως ὄρκ-ος, συγγεν. με ἔρκ-ος, -ους «φράγμα, κλείσιμο»].

ὀρμῶ -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ᾠρμων
Μέλλ.	ὀρμήσω
Αόρ.	ᾠρησα
Παρακ.	ᾠρηκα
Μέσ. μέλλ.	ὀρμήσομαι
Μέσ. αόρ. σε σύνθ.	ᾠρησάμην (λ.χ. ἐξωρησάμην)
Παθ. αόρ. με μέση σημ.	ᾠρησθην
Παρακ.	ᾠρημαι

1. παρορμῶ κάποιον, τον παρακινῶ: ἐς τὸν πόλεμον ᾠρμα τοὺς Ἀθηναίους = παρακινούσε τους Ἀθηναίους στον πόλεμο (κατὰ των Σπαρτιατῶν).

2. αμετάβ. ορμῶ.

3. αμετάβ. ξεκινώ: *ὥσπερ ὠρμήσαμεν, ἴωμεν καὶ ἀκούσωμεν Πρωταγόρου* = ὅπως ξεκινήσαμε, ας πάμε να ακούσουμε τον Πρωταγόρα.

4. μέση φωνή ὀρμῶμαι **α.** ορμῶ. **β.** ξεκινῶ.

‡ **παράγ.** ὄρμημα, ὄρμητήριο, ὄρμητικός.

NE ορμῶ (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** ὄρμη + παρ. επίθ. -άω].

ὀρμέω -ῶ ΡΗΜΑ

εἶμαι ἀγκυροβολημένος: *ὀρμῶ ἐν λιμένι* = εἶμαι ἀγκυροβολημένος σε λιμάνι.

[**παράγ. λ.** ὄρμος, ὄ + παρ. επίθ. -έω].

ὀρμίζω ΡΗΜΑ

Μέσ. & παθ. μέλλ.	ὀρμιοῦμαι
Μέσ. & παθ. αόρ.	ὀρμισάμην
Μέσ. & παθ. παρακ.	ὀρμισμαι

1. φέρνω στο λιμάνι ένα καράβι, για να αγκυροβολήσει.

2. μέση/ παθ. φωνή ὀρμίζομαι ἀγκυροβολῶ: *ἔξω τοῦ Ρίου ὀρμίσαντο* = ἀγκυροβόλησαν ἔξω από το Ρίο. ≠ ἀποπλέω.

[**παράγ. λ.** ὄρμος «τόπος για ἀγκυροβολία» + παρ. επίθ. -ίζω. ὄρμος < *ὄρμ- + παρ. επίθ. -ος, ἴσως συγγεν. με ἔρμα, τὸ «μεγάλη πέτρα που χρησιμοποιοῦσαν ως ἀγκυρα»].

ὄρνις, ὄρνιθος, ὄ, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. πουλί: *Ὀρνιθες, οἱ* = πουλιά (τίτλος κωμωδίας του Αριστοφάνη).

2. στην αττ. διάλεκτο ὄ/ἡ ὄρνις πετεινός, κότα.

3. παροιμία ὄρνιθων γάλα του πουλιού το γάλα (για ένα εξαιρετικό ἔδεσμα ἢ για κάτι εξαιρετικά ἀνέλπιστο).

‡ **παράγ.** ὄρνιθών, **σύνθ.** ὄρνιθοσκοπός, ὄρνιθοτρόφος, ὄρνιθοπώλης.

NE ὄρνιθα (με τη σημ. 2).

[*ὄρν- + παρ. επίθ. -ις, ὅπου η ρίζα *ὄρν-/*orn-/*orl- ἀποτελεῖ τη βάση για την ονομασία του αετού στις ΙΕ γλώσσες, π.χ. **ρωσ.** орлῑ «αετός»].

ὄρος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

βουνό.

‡ **παράγ.** ὄρειος, ὄρεινός, **σύνθ.** ὄρεσίβιος, ὄρειβάτης, ὄρειβατέω, ὄρειχαλκος.

NE ὄρος (λόγιο για τὸ βουνό).

[*ορ- (< ὄρ-νυμαι «ἀνυψώνομαι») + παρ. επίθ. -ος].

ὄρος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ὄριο: *ἑβδομήκοντα ἔτη τῆς ζωῆς ὄρον ἀνθρώπῳ προτίθημι* = θέτω ως ὄριο της ἀνθρώπινης ζωῆς τα εβδομήντα χρόνια.

2. σύνορο.

3. ὄρος, προϋπόθεση, μέτρο: *ἀριστοκρατίας ὄρος ἀρετῆ, ὀλιγαρχίας πλοῦτος* = προϋπόθεση της ἀριστοκρατίας εἶναι ἡ ἀρετή, ἐνὸς της ὀλιγαρχίας ὁ πλοῦτος.

‡ **παράγ.** ὄρια (τά), ὄριος, ὀρίζω.

NE ὄρος (με τη σημ. 3).

[*ForF- + παρ. επίθ. -ος, συγγεν. με **λατ.** unvāre «ορίζω τα ὄρια ἐνός τόπου με ἀλέτρι» και *ἐρύω* «σύρω, τραβῶ (γραμμῆ)»].

ὄρρωδέω -ῶ ΡΗΜΑ

τρέμω ἀπὸ τὸ φόβο μου: *ὄρρωδῶ περὶ τῶ ἐμαυτοῦ σώματι* = τρέμω ἀπὸ τὸ φόβο μου για τη ζωή μου. = δέδοικα.

NE μόνο στη λόγ. φρ. *δεν ὀρρωδεῖ προ ουδενός.*

[**αβέβ.**].

ὀρύττω ΡΗΜΑ

ο κοινός τύπος εἶναι ὀρύσσω

Παρατ.	ὄρυττον
Μέλλ.	ὀρύξω
Αόρ.	ὄρυξα
Παρακ.	ὀρώρυχα
Υπερσ.	ὄρωρύχειν
Παθ. μέλλ.	ὀρυχῆσομαι ὀρυχθήσομαι
Μέσ. αόρ.	ὄρυξάμην
Παθ. αόρ.	ὄρυχθην
Παρακ.	ὀρώρυγμαι
Υπερσ.	ὄρωρύγιην ὄρωρύγιην

1. σχηματίζω λάκκο με τὸ σκάψιμο, σκάβω: *ἐὰν ὀρύξῃ τις παρὰ τὴν θάλασσαν* = εἰάν κάποιος σκάψει κοντά στη θάλασσα.

2. βγάζω κάτι ἔξω ἀπὸ τη γη με τὸ σκάψιμο, ἐξορύσσω.

3. θάβω.

‡ **παράγ.** ὀρυχή, ὀρυγή, ὄρυξις, ὄρυγμα, ὀρυκτός, **σύνθ.** διῶρυξ, τυμβωρύχος.

NE στο σύνθ. *ἐξορύσσω.*

[προθεμ. ὀ- + *ρυχ- «σκάβω», συγγεν. με **λατ.** runchō «εκχερῶνω»].

ὄρφανός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

ορφανός πατρός ὄρφανός = ορφανός ἀπὸ πατέρα.

‡ **παράγ.** ὄρφανεύω, ὄρφανία, ὄρφανίζω, **σύνθ.** ὄρφανοτρόφος, ὄρφανοτροφεῖον.

NE ορφανός.

[*ορφο- (**IE** *orbh-os) + παρ. επίθ. -ανός, συγγεν. με **λατ.** orbus «στερημένος, ορφανός», **αἰμ.** orb «ορφανός»].

ὀρχέομαι -οῦμαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ὀρχοῦμην
Μέλλ.	ὀρχήσομαι
Μέσ. αόρ.	ὀρχησάμην
Παθ. αόρ.	ὀρχήθην

χορεύω.

‡ **παράγ.** ὀρχηστής, ὀρχήστρα, ὄρχησις «χορός».

[**αβέβ.**, ἴσως συγγεν. με **αρχ. ινδ.** r̥ghāyáti «τρέμω, πάλλομαι»].

ὀρχήστρα, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

χώρος του αττικού θεάτρου, ὅπου ὁ χορός χόρευε ἢ στεκόταν.

NE ορχήστρα «σύνολο μουσικών οργάνων».
[παράγ. λ. ὀρχησ-(τήρ, ὁ < ὀρχέομαι) + παρ. επίθ. -τρα].

ὄς, ἦ, ὃ **ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ**

1. εισάγει δευτερεύουσα αναφορική πρόταση ο οποίος: οὗτος, ὃν εἶδες, Σωκράτης ἐστὶ = αυτός, τον οποίο είδες, είναι ο Σωκράτης.

2. στην αρχή της πρότασης λειτουργεί ως δεικτική αντωνυμία αυτός: καὶ ὃς εἶπεν = και αυτός είπε.

3. στη γενική πτώση του ουδ. ως επίρρημα οὗ **α.** όπου: εἰ γένοιο οὗ νῦν ἐγὼ εἶμι = εάν βρεθείς στη θέση όπου βρίσκομαι εγώ τώρα. **β.** ἔστιν οὗ κάπου, σε κάποιον τόπο.

[**IE** *yos, *ya, *yad-, που αντιστοιχεί στην **αρχ. ινδ.** αντων. yah, yā, yad και την **αρχ. περσ.** yō, yā, yat, **φρυγική** ios].

ὅσος, -η, -ον **ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ**

1. όταν εισάγει αναφορική πρόταση ὅσος: τοσαύτη παρασκευὴ ὅσῃν οὐδὲν ἄλλο ἔχει = τόση προετοιμασία ὅση δεν έχει τίποτε άλλο.

2. όταν εισάγει πλάγια ερώτηση πόσος: ὅρᾳς ὅση ἐστὶν ἡ θεῶν ἰσχύς; = βλέπεις πόση είναι η δύναμη των θεῶν;

3. όταν η αντωνυμία συνοδεύει επίθετα θετικού ή υπερθετικού βαθμού και στην ίδια πτώση με αυτά υπερβολικά: ἔλαβε χρήματα θαυμαστὰ ὅσα = πήρε υπερβολικῶς ἀπίστευτα χρηματικά ποσά.

4. όταν ακολουθείται από μόρια ὅσοσπερ ακριβῶς ὅσος, ὅσος.

NE ὅσος (με σημ. 1).

[ὄς + παρ. επίθ. -ος, **ὄς, ἦ, ὃ**].

ὄσπερ, ἦπερ, ὅπερ **ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ**

ο οποίος ακριβῶς, ο οποίος: Ἐρμιοκράτης, ὄσπερ καὶ ἔπεισε μάλιστα αὐτούς, τοιούτους δὴ λόγους εἶπεν = Ο Ερμιοκράτης, ο οποίος τους έπεισε περισσότερο από όλους, είπε κάπου τα ακόλουθα.

[**σύνθ. λ.** ὄς + περ].

ὅστις, ἦτις, ὃ τι **ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ**

1. όταν εισάγει δευτερεύουσα αναφορική πρόταση ὅποιος: ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν = ὅποιος θέλει να με ακολουθήσει, να απαρνηθεῖ τον εαυτό του.

2. όταν εισάγει πλάγια ερώτηση ποιος: εἶπέ, ὄστις ὄδ' ἐστὶν = πες ποιος είναι αυτός εδώ.

3. ὅστισοῦν, ἦτισοῦν, ὅτιοῦν οποιοσδήποτε: εἶς ὄστισοῦν = ένας οποιοσδήποτε άνθρωπος.

4. επιρρηματικά ἐξ ὅτου (ενν. χρόνου) από τότε που...

[**σύνθ. λ.** ὄς + τισ].

ὄστρακίζω **ΡΗΜΑ**

εξορίζω κάποιον (γράφοντας το όνομά του πάνω σε ὄστρακο, κεραμίδι).

παράγ. ὄστρακισμός.

NE στο σύνθ. εξοστρακίζω.

[**παράγ. λ.** ὄστρακ-ον + παρ. επίθ. -ίζω].

ὄστρακον, -άκου, τὸ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

1. πήλινο αγγείο.

2. θραύσμα πήλινου αγγείου, που συνήθως χρησιμοποιε στην πράξη του εξοστρακισμού.

3. καβούκι χελώνας ή κέλυφος στρειδιού.

παράγ. ὄστρακίζω, ὄστρακισμός, **σύνθ.** ὄστρακόμενος.

NE ὄστρακο (με τη σημ. 3).

[*οστ- (ὄστέον, ὄστ-ακός/ἄστακός), *οστρ- (ὄστρ-ακον, ὄστρ-εον) στη γενική σημ. «σκλήρως, τραχύς»].

ὄστρεον, -έου, τὸ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

στρείδι.

[ομόρρ. με **ὄστρακον**].

ὅταν **ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ**

εισάγει χρονικο-υποθετική πρόταση και εκφέρεται πάντοτε με υποτακτική ὅταν, ὅποτε.

NE ὅταν.

[**σύνθ. λ.** ὅτε + ἄν].

ὅτε **ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ**

1. με οριστική αορ. ή παρατ. ὅταν: Καλλιξενος κατήλθε εἰς τὸ ἄστυ, ὅτε καὶ οἱ ἐκ Πειραιῶς κατήλθον = ο Καλλιξενος επέστρεψε στην πόλη ὅταν επέστρεψαν και οι εξόριστοι από τον Πειραιά.

2. με αιτιολογική σημ. καθῶς, αφού: ὅτε δὴ τοῦτο οὕτως ἔχει = αφού λοιπόν αυτό το πράγμα έτσι είναι.

3. ἔστιν ὅτε/ ἔσθ' ὅτε κάποτε, κάποιες φορές.

4. ὅτε κάποιες φορές, κάποτε: συχνά απαντά στο συνδυασμό ὅτε μέν... ὅτε δέ = ἄλλοτε μεν... ἄλλοτε δε...

[ουδ. ὄ (της ὄς, ἦ, ὃ) + παρ. επίθ. -τε].

ὄ τι & ὅ, τι **ΕΠΙΡΡΗΜΑ**

1. ὅταν εισάγει πλάγια ερώτηση γιατί: ἦν μὴ φράσης ὄ τι... = αν δεν πεις γιατί...

2. ὄ τι μὴ εκτός: οὐ γὰρ ἦν κρήνη ὄ τι μὴ μία = δεν υπήρχε πηγή εκτός από μία.

3. ὄ τι + υπερθετικός βαθμός επιθέτου ή επιρρηματος ὅσο το δυνατόν πιο...: ὄ τι τάχιστα = ὅσο το δυνατόν πιο γρήγορα.

[ουδ. ὄ τι της αντων. ὄστις, ἦτις, ὄ τι].

ὄτι **ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ**

1. ὅταν εισάγει ειδική πρόταση ὅτι, πως: ἠγγέλθη ὄτι Μέγαρα ἀφέστηκε = ανακοινώθηκε ὅτι τα Μέγαρα αποστάτησαν.

2. οὐχ ὄτι... ἀλλά / ἀλλὰ καί... ὄχι μόνο... ἀλλά και...: οὐχ ὄτι μόνος ὁ Κρίτων ἐν ἡσυχίᾳ ἦν, ἀλλὰ καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ = ὄχι μόνο ο Κρίτων βρήκε την ησυχία του ἀλλά και οι φίλοι του.

3. ὅταν εισάγει αιτιολογική πρόταση επειδή.

NE ὅτι (με τη σημ. 1).

[ουδ. ὄ, τι της αντων. ὄστις].

οὐ **ΜΟΡΙΟ**

αρνητικό μόριο

δεν: οὐ βούλομαι ἐλθεῖν = δε θέλω να ἐρθω.
Ο τύπος οὐ μπαίνει πριν από λέξεις που αρχίζουν από σύμφωνο (οὐ λέγω). Ο τύπος οὐχ μπαίνει πριν από λέξεις που αρχίζουν από δασύ φωνήεν (οὐχ ὄρω = δε βλέπω), ενώ ο τύπος οὐκ πριν από λέξη με ψιλὸ φωνήεν (οὐκ ἐθέλω).

NE ου, αρνητ. μόριο μόνο σε κάποιες εκφράσεις, λ.χ. ναι ἢ ου.

[**αβέβ.**, πιθ. ηχομμ. οὐ με προφορά ου].

οὐ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

γενική πτώση της προσωπ. αντωνυμίας ενικού γ' προσώπου. Η ονομαστική πτώση δε χρησιμοποιείται αυτού.

οὐ̄ ΕΠΙΡΡΗΜΑ ◀ ὄς, ἦ, ὄ.

οὐδαμοῦ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. πουθενά: οὐδαμοῦ γῆς = πουθενά στη γη.

2. με κανέναν τρόπο: ἄλλοθι οὐδαμοῦ = με κανέναν ἄλλον τρόπο.

NE ουδαμού (λόγ., με τη σημ. 1).

[οὐδαμά + παρ. επίθ. οὐ̄ (γεν. της αντων. ὄς, ἦ, ὄ σε επιρρηματική χρήση)].

οὐδαμῶς ΕΠΙΡΡΗΜΑ

με κανέναν τρόπο.

[**παράγ. λ.** οὐδαμά + παρ. επίθ. -ῶς].

οὐδὲ

1. ως σύνδεσμος ουδέ, ούτε, και δεν...

2. ως επίρρημα ούτε καν: ἃ πολλαχοῦ οὐδὲ βλαστάνειν δύναιτ' ἄν, ἐνθάδε καρποφορεῖ = αυτά που σε πολλά μέρη δε θα μπορούσαν ούτε καν να βλαστήσουν, ἐδῶ (στην Αττική) καρποφοροῦν κιάλας. οὐδ' εἰ γέγονεν ταῦτα οἶδα = δεν ξέρω ούτε καν αν ἐγίναν αυτά.

NE ουδέ.

[**σύνθ. λ.** οὐ + δέ].

οὐδεῖς, οὐδεμία, οὐδὲν ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

1. κανείς, κανείς δεν: οὐδεῖς οἶδεν εἰ = κανείς δεν ξέρει αν... οὐδὲν εἶπεν = δεν εἶπε τίποτε.

2. οὐδεῖς ὅστις οὐ ο καθένας

3. ουδέτερο ως επίρρημα οὐδὲν καθόλου.

NE ουδέις (ως λόγιο του κανείς, με σημ. 1).

[οὐδὲ εἷς, οὐδὲ μία, οὐδὲ ἓν].

οὐδέ πω ΕΠΙΡΡΗΜΑ

ακόμα δεν: ἀφ' οὗ ἐγὼ Σωκράτει συνδιατρίβω, οὐδέπω τρία ἔτη ἐστίν = δεν είναι ακόμα τρία χρόνια από τότε που ἐγὼ συναναστρέφομαι το Σωκράτη.

[αρνητ. οὐδέ + πω].

οὐδεπώποτε ΕΠΙΡΡΗΜΑ

αναφέρεται σε ένα γεγονός στο παρελθόν ποτέ ως τώρα (δεν): Πρωταγόρα οὐ διείλεγμα οὐδεπώποτε = ποτέ ως τώρα δεν ἐχω συζητήσει με τον Πρωταγόρα.

[**σύνθ. λ.** αρνητ. οὐδέ + πώποτε].

οὐδέτερος, -τέρα, -τερον ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

1. ούτε ο ένας ούτε ο ἄλλος από τους δυο: τὸ μὲν πρῶτον Μήλιοι οὐδετέρων ἦσαν = στην

αρχὴ οι Μήλιοι δεν ἦταν ούτε των Αθηναίων ούτε των Λακεδαιμονίων (σύμμαχοι).

2. ουδέτερος.

NE ουδέτερος (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** αρνητ. οὐδέ + ἕτερος].

οὐκέτι & οὐκ ἔτι ΕΠΙΡΡΗΜΑ

πλέον δεν...: οὐκέτι ἠπίσταν = πλέον δε δυσπιστούσαν.

[**σύνθ. λ.** οὐκ + ἔτι].

οὐκουν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

σε αρνητικές προτάσεις ασφαλώς δεν...: οὐκουν ἠξίωσαν τὴν πόλιν στερίσκουν... = ασφαλώς δε θεώρησαν ἄξιο να αποστερήσουν τὴν πόλη από...

[**σύνθ. λ.** οὐκ + οὐ̄ν].

οὐκοῦν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. σε ερωτήσεις προδικάζει θετική απάντηση λοιπόν δεν...; δεν είναι ἔτσι; οὐκοῦν σωφροσύνη σωφρονοῦσιν; = λοιπόν, οι ἄνθρωποι γίνονται σώφρονες με τη σωφροσύνη, δεν είναι ἔτσι;

2. σε καταφατικές προτάσεις ασφαλώς λοιπόν: οὐκοῦν, εἰ ταῦτα ἀληθῆ, πολλὴ ἐλπίς ἀφικόμενῳ οἷ ἐγὼ πορεύομαι = ασφαλώς λοιπόν, αν αυτά ἀληθεύουν, υπάρχει μεγάλη ἐλπίδα γι' αὐτόν που φτάνει ἐκεῖ ὅπου πηγαίνω ἐγὼ.

[**σύνθ. λ.** οὐκ + οὐ̄ν].

οὐ μέντοι ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. ὅμως δεν...: ἐπολιόρκουν, οὐ μέντοι εἰλόν γε = τους πολιορκούσαν, ὅμως δεν τους κυρίευσαν.

2. σε ευθείες ερωτήσεις, ὅταν αναμένεται καταφατική απάντηση οὐ μέντοι...; δεν είναι ἔτσι;

[οὐ μέν + τοι].

οὐ̄ν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. ασφαλώς: εἰ δ' ἔστιν, ὥσπερ οὐ̄ν ἔστιν, θεὸς ὁ Ἔρωτος... = αν ὁ Ἔρωτας είναι, ὅπως ασφαλώς είναι, τότε είναι θεός...

2. λοιπόν: καὶ σὺν οὐ̄ν ἡμῖν δίκαιος εἶ ἀντιχαρίζεσθαι = και ἐσύ λοιπόν είναι δίκαιο να ανταποδώσεις σε μας τη χάρη.

3. συντίθεται με ἀόριστες αντωνυμίες ἢ επιρρημάτα, λ.χ. ὅστισοῦν = οποιοσδήποτε. ὅπωςοῦν = με οποιονδήποτε τρόπο.

[**αβέβ.**]

οὐ̄πω & οὐ̄ πω ΕΠΙΡΡΗΜΑ

ακόμα δεν: κρήναι οὐ̄πω ἦσαν αὐτόθι = δεν υπήρχαν ἀκόμη βρύσες ἐκεῖ.

[οὐ̄ + πω].

οὐ̄ς, ὠτός, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αυτί: ἔωθεν πολλὰ αὐτῷ συνῆ καὶ παρεῖχον τὰ ὄτα = από το πρῶτῳ ἤμουν μαζί του και εἶχα τα αυτιά μου τεντωμένα (για να μη χάσω λέξη ἀπ' ὅ,τι ἔλεγε).

NE ους (λόγ., σε συγκεκριμένες φρ., λ.χ. τείνω εὐήκοον ους).

[*ὄφατος > *ὄατος > ὄτος (συναίρεση αο > ω), ονομ. οὖς < *ὄFς· την **IE** βάση αποτελεί ένα *auso-, που εμφανίζεται ως **λιθ.** ausis «αφτί» και **λατ.** auris < *ausis, ενώ στο **αρμ.** ukh «αφτί» έχουμε το -κ του ἄκ-οη].

οὐσία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. περιουσία: *εἰ ἐκεκτῆμην οὐσίαν* = εἰάν διέθετα περιουσία.

2. η ουσία.

NE ουσία (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** *ὄντ- (μτχ. του *εἶμι*) + παρ. επίθ. -ία > *ὄνοσία > οὐσία].

οὔτε ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

οὔτε.

• συνήθως επαναλαμβάνεται μέσα στην πρόταση οὔτε... οὔτε...

NE οὔτε.

[**σύνθ.** οὔ + τε].

οὔτοι & οὔτοι ΕΠΙΡΡΗΜΑ

πράγματι δεν..., δεν... φυσικά: *οὔτοι δὴ τὸ πλοῖον ἀφίκεται* = δεν έχει έρθει φυσικά το πλοίο.

[**σύνθ. λ.** οὔ + βεβαιωτ. τοι].

οὔτος, αὐτή, τοῦτο ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

δεικτική για άμεση δείξη

1. αυτός: *οἰκοῦσι δ' οὔτοι πρὸς βορέαν τοῦ Σκόμβρου ὄρους* = κατοικούν αυτοί βόρεια του βουνού Σκόμβρου.

2. τοῦτο + γενική σε αυτό το σημείο...: *κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλεως* = σε αυτό το σημείο της ακρόπολης.

3. ως επίρρημα ταῦτα γι' αυτόν το λόγο: *ταῦτ' ἐγὼ ἔσπευδον* = γι' αυτόν το λόγο εγὼ βιαζόμουν.

4. ως επίρρημα τοῦτο μέν... τοῦτο δέ... = αφενός... αφετέρου, εν μέρει... εν μέρει...

[δεικτ. αντων./άρθρο ὁ, ἡ, τό + ένθημα -υ- (πβ. *αὔ* «πάλιν», **λατ.** autem «πάλιν») + παρ. επίθ. επιθέτων -τος, -τη, -το].

οὔτως ΕΠΙΡΡΗΜΑ

τροπικό

1. έτσι, με αυτόν τον τρόπο: *οὔτως ἐγένετο ἡ στρατεία* = έτσι έγινε η εκστρατεία.

2. οὔτως + επίθετο ἢ επίρρημα τόσο, τόσο πολύ: *οὔτως ἄνους* = τόσο ανόητος.

NE οὔτως (λόγ., με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** οὔτος + παρ. επίθ. -ως].

ὄφειλημα, -ήματος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

οφειλή, χρέος.

[**παράγ. λ.** ὄφειλω + παρ. επίθ. -ημα].

ὄφειλω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ὄφειλον
Μέλλ.	ὄφειλήσω
Αόρ. α'	ὄφειλησα
Αόρ. β'	ὄφελον

Παθ. αόρ.	ὄφειλήθην
Παθ. αόρ.	ὄφειλήθην
Παρακ.	ὄφειληκα
Υπερσ.	ὄφειλήκειν

1. χρωστώ: *τί ὄφειλω;* = τι χρωστώ;

2. ως δικανικός όρος οφείλω να δώσω, επισύρω επάνω μου: *εὐθύνας ὄφειλον. ὄφειλω ζημίαν.*

3. ὄφειλω + απαρέμφατο πρέπει να..., οφείλω να...: *ὁ λόγος οὐκ ἀκριβῶς ὄφειλει λέγεσθαι* = ο λόγος δεν πρέπει να λέγεται με κάθε λεπτομέρεια.

• ο τύπος του αορ. β' ὄφελον χρησιμοποιείται για να εκφράσει αυτό που έπρεπε να γίνει, αλλά δεν έγινε μακάρι να: *εἰ γὰρ ὄφελον οἱ πολλοὶ οἴοι τ' εἶναι τὰ μέγιστα ἀγαθὰ ἐργάζεσθαι* = μακάρι οι πολλοί να ήταν ικανοί να προξενήσουν τα μεγαλύτερα αγαθά.

παράγ. ὄφειλέτης, ὄφειλή, ὄφειλημα.

NE οφείλω (με τις σημ. 1, 3).

[*οφελ- + παρ. επίθ. -ιω > ὄφειλω, **ὄφλισκάνω**].

ὄφθαλμός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μάτι.

παράγ. ὄφθαλμιάω, ὄφθαλμηδόν, **σύνθ.** ὀφθαλμοφανής, ἐνοφθαλμιζομαι, ἐνοφθαλμισμός.

NE οφθαλμός (ως λόγιο για το μάτι, κυρίως στην έκφραση *οφθαλμόν αντί οφθαλμού*).

[*okw- (συγγεν. του **λατ.** oculus και ὄπ-ωπα, που είναι ποιητικός παρακείμενος του ὄραω) + παρ. επίθ. -αλ + παρ. επίθ. -μός· το ὀφθ- αντιστοιχεί στο **αρχ. ινδ.** áksi «μάτι», κατά τον τρόπο που το ks στο **αρχ. ινδ.** ksindí «μιαραίνομαι» αντιστοιχεί στο φθ- του φθ-ίνω].

ὄφης, -εως, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

φίδι.

NE ὄφης (λόγιο για το φίδι).

[*οφι-, συγγεν. με *εχι- (ἔχιδνα), **IE** *og^{wh1-}, **αρχ. ινδ.** áhi «φίδι», **αρχ. περσ.** aži- «φίδι», **αρμ.** iz «φίδι»].

ὄφλημα, -ήματος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

πρόστιμο που επιβάλλεται σε δίκη.

[**παράγ. λ.** *ὄφλε- (πβ. ὄφ(ε)λον < ὄφειλω / ὀφλισκάνω) + παρ. επίθ. -μα].

ὄφλισκάνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ὄφλισκανον
Μέλλ.	ὄφλήσω
Αόρ. β'	ὄφλον
Παρακ.	ὄφληκα
Υπερσ.	ὄφλήκειν

1. χρωστώ (χρησιμοποιείται για κάποιον που καταδικάστηκε να πληρώσει πρόστιμο): *ὄφλισκάνω χιλίας δραχμίας* = χρωστώ χίλιες δραχμές.

2. (δίκη) ὄφλισκάνω χάνω μια δίκη, καταδικάζομαι: *θανάτου δίκην ὄφλισκάνω* = κατα-

δικάζομαι σε θάνατο. δώρων ὄφλον = καταδικάστηκαν για δωροδοκία. γραφὰς ἢ ἐπιβολὰς ὄφλον = έχασαν δίκες (δηλαδή καταδικάστηκαν) που αφορούσαν δημόσια αδικήματα ή πρόστιμα. ὀφλόντων δὲ αὐτῶν... = όταν αυτοί καταδικάστηκαν...

3. επισύρω επάνω μου την κατηγορία για κάτι αρνητικό: μοχθηρίαν ὄφληκα = επέσυρα επάνω μου την κατηγορία ότι είμαι μοχθηρός. [*ὄφ(ε)λ- (πβ. ὄφλ-εῖν, ὄφελ-ον) + παρ. επίθ. -(ι)σκ + παρ. επίθ. -άνω ίσως το ὄφελ-ον < ὀπί (= ἐπί) + ἔλ- < εἶλον].

ὄφρῦς, -ύος, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

φρυδί.

παράγ. ὄφρυδιον, ὄφρυώδης, ὄφρυοίς, **σύνθ.** ὄφρυσκίος, ἔξωφρυωμένος.

NE φρυδί.

[προθεμ. *ὄ- + *φρυ-, πβ. **αρχ. ινδ.** bhrūh «φρυδί», αρχ. μακεδονικό ἀβροῦτες ὄφρῦς· ίσως αρχικά *ὄπ-φρῦς, όπου ὄπ- < *ok^w- του ὄπ-ωπα και το φρυ- ως β' συνθετ. στο **αγγλ.** eye-brow και το **γερμ.** Augebrauen].

ὄχληρός, -ά, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ὄχληρότερος
Υπερθετικός	ὄχληρότατος

ενοχλητικός.

[**παράγ. λ.** ὄχλέ-ω (< ὄχλος + -έω) + παρ. επίθ. -ρός].

ὄχλος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ὄχλος, άτακτο πλήθος, μάζα: οἱ τοιοῦτοι ὄχλοι = αυτές οι απειθαρχητες μάζες.

2. με πολιτική σημ. ο ὄχλος, το πλήθος της κατώτατης τάξης του λαού.

3. ενόχληση, αναστάτωση: μάταιον ὄχλον τοὺς περὶ τούτων λόγους ἐνόμισαν = θεώρησαν τους λόγους για τα θέματα αυτά άσκοπη ενόχληση.

NE ὄχλος (με τη σημ. 1).

[ίσως *ὄχ- (< ἔχω «μεταφέρω» < *Fεχ- «κινώ, μεταφέρω») + παρ. επίθ. -λος].

ὄχυρός, -ά, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ὄχυρότερος
Υπερθετικός	ὄχυρότατος

για τόπους δυνατός, ασφαλής: χωρίον ὄχυρόν καταλαμβάνω = καταλαμβάνω κάποια ασφαλή θέση.

παράγ. ὄχυρότης, ὄχύρωμα, ὄχύρωσις, ὄχυρωτικός, ὄχυρόω, **σύνθ.** ἀνώχυρος.

NE οχυρός.

[ὄχυρός και ἔχυρός (με διπλό φωνηεντισμό) < *σεχ- (ἔχω «συγκρατώ, εμποδίζω», πβ. ἔχμα «φράγμα, εμπόδιο») + παρ. επίθ. -υρός· ταυτίζεται ακριβώς με **αρχ. ινδ.** sáhuṛi «νικητής, ισχυρός» και **γοτθ. sigis** «νίκη»].

ὀψὲ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

αργά: ὀψὲ ἦν = ήταν αργά. ὀψὲ τῆς ἡμέρας ἐναυμάχησαν = αργά το απόγευμα έκαναν ναυμαχία.

παράγ. ὀψιμος, **σύνθ.** ὀψιμαθής.

NE ψες.

[*οψ- < πρόθ./επίρρ. ὀπι «μετά, πίσω» (πβ. ὄπι-σθεν) + -έ, που δεν έχει ερμηνευτεί].

ὀψιμαθής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που έχει καθυστερήσει να μάθει κάτι: ὀψιμαθής τῆς ἀδικίας.

NE οψιμαθής (λόγ.).

[**σύνθ. λ.** ὀψέ + *μαθ- (ἔ-μαθ-ον < μανθάνω) + παρ. επίθ. -ής].

ὄψιος, -ία, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ὄψιαίτερος
Υπερθετικός	ὄψιαίτατος

που συμβαίνει αργά στην ημέρα, στο χρόνο κτλ., ὀψιμος: ὅταν ἔαρ ὄψιον γένηται... = ὅταν η άνοιξη αργίσει να έρθει...

ὄψις, -εως, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. εξωτερική όψη ή εμφάνιση προσώπου ή πράγματος: οὐκ εἰκὸς τὰς ὄψεις τῶν πόλεων ἢ τὰς δυνάμεις μᾶλλον σκοπεῖν = δεν είναι λογικό να προσέχουμε πιο πολύ την εξωτερική εμφάνιση των πόλεων και όχι τη δύναμή τους.

2. θέαμα.

3. όραση.

4. στον πληθ. αἱ ὄψεις τα μάτια: τὸ κάλλος πάντων τὰς ὄψεις εἶλκε ἐπ' αὐτόν = η ομορφιά του τραβούσε τα μάτια όλων πάνω του.

5. η θέαση, η ενεργεια του να βλέπει κανείς: λυπηρὸς τῇ ὄψει = δυσάρεστος ως προς το να βλέπει κανείς.

NE όψη (με τη σημ. 1).

[*οπ- (ὄπ-ωπα) + παρ. επίθ. -σις].

ὄψον, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. μαγειρεμένο φαγητό (κυρίως κρέας ή ψάρι) που συνοδεύεται με κρασί και ψωμί.

2. στους Αθηναίους, η πιο μεγάλη τους λιχουδιά ψάρι.

3. ιχθυοπωλείο: εἰς τοῦτον ἀφῖγμαι = φτάνω στο ιχθυοπωλείο.

παράγ. ὀψάριον, ὀψάομαι, ὀψημα, **σύνθ.** ὀψωνέω, ὀψώνιον, ὀψωνίζομαι.

NE ψάρι (< αρχ. ὀψάριον υποκορ. του ὄψον). [**αβέβ.**, ίσως **παράγ. λ.** του ἔψω «ψήνω», **αρμ.** e'pem «ψήνω»].

ὀψωνέω -ῶ ΡΗΜΑ

αγοράζω κυρίως ψάρια, άλλες λιχουδιές ή, γενικότερα, τρόφιμα: ὀψωνῶ καρκίνους = αγοράζω καβούρια.

NE ψωνίζω (αρχ. ὀψωνίζομαι).

[**παράγ. λ.** ὄψ-ον + παρ. επίθ. ὠνέ-ομαι > ὀψωνέομαι, από όπου ενεργητ. ὀψωνέω].